

The Library of

Class 944.027

Book q C73mD

The Library of

Class 944.027

Book q C73mD

**PHILIPPE DE COMMINES
MEMOIRER**

UDGIVET AF
DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

HANS MOGENSENS OVERSÆTTELSE AF PHILIPPE DE COMMINES MEMOIRER

MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDET
UDGIVET AF POUL NØRLUND
ORDBOG AF KR. SANDFELD JENSEN

ANDET BIND

KØBENHAVN MCMXV
GYLDENDALSKE BOGHANDEL · NORDISK FORLAG
H. H. THIELES BOGTRYKKERI

70 YTI283VINU
AT0230MIN
Y7A78U

944.327
8C513.11

KONG LODUIGS DEN XI
KRØNNICKE VED PHILIPPUM
AFF COMMINES BESCHREFFUEN

Cammermeyer

AUG 3 1923

289112

DEN OTTENDE BOG
AFF KONG LODUIGS I FRANCKERIGE OC
HERTOG CARLS I BURGUNDIEN HISTORIE ||
DEN STUND LEIGEREN LIGGER FOR NANCY
BESTILLER KONGEN POSTEN I FRAN-
CKERIGE, SOM ALDRIG TILFØR
HAFFDE VERID BESTILLED

CAP. I

10 **K**ONGEN HAFFDE NYLIGEN PAALAGT POSTEN HER I rigett, som tillforn aldrig verid haffde. Der mett fick hand
15 inarlige tidender, om dette hertog CARLS nederlag. Oc effter
ad hand først haffde faatt der nogett af att vide, ventede hand
huer time ydermere kundskaff aff Lothringen, om samme handell,
om de Tylke, oc om all anden ting som der kunde medfølge. Der
20 vor oc monge som vore vel lydhøre, adt de kunde vere de første,
som tidender kunde faa att høre, oc lige kongen dennom fremdelis.
Fordi hand gierne begaffuede den som først lagde hannom tidender,
om nogen ting som mact laa paa. Oc før end tidenden kom, lod hand
fig forløste, att tale der om, oc lige. Jeg vill rundeligen begaffue den
25 som fører mig den eller den tidende, oc nauffn gaff huad tidender
dett vere skulle.

Posten først
bestillid i
Franckerige.

Kongen be-
gaffuer den
hannom først
lige tidender
om vichtig
handell.

BOCHAGE oc ieg finge først bud (som vi vore baade tillammen) om
den flacting till Morat, oc vi lagde kongen dett baade til lige. Da
gaff hand os huer ij^c marck søllff. Herren aff LUDE, som laa uden
25 Pleis flott, fick først att vide, adt der vor kommen itt anditt post-
bud, som haffde breff om dette slag for Nancy. Hand begierede
breffuene aff buditt. Buditt torde icke lønne hannom dennom, for-
di hand vor megid anseet hos kongen. Hand gick strax hen, vel
aarle der dett neppelig vor dag, oc banckede paa de neste dørre
194 r hos kongens kammer. Hand kom ind, oc fick kongen breffuene
som herren aff CRAN oc andre haffde skreffuid. Men ihuad tidender
der kom, kom der ingen som stadfæstede medt dett første breff, adt
hertog CARL skulle vere dødt: Men somme lagde, att hand haffde
verid seett i flucten, oc adt hand vor undkommen.

Kongen fry-
der sig vid
hertog Carls
død.

Mongen glæ-
der sig oc er
hannom føige
om hiertid.

Ilde at giøre
giffuer frøct-
actighed.

Kongens
folck behage
ilde att her-
tog Carl er
død.

Kongen for-
skenker aff
hertog Carls
gods.

Kongen bleff i første saa saare betagen aff glæde, som hand fick
aff denne tidende, adt hand neppelig vilte huad lader hand vilde
tage. Thi paa den ene side frøctede hand, at der som hand vor
fangen aff nogen Tyfk, skulle hand tinge op medt hannom, om en
stor sum pendinge, huilcken hand letteligen kunde komme thil mett ⁵
att giffue hannom. Paa den anden side vor hand omhyggelig, att
dett hoben skønt vor nidlagt, skulle hand dog selff vere aldelis und-
kommen. For dett thredie vore dett hans tancker, huad heller hand
skulle lauge sig till at indtage de Burgundiske land eller ey. Alle
mand tede stor glæde till siune: Men huem som saag nøige thill, ¹⁰
hand forstod uel ad dett vor somme icke megid aluore. Oc ihuad
låder de grebe, haffde de dog heller seett, att dett haffde gaaid her-
tog CARL anderledis medt. Dertil kunde vere saadan orlage, att kon-
gen i sig selff vor frøctactig, di behagede det dennom vell, att hand
haffde nogen att frøcte fore, at hand derfor kunde haffue dennom ¹⁵
behoff. Saa tenckte de oc saa, att der som hand bleffue saa sledt
fiendeløß, vor dett att befrøcte, adt hand skulle ville tage sig for att
omuede allehonde i rigett, oc synderlig befoldinger oc befallinger. || ^{194 v}
Fordi samme tiid vore nogle hoß kongen, som i den krig, som bleff
kallid dett mene bæste, oc andre hertogens aff AQUITANIA feider ²⁰
haffde verid kongen imod. Effter adt hand haffde en liden stund
talid medt dennom, hørde hand melße, oc siden lod hand brede dug
i sitt kammer, oc lod dennom alle saa mad met sig. Der vore oc
iblant hans cantzeler oc nogle aff raaditt. Offuer maalthid thalde
hand althid om thenne samme handell. Oc maa jeg vel lige, att ²⁵
offuer moltidt actede ieg oc nogle andre, huorledis, och medt huad
appetitt de som vore hoß dette bord vilde saa sig madt. Men i
sandhed vor icke en i blant dennom, som od sig halff mêt. Dett
bleff merckt dennom udaff, ey kunde de saa vell dølie sig, huad
heller de det gjorde aff glæde eller sorg, ued ieg icke. Aff bluffer- ³⁰
dighed skede dett io icke, fordi der vor ingen iblant dennom, som io
vel offte haffde fongedt sig mad mett kongen. Der maaltid vor giortt,
oc kongen opstod fra bordett, tren hand offuer en side, oc forskenckt
iblant nogle belynderlige, aff dett godz som hertog CARL haffde
hafft i volde, dog medt saa skel oc vilkor adt mand spurde i sand- ³⁵
hed at hand vor død. Hand gaff oc bastarten aff BURBON, som vor
Franckerigis admirall, oc mig beffaling, oc saadan fuldmact som vid-
bur-

burde, att drage hen i hertog CARLS land, oc antage alle som vilde
 giffue sig under hans lydelsse oc gaa hannom tilhonde. Oc befol
 oss strax att drage affsted. Beffol oc, at vi skulde bryde alle post-
 breff oc andre sendebreff, som hannom paalyde, oc oss møtte paa
 5 veigen: paa dett vi kunde faa adt vide, om hertog CARL vor død el-
 ler leffuendis. Vi toge affsted, oc skyndede oss alt dett vi kunde,
 endog dett vor den største kuld, der ieg mindis i al min tiid. Vi
 haffde icke reigt en halff dagreise, før end oss møtte it post bud,
 huiff breff vi begierede att see. Oc de indehulde at hertog CARL
 195 r vaar bleff-||uen funden eblant de døde, oc dett vid en smaadreng
 oc en doctor i lægekonst, kallid LUPPE, aff Portugal. Oc att disse
 tuende haffde sagt for herren aff CRAN foruist, at dett lijg
 som funditt bleff, vor hertog CARL deris herre.
 Oc hand lod kongen dett fremdelis vide,
 15 med denne skriffuelse.

KONGEN EFFTER HERTOG CARLS DØDT
 SKYNDELIGEN SENDER BUD TILL ABEUILLE OC
 ATRICHT OC TIL ANDRE STÆDER, ADT DE
 SKULLE GAA HANNOM TILHAANDE
 20 CAP. II

DER VI DETTE HAFFDE FAAITT ATT VIDE, DROGE VI
 lige ad forstaden til Abeuille, oc vore vi de første aff huilcke
 hertog CARLS underflotte der i egnen finge denne tidende thilfulde
 att spørge. Der vi did komme, beffunde vi att almugen i byen vor
 25 allerede i handel med herren aff TURCY, huilcken de lenge haffde
 hafft laare kier. Krigsfolckid oc de som haffde hafft beffalling der i
 byen under hertog CARL, handlede medt oss formiddelt itt bud, som
 vi haffde sendt for i veigen. Oc paa vor fortrøstning lode de fire
 hundrid spedzer aff hertog CARLS folck drage ud fra sig. Men dett
 30 første almogen laae att disse vore ude, lode de portene op for her-
 ren aff TURCY, huilckid vor høffuidzmendene oc andre beffalnings-
 mend i byen storligen tilskade, fordi de vore vij eller viij, huilcke
 alle vi haffde loffuid nogle kroner rede pendinge oc nogen pensjon,
 att de skulle fly oss byen tilhonde. Oc dette tore vi vel giøre, fordi
 vi

Abeuille gaar
 kongen thil
 honde.

Lod op:
Fordi der
vor nu ingen
herre i Bur-
gundien paa
fuerfiden.

Atrichter
land er de
greffuers
aff Flandren
patrimo-
nium.

Atricht op-
efkis.

De burgun-
diske herrers
fuar.

Land som en
greffuinde aff
Flandren
haffde for att
raade.

vi haffde der til fuldmact aff kongen. Men de finge flett inntett, fordi att befestningerne icke bleffue opgiffne formiddelt dennom. Abeuille vor en aff de stæder, som kong CARL DEN VII haffde andt- uorditt fra sig, formedelt || den athritske frid, huilcke alle skulle kom- 195 v
me thilbage igien til kronen, naar der vor ingen ung herre i Burgun- 5
dien. Der faar er icke adt undre, adt denne by lettelligen lod op for os. Der fra droge vi til Dorlans, oc sende bud hen, att lade op-
elke Athrict, hoffuidstaden i dett landskaff Artois, oc de greffuers
aff FLANDREN gamle arffuegodz, som alle dage pleigede att arffuis
saa vel aff daater som aff løn. Herren aff RAUENSTEIN oc herren 10
aff CORDES, som vore i samme stad, toge sig offuer att komme och
tale medt os til Mont S: Eloy, som vor itt kloster hartt hoß Atrich,
oc med dennom nogle aff byen. Vi bleffue thil raads, att ieg skulde
drage did, oc nogle medh mig. Fordi vi tenckte vell, at de icke
skulde vilde giøre all vor vilge. Di vilde admiralen icke drage did 15
i egen person. Effter jeg vor kommen til forneffnde sted, komme
oc strax herren aff RAUENSTEYN oc CORDES, oc megid gott folck
medt dennom, saa oc nogle aff Atricht, oc i blant andre deris pen-
sionarius eller syndicus, som talde deris ord, oc hed mester JOHAN
AFF VAQUERIE som den tid vor ypperst præfident i parlamentid. 20
Aff dennom bleff eskid, ad de skulde lade kongen byen op, oc tage
os der ind, sigindis att kongen actede byen sin att vere, som dem
forbrut skulle vere, oc landitt til medt. Oc hueß de giorde her tuert
emod, haffde de (lagde vi) den fare att staa, adt de motte bliffue
offuerdragne medt herfkræfft, anseindis ad deris herre nu vor af- 25
falden. Vi gaffue dennom oc att betencke, adt alt landitt haffde
mist dett beste folck som dennom skulle kunde forsuare, formiddelt
de trende slactinger, som tabte vore. Herrerne lode os lige, for-
medelt bemelte JOHAN AFF VAQVERIE, adt dette greffuedømme
Artois tilhørde frøickenid aff BURGUNDIEN, hertog CARLS daatter, 30
oc tilkom hinde i den rette lenie, paa greffinde MARGRETTIS side aff
Flandren † som i sin tid rodde for Flandren, Artois, || Burgundien, 196 r
Neuers oc Rethell. Hun vor hertog PHILIPPI førstinde, som vor kong
HANSZIS aff Franckerige løn, oc kong CARLS DEN V broder: . Hand
bad oc adt kongen vilde fremdelis holde den stillestand, som hand 35
haffde giortt mett hertog CARL, salig medt gudt. Vi haffde icke
monge ord mett hin anden, fordi vi ventede vel att faa disse samme
fuar

luar. Men den fornemste orsage, som jeg haffde thill att komme
 der, vor att tale medt nogle belynderlige aff dennom, som der vore
 tilstæde, att ieg kunde tage dennom op paa kongens side. Som vi
 oc haffde ord medt nogle som strax der effter bleffue kongens gode
 5 tienere. Jeg drog thilbage igien till admiralen, att giøre min rela-
 tion, oc der møtte mig tidender, att kongen vor paa veige ad kom-
 me did till os, di kongen haffde giffuid lig till veigs, strax effter os,
 oc haffde laditt udskriffue monge breffue, somme i litt egid, somme
 i sine tieneris naffn, der medt att kalle folck thill sig, for-
 10 middelst huilcke hand formoddede att faa disse
 land, som jeg haffuer omtald, vnder litt
 velde.

Vnder oben-
 bare handel
 driffuis him-
 melige prac-
 ticker.

Kongens flit-
 tighed att
 underlegge
 sig Burgun-
 dien.

KONGEN FORMIDDELST HERTOG CARLS DØD FICK OFFUERHAAND OFFUER SINE FIENDER 15 CAP: III

KONGENS GLÆDE VOR MEGID STOR, DER HAND SAA
 sig adt haffue offuerhaand offuer alle de som hand haffde wul-
 ge till, oc mest att hand nu vor bleffuen heffnd offuer nogle synder-
 196v lige sine gamle fiender, || somme haffde hand sellff straffid, som
 20 conestablen, item oclaa hertogen aff NEMURS oc andre. Hans bro-
 der hertogen aff AQUITANIA vor død, oc kongen vor bleffuen arff-
 uing til alle hans land. Then gandske flect ANIOU vor død, som vor
 kong RENATUS AFF SICILIEN, de hertoger aff CALABRIEN, JOHAN oc
 NICOLAUS, item deris frende greffuen aff MAJNE, som oc vor bleff-
 25 uen greffue i Prouintz, † greffuen aff ARMIGNAC, som bleff slagen til
 Lestore:; oc alle deris land och godz vor kongen tillffalden.

Kongen aff
 Franckerige
 falder megen
 arff til.

Saa megid som dette huuß BURGUNDIEN vor større oc mectigere
 end nogett aff alle disse andre: saa megid vor kongens glæde nu
 større aff dette landz fald oc forderffuelle, end aff alle de andre
 30 som hannom vore thilfuldne. Fordi dett land Burgundien haffde nu
 i long tiid hafft krig medt vor konges fader kong CARL VII, oc sam-
 me krig varede i 32 aar, stedze uden all stillestand, med de Engelske
 deris hielp. Oc der til medt grentzede hertog CARLS land med kon-
 gens land. Oc underfotterne i landit haffde synderlig vilge oc lyst
 til

Kongen glæ-
 dis ved hert.
 Carls for-
 derffuelße,
 mer end vid
 alle sin løcke.

Burgundien
 oc Engelandt
 feide Fran-
 kerige.

til att feide kongen oc hans rige. Oc der faare lod hand lig tække, adt hannom nu aldrig skulde lkee nogen gienstridighedt mere enten hiemme i litt rige, ey heller aff nogett omliggendis landskaff.

Med de Engelske stod hand i frid, som i haffue hørt, oc stod hu ad, aff all sin mact, lig att beflicte ad denne frid kunde bliffue bestandig. 5

ForfeilBe
i Burgundien
at vnder-
tuinge.

Kongen har
ingen rett till
at betuinge
Burgundien.

Men der hand nu vor vel til fridz oc foruden all frøct: vilde gud dog icke unde hannom, att angribe denne handel, som vor saa stor oc victig, vid den ende som hand skulde, oc hannom vell haffde verid fornøden. Di endog gud lod paa || kiende, och siden oc saa 197 r haffuer ladet paakiende, att hand haardeligen vilde forfølge dette hwil BURGUNDIEN, baade paa førstens egen person, och paa vnderlotterne, oc dennom som haffde deres godtz der i landet: dog liunes mig, att vor herre oc kong icke tog sagen fatt vid den ende, som hannom haffde burt adt giøre till att fuldriffue hende oc bekomme 15 alle disse store lande thill sin krone. Huilket hand vell kunde haffue giort, enthen vid giffthermaal eller vid anden midell och maade, saa att dett kunde haffue hafftht en erlig titell och nauffn. Ingen god rett haffde hand thill same land, dog kunde hand och vell letteligen haffue komett sagen thill ende met vilge och god venfkaff, 20 anseendes den store mistrøstighed, armodt och suagthedt, som disse land nu vore vdi komne. Saa adt hand vell haffde kundett giort sett rige rigt och formugendes och bestyrkedt dett, formiddelst enn long varendes frid, som well haffde vered att holle ved lige. Der medt kunde hand och haffue giort set rige leskelße och skondßell i 25 monge maader. Och synderligen met krigsfolkes tog, som wden affladelße, baade y forgangen tidt haffue redet och rippet, och endnu ride frem och thillbaage i reged, och dett vell offthe naar enthet behoff giøres.

Kongens
forlet an-
gaaendes
hertog Carls
datters giff-
thermaal.

Tenn stund hertug CARL vor i liffue, sagde kongen mig offthe, 30 huad hand haffde i sinnde att giøre, om saa skede att hertug CARL døde. Och da talde hand der om med god beskeedt, sigendes, att hand vilde giøre sett beste der thill adt giøre giffthermaall medt sin sønn, som i dag er vor konnig, och hertog CARLS datter, som || siden bleff 197 v hertuginde i Østerige. Och der som hund ike vilde, fordi adt delphinen 35 vor møged yngre enn hund: vilde hand see thill, om hand kunde giffthe hender medt nogen anden vng herre i rigett. Paa dett att hand kun-

kunde holde vendfkaft med hende och hendes vnderflotte, och huiff hand holt for lett att vere, hand dett kunde igen bekomme for vdenn trette. Och haffde hand dette same forBeett end otte dage, før end hand spurde hertug CARLS dødt.

5 Dette vile forBeett begynte hand attlade fare, den dag hand fpurde hert: CARLS død, och afferdige (som lagdt er) admiralen och meg. † Dog lod hand end ochBaa same tidt nogen ordt falde om denne same handell, oc alligevel thilllagde hand same tidt nogle besyndelige perloner noded af hertog CARLS godtz och herligheder:|.

Medgang for-
vender for-
stand och be-
findighed.

10 Kongen gaff lig thill veigs, och drog effther off, och da kome hannom behageliger tidender till, paa alle sider. Dett slott Hand bleff hannom opgiffued, laa att Bohain. De aff S: Quintin flogé Big Belff- uer thill rette † och indtogé paa kongens veigne herren aff MUY, som var deres nabo:|. Kongen vor vell við paa Perona, † som her

Conest: be-
ffestinger gaa
kongen thill
hande.

15 VILLOM BISKE haffde i beffalling:|. Hand haffde och fortrøstning, adt dett skulle komme der thill, att herren aff CORDES, formidelt oß och andre skulle vere paa hans side. Till Gent haffde hand sentt sin bartfkerer kalled mester OLIUIER, som vor fød paa en lantzby holf same stadt Gent. Och mange andre hand haffde vdfendt huer

Mester Oliui-
er kongens
bartfker er
forfendt thill
Gent.

20 sin veigne, huor hand haffde nogen fynderlig fortrøstning,
198 r att || fremé sin vilge. Men mange aff denom
tiente hanom mere medt ord, end
med gierningen.

KONGEN DRAGER TILL PERONA OCH SEN- 25 DER SIN BATSKERE TILL DENNOM AFF GENT, ATT FORSØGE OM DE VILDE LADE SIG SIGE OCH GIFFUE SIG VNDER KONGEN CAP: III

30 DER KONGEN KOM EMOD PERONA, DROG IEG DID OCH møtte hannom. † Der kom och VILLOM BISKE och nogle andre, oc lagde hannom att den stad Perona haffde giffued lig vnder hans lydighed, huor ved hand var laare glad:|. Den dag duelde hand dær. † Jeg fick mad mett hanom thill middag, som ieg vor von att giøre. Fordi hans vilge var laa, att allthidt skulle vij eller viij i
dett

Kongens sed-
vane thill
hans mal-
thid.

dett mindste faa sig mad vid hans bord, och iblant met monge flere :|. Der maaltydt vor giort, gik hand aff thill en side och lod sig høre att hand vor ike vell thill fredtz medt, at admiralen och ieg saa lidet haffde vdrettet. Och Bagde att hand haffde sent mester OLIVIER sin bartskere thill Gent, som skulle fly hanom denne stad vnder sin haand. † Och ROBINET AFF ODENFORT (sagde hand) haffuer ieg sent thill S: Omer, huor hand haffuer laadane venner, som vell skulle vere mend for att tage stadtz nøgle, och lade mett folk der ind:|. Och andre som hand naffun gaff, haffde hand forskicked thill andre store stæder. Och vdgiorde hand herren aff LUDE och andre paa meg, att de skulle i hans ahøre dilputere mett mig om disse anslag.

Meg burde ike, at ttale eller trette hans mening emod: dog Bagde ieg, att ieg haffde tuiffel paa, att || mester OLIVIER oc andre som hand neffnde, saa letteligen skulde fange raad medt de store stæder, som hand mente. Adt ieg disse ord Bagde till min herre och kong, giorde ieg for denn skyld, att hand var bleffuen anderledes thill lindtz, end hand haffde veret thill forne, som ieg her offuen haffuer omtaald. Och volte alt denne gode lycke som hand haffde i dene begyndelse. Di hund giorde hanom fortrøstning, att paa alle sider skulle alle mand velviligen giffue sig vnder hannom. † Siden bleff hanom rod adt hand skulle drage thillbage igien i Frankerige, huilket hand och giorde:|.

Kongens for-
seet om de
burgundiske
lande att
vdelle.

Hand vor thill lindtz aldelis att øde och forderffue dette hull aff BURGUNDIEN, och adt skiffthe landene iblant mange. Och naffngaff dennom som hand actede att forlene grøffuedømmene, som vor Namur och Henegau, som legge hanom nær ved handen. Oc andre store støcker, som Brabant och Holland, vilde hand helpe nogle tydske førster att bekomme, som vore hans venner, paa dett adt de kunde thiene hannom igien, adt vdrette hveff hand vilde.

Saadane anslag beleffuede hanom att fortellie mig, fordi att ieg thillforn haffde taaled med hannom om den anden weig och maade disse land att bekome som om er talid. Hand vilde och att ieg schulde forstaa hans orsager, huorfor hand thillforn haffde samtøkt det ieg daa sagde hannom fore: och att ieg skulle vide, adt dette andet anslag som hand nu haffde y sinde, vor hans rige nytteligere, som møgeth haffde hafftht adt lide, formidelt dette hwiff BURGUNDIEN och de mechtige land, som || det haffde att eye. For verden siintes
dett

dett att haffue nogett paa lig, dett hand foregaff: men vill mand
 acte samvittigheden, daa liunes mig langt anderledes. †Dog vor
 woris konges forstand laa stor, att huercken ieg eller andre som
 vore holl hanom kunde see laa skarpt thill i hans sager, som hand
 5 selff gjorde:|. Ti hand vor vdenn all tuiffel en aff de viseſte mend och
 inildeste forſter som y hans tidt haffue hafft regimente.

Verden och
 en christen
 samvittighed
 komer icke
 offuer ens.

Men i disse store och victige lager regierer gud kongers och for-
 ſters lind och gierninger, huilke hand haffuer y lind haand, att de
 folge laadane raad effther, som dennom kunde kome thill maade,
 10 thill de anslag som hand haffuer i linde fremdeles vid dennom att
 vdrette. Ty der er ingen tuiffel paa, att der som gudtz vilge haffde
 vered, adt vor kong haffde bleffued ved dette forſet, som hand haff-
 de optenkt aff lig selffuer, for hertug CARLS doed: haffde den krig
 som siden haffuer vered, och endnu er, aldrig gaett for lig. Men
 15 vore gierninger, baade paa en och anden lide, forſkylte icke, adt
 vy ſchulle nyde denne lange fred, som oß vor bered. Och der aff
 kom vor konges forſeelfe i denne ſag, och ike att hannom fattedes
 forſtand, fordi hun var (som ſagdt er) ſaare ſtor i hannom.

Gud regerer
 herrernis
 ſind.

Krig er ſynde
 ſtraff.

Dette ligger ieg, medt ſaa mange ordt, att giffue thillkiende, att i
 20 begyndellenn, naar mand vill thage lig ſaadanne store thing foore:
 ſkall mand thillforn vell beraade ſig der paa och der om diſputere
 och raadffore ſig, paa dett mand kand vdvelge dett beſte. Och ſyn-
 derlig er fornødenn der wdi att beffalle lig gud, och hannom om-
 199v bede, att hand vill || viſe hannom den beſte veig. Ty dett ſtaar
 25 altſamen der paa, som baade ſkriffthen och daglig forfaring vdwiler.

Till store an-
 ſlag horer
 gaat beraadt
 och gudfrøc-
 tighed.

Jeg laſter ike vor koning, ey heller vill ieg lige, att hand her
 vdinden haffuer miſhandlett. Fordi dett er vell mogeligt at nogen
 andre som beder vide att forſtaa lig end ieg, vore paa denne thidt,
 och endnu vere kunde, i den ſamme mening som hand vor. Dog bleff
 30 inted raadviſe diſputeridt om denne handell, enthen der eller an-
 den ſtedtz.

Krønicker och historier beſkriffue ike dett som ſkeer, denom
 alleneste at ære och roſe som tales om, ocſaa lade de iblant medt
 megett vde, och de dennom ſkriffue, vide ſtundem ike ſagerne ful-
 35 deligen och i grunden. Jeg haffuer i linde att ike taale om nogen
 ting, som io er ſandru, eller ieg io enthen selff haffuer ſeet, eller hørt
 aff merkelige perſoner, som well matte ſtaa thill throendes, ike

Jngen første
er althyd lige
viß.

Vife raad
kunde och
flaa feill.

Kongen haff-
uer i finde att
brende.

Ludeus huor-
dan en mand.

Ludei och
Cominei sam-
tale.

acthendes der medt nogen enthen att role eller att laste. Ti ingen første er saa viß, att hand io haffuer forleet sig iblandt medt, ia vell och saa tit och offthe, om hand lenge haffuer leffuett. Som och vell skulde befindes i deres gierninger, der som althid bleffue sagdt och skreffuedt der om huadt landt er. De ypperste raad som haffue 5 nogen tidt veridt, eller ere end nu, haffuer vell farid vild, och kunde endnu forlee sig, som mand leet haffuer, och leer endnu huer dag.

Efftther adt kongen haffde legedt den dag offuer i denne landtzby hols Perona: bleff hand thill finde, adt hand om anden dagen 10 vilde indride i staden. Och som hand vilde ride aff stedt, thog hand mig offuer thill en lide, och beffoll mig att drage i dett land Poictu och paa grentzerne aff Bri-||tanien, och huiskede till meg, att der 200 r som mester OLIVIERS anslag ike finge fremgang, och herren aff CORDES ike vilde vere paa hans side: ville hand lade afbrende Artoilser 15 land, oc ett strig longs op vd medt den flod Lys, kalled la Leuee, och strax der effther drage i dett land Turaine.

Jeg bad hannom paa nogles veigne, som haffde giffued sig vnder hannom, vid min thillgiørelße, att hand vilde vere deres naadige herre. Ti ieg haffde thillbagdt denom paa hans viegne penlion 20 och andre velgierninger. Deris naffun tog hand beschreffne aff meg, och holt denom hueß ieg dennom haffde loffued, och der medt drog ieg fra hanom adt dette finde.

Herren aff LUDE vor enn mand, huilken kongen vell behagede i nogle ting, men saare vor giffuen paa sin egen fordell. Hand haffde 25 althid lyst thill att øffue och vexere folk. Hand var och letferdig thill att tro, och bleff derfaare offthe selff vexerett. Hand bleff oppfødt medt kongen i hans vngdom, kunde och vell skicke sig saa, adt hand var kongen behageligt, och vor end mand aff løstighedt och tid fordriff. 30

Hand kom thill mig, der ieg var rede att staa thill heft, och sagde saadanne ordt skemptvile till meg, och vor dog vißeligen bagdt, och møgett alvore iblant. J drage nu bort, paa den tiidt som i best kunde se eders fordeell, och giøre ether gaffun, anseindes dett møgett godtz och velde som nu kommer kongen thill hende, huor mett 35 hand kand freme och giøre rige, dennom som hand vell vill. For min person acter ieg att bliffue gubernator i Flandern, och att bliff-

bliffue thill idell guld. Och loo saare ved, der hand dette lagde.
 Men ieg kunde well holle meg for lader, fordi ieg frøctede att dett
 200 v Ichulle vere || kommed aff kongens aande. Och suarede ieg hannom,
 adt ieg vilde vere vell glad om saa ginge att hand kunde schaffe no-
 5 gen fordell, och adt ieg forlaa mig saa megidt gott till hans konglig:
 maiestat, adt hand ike schulle glemme mig.

Iche end halff time thillforn vor komen thill meg end ridere aff
 Hennegau, och førde mig tidender fra monge andre, som ieg haffde
 thillskreffuedt och formaaned dennom, att de vilde giffue sig i kon-
 10 gens thieneste. Same riddere vor min flechting och leffuer endnu,
 thi vill ieg ike naffun giffue hanom. De andre om huilke hand før-
 de mig thidender, haffde ladett mig lige medt thu ord, vid huad
 middell och villkaar de vilde oplade kongen de besyndelygste
 stæder och befestinger i Hennegau. Och den thid ieg vilde reise,
 15 gaff ieg kongen ett ord heraff thill kinde. †Strax lende hand bud
 effther hannom:|. Siden Bagde hand mig baade om hannom och
 om de andre, att dett ike vore laadant folk, som hand behøffuede.
 Den ene fattedes hand ett paa, paa den anden ett andet, och fiun-
 tes hannom att deres thillbud vor inthedt actendes, och att hand
 20 Inart vilde bekomme, huad hand vilde, dennom foruden. Och met
 den beskeedt drog ieg min veig. Och kongen flyde same riddere i
 talle med herren aff LUDE, †huilket hannom ike vell behagede, drog
 vell Inart sin veig, och ike videre gaff sig i handell mett hannom:|.

Nogle ædle
 aff Hennegau
 ville falle thill
 kongen.

Kongen ac-
 ther ike om
 denom, som
 biude han-
 nom deris
 thieneste.

Disse tuende haffde aldrig komett thill rette mett hin anden, fordi
 25 hand vor komne for Bin fordeell schild, och adt giøre sin profit:
 Och herren aff LUDE thillspurde hannom strax i første samtale, huad
 *165 v de byer i Hennegau || wille giffue hannum att hand schulle fordre
 theris Bag. Jeg holler forre, att thet wor aff gud, att konngenn aff-
 uiißde thisse ridderre, forthi ieg haffuer Bidenn leffuid thennd dag
 30 att hand haffde giffuitt megid thill theß, att hannd haffde kundett
 naatt thetthe monn med thennum egien Bom the hannum nu thilbø-
 de. Menn gud (maa Ichie) wilde iche giøre hanns wilge i alle støcher,
 for the Bagers Ichyld, Bom ieg Bagd haffuer, eller (maa Ichie) iche wilde,
 att hannd schulde wilde Biginnd i thet lannd Hennegau, Bom hører thet
 35 romsche rige thill. Baade forthi att hannd ingenn rett haffde ther
 thill, och thill med for the gamle forbunndtz Ichyld och sterche eder
 Bom ganngne wore emellum forledenne keyßerre och konngen aff
 Frann-

Hennegau
 hører thil det
 romsche rige.

Cammerich
en rig stadt.

Franncherige. Konngen gaff och well thill kiennde att hand thetthe forstod, forthi hannd haffde Camerich, Queßney och Boißi i wolde Bom laa i Hennegau, och gaff Queßney thilbage egienn, och Ichichede Camerich i Binn formere stätt egienn, Bom er enn keyßer frii stad, och hører thill thet rommerliche rige. Och || endog ieg iche wor ther ^{*166r} hoß, ther thetthe Ichede, haffuer ieg dog laditt mig ther om wnnder- uiße, huorledis thet thilgich, kunnde och well forstaa thet, forthi ieg ther wor fød, och haffde hafft min werrelße baade her och der. Och Bidenn haffuer thet werrid mig Bagd, aff thennum Bom hanndelenn dreffue, baade ¹⁰ paa enn och andenn Bide.

MESTER OLIUIER KONGENS BARTTSKIERRE
KOMMER ICHE WELL FREM MED SZINN SZAG HOSZ
THENNUM AFF GENTT, DRAGER FORTH
THER FRA THILL DORNECH ¹⁵
CAP: V

Oliffuers
erinde thill
hert. Carls
daather.

Andre Oliff-
uers erinde
thill dennom
aff Gent.
Gent
thilbøielig
thill oprør.

MESTER OLIUIER WOR, SZOM I HØRTT HAFFUE, DRA-
genn thill Genntt, och haffde credenntz thill frøichennid aff
BURGUNDIEN, herthog CARLS daather, och haffde beffalling att giørre
hinnde nogenn wnderuißning, emellum thennum ene tho, Bom strach- ²⁰
the Big ther henn, att hunn Ichulde giffue Big i konngens wold. Dog
wor iche thetthe thet fornembste hannum wor beffallid, thi hannd
thenchthe well, att thet wille staa hartt, att hannd Ichulle faa loff ene
att thalle med hinnde. Och thet hannd ennd komme hinde ene thill
ordtz, Ichulde hannd dog iche kunnde formaa hinnde did henn Bom ²⁵
hannd wilde. Menn hannd haffde i Binde att bestille, att i thenne
stad Genntt Ichulle Ichie nogenn stor foranndring och oprør, forthi
hannd wiste att byenn alle dage haffde werrid dertil tilbøuelig: tj hand
haffde vered hullenn i Buar thuanng och frøchtt i herthog PHILLIPPI
och herthog CARLS thiid, och thennum werrid frathagnne nogle gamb- ³⁰
le preueligier, thennd thid the bleffue forligthe med herthog PHI-
LIPPUS, epther att the enn thid lanng haffde hafft krig med hannum.
Herthog CARLL thog thennum och enn beßynnnderlig preuelegie fra,
theris stadtz øffrighed angaaenndis, for enn forthørnelßis Ichyld, Bom
the

the giorde hannum, thennd første dag hannd giorde Bitt inndridende
ther i byenn, effter hannd wor kommen thill regimenthid. Jeg haff-
*166v uer her offuenn thallid ther om, thi er thet nu || noch ther om.

Alle thisse bethennchellßer gaffue mester OLIUIER itt moed att
5 forføllge Bitt forßett. Hannd thalde med nogle, Bom hannd meenthe att
schulle wille lade Big Bige och giorre thet hannd begierrede, thi thil-
bød hannd thennum, att hannd wille fly thenum theris preuelegier
egienn aff konngen, och ther thill anndett Bom the haffde mist. Hannd
wor iche paa theris raadhuuß, therom att hanndle obennbarligenn
10 och offuerliuß, thi hannd wilde først forßøge, huad monn hannd kun-
de naa med thenne wnge førstinnde. Dog sich hannd himmeligenn
nogenn fortrøstning, om thet hand foer effter.

Ther hannd nu haffde werid thill Genntt i nogle dage, sich hannd
bud, att hannd schulle komme for och røgthe Bitt erinnde. Ther hannd
15 tha kom frem, wor hannd kleed megid ypperligere ennd hans stätt
thilhørde. Førstinnden wor thilstede i egenn perßonn, OLIUIER antt-
uorde fra Big Bitt credenntz breff.

Førstinnden Bad paa Binn stoell och herthogen aff CLEUEN Bad
hoß hennde, Baa giorde och bißpenn aff Løiche och monge andre
20 store herrer, och wor ther hoß megid folch. Ther hunn haffde lest
breffuid, bleff mester OLIUIER forrelagtt, att fremßige hueß hand
haffde i beffalling. Hannd Buarrede, att hand iche haffde beffallinng
att thalle wdenn med førstindenn allenne. Hannd sich for Buar, att
thet wor ingen Beduanne, och Bynderligenn wille thet iche schiche
25 Big att hannd schulle enne thalle med thetthe wnnge frøichen Bom
wor mannduoxenn. Hand bleff hartt wed och Bagde, att hannd ind-
thet wille Bige, wdenn hende i enrom. Hanum bleff atther Buarrid,
att mand wille well lere hannum thill att Bige Bitt errinnde frem,
och tha bleff hannd forferid. Jeg throer och well, att Bamme thid
*167r Bom hannd kom, Bitt breff || frem att berre, wor hannd enndtha
wbethenchtt, huad hannd schulle Bige, thi thet wor och ey hanns for-
nembsste erinnde, Bom Bagd er.

OLIUIER gich aff att thenne gang och Bagde inndthet mere. Nogle
aff raaditt haffde hannum for spott, baade for hanns rinngestatz,
35 Baa och for the ord schyld Bom hannd haffde. Och beßynnderligenn
spottede hannum the aff Genntt, thi hannd wor fød strax ther hoß i
enn lidenn landtzby, hannum bleffue och Bamme thid nogle støcher
thill

Oliffuer
haffuer au-
diendz.

Oliffuer kon-
gens bart-
scher be-
spottis.

thill Bpott, Bidenn flyde hannd hasteligen aff byenn, thi hannd bleff aduarid, att therBom hand thet iche giorde, Ichulle hannd staa enn stor fare, att hannd iche bleffue kast i flodenn. † Huilched ieg och well throer.

Thenne OLIUIER lod Big kalle greffuenn aff MOLLANE, huilched er 5
 Oliffuer dra-
 ger thill
 Dornech. Hannd drog ther fra thill Dornech, huilched wor enn stad ther i
 egnenn, Bom wor Binn egenn, dog kongen megid thilnegid. Ja hannd
 Dornech en
 fri stadt. er iche dertt anndett end hans, thi hand giffuer kongenn aarligen
 Bex thußind francher, eller er hand fri, och alle mand er ther well 10
 kommen, huad heller hand er FrantzBolsche eller Burgunndier. Thet
 er enn Ichønn och fast bye, † Bom huer mannd her omkrinng well
 weed:|. Kirchenns perßonner ther i byenn och borgernne haffue
 all theris renthe och indkomme i Hennegau och i Flandren, forthi
 hannd grendtzer med begge thiße lannd, och therfor wor hand al- 15
 thid wonn, i thennd gamle kong CARLS VII och herthog PHILLIPPI fei-
 der, oc giffue herthog PHILLIPPUS aarligenn x thußinnd francher. Jeg
 haffuer och Beett, att hannd haffuer lige Baa megid giffuid her-
 thog CARLL AFF BURGUNDIEN, men paa thenne thid att
 mester OLIUIER drog ther innd, gaff hand inndthet, 20
 och haffde stor ro och gode dage.

THE FLAMINGER BLIFFUE SLAGNE FOR
 DORNECH, HUOR OCH BLEFF THENND HERTHOG
 AFF GELLERN, || SZOM SZAA ILDE HAFFDE
 HANNDLED MED SZINN FADER
 CAP: VI

*167 v

25

MESTER OLIUIERS BEFFALLINNG OCH BESTILLINNG,
 forthi thennd wor well stor, effter perßonnen att regnne: bleff
 thet iche Baa Baare lagd hanum thill onnde, att thennd bleff iche thil-
 børligenn wdretthet, Bom thennom ther hannum Bamme bestilling giff- 30
 uid haffde. Wdrettningen wor Baadann Bom thill wor rid. Dog beuißde
 hannd forstannd och duelighed i ett anndett støche Bom hannd giorde.
 Hannd wiste att thenne stad Dornech wor baade the Franndzoße
 och the Burgundische Baa neer att hand aldrig nermer vere kunde,
 och

och well beleylig, thill megid ther wdi att wdretthe, thennd herre thill wilde hueß hannd hand hollt paa. Therfor thennchthe hannd, med huad list och lempe hannd kunde faa kongens krigßfolch ther innd, Bom laa iche lonngtt ther fra. Thet haffde the i byenn for inngen deell
 5 goduilligen Bambthøchtt, forthi the aldrig lode Big merche, mere att werre paa thennd ene Bide, ennd paa thend andenn, menn hulle Big emellum begge førster paa theris egenn haand, huilched mannd kaller att werre neutres. Therfor Bende mester OLIUIER himmeligen bud thill herren aff MUY, hueß Bønn haffde stor beffallinng i byenn
 10 (dog hannd bode ther iche), att hannd schulle komme thill hannum med Bitt folch, Bom hannd haffde i S: Quintin, och anndett folch, Bom laa ther omkrinng. Hannd kom paa thennd bestemde thime, och fanntt ther M: OLIUIER med xxx eller xl mannd i følge. Hannd lod oplade Buingelenn, Bomtt med gode, Bomtt med onnde, och lagde
 15 krigßfolchid ther innd. Ther med wor allmugenn Baare well thillfridz: menn the Bom beffalling haffde i stadenn, Baae iche giernne, att Baa schiede. Aff thisse beffallinngßmend Bennde hannd VII eller VIII thill Pariis, och the komme iche dedenn Baa lennge kongen
 *168 r leffde. ||

Dornech er
neutrall.

En driftig
gierning aff
mester Oli-
uer.

20 Effter thetthe krigßfolch kom ther och anndett folch innd, Bom giorde stor schade paa begge parther, baade thennum aff byenn, Baa och thennum aff Flandren, forthi the affbrennde mongen schøn landtzby och mongenn schønn aufflsgaard, thenum i Dornech mere thill schade ennd nogenn anden, for the Bagers schyld, Bom ieg
 25 Bagd haffuer, och Baa lennge handlede the Baa, att the Flaminge droge henn och thoge wdaff fenngßell thennd herthog aff GELLERENN, Bom herthog CARLL haffde laditt inndßetthe, och giorde hannum thill theris øffuerste, och komme Baa for Dornnech med thett folch the haffde: menn the thøffuede ther iche lennge, forthi the droge
 30 Bnartt aff egienn, och thet forudenn all ordning och i fluchttzuiße, och milte megid aff theris folch. Och ther eblannd bleff och herthogenn aff GELLERNN Blagenn, Bom gaff Big i effterthoged, att hannd kunde hielpe thill att oppeholde fiennnden, att folckid kunde komme i Bitt behold, menn hans folch fulde hannum iche well effter, thi
 35 bleff hannd Blagen, och kongen wederfforis thenne ere, formedelt bemelthe OLIUIER, och kongens fiennnder finge formedelt hannum thenne store schade: enn megid wißere och ypperligerre
 per-

Det er fordi
de aff Dor-
nech haffde
der deris
godz och
indtkomme.

Hertogenn
aff Gelleren
flagen.

Oloffuer
legger ære
indt.

perBonn haffde thet well kunndett Blaged feill att driffue thenne gierning.

† Jeg haffuer noch thalid om thenne beffallinnng, Bom bleff aff Baadann enn wiib konning giffuen Baadann en wquem perBonn i Baadan ypperlig handell att wdretthe:|, och Biunis well att gud haffde 5
forkorthed wor koning Bin fornuftt i thetthe støche, forthi ther Bom hannd iche haffde achthed thenne Binn gierning Baa rinng och lett att fuldriffue, Bom hand giorde, och haffde Baa ladett falde noged
Hofferdighedt
forhindrer
fremfart i
sager och
bestillinger.
lidett aff Binn beuegelße och heffngierighed, Bom hannd haffde
emod thetthe burgundilche huuß, haffde hannd wden 10
thuiffll paa thenne dag hafft alle thille lannd
wnnder Binn lydighed. || *168 v

THEND STAD ATRICHTT KOMMER I KON-
GENS WOLD FORMEDELST HERRENN AFF CORDES
SZOM ELLERS KALLEDIS PHILIPPUS AFF
CREUECEUR
CAP: VII

Villom Bif-
chee wlou-
achtig mandt
imodt hert.
Carll.
HERWILLUM BISCHÉ, SZOM WOR ENN MAND AFF SZAA-
re rinng støtt, fød thill Molins Enngibertt, wdi thet lannd Ni-
uernois. Hannd wor bleffuenn rig och komen thill stor støtt och me- 20
genn anßielße, formedelst herthog CARLL. Thi hannd haffde annttuorditt hannum thennd befestning S: Quintinn wnder hender, forthi att hans herreßede, Bom kallis Klery, wor ther hartt hoß, huor hannd och haffde kiøfft och ladett bygge itt well schonntt och fast slott. Thenne her WILLOM, wannßeett alle herthog CARLS wellgierninger, 25 haffde woldett, att Perona bleff konngenn annttuordett.

Frøikenedzaff
Burgundien
legater thill
kongenn.
Ther konngen wor kommen ther ind, hørde hannd nogle aff frøichennitz aff BURGUNDIEN legater, huilche wore alle the ypperste och fornembste perBonner, Bom hun wiste att bruge, huilched iche wor Baare wißeligenn giortt, att the schulle komme Baa monge thill lige: 30 menn iammer och frøcht wor nu Baa stor ther i lanndett, att the iche wiste huad thenum wor nytteligtt ennthen att thale eller att giorre.

Thille legater worre hinndis cantzeler, kallid her WILLOM HUGO-

GONER, enn Baare drabelig mannd och forstannidig, Bom haffde wer-
rid i stor achtt och anseelße hoß herthog CARLL, och faaid megid gott
godtz aff hannum. Ther wor och med herrenn aff HYMBERCORTT, Her Hymber-
Bom megid haffuer werid omthalid i thenne bog, och wed ieg mig curz wifdom
5 iche att dragis thill minnde, att ieg nogenn thid Beett haffuer enn och astadig-
astadigerre och wißerre adelßmand, eller Bom bedre kunde Binn hedt.
haand med att driffue store och wichthige Bager. † Ther wor och
herrenn aff FERE i Seland, Bom wor enn Baare stor herre, herrenn
*169 r aff CRIPTURE och monnge andre, baade edlemend och kirchens per-||
10 Bonner, och monge aff the fornembste steder :|.

Konngen før ennd hand hørde thenum, gjorde hand stor flid
thill, baade hoß thenum alle och med huer beßynderligenn, att hand
kunde formaa thennum, att the wilde werre paa hanss Bide och i
hanss thienniste. Hand sich aff thenum ydmyge ord, med megenn
15 reuerentz, Baa Bom aff folch, Bom wore i frøgtt och forschrechelße. Kongen un-
Dog wilde the, Bom haffde theris godtz Baa liggennid, att the dergaar met
meenthe, konngen ey Ichulle drage did, ingennlunde Big kongenn frøikennis le-
i nogen thing forpligthe, menn widthhoge allenniste att gjørre paa gather.
thet gifftermaall emellum dellphinen, hanss Bøn, och theris frøi- Frøct lerer
20 chenn. at vere yd-
mig.

Cantzelerenn och HYMBERCURT, Bom lennge haffde werid i stor Cantzeleren
acht och annseelße, och stode fremdellis effter ther wdi att bliffue, och Hymber-
och haffde theris godtz paa konngens lanndemerche, thennd ene i curt lader sig
thet herthogdømme Burgundien, thennd anden i Picardienn hoß offuertale aff
25 Amyens, lode Big Bige aff konngen, att thage wed hanss thilbud, kongen.
och i nogenn maade Bamthöchthe hannum att thienne, med Baa
Ichiell, att thetthe gifftermaall ginng for Big, och med alle att drage
i hanss thienniste, naar gifftermaalid bleff fuldkommid.

Och enndog thetthe haffde werid kongen thend beste weig och
30 maade, thill att legge thisse land wnder Bitt wolde: wille hand dog
iche lade Big thennd behage, men wor ilde thill fridtz med thisse
201 r herrer, att the icke nu strax wilde bliffue i hans thienniste. || Dog lod Tie oc
hand dennom icke mercke det, thi hand wilde bruge dennom saa tencke.
longt lom hand kunde. Hand haffde allerede god forstand met her-
35 ren aff CORDES, lom vor ypperst befalingmand oc stadtholdere til Herrens aff
Atricht. Oc denne aff CORDES haffde allerede giffuid de burgun- Cordes
diske herrer saa for raad, att, paa det mand dis Inarere kunde kom- trerlkhed.
me

me til forenings, skulde legaterne giffue hannom beffalning, at giffue Atricht op for kongen.

Huorledis
Atricht er
skickid.

Katen och
mufen gjør it.

Paa dend tiid vor der mure oc graffuer for dend ene part aff byen vd emod dend anden: men nu er det der tuert emod, att dend part som før vor oben, haffuer nu mur och porte vd emod den anden. Effther adt mand lenge haffde vnderuist legaterne, adt dett skulde vere saa best, och att mand dißlætteligere kunde komme til frid och enighedt, naar mand beuiste kongen denne lydighedt: lode de sig lige oc beuilede, oc synderligen bemelte cantzler oc Hym-BERCURT. De gaffue oc herren aff CORDES breff paa, at hand skulde vere sin eedt fri, med huilcken hand vor sin førstinde foruant. Oc loffuede at det skulde haffue det naavn, at de, som fuldmyndige legater, haffde samtyckt kongen, att denne stad hannom skulde antuordis oc opgiffuis. Der til vor herren aff CORDES gantzliche villig oc offerbedig. 15

Kongen be-
kommer
Atricht.

Saa tilige kongen kom der ind, lod hand gjøre buluerck aff iord emod porten oc andre steder, hart hoß dend anden part aff byen. Oc effther denne forening drog herren aff CORDES vd aff staden, kom oc sit krigsfolck til adt drage der udt, som vore hoß hannom. Oc huer drog huort hand vilde, och tog sig huad herre hannom best behagede. 20

Herren aff
Cordes siger
kongen
tjeniste.

Herrens aff
Cordes vnd-
skylding.

Herren aff CORDES tenckte, formiddelt det || disse legater haffde samtyckt, adt vere quit for dend plicht som hand frøickenid skyldig vor, oc att vere leddig aff hendis thieneste. Di fick hand och i linde att lige kongen thieneste, och luerie hannom. Synderligen for dend skyld adt hans naavn oc voben hørde hiemme po denne lide dend flodt Soma, hoß Beauuais (fordi hans naavn vor her PHILIPPUS AFF CREUECEUR), oc til bedring fordi att hans iorde godtz, som det hwß BURGUNDIEN iblant andit haffde indhaft paa bemelte flod Soma (som nock er omtalid) i hertog PHILIPPI oc hertog CARLS liffs tiid: wden alld modlagen nu vilde falde kongen tiill, formiddelt dend frids vilkor, som til Atricht bleff giort, formiddelt huilcken samme herligheder och steder bleffue hertog PHILIPPUS indgiffne, och hans luenneborn allene, med saadane wilckor, att naar der ingen vor paa luerdsiden, skulde de falde kongen tiill igien, oc staa til løsen for lodan penndinge, som offuen er omtalid. Nu lod hertog CARL effther sig icke wden denne eniste daather, som om er talid, oc i saa maade bleff her PHILIPPUS AFF CREUECEUR kongens mand wden ald mod- 30
lag

lagn. Der met kunde hand oc (som hand meente) icke milgiøre, i det at hand gaff sig i kongens thieniste, wden hand haffde paa ny fuorid dend vnge hertoginde, efftherdi hand igien anthuordede hende, eller hendis legater i hendis stædt, dett hand haffde beffaling
 5 offuer paa hendis veigne, der med at giøre effter deris gode tække.

Der bleff oc vill bliffue omtalid, i adskillig maade. Thj lader ieg det bliffue som dett er. Dette vedt ieg well, at hand vor opdragen oc fremholden och sett i denne høige ståt aff hertog CARL, och wor maa wel ske saa vel tilkommen for dend skyld, ad hans moder
 10 haffde opffolstrid hertoginden aff BURGUNDIEN, hand vor oc set til gubernator i Picardien, † haffde stor beffaling i Ponthieu, vor høff-
 202 r uidsmænd till Contray, || regenter till Perona, Mondidier och Roye, høffuidsmænd till Bolonien och Hædin, oc disse beffalinger alle haffde hand aff hertog CARL dend tid hand døde:|. Hand haffuer oc
 15 endnu samme beffalninger paa kongens veigne, saaledis och med saadane vilkor, som kongen vor naadigste herre hannom dennom nu samme tid antuordede, der hand begaff sig i hans tieniste.

Opreignis
herrens aff
Cordes læn
oc befallin-
ger.

Fortaffis
Contay.

HESDIN OCH BULONIEN KOMME I KONGENS VOLD 20 CAP. VIII

EFFTHER ADT KONGEN HAFFDE BESTILLEDT OC AFFgiort till Atricht, som sagd er, drog hand der fra, oc lagde sig for Hædin, och haffde met sig herren aff CORDES, som tre dage si-
 25 den haffde hafft byen i befaling, oc hans folck vor endnu der inde. Dette hans folck stillede sig som de vilde holde byen paa hertogindens veigne, sigindis, ad de haffde fuorid hende. Och der vdoffuer brugte de skøtten i nogle dage. Siden haffde de ord med deris herre, som vor herren aff CORDES. Oc i landhed forstode de hin
 30 anden vel, baade de som inde vore oc wden faare. Oc i saad maade bleff staden kongen opgiffuen. Der fra drog hand till Bulonien, huor lige saa til gick, wden det, at de (maa skee) hulde sig en dag lenger end de andre. Dette haffde veridt ett farligt anslag for kongen, der som der haffde verid folck i landit, till adt sette verie. Och det for-
 stod

Hædin op-
giffuis
kongen.

Bulonien op-
giffuis.

stod kongen vel, som hand mig liden selff fortalde. † Fordi wdi Bulonien vor gott folck, som denne handel vel forstode, de arbeidede paa att fly folck der ind i beletning (derlom de ellers haffde kundit komme || dett affsted i tide) oc att sette verge for fuldt aluore:|. 202 v

Atricht set-
ter sig op
emod kongen
igien.

Dend stund kongen laa for Bulonien, som wor en stackid tiid, hen 5
ved iij eller fem dage, da begynte de til Atricht, att angre deris
kiøb, oc tenckte at dennom vor icke rett handlit medt, der de laage
lig saaledis at vere omringede oc indeluchte paa baade sider met
megid krigsfolck oc it stort archeli. Der fore gjorde de anslag att
de kunde faa folck, adt belette deris stad met, och schreffue der 10
om til de byer der nest holß, som er Risßill oc Duuay. Wdi denne
stad Duuay vor nogid søige folck aff reisenere, oc iblant andre her-
ren aff VERGY och andre, som ieg icke ved at neffne. Oc vore aff
det folck som vor igienkommid fra dett slag, som stod for Nancy.
De bleffue tilfinde, att wilde legge sig ind i Atricht, oc forsamle det 15
meste folck de kunde, saa at de bleffue wid thu eller try hundrid heste,
onde oc gode, oc fem eller sex hundrid fodfolck. De aff Duuai, som
paa dend tiid enda vore nogid trozige, stærckede oc laa got som
nødde dette krigsfolck till at drage frem, mitt om middags tide,
heller de vilde eller ey. Huilcked vor en stor daarlighedt aff den- 20
nom, oc løckedis thennom laare ilde. Fordi det er icke wden fem
mile imellom, oc landit paa hin lide Atricht flæt som en haand, saa
att det ey andit kunde vere end att anslagit motte bliffue røbt oc
obenbarit. Men derlom de haffde fortøffuid indtil natten, haffde
deris anslag gaaid for sig, som de haffde sett sig for att giøre. 25

It ont anslag.

Der de nu vore paa veige, bleffue de som vore aff kongen ind-
lagde i dend anden part aff byen, som vore herren aff LUDE, JOHAN
AFF FOU, som vore aff marshal-||kens aff LOCHEACH folck, adua- 203 r
rede om deris komme, oc finge i lide adt drage dennom vnder øi-
gen, och sette alting wdi euentyr, heller end lade dennom indkom- 30
me i dend anden part aff byen. Thi de tenckte, der som dette folck
kommer ind i den part aff byen, som de achtete sig ind wdi: bliffue
wii icke mand for att holde dend anden part imod dennom. Deris
anslag, som vor at giffue sig aff byen, vor vell farligt: men de vd-
rettede det mandeligen oc vel, och angrebe dette folck som wor 35
vddragit aff Douay, saa adt de bleffue nesten alle enthen slagne
eller fangne. Oc iblant andre bleff herren aff VERGY fangen.

Kongens
folck sla de
oprøriske.

Herren aff
Vergy
fangen.

Kon-

Kongen kom did om anden dagen, och vor vel glad vid dett nederlag. Oc lod anthuorde alle fangerne lig i hende, oc lod litt fodfolck affliffue mange aff dennom, forhobindis der medt at forfkrecke, huelß føige krigsfolck som der vor i egnen. Oc lod kongen lenge
 5 holde VERGY fongen, thi hand aldrig vilde luerie hannom, for nogen ting i verden. Hand vor saare nøuffue foruaridt, oc fuld sterckeligen fongen. Omlier fick hand raad aff sin moder, och da, effther hand haffde veridt itt aar i fengsell, gjorde hand kongens vilge, och der wdi gjorde hand vifeligen. Kongen gaff hannom alt litt godtz igien,
 10 och der til med alt det hand trettete paa. Oc gjorde hannom til en mand paa x tulind francker aarlig indkomst, oc der foruden gaff hand hannom gode beffalinger oc stor besolling. De som vndkomme aff denne skarmutzell, som vore faa, komme ind i byen.

Herren aff
Vergy bliff-
uer frantz-
osk.

Kongen lod føre sit arckeli til, som vor skøntt oc i itt stort antall,
 203 v oc begynte adt skiude byen til storm. || Der gick en stor skiuden paa, oc alle mand i byen bleff forfkreckid, fordi de haffde saa gott som inthet krigsfolck inde hoß lig, och till met haffde herren aff CORDES god forstand der inde. Thett haffde lig oc saaledis, att saa tilige kongen fick dend ene part ind, kunde dend anden icke vndstaa
 20 hannom. Der saare tingede de op, oc opgaffue byen. Men hueß dennom bleff loffuid i samme dagtingning, bleff dennom ilde holdet, huor wdj herren aff LUDE haffde stor skyld. Oc bleffue der affliffuede mange bode borgere oc andre, oc megid erligt folck, i herrens aff LUDE och her VILLOMS CERISAY neruærelße. Huilcke vel gjorde
 25 deris profit der sammesteds.

Kongen
beschiuder
Atricht.

Fordi herren aff LUDE lod sig forlyde for mig, att hand der haffde forhuerffued xx tulind kroner † oc tuende maarffoder:|. De i byen lonte kongen lx tulind kroner huilckid vor dennom megid, oc alto-
 megid. Dog tror ieg at de bleffue dennom betalidt. Thj de
 30 aff Camerick lonte hannom xl tulind, huilcke for uist bleffue dennom betalde. Therfaare tror ieg att de andre bleffue lige saa.

Atricht giff-
uer sig op.

DE

DE AFF GENT LADE AFFLIFFUE MONGE
AFF DERIS RAAD, DER DE FINGE HERTOGE
CARLS DØD AT SPØRGE
CAP. IX

OM DISSZE TIDE, SOM ATRICHT VOR BELEIGRED, VOR ⁵
hertoginden aff BURGUNDIEN till Gent, vnder line vnderfottis
hender, som vor itt saare wbilligt folck. De vore hender vnder øigne,
oc giorde kongen til wilge. Thj ingen haffuer skade, att der io er
nogen som haffuer gaffnn der aff. Der de spurde adt hertog CARL
vor dødt, mente de || att de nu haffde vundit spil, oc grebe all deris ^{204 r}
øffrighedt, som vore xxvj mend, oc lode dennom melte parten eller
allesammen affliffue, och toge dennom dette till orlage, att samme
xxvj raadtzherrer, om dagen tilforn, haffde ladit affhugge en mand,
huilken, dog hand haffde forthient at dø, hafde dog øffrigheden
deß ingen macht (som menigheden sagde), fordi deris vold haffde ¹⁵
ende met hertog CARLS død, som dennom haffde lett til regimentedt.

Jngen skade
er, som io
kommer no-
gen til gaffn.

De aff Gent
affliffue deris
raadt.

De aff Gent
ere deriB
førstinde vn-
der øigen.

Deris aff
Gent find
emod deris
første.

De lode oc laa affliffue megid gott folck, som haffde verid hertog
CARLS tro mend oc venner, huor eblant vor nogle, som haffde i min
tiid och mig offueruærendis hulped till at formilde hertog CARL oc
tage hannom aff litt forlett, der hand haffde i sinde att ødelegge en ²⁰
stor part aff samme stads indbyggere. De tuingde førstinden til, att
hun motte stadffeste dennom deris gamble priuilegier, Bom the haffde
mist formedelst thend Gendtzsche frid, Bom the giorde med her-
thog PHILLIPPUS, och ther thill anndre preuelegier, som hertog CARL
dennom haffde frataged. Samme deriB priuelegier tiene dennom ²⁵
till inthed anditt, end til at haffue stedtze wenighed met deris
første. Er och deris synderligste tilbøielighed att ynlke oc attraa,
att deris første kand vere suag och wfformuindis. De mue oc aldrig
lide første, liden de komme til regimentid. Men saare naturligen
elke de dennom, dend stund de ere børn, oc indtil de komme till ³⁰
herredømme. † Som de och haffde giort vid dette frøicken, huilken
de flitteligen elkt oc foruaridt haffde, indtil denne tiid:|.

Det er och gott adt forstaa at hweß de aff Gent icke haffde haffd løst
till att yppe wstyr oc perla-||mente, men willed giøre flid till adt ^{204 v}
foruare landit: haffde de well, saa tilige hertog CARL vor dødt, strax ³⁵
giort

giort flid til ad der haffde i tide bleffuid indlagd god beſetning aff krigſfolck i Atricht, oc end i Perona til bedring. Men de tenckte da ingen ting, wden paa wltyr. Midler tiidt at kongen laa for Atricht, komme nogle legater til hannom, paa de trende ſtaters vegne
 5 i hertogindens land. Fordi de aff Gent haffde nogle tilfforordineret, ſom ſkulde haffue att giøre och lade paa bemelte trende ſtaters vegne. Dog gjorde de ſelff oc beſtillede alt huad de vilde, effther deris egit gode tække. Fordi de haffde førſtinden vnder deris hender. Kongen gaff thennom audientz. Oc iblant andit ſom de foregaffue,
 10 ſagde de, at hweß de forehaffde ſtrackte ſig hen til frid, oc vor deris førſtindis egen wilge oc begiering. Huilcken (ſagde de) i alle ting, met hendis fri vilge, lader ſig raade, formiddelt de trende ſtaters villge oc raad, wdi hendis land. De bade och, att kongen vilde affſtaa denne feide, ſom hand førde baade i Burgundien, och i Artoifer
 15 land, och adt mand vilde beſtemme en dag, till en venlig frid at giøre, oc at krigen difemellom motte vere ſtille.

Gentzſke
legaters be-
retning.

Kongen haffde ſaa got ſom vundit, och vor formodindis at alting ſkulde gaa end bedre till hans fordeell end det endnu gjorde. Fordi hand haffde got kundſkaff, att krigſfolckid offuer alt vor ſlagid och
 20 omkommidt, och monge fuldne hertoginden fra, oc ſynderligen at herren aff CORDES vor bleffuen hende affſpendig, huilcked hand høgt achtete, ſom och vert vor. Fordi det foruden, ſom hand nu ſaa dage tilforn becommidt haffde, formiddelt practiker, wid CORDES hans hielp oc tilgiørelße: haffde kongen lenge arbeidet paa, att
 25 hand ſkulde giffue ſig till hannom, men kunde det, før end nu, al-
 205 r drig hos hannom bekomme. ||

Oc derfore achtete hand deris begiering oc ſupplicatzer ringe. Hand vor oc vnderuiſt, oc fornam well, att huels diffe aff Gent bleffue ved deris velmacht, ſkulde de giøre wltyr iblant alle deris
 30 medfforuante, at de icke ſkulde kunde noged beſtille til krig emod hannom. Fordi alldrig nogen forſtandig mand, eller ſom noged haffde verit affhulden hoß deris fremfarne herrer, bleff i nogen ſag kallid till deris raad, deris ſager oc ærinder angaaindis: men bleff ſnare forffuldt, och motte leffue wdj liffsfare. Oc ſynderligen haffde
 35 de de Burgundiſke for had, for dend ſkyld adt de i forgangen tiid haffde ſtaait ſaa vel hoß hertog CARL.

Kongen for-
ſtaar de
Gentzſke
deris arrig-
hedt.

De Gentener
ville ingen
viſe folck
haffue med i
raad.

Ydermere forſtod kongen vel (ſom i ſaadane ting vor ſaa grand-
 liunig

Kongen for-
ſtandig for
nogen.

liunig, som nogen mand i hans rige), huorledis samme Gentener al-
 tiid hulde sig emod deris herrer. Oc huorledis de altiid stode effther
 att hand motte bliffue suag, dog saa adt de i deris land det icke
 fornumme eller toge skade der aff. Oc tenckte hand, at effterdi de
 haffde sind til splidactighed: ville hand fremme dennom i samme ⁵
 forsett. Fordi de hand haffde att giøre met, wore icke wden grofft
 borgere folck, meften parten, oc synderligen vel groffue i saadane
 drabelige lager. Huor imod kongen saare vell vilte att skicke sig,
 och her wdj gjorde, det hannom kunde tiene, till adt saa offuer-
 haand, oc driffue sine anslag till ende. ¹⁰

Kongens
 suar till lega-
 terne deris
 tale.

Kongen ridde sig at suare till dette ord, som disse legater sagde,
 som vor adt deris førstinde inthed || gjorde wden de trende staters ^{205 v}
 i hendis land raad oc samtøcke. Di sagde hand till dennom, i ere icke
 ret vnderuiste om eders førstindis och de beste i landit deris vilge.
 Di ieg ved till fulde wiße, at hun achter at driffue sine lager formiddelt ¹⁵
 nogle belynderlige som icke staar hu adt frid. Oc sagde ythermere, i
 skulde befinde at eder skall brøste himmel till de ord, som i haffue sagd.

Der vid bleffue legaterne vel vnderlige, som folck der icke vore
 tiluonde att handle i saa høige lager, oc suarede bradeligen, adt det
 de sagde, vore de vell vilse paa, och vilde wiße deris instruchts naar ²⁰
 behoff skulle giøris.

It frøicke-
 nids breff.

Da bleff dennom giffuid saa for suar, att naar kongens vilge vore,
 kunde mand wiße dennom breff, schreffne aff saadant folck, att de
 skulde vel staa til troindis, indehollindis adt frøickenid icke vilde
 driffue sine anslag, wden ved fire personer. De suarede igien, adt ²⁵
 de vore vell wiße paa, at dett icke saa vore. Oc da lod kongen
 dennom see itt breff, som cantzeleren aff Burgundien oc HYMBER-
 CURT haffde fremførdt, dend tiid de anden gong vore till Perona,
 schreffuidt somt met frøickenids, somt met hertogindens aff BUR-
 GUNDIEN egen haand, som vor hertog CARLS førstinde, och kong ³⁰
 EDUARDS aff Engeland løster, oc somt met herrens aff RAUENSTEIN,
 hertogens aff CLEUEN broders haand, som vor frøickenids nær slecht.
 Saaledis vor dett breff skreffuid med tre handschrieffter, dog vor
 det vdgiffuid i frøicknedis nauffn allene. Men saaledis vor det
 schreffuid, || paa det mand disbedre skulle tro hues dett indeholde. ^{206 r}

Breffuens
 indehold.

Dette breff vor cantzelerens oc HYMBERCURTZ credentz, och der
 wdi forklarede samme frøicken, att hendis mening vor, att alle hin-
 dis

dis lager oc ærinder skulde vdrettis vid fire personer, som vore hendis steffmoder, herren aff RAUENSTEIN, bemelte cantzeler, oc HYMBERCURT. Oc bad hun kongen, at hues hand vilde hoß hende lade røchte oc bestille, hand dett vilde lade gaa igiennom deris
 5 hender, och att hand vilde handle met dennom der om, oc met ingen anden. Ey heller lade nogen anden der aff vide.

DE AFF GENT SØGE EFFTER ORSAGE OC
 LEMPE, TIL ADT LADE AFFLIFFUE CANTZELEREN
 10 OC HYMBERCURT, SOM VORE SAADANE
 DRABELIGE MEND
 CAP. X

DER DISSE GENTENER, OCH ANDRE, SOM VORE MET dennom, finge seet dette breff, bleffue de saare fortørnede, oc
 15 kongens folck oc andre som omgingis med dennom, hulpe fluchs till. Omfier bleff dette breff dennom antuordit, och ingen anden afflkeedt dennom giffuen, huilcked megid haffde paa lig. De vore oc der met vel tilfrids. Fordi de tenckte paa inthed andit, end paa deris splidachtighedt, och allting adt forny. De haffde oc icke for-
 20 stand til, at see lenger hen. Men det haffde verid vifelig giort, att de haffde ladit sig gaaid nermer thill hierte, adt Atricht Baa vor bleffuedt vundit dennom fra. || Men de vore folck, som icke haffde
 206 v verid opuonde met vigtige lager. Oc (som ieg sagdt haffuer) melten parten grofft borgere folck.

25 De gaffue sig til veigs igien, lige at Gent, der funde de frøickenid och hertogen aff CLEUEN, som vor hoß hende, oc vor hendis nær slecht, paa hendis moders lide, oc vor en gammel herre. Hand vor opffød i dett hwß aff BURGUNDIEN, oc altiit haffde haffd der aff vj
 30 uden) kom did eblant met som en thienere. Der vor och bispen aff Løicke, oc mange andre drabelige personer, adt holle frøickenid selfkaff, oc ellers for deris egne synderlige ærinders skyld. † Fordi bispen aff Løicke vor didt kommen, at fly litt land xxx tusind gyl-
 den, eller saa vid laug affgiffne, som de formiddelt itt forligelßmaal som

Legaternis
afflkeed.

Hertogen aff
Cleuen haff-
uer pension
aff Burgun-
dien.

Bispen aff
Løicke taler
fine vnder-
fottis beste,
dog det vor
wifforfkyldt.

lom bilpen oc dennom bleff giort emellom, skulde giffue hertog CARL for sin krigsbekostning, effther dend feide lom de haffde hafft tilsammen, oc ieg her offuen haffuer omtalid. Huilcken feide allsammen vor skeed for samme bilpis skyld, oc hannom adt forluare. Oc der for haffde hand icke haffd behoff, denne sag att forfølge oc driffue paa, oc skulde heller for sin persons skyld villid, att hans vnderlotte haffde veritt fattige oc wfformuendis. Fordi endog at landit vor stort oc rigt, haffde hand dog inthedt der aff (litt geistlige gods foruden) wden dend blotte herlighedt.

Bilpens aff
Løicke find
oc vilkaar.

Det er icke
alt got lom
faffuert er.

Denne løickiske bilp vor de herrers aff || BURBON broder, hertog JOHANS oc hertog PEDERS, lom i dag leffuer. Hand vor en mand aff gode dage oc vellyst, som søige forstod sig paa huad hannom vor gott eller skadeligt. Met hannom gaff sig i thieneste her VILLOM AFF MARCHE, en deilig oc mandelig riddere, dog en saare wmild mand, oc aff it ondt gædt, lom altiit haffde werid hans fiend, saa och det hwil aff BURGUNDIEN, och altiit verid de Løickiske till vilge.

Villom aff
Marche hans
wtroffkaff.

Bilpens aff
Løicke død.

Frøickenid aff BURGUNDIEN gaff denne MARCHE, for bilpens oc sin egen skyld, xv tusind rinske gylden, att hand skulde vere bilpens raad oc hoffmestere. Men icke lenge der effther, falt hand baade hende oc sin herre emod. Hand haffde taged sig fore, kongen till vilge, met macht at giøre sin søn till biscop. Oc nidlagde liden bilpen i en flachting, oc dræbte hannom med egen haand, oc lod kaste hannom i floden, huor wdj hand wor wdj tre dage:|. Hertogen aff CLEUEN vor ochsaa hoß frøickenid, forhobendis att giøre itt gifftermaal emellom sin eldste søn oc hende. Huilcked hannom siuntis att kunde vel skicke sig, for mange lagers skyld. Oc tror ieg, att det haffde gaaid for sig, der lom personen haffde verid saadan aff vilkor, at hand haffde behaged hende oc hendis gode mend och tienere. †Fordi hand vor i flecht med hende, oc hans hertugdømme hørde til samme flecht, oc hand haffde verid opffød i hoffuid von Burgundien. Oc kand vel ske, att det mand haffde seet och kiendt hannom, gjorde hannom denne skade att hand icke fick dette gifftermaal:|. || 207 v

De gentiske
legaters rela-
tion.

Nu vill ieg komme til mit forsett igien. Disse legater komme til Gent, oc der bleff raadit foramlid, och frøickened set i sin stoell, oc hendis gode mend stode omkring hende, at høre deris relation. Da begynte de ad fortelie, hueß dennom aff hende haffde verid befalid, oc støtte lynderligen ind paa de stycker, lom dennom kunde tie-

tiene till det som de i sinde hauffde. De lagde huorledis de gaffue kongen faare, at frøickenid vor fuldkommeligen berodd, at ikicke lig effther de trende stâters raad: oc at kongen haffde suarid, att handt fuld vell wiste, at det icke saa vore. Oc lagde ydermere, adt
 5 der de stode hart der paa, at saa vor som de lagde: tilbød kongen at wiise frøickenids breff, som skulle vduise, at det icke saa vor. Da skifte hunn strax farffue, oc bleff fortørned, oc lagde nei der til strax paa stand, menendis sig adt vere vell foruaridt, ad breffuid icke schulle vere kommid til siune. Oc strax drog hand som talde,
 10 breffuid aff sin barm, oc fick hende det, i alle mands aaiun, oc hand vor pensionarius eller syndicus aff Gent, eller aff Brylsell.

It stœcke, søi-
ge høffuift
emod frøi-
ckenid aff
Burgundien.

Hand beuiiste dermet att hand vor en saare ondt mand, och som søige høffuilkhedt wiste, efftherdi hand gjorde dette unge frøicken denne forhaanelse, som laadant it skendigt stœcke icke burde at
 15 werre beuiist. Thj det hun end haffde begaaid nogen forleelse, burde hende icke saa obenbarligen derfor adt straffis. Huer mand kand tencke at hun bleff saare haan der vid, fordi hun haffde tilfforn benechtid det for alle mand, offueruærindis den gamle hertoginde oc
 208 r herren aff RAUENSTEIN, cantzeleren och HYMBERCURT. ||

20 Der haffde verid ord imellom hertogen aff CLEUEN och andre, om dette gifftermaall: Men nu bleffue alle herrerne fortørnede paa hin anden, och da begyntis stor wuilge oc splitachtighedt, huilcken oc gik saa langt frem, att de begynte att forkynde hin anden obenbarligt wuenfkaff. Hertogen aff CLEUEN haffde altid indtill nu for-
 25 leet sig til, att HYMBERCURT skulle vere paa hans side, om dette gifftermaall. Nu holt hand for at hand vor der wdj bedragen, den tiid hand laag dette breff, oc bleff derfor hans wuen. Bispen aff Løicke motte icke lide hannom, for det fremfarne som skeed vor till Løicke (huor wdj HYMBERCURT haffde hafft befalning). Ey heller her VIL-
 30 LOM AFF MARCHE, som hannom thiente. Greffuen aff S: PAUL, constablens søn, haffde had till samme HYMBERCURT och til cantzeleren, fordi de leffuerede hans fader til Perona i kongens folckis hender. De aff Gent haffde dennom storligen for had, dog de aldrig haffde gjort dennom noget til fortørnelse: men allene for dend store an-
 35 seilffis skyld, som de haffde leet dennom vere vdj hoß hertog CARL. † Oc i sandhed de vore det saa vel verde, som nogen, der vell vor anleet i deris tiid, enthen paa denne side i Franckerige, eller paa hin side

Fortørnelse
och wuen-
fkaff imellom
hertogindens
gode mend.

lide i Burgundien, thj de haffde verid deris herre gode och troffaſte thienere:|.

Cantzeleren
oc Hymber-
curt fangis.

Med faa ord at lige, om natten effther att dette breff bleff frem-
borid, bleffue cantzeleren oc HYMBERCURT fangne aff dennom til
Gent, endog de bleffue nock aduarede oc haffde vel kundit vnd- 5
komme. Men till deris onde løcke viſte de icke att fly, huilckid oc
mange andre i verden vederfaris. Jeg tror vell at deris wuenner,
ſom ieg her offuen neffnd haffuer, hulpe vel til at de bleffue fang-||ne. 208 v
Oc met dennom bleff fangen her VILLOM AFF CLUGNY, ſom vor biſp
aff Theruane, ſom liden døde biſp til Poitiers. Oc bleffue de alle 10
lette tillammen.

De aff Gent hulde nogid føige retthergong, huilckid de icke plei-
gede at giøre † naar de wilde hæffne lig offuer nogen:|. Oc til-
ſkickede folck aff deris raad, ſom diſſe herrer ſkulde
forhøre, † oc met dennom en aff MARCHE 15
HYMBERCURTZ dødtffiend:|.

DE AFF GENT LADE HALSHUGGE DEN BURGUNDISKE CANTZELER OC HYMBERCURT EMOD DERIS FØRSTINDIS VILGE CAP. XI 20

For huad
ſager de Gen-
tener lode
affliſſue
tuende mer-
kelige perſo-
ner.

FØRST TILSPURDE DE DENNOM, HUORFOR DE HAFFDE
ladit anthuorde kongen den stad Atricht formiddelſt herren aff
CORDES. † Oc endog de icke funde anden ſkyld hoß dennom:|, bleffue
de dog icke lenge paa dette ſpørmaall, men lode det ſaa ſtaa. For-
di de paſſede icke megid der paa, endnu ſaa ſtrax, adt deris førſte 25
vor forkortid paa ſaadan en by ſom dett vor. Deris wid oc forſtand
ſtrachte lig ey heller ſaa langt, adt de kunde kiende den ſkade, ſom
de kunde haffue der aff i fremtiden. Derfor toge de lig tuende
andre artikler for hender, til dennom at beſkylde. Den ene vor om
nogen gaffue, ſom de ſagde att diſſe tuende herrer ſkulde haffue 30
taget, for en rettergang, ſom de aff Gent nyligen haffde wundit, i
huilken cantzeleren ſagde dommen aff, emodt en ſynderlig perſon.
Huorfor bemelte tuende, cantzeleren och HIMBERCURT, || haffde 209 r
tagid en ſkenck aff Gente stad.

Till

Till alt dette, som vor angaaendis smuenlet, suarede de saare vell. Oc till dette stöcke i lynderlighedt, at de aff Gent sagde, att de haffde iolt retten oc tagid pendinge aff dennom, paa det de skulde dømme dennom til vilde: suarede de, at de aff Gent vunde lagen, 5 fordi de haffde rett med at fare. Och dertill at suare, at de haffde tagged pendinge, sagde de, at de ingen pendinge haffde verit begierendis, ey heller ladit dennom begiere. Dog bestode de vel, at der de bleffue dennom budne, da toge de dennom.

Cantzelerens
och Hymber-
curtz vnd-
schylding.

Dend anden artickell oc klaagemaal, som de stode paa, vor, at de 10 aff Gent sagde, att dend stund de vore hoß salige hertog CARL, deris herre, oc vore hans statholdere i hans frauærelße, haffde de i mange stöcker giort megid emod deris stads Gent priuelegier oc statuter. Sigendis der hoß adt ehuem som giorde emod Gente priuelegier, vor lykkelig ad dø. Dette haffde ingen grund emod disse 15 herrer, fordi de icke vore deris vnderlotte, eller aff deris stad, huorfor de icke kunde bryde deris priuelegier. Oc der Bom hertog CARL eller hans fader haffde frataged dennom nogle aff deris priuelegier: vor det skeed formiddelt dagtigning oc forligellmaal, som de med dennom giort haffde, effther adtskillige feider oc wenighedt. Men 20 de andre priuelegier som de haffue behulled, huilcke ere større end de behöffue eller kunde haffue gauffn aff, haffue vell verid huldne dennom ved macht.

Andit klage-
maal.

Inngen bry-
der preuele-
gier wden
thend then-
nom indgaaid
och suorid
haffuer.

Jhuad disse tuende erlige och drabelige personer sig vndskyllede, i disse tuende sager som dennom tillagdes (fordi om dend første som 25 vor dend fornemste bleff intidt videre omtalid), dømde raadit til Gent dennom til döde, paa deris raadhws, dennom selff neruærindis, oc dett vnder dette lkin, adt de haffde brut deris priuelegier, oc adt de haffde tagid pendinge, effther at de haffde dömbt dennom 209v dend || sag til, som her offuen er omtalid.

Cantzeleren
oc Hymber-
curt dömmis
til döde.

30 Disse thuende herrer, der de hörde denne wmlde sententz, bleffue de vel underlige vid, som ey vor at vndre. Oc der de icke vilte huad till raade, fordi de vore i deris hender: appelerede di thill kongen, i hans parlament, forhobendis i det mindste at det nogid skulle forhale deris död, at deris venner disemellom kunde haffue 35 eufne till at fri dennom liffluid.

Cantzelern
oc Hymber-
curt appel-
lere til parla-
mentid.

Före end dommen gick, haffde de ladit pine dennom, imodt all rets brug och fiduane. Oc deris sag stod ey lenger i rette end lex da-

Cantzeleren
oc Hymber-
curt føris
hen adt aff-
liffuis.

dage. Oc wanleet huad de haffde appellered, gaffue de dennom icke lenger end tre timers tiid, at fchriffte och befckicke deris lag. Oc laa tilige denne termin vor forbi: førde de dennom ftrax paa torffuid, paa it pallatz giort op fra iorden, fom de fckulle affliffuis.

Førftinden
fupplicerer
til hendis
egne vnder-
fotte.

Der førftinden fom fiden bleff hertoginde i Øfterige, bleff dette var, adt de vore lagde fra halben: gick hun paa raadhwlit, at giøre bøn oc fupplicere paa deris veigne. Men det galt inthedt. Der fra gick hun paa torffuid, huor ald almogen vor forlamled och i harnifck, oc laag diffe thuende, paa den fted fom de fckulle affliffuis. Hun vor kled i fine fergeklæder, och haffde icke wden itt natteklæde paa fitt hoffuid. Huilcked vor en ydmyg oc fimpel klædebon, oc billigen fckulle rørt dennom til medynck. Hun bad almogen med vaade øigen och wflettid haar, at de vilde forbarme fig offuer hendis tuende thienere, oc fkencke hende dennom igien. En ffor hob aff almogen vilde adt hendis vilge fckulle fkee, oc adt de icke fckulle affliffuis. Andre vilde tuert imod, oc komme de laa langt om denne trette, adt de fellede fpedtzene emod hin anden. Men de fom wilde diffe herrers død, bleffue de fterkifte. ||

Cantzeleren
oc Hymber-
curt affhug-
gis.

Endeligen robte de, adt mand fckulle lade det gaa for fig, oc ftrax bleffue de baade affhugne. Oc dette arme frøicken gick hiem igien till fitt hwß vel fergendis oc quideffuld. Thj diffe thuende mend vore hendis fynderligfte tienere, fom hunn haffde fet fin lid til.

De aff Gent
toge fig til
adt raade
offuer Bur-
gundien.

Hertogin-
dens aff Bur-
gundien
elendighed.

Efffther at de aff Gent dette haffde fuldent, droge herren aff RAUENSTEIN oc dend gamle hertoginde deris veig. Fordi de haffde vnderfchreffuid dett breff, fom bemelte herrer, cantzeleren oc HYMBER-
CURT, haffde ført till kongen. Oc diffe Gentener toge fig helt velde oc herredømme til, offuer den elendige frøicken. Thj laa maa mand vel kalle hende, icke allene for dend ffor fckade fom hende nu vor paakommen, adt hun haffde miff laa mange ffor ftaeder † (huilcked hende vor en ffor fckade, anfeindis laa fafte fom de vore), fordi hun kunde endnu haffue der om nogen fortrøftning formiddelft naade, venfkaff eller dagtingning:|, men adt hun vor i henderne † paa hendis hulis och flechtis gamle och fandfkyllige forfølgere, det vor hende en ffor wløcke och elendighed:|.

De aff Gent
huordant
folck.

Almindeligen findis i deris handel oc gierninger mere daarlig-
hedt, end trerfckhed. De ere meften parten grofft handuercks folck, fom der i byen haffue macht oc anfeilße, oc haffue ingen forftand paa

paa store och vichtige lager, eller paa det som horer til en beffaling fore at staa. Deris arrighed staa icke wden i tuende ting. Dend ene er, at de met alle lempere staa effter at luege oc formindke deris herrer. Det andit er, at naar de haffue bedreffuid nogid ondt, eller begaaid nogen stor forseilse, oc siden befinde sig at vere de suagiste: kand aldrig noged folck luge venckaff met mere ydmyghed end de giøre, eller giffue større skenck. De vide oc bedre, adt luge dend person oc holle sig til hannom, som kand fly dennom venckaff, end nogen by, ieg ved.

Huorudi
deris aff Gent
arrighed
staa.

¹⁰ Disemellom adt kongen indtog de stæder och beffestninger i Pi-
^{210v} cardien, vor hans herr i Burgundien, huor off-||uer vor øffuerst, saa megid munstringen vor angaaendis, printzen aff ORANIEN, som end i dag er i regimentit, fød oc boiddendis wdj høige Burgundien. Men nu nyligen vor hand anden gong bleffuen hertog CARLS fiende.
¹⁵ Di brugte kongen hannom, fordi att hand vor en stor herre baade i høige oc nedre Burgundien, och haffde stor slecht, oc vor vell lid. Herren aff CRAN vor kongens lutenant och feltherre, och vor dend som kongen mest sette sin lid till. Hand vor oc en forstandig mand, oc dend hans herre motte forlade sig till, dog vor hand noged formegid sin egen fordell vndergiffuen.

Printzen aff
Oranien
munsterherre
eller comissarius.

Herren aff
Cran er statt-
holdere.

Herren aff
Cran gierigh.

Denne herre aff CRAN, der hand kom hen emod Burgundien, sende hand herren aff ORANIEN oc andre fore i veigen till Dyion, † dennom adt giøre nødtørftig vnderuifning, oc adt begiere aff dennom paa kongens veigne, at de vilde gaa hannom til honde:|. De bestil-
²⁵ lede sagen saa vel oc fliteligen, och synderligen formiddelt printzens aff ORANIEN tilgiørelse, at baade denne stad Dyion oc alle andre i det hertugdømme Burgundien ginge kongen til haande, oc lige saa mange aff greffuedømmid. Men Aulonne och nogle andre slott hulde paa frøickenidtz haand.

Dend stad
Dyion gaar
til haande, oc
mange andre.

³⁰ Kongen haffde loffuid printzen aff ORANIEN herlig ståt och besol-
ling, † saa wor hannum och loffuid, att hanum schulle annttuordis vnder hender alle beffestninger, som vore i greffuedømmid, oc haffde tillhørt printzen aff ORANIEN, hans farfader:|, huor om hand oc haffde hafft trette med de herrer aff CHALMERGNON sine mor-
³⁵ brødre. Printzen vor i dend mening adt hertog CARL holt met dennom. Fordi denne trette haffde offte verid i rette for hannom, paa det allerheftigste. Hertog CARL haffde altid mange iurister hoß
lig

Huorfor
printzen aff
Oranien falt
hertog Carl
fra.

lig, de ſkielnede printzen och hans morbrødre imellom, huor wdj hand vor printzen (ſom hand ſagde) nogid for nær. Oc for den orlage drog hand fra hertogen oc til kongen i tieniſte.

Prindtzen
holdis icke
hues hannom
loffuid vor
aff kongen.

Der herrenn aff CRAN fick beffaling offuer Burgundien, och iblant ¶ 211 r
andit fick i ſin haand alle de beſte befeltninger ſom prindtzen vore ⁵
tillagde, vilde hand icke lade hannom bekomme dennom, ſom dog
vor ret arffuing der till, hand bad hannom ey ſaa ſaare der om.
Kongen och ſaa ſchreff hannom offte til der om. Thj hand vel viſte,
adt herren aff CRAN icke handlede vell med bemelte printz aff
ORANIEN, tore dog icke fortørne hannom, anleindis at hand haffde ¹⁰
befaling offuer det gantzliche land. Men herren aff CRAN haffde
icke troid at printzen ſchulle haffue enten hierte eller raad till, adt
giøre det land Burgundien oprørk igien oc gienſtridigt, ſom hand
ſiden giorde, eller io en ſtor part der aff. † Men denne tale wil ieg
denne gang lade beſtaa, paa en anden ſted igien der om adt tale:|. ¹⁵

Effther adt de aff Gent haffde med vold tagid lig fore, at raade
for deris førſtinde, oc ladit affliiffue de tuende, ſom er omtalid, oc
forderffuid huem dennom got ſiuntis: begynte de alleuegne adt
ilette oc afflette befalingsmend, effther deris gode tække, oc ſynder-
ligen foriagede de oc plyndrede alle dennom, ſom beſt haffde tient ²⁰
dette hwß BURGUNDIEN, wden alt forſkiel, huem det i nogen maade
forſchylt eller tiltient haffde. Oc iblant alle andre folck toge de lig
fiendſkaff fore till de Burgundiſke, och giorde dennom alle land-
flyctige, oc giorde all deris fliid till, adt de kunde bliffue kongens
thienere oc vnderlotte. Huilckid kongen oc ſelff giorde paa, baade ²⁵
met gode och viiſe ord och vnderuiſninger, och met ſtore ſkenck
och tillaugn: ſaa oc med macht, Bom hand haffde vell ſtor i deris land.

Gentzke ere
de Burgun-
dier hadſke.

Till adt begynde deris ny anſlag, toge de hertogen aff GELLERN
aff fengſel, ſom hertog CARL haffde ladit indſette, for den ſags
ſkyld, ſom her offuen er omtalid, och giorde hannom til øffuerſt off- ³⁰
uer en hob folck, ſom de ſorſamlede vnder dennom ſelff, det er
aff Brygge, Gent och Ipren, oc ſende hannom till Dorneck, adt ſette
ild paa forſtaden. Huilckid vor deris rette her-||ſkab i ſin ſag føige ^{211 v}
till forbædring. Det haffde verid hannom mere til gaffns, oc den-
nom ſelff lige ſaa, adt de haffde i bequem tiid ſend hannom ij^c mand, ³⁵
eller x tuſind francker i rede pendinge, at beſolde folck med, att
legge ind i Atricht, † dend tiid kongen drog der for, end at forſamle

x

x laadane hobe som denne vor, huilcken dog vor xij eller xiiij tulind mand sterck, oc bleffue saare vel betalede:|. Fordi det kunde føige fordeel vere adt affbrende nogle faa hwß, paa den sted som kongen deris fiende icke megid achtete om. Thj hand fanger der
 5 i byen huercken skat, told eller anden hielp. Men deris forstand strachte lig icke Baa wiit.

Jeg kand aldrig tencke, huorledis gudt saa lenge haffuer beuarid denne by Gent, som saa megid ondt er kommen aff, och landit haffuer saa ringe gaffn vdaff, saa och menigheden i landit, och første
 10 end megid mindre. Oc er han icke vid Brygge at ligne, huilcken er saadan en sted paa huilcken foramlis saare megen kiøbmandschaff och en stor forsamling aff fremmede land, huor (maa vel schee) driffuis mere handel och kiøbmandschaff, end nogen sted i Europa. Och vore en wbodelig skade at hand skulde bliffue forderffuid.

Brygge i
Flandren.

15 Til læseren.

Alt det som her effterfølger indtil dette tegen], som findis her effter i xvij capitell, haffuer Sleidanus ladit staa indtil lidst i den tiende bog. Her findis megen god oc nyttig lærdom wdj. Dog liuffnis det att henge megit ilde tillammen. Der wdj haffuer ieg intid at forluare. Haffuer fordi intid villet wdelade, oc ey heller
 20 noget omuende.

Men min tro er adt gud icke haffuer skabt †nogen ting i verden, enthen menniske eller best:|, at hand io och haffuer giort nogen anden ting som hende er modstandig, †dermet at holle alting i redtzell oc ydmyghedt. At denne stad Gent er saa moduillig imod sine første
 25 ster, det volder inthit andit, end at hand ligger saa vel beleyligen, paa den sted som hand ligger, sin øffrighedt adt || anfechte och vere under øigen. Der er oc inthid land i chriſtenheden som haffuer mere euffne till ald lystighed, som menniken kand vere tilbøielige till,
 212 r eller til pral, kræbenedt oc velløst end dette. Dog vduortis til liuffne er folckid i landit gode chriſtne, saa adt der lkeer megen
 30 gudztieniste i kirckerne:|.

Alting haffuer
noget til
vederpart.

Io mere lyck-
salighed, io
mere wanar-
tighed.

Nu er det icke dette burgundiske hwß allene, som gud haffuer giffuid saadan en brodd och modstand. Di Franckerige haffuer hand giffuid de Engelsche til vederpart, oc de Engelsche Skotterne,
 35 det kongerige Spanien Portugall. †Granaten wil ieg icke tale om, fordi de ere vor chriſtelige trois fiender. Dog haffuer samme land Granaten her til dags giordt megid wstyr, i det kongerige Castilien:|.

Riger oc land
som ere hin
anden imod.

Granaten er
icke chriſten.

Italiske her-
rer haffue
deris land
med wrette.

Italiske
førster haffue
stæderne til
fiender.

Slechter til
Genua.
Fourgouzi
fortalsis
Fregosi.

De italianke førster (som meste parten besidde deris land wden tilbørlig tittel och schellig adkomme, † wden den er dennom giffuen i himmelen, huor om wij inthed kunde gæde eller dømme:|, och wmideligen raade oc biude offuer deris vnderlotte, deris godtz oc penninge angaaenndis): dennom haffuer gud giffuid till vederpart de store 5
fri stæder som ere i Jtalien, som Fenedig, Florentz, Genua, oc iblant med Boulonien, Sena, Luca, † oc andre. Huilcke i mange støcker haffue med herrerne adt giøre, och de med dennom igien. Oc huer i sin stæd seer vell till, adt den anden icke skall voxe och faa for megen 10
macht. Oc adt tale her om i belynderlighed:|, haffuer gud giffuid dette hwß ARRAGON det hwß ANIOU til vederpart. Oc dennom aff det vicegreffuedømme Meylandt det hwß ORLEANS, † huor det laa tilgaar, adt endog dend vduortis fiende er stundum ringe oc luag: laa haffue dog vnderlottene alligeuall bonge oc besuæring nock der aff:|. De jtalianske herrer ere de Fenediger emod, som sagd er, oc de 15
Florentiner till bedring. Dennom aff Florentz de aff Sena deris naboer. Oc de herrer aff Genuer land er dennom || aff Genua imod, 212v
oc deris onnde regimente och wlougactighed emod hin anden indbyrdis i staden. Oc deris tuedrechtighed staar i anhang, som ere parthj och store slechter der samme steds, som kaldis FOUR- 20
GOUZI, ADORNI, ORIE och andre. † Her aff haffuer mand laa megid seet, at mand nock ved der aff adt lige:|.

OM FIENDSKAFF I TYSK NATION, OC HUEDEN ALT SODANT KOMMER, SOM ER AFF WGU- 25 DELIGHED. OC DERHOS OM FØRSTERS ONDSK- SKAFF OCH WRETUISSHED CAP. XII

Fiendskaff i
Tyskland.

TYSKLAND ANGAAINDIS, HAFFUER DU ØSTERIGE OC Bæyeren, som altid ere hin anden emod. Oc de Bæierske hin 30
anden indbyrdis. † De Østeriger och de Suitzer. Oc vor orlage till deris splidachtighed i begyndelsßen icke wden en landsby kallid Sueytz, aff huilcken de Suitzer haffue deris nauffn, huilcken by neppeligen skulde kunde komme sex hundrid mand affsted. Disse
Suitzer

Suitzer haffue laa vel formerid lig, adt tuende de beste stæder, det hwß Østerige tilhørindis, nu oclaa ere suitzerliche, som ere Zurich och Freiburg, och haffuer dette folck vundit store slachtinger, och der wdj flaged hertoger aff Østerige. Der ere och mange andre
 5 fiendskaff i Tyfkland:|, som Cleuen emod Geldern, herthogernne aff Gieldern emod dennom aff Gylick. De Østerlinger oc søstæder, som ligge laa langt henne i nær, emod kongen aff Danmark.

Zurich oc
Freiburg
vundne fra
Østerige.

Och at tale om Tydkland i almindelighed, haffuer det lig laa, at aff dend orlage, at der ere mange faste stæder wdj, er der oc laare
 10 megid folck, tilbøieligt at giøre ondt, och adt røffue oc stæle. Saadanne bruge vndfigellßer for en ringe orlages skyld. Fordi mand finder dend som neppeligen haffuer en eniste suend till sig aff sit eigid følge, oc tør lig dog tilfordriste at vndfige en heel stad, eller
 213 r en første, och holde fiendskaff med hannom, paa det att hanndt ||
 15 kand under det lkiull haffue aarlage thill att stæle och røffue. Och lig till tryghed forued hand lig paa noged slot eller en fast gaard eller itt bierg, som hand kand haffue sin tilflucht thill, att hæle sig udi. Huor hand oc kand samle xx eller xxx mand till hest, som hannom till vilge, oc for hans bønß skyld, røcke hen och undlige oc
 20 feide den hand haffuer fiendskaff medt.

Fiendskaff
emellom
Danmark oc
de HenBe-
stæder.

Fiendskaff
och vndfigel-
Ber udj Tyfk-
landt.

Saadant folck bliffuer icke megid straffidt aff de tylke første. Fordi de bruge dennom, naar de haffuer dennom behoff: men naar stæderne kunde faa fatt paa dennom, straffe de dennom uden all naade, och haffue vell eblant medt belagt saadanne slott eller gaar-
 25 de och niddreffuid dennom. Och holde stæderne almindeligen gierne reiglener, som de selff besolde.

De tylke stæ-
der holde
vdridere.

†Saaledis siunis mig, att førstene och stæderne y Tyfkland laa leffue, att den ene kommer den anden till at pløige rett: och befinder att det er laa gott som en nødtørftighed adt laa tilgaar udj alle
 30 thing oc offuer all verden:|.

Jeg taler icke uden om Europa, fordj ieg ved icke aff de andre verdzens parter adt lige, som ere Asia och Africa. Dog kunde vy vell spørge till, at de haffue krig och thuedract som vell som vij, och enda groffueligere. Fordi det er mig vitterligt, at de y deris fiend-
 35 skaff och krig haffue sold den ene den anden y de christnis hender. Som mand kand see paa de Portugaleser, som haffue bekommidt mange thræle och liffigne aff dennom, och endnu huer dag bekomme

Mennische
at selge
wchristeligt.

me. Och frøcther ieg att vij christne icke skulle megid bræide de Saracener och Tørcker denne grumhed. Thi monge ere y christen- heden som giøre lige saa, dog sønderligen de som ligge under Tyr- ckens macht, eller hannom megid nær || vid honden, som kand uere ^{213 v} nogen partt aff Græckenlandt. Derfor maa mand vell tencke, at ⁵ saadan splidachtighed er fornøden i verden. Och at disse gadde och denne modstand, som gud haffuer giffued huer stått, och moxen huert menniske, skal endeligen være i dette verdslige leffnitt.

Om førstes
wbelighed.

Jeg taler her om som en mand der icke er lærdt, [†]och vill dog icke staa paa nogen mening, wden den er lodan som en erlig mand bør ¹⁰ at staa paa:|. Dog vill ieg saa megidt lige, att naar ieg acther monge førstes groffue wforstandighed (och y lige maade monge deris ar- righed, som haffue end baade forstand oc forfarenhed nock, och vilde dog icke bruge det): da liuffnis mig, at en første eller anden mandt, ehvad stått hand er aff, som haffuer macht udoffuer andre, ¹⁵ er hand vell lærd, och haffuer enten seett eller leet megidt, gjør dett hannom enten bædre eller verre. Fordi de onde bliffue verre der aff at de megid vjide, och de andre forbædris der aff, dog er det troligt at lærhed och forfarenhed helder forbædrer endt forarger et ²⁰ menniske, det icke end andit vore, end at handt der aff lærer, att kunde skøn paa det onde, och skammis der vedt. Det kand och holde hanum fra det onde at giøre, eller io volde at hand gjør disse min- der der aff. Men er hand from, da tien det hannom der till, at hand vocter ligh fore nogen at forurette. Och der paa haffuer ieg seet monge exemplar iblant store herrer, at deris lærdom haffuer igienhol- ²⁵ led dennom fra fore onde forlett. Der till hielper och redzell for gudz heuffn och straff, huor om de lærde och forfarne haffue mere vid- skab end vanvittige folck, som inthet gott enten seett eller leet haffue.

Merck.
De wforstan-
dige vjide
icke huor
longt deris
macht sig
strecker.

Der fore er ieg y denne mening, at den herre och første som vit- tig er och haffuer naturlig forstandt, och dog holler sig wtilbørligen ³⁰ (fordi hand er aff ond art och ilde opdragen), icke forstaar huort longt hans macht och herredømme, som gud hannom giffuet haffuer, strecker sig offuer hans wnderlote. Dett volder at hand huercken selff haffuer læst det, och ey heller hørt det aff andre, som det vide kunde. Det gaar end och saa || till hoffue soledis till, att der er ^{214 r} mongen hoeß herren, som ved huad tilbørligt oc rett er: vill dog icke lige herren der aff, paa dett hand icke skal fortiene wtack.

Fin-

Findis oc enda en anden wlempe, att der som nogen understaar sig att giøre hannom nogen vnderuijning, er det saa langt fra att nogen skulle falle hannom bi, Bände medt hannom, och forsuare det handt haffuer sagt: att mand inarere achter hannom for en daarligh
 5 mand, der icke anderledis uid at følge sig effter herrer end saa, † oc (maa vell skeep) bliffuer det tagid hannom aff i lodan mening, som hannom kand vere verst och skadeligst, eller att hand haffuer ment det ont medt herren som hand taler lodant thill:|.

Sant at lige
for herrer
achtis for
dorlighed.

Der fore maa ieg beslutte at det er nu saa langt kommid y verden,
 10 at huercken naturlig fornufft, ey heller forstandighed, ey gudz frøct, oc ey kierlighed till vor jefn christen kand holde os igien, at wij iore strenge oc haarde, den ene emod den anden. Och der aff kommer det, at mand forholder anden huad hannom tilhører, eller hannom fratager det hans er, i huadt maade wij kunde. Det kand mand
 15 der paa befønderligen see, at der som de mechtige och veldige haffue byer, slott eller fæste fra deris slecht eller naboer: ville de for ingen aff disse sager dennom offuergiffue, eller igien affhende. Och naar de først icke wden haffue nogedt følge paaskud oc nogle aarlager, huorfore de lodant haffue och holle: loffue strax alle deris thienere
 20 det de lige, och io de som dennom thiene næst oc ville staa vell hoeß dennom. †Jeg taler intet om herrer som suage ere, eller følge formaa, och om deris trætter, fordi de haffue herre offuer ligh: som iblant med skaffer ret emellom partene. Och da sker det saa, at den som haffuer god sag, oc forfølger och forsuarer hende vell, och
 25 kand tale for sig: hand for omlier rætt, mett saa skiell, at dommerne och første som hand leffuer under icke ere hannom under øygen. Derfor maa mand vell lige att gud er saa got som nød och threngd

Verd att
mercke.

214v eller io mind || till, att lade os see allehonde vredis tegen, och staa os medt monge rijs for vor groffhedz oc (huilcked ieg bedre troer)
 30 arighedz skyld:|. Men iblant alle andre gudz rijs, er første bæstelige groffhed saare farlig oc att grue fore. † Fordi gud giffuer herrer, baade de onde och de gode:|. Er det da saa at en første er mechtig och haffuer megid krigsfolck, och for den skyld haffuer effter sin begiering store pendinge summe, at opbære till dennom att betale,
 35 oc ellers at øde till hueß hanß vilge tilliger, uden menighedens beste, och vill der udi fare frem effter sin macht och myndighed alene, och der liden kommer den wløcke thill, att ingen tencker paa
 an-

Huem sin sag
kand gaa
igienom for
dom och
rette.

Herskaff
onde och gode
ere aff
gudt.

andet end att thiene for øygen och følge hans sind effter, oc ingen vill hannom paaminde oc undervise, huad rætt er (ti mand intet andit forbædrer lig der medt, uden att mand for hanß wnaade), huem kand da raad her till uden gud allene?

Gud taler icke nu mere myndeligen mett mennilken, der ere oc nu ingen propheter, som tale aff gudz mund. Det er och icke fornøden, fordi schrifftten er stor och vijd nock, er och klar noch for dennom som hinde ville forstaa. Der fore vill och ingen vndskylling gielde, att mand icke haffuer vist dett, och synderligen for dennom som ere komne til skielsalder, och haffue naturlig forstandt. 10

Wilde her-
rer och wgu-
delige rette-
ligen om-
taldt.

Huor skulle da de veldige mennilker bliffue, som lidde y deris høyghed och stor herredømmer, och ligh soledis der udj forholde, at de tage aff underlotterne medt macht huad de ville, och der met holde deris vnderlotte i stor thuang, under det skin at de ville holle dennom under lydighed och hørfomme? Mand leer att den minste befaling som de udgiffue, lyder altid paa liff och halß. Some straffe de under rets och retferdighedz skinn, och haffue der till folck, som ere redbone deris vilge effter att følge, huad heller de haffue rætt eller ey, och giøre aff en naadelig synd en dødelig. Haffuer mand icke sag nock till den som først vill forderffue, da løge de och finder || lempen der till, i det de forhøre parterne oc vidnißbyrdene, att de kunde holde personen i fengsell, och ødelegge hannom medt kost och tæring, altid forventendis at der skall nogen komme oc videre klage paa den som hectet er. 15

Er denne veyg dennom icke tryg och god nock, der medt att fremme det de haffue y linde, haffuer de vell andre veyge och maa-de, som noged treskeligere tilgaa, och lige at det giøris behoff lodan straff att lade gaa, for it exempell skyld. Och giøre saa sagen lodan som de ville, och dennom gott tæckis. 20

Med andre som ere dennom undergiffne, och ere dog noged stercke oc formogendis, fare de frem brystigengis oc lige. Du est wlydig oc giør emod huldfkaff oc mandfkaff, som du oß suored haffuer, och som du est oß skyldig. Gaa saa frem medt macht, at tage hannom fra det hannom tilhører, om de kunde, eller io giøre deris beste der thill, oc skaffe, at hand leffuer y stor banghed oc wro. 25

Huem deris naboë er, er hand sterck och kand skiere fra sig: da lade de hannom vell leffue. Men er hand suag, handle de saa medt han-

hannom, at hand icke vid huor hand skall bliffue. De giffue hannom skyld, at hand haffuer størckid deris fiender. Eller de ville, at deris krigsfolck skall ligge y hanß land, eller de kiøbe sig trætte thill emod hannom. Eller och størcke hanß naboer emod hannom, och
 5 laane hannom folck.

Aff deris egne vnderfotte tacke de aff, de som vell haffue tient deris forherrer, fordi de leffue dennom for lenge: och skaffe sig nyt folck i stæden igien, som kand være effter deris sindt.

De anfecte kirckens perloner, deris præbender angaaendis, at de
 10 io y dett minste maa mude dennom, oc laa gott som kiøbe sig dennom till igien, oc dette giøre de wfromme første, der medt at rigegiøre andre, offte lodant folck, som det icke haffue fortient wden medt skam och skiendzell: huilcked støcke stundum vell megid for-
 215v maar. ||

15 Adelen paalegge de wmage och bekosting, wden sag, under deris feiders skiull, huilcke de med selffs vilge (iblant medt) begynt haffue, foruden beraad eller deris staters betenckelße, som de skulde spørge thill raade, førend de dennom begynte. Fordi det ere de som skulle vouge der hoeß liiff och godz. Derfor skulle de billigen vide der
 20 aff, før end de begyntis.

Meste parten aff deris almoge kommer om alt de haffue. Och effter at de haffue giffued langt mere skat end dennom haffde burt att giøre: holder første inted regimente offuer sit krigsfolck, huorledis de skulle leffue och holle sig, huilcke vden afladelße stryge
 25 landit igiennom, tære medt alle mandt, och inted betale. Och giøre der till alt ont, vold och wrett, som icke er att lige aff, och huer mand vell vedt. Fordi de icke lade sig nøyge at leffue vid deris befolling. Och end till offuers flaa de fattige folck, och giøre dennom offuerlaßt. De thuinge dennom thill att hente dennom wijn och
 30 mad uden hulidt. Och derlom bonden haffuer deiglig hustru eller daatter, kand hand icke bædre giøre: end vell foruare och skicke dennom y skiull. Nu vore der vell raad thill, effterdi betalingen er forhender. Och der som krigsfolckid bleffue affbetalid huer anden manid, y det høygste, da haffde de ingen undskylning, att giøre laa
 35 megid ontt, som de giøre vnder det skiull, adt de icke bliffue betalede. Fordi pendingene thages op, och leuereris aarligen paa renteried, naar aarid er vde.

Det er de som haffue giort første thieniste i wtilbørlige støcker, som rufferij och andit lodant.

Merck om krig att begynde. Wlempe aff krigsfolck.

Rede befolding beholder gott regimente.

Dette taler ieg om vort kongerige, som her med er mere plagued och forfuldt, end nogedt andit rige, eller noged andet førstedomme, der ieg aff vid, och kand ingen uden en vijs kong føre raad der vidt. Andre omliggendis land haffue anden straff och plauge.

Førsters rætt
thill deris
vnderfotte.

Merck.

Der fore (mitt forlæt att fremfølge) vill ieg lige at der er ingen ⁵ konge eller herre paa jorden, som haffuer mact eller rætt thill at legge sine vnderfotte en pendinge thyngge paa, offuer sin rette herlighed, wden dett sker medt deris samtycke som det skulle ud-|| ^{216 r} giffue: ellers lkeer det medt vold och thijrannij. Nu kand mand luare mig, at det sker iblant medt, att mand icke kand fortøffue at ¹⁰ der sker forlambling, och at det vilde gaa for longlomt till, naar der er en krig forhender att begynde, att mand da skulle forschriffue de thrende stater, och holde herredag der om.

Merck.

Mand skall icke saa fore haeste, medt krig at begynde, mand kommer der end tilige nock till, och ieg liger, at konger och førster ere ¹⁵ diß sterckere, och fienden haffuer diß mere frøcht for dennom nor der er lodan enighed dennom ymellom, att herrene de holle aff deris vnderfotte, och raadis vid medt dennom. Och naar det da kommer saa langt, att mand skall gribe till verye, leer mand reigh- lkyen langt før end hun kommer, lynderlig om det er en wdlendisk ²⁰ fiend, mand skall haffue at giøre medt. Och naar det er saa langt kommid, att raad er huldit och bellutinger giorde: da skulle underfottene ingen thing lønne, eller lig udi nogid besuære. Der kand och inted saa hasteligen paakomme, at mand io kand holde nogen forlambling, liden om hun kand icke bliffue stor. Och da skall der ²⁵ være lodant folck paa raad forlamblid, att den mene mand kand forstaa, at hueß besuering der effterkommer icke lkeer foruden lag.

Ey skall mand heller handle her udj effter affecter oc egien begierlighed, eller begynde en føige krig paa det mand kand haffue aarlage thill att opkreffue pendinge der till aff almogen. Jeg ued ³⁰ vell at der vill pendinge thill at foruare grentzerne och landet der omkring, end och saa naar mand haffuer ingen feide, paa det mand icke skall bliffue offueriledt: dog skal det altfamen lkee medt maa- delighed. † Och y alt dette duer vell en vijß førstis forstandighed. Thi er hand god, da forstaa hand huad gud er, oc huad verden er, ³⁵ och ved huad hand kand eller bør at giøre och lade:|. Och som mig liunis er Engeland den stæd y verden, der som ieg haffuer || kund- ^{216 v} skaff

lkaff, huor menigheden best medfaris, och lker minst wret offuer
almogen, oc ferrist huß nedbrydis formidelt krigshandell, men
all wløcken fallder paa dennom som krigen føre.

KONGEN AFF FRANCKERIGE SKEER BEDRE

5 TIENISTE OC BISTAND AFF SINE VNDERSOTTE, END
NOGEN ANDEN FØRSTE I VERDEN

CAP. XIII

VOR KONG HAFUER MINDRE AARSAGE, END NOGEN
første y verden, att bruge lodanne ord, jeg haffuer rett till at
10 tage aff mine vnderlotte huad ieg vill. Fordj det haffuer huercken
hand eller nogen anden. Ey heller giøre de hannom stor ære, som
tale lodanne ordt, endog de vell men der med at lkaffe hannom it
stort naffen och anfeilße. Men naar det bliffuer vell belett, da vol-
de de adt vore naboer hade och frøchte hannom, som ellers skulde
15 baade elske och ære hannom. † Och i lige maade att monge y rigid,
som nu holle medt hannom, staa hw adt vere quit vedt hannom:|.
Men derlom vor konning lode sine ord laa staa: jeg haffuer och-
laa gode och trofaste vnderlotte, att de icke lønne mig nogen thing,
som ieg begierer aff dennom, och de thiene, frøchte och lyde mig
20 mere end nogid folck paa jorden deris herre, och tolmodeligere lide
de alt ontt och hardhed, oc mindre ihukomme deris fremfarne
lkade, end nogid andit folck: siunis mig och ieg liger for land, adt
det skulle vere hannom it stort loff, och icke at lige, jeg tager huad
ieg vill och der haffuer ieg rette thill, den vill ieg holle mig effter.
25 Kong Carll v lagde icke laa, ey heller haffuer ieg hørt att hanß
thienere laa lagdt haffue, och lode sig dog tække, at de ochlaa tient
217 r deris herre, som dennom burde att giøre. Men ihuem de ere || som
lodant lige, de (som mig siunis) forgribe ligh emod deris herre, och
lige det icke for andit, end adt de ville vere de gode thienere, oc
30 til medt fordj de icke vide eller forstaa huad de lige.
Och derlom mand vill thale om Frantzoler deris fromhed imod
deris herre och konning, behøffuer mand icke andit at indføre, end
den dag som y vor thijd bleff hulden medt de thrende stâter, till
Turs, effter vor gode herris och kongis kong Loduigs XI affgong
hueß

Jngen første
kand medt
rette tage aff
sine vnder-
lotte huad
hand vill.

En kongis
høygeste be-
rømmelße aff
sine vnder-
lotte.

Kong Carll v
exempell.
fortals: VII.

En alminde-
lig landag til
Turs.

De giøre ilde,
som forhin-
dre forlam-
linger aff alle
stater. Det
er alminde-
lige land
dage.

(hueß siell gud haffue), huilckid skede aar 1483. Da vor monge y den mening, att denne gode forsamling vor paa den tijd farllig, som och nogle aff ringe ståt och føige duelige personer da lagde, och haffue liden offte lagd, adt det er crimen læfæ majestatis, och kongens høyghed for nær, att tale om forsamling oc trende ståter. Och 5 lige att der medt forkortis kongens myndighed och anfeilße. Men mand maa lige, at de selff begaa laft emod gud, emod kongen och den ganlke menighed. Sodanne ord thiene dennom bæst, som ere y naade och anfeilße hoeß herren, och haffue det dog icke forskyl- det, och som inted andet haffuer for Bæd, end at tude y øre, och 10 tale om de ting som føige due. Saadanne reddis for store forsam- linge, befrøchtendis, adt mandt skall tage kiende paa dennom, och at deris gierninger skulle bliffue laftede.

Rectius for-
talse xxx
maall.
Huad kong
Carls ind-
komme vor
aff Francke-
rige.

Kong Loduig
giorde ingen
dræfell.

Samme thijd som denne dag bleff hulden saag huer mand rigid der for an, adt dett vor fore suægid, saa vell de store och ypperlige 15 der vdi som de lmaa och middelmaadige. Fordj de haffue nu i xx aar och der offuer giffued store och forferlige skatte, † som lig huert aar beløffue try maall hundrit tusind francker høygere end tilforne:|. Fordi kong Carll vii opbor aldrig mere om aarid, end atten maall hundrid thußind francker, och hanß søn kong Loduick optog, paa || 217 v dett paß som hand døde, siuff och førretiuuffue maall hundrid tusind francker, undertagid hueß arckelied kunde kolte, oc anden lodan thing. Och y sandhed det vor paa den thijd ynck, at see och vijde den menige mandz armod i dette rige. Men kongen, som da vor affgongen, haffde it gott vilckor medt ligh, at hand ingen dræfell 25 giorde i sin tijd, hand opbor altflammen, och altflammen ødde hand dett, och bekostede saa mögen stor bygning, till att faste giøre stæder och andre befestinger, och paavougede mere end alle de andre konger, som haffde verid for hannom. Hand gaff megid till kircker, och stundum det vell motte haffue verid minde. Fordj hand tog 30 dett fra de fattige, och gaff dennom som dett inted behøffuede. Men huad vill mand der aff lige: jngen er fulkommen y denne verden.

KONG

KONG CARLL VIII BLIFFUE TILGIFFNE
TOLFF DRABELIGE PERSONER, SOM SKULLE
VÆRE HANS RAAD
CAP. XIII

- ⁵ **J** DETTE RIGE, SOM VOR SAA SUAGD OC THRENGD Y Oprør y mod kong Carl VIII.
 monge mode, opstod effter vor kongis død en stor wenighedt, oc
 almogen opflette sig emod den herre som nu haffuer regimentid.
 Førsterne och almogen grebe till verye emod denne vnge konning,
 och vilde kiele dennom enn anden, vilde legge hannom mile y munde,
¹⁰ och forkorte hannom sin kongelige myndighed. † Men huorledis kunde
 de det giøre? Sandelige det vor dennom icke mogeligt. Dog
 haffuer der vell verid den, som tratzelige nock haffuer lagd, at
 mand det vell giøre kunde. Gick dog icke for sig, men skede alt
 tuert emodt:|.
- ¹⁵ Thi der hand dennom forskreff till landdag till bemelte Turs, kom- Hvad som skede till den landdag till Turs.
 me alle mand till hannom, bode førsterne, herrene, oc de aff kiøb-
 stæderne, och alle kiende hannom for deris herre, hyllede och suore
^{218 r} hannom huldskaff och mandskaff med venlige ceremonier. || Och
 førstene och herrene ydmygeligen tillagde hannom deris throfast-
²⁰ hed, knælendis nid paa jorden. Och saa supplicerede de till kongen
 om hueß de vore begierendis, tilskickede hannom och saa it raad,
 aff xii personer, som samme thijd bleffue nauffngiffne. Och strax sam-
 me thijd udgaff kongen, som icke vor uden xiii aar gammell, man-
 dater, effter samme sit raadz vndervißning.
- ²⁵ Vdi denne samme forsambling skede nogen begiering oc vnder-
 vißning till kongen, om hueß behoff giordis att rættis och forbædris,
 for rigens bæste. Och dette skede offuerverendis kongen och hanß
 raad, medt stor ydmyghed, dog bleff alting indsett till kongen och
 raadit, oc deris gode tække. Och alle stâter der imod samtøckte
³⁰ kongen, alt det mand aff dennom begierede, och vilte at vere for-
 nøden till kongens behoff, oc lagde der flet inted emod. Och vor
 summen som aff vnderlotterne bleff begiered, fem och thiuge maall Hues kongen samtøcktis paa land dagen.
 hundrid tusind francker, foruden all anden bekostning, huilckid vor
 vell megid for dem som tilforn haffde hafft nock aff wdgifft och
³⁵ andit lodant, och mere end de vell kunde thaale.

Da

Da supplicerede ochlaa staterne, att de om tu aar mod motte igien
 Rigned er end
 videre offuer
 bodigt. forlamblis, och tilbøde, at der som kongen icke haffde pendinge
 noch vilde de giffue hannom effter sin vilge. Och der som nogen
 krig oprørdis, eller nogen vilde fortørne hannom, vilde de sette baa-
 de godz och lifftill medt hannom, och hannom intet forlige, aff alt ⁵
 det hand kunde behøffue.

En første bør
 icke at lige
 at hand maa
 tage huad
 hand vill. Er det da offuer lodanne vnderlotte, der en kong bør adt skiude
 paa rætt och privilegier, till at tage fra dennom alt hueß hannom
 løfter, effterdi de giffue laa rundeligen? Er det icke billigere for
 gud och verden, adt optage aff dennom i lodan mode som nu lagd ¹⁰
 er, och med god vilge: end effter en wlkickelig begiering? vileligen
 kand ingen første opta-||ge penninge y anden maade end som nu ^{218v}
 er omtaled, uden hand vill giøre det som en tyran, † och bliffue der
 offuer till et bands menniske:|.

Jt hort ord
 imod monge
 første.

Men der er vell den till som er groff och wforstandig noch till, adt ¹⁵
 icke vide huad hand her udi bør adt giøre och lade. Saa er der och
 vell den almoge till, som forleer sig emod linn herre, och ere han-
 nom icke lydige, och hielpe hannom icke y throng: men lafte han-
 nom, oc tale hannom ilde paa, naar hand fanger att tage vare, j
 den stæd dennom burde at staa hannom bi och undfette han- ²⁰
 nom. Ja de giffue sig vell ochlaa till wlydighed och gien-
 stridighed emod hannom, och i laa mode giøre emod
 den thro och eed, som de hannom suored haffue.

MESTE PARTEN AFF DETT ONDE VIJ LIDE KOMMER DER AFF, ATT VY HAFFUE INGEN ²⁵ CHRISTEN TRO CAP. XV

† **D**ER SOM ERE NY REGIENTERE (OM KONGER OCH FØR-
 ster taler ieg, eller dennom som lodanne herrer raade och re-
 giere: och om dennom som udj de veldige stæder haffue macht och ³⁰
 regimente) kommer almindeligen det meste onde fra dennom som
 ere de sterckiste, och mest formaa. Fordi de suage icke søge effter
 anditt, end ro och tholmodighed. Jeg thager her quinderne, det er
 førstinderne medt, laa vell som menderne, huor de haffue macht och
 her-

herredømme, enten formiddelt deris mend, eller fordi at mand ellers behager deris regimente vell, eller fordi att de ere rette landfførstinder, oc menderne ere bleffne herrer y landene formiddelt thenum.

Och der lom ieg vilde tale om de middelmaadige stater i verden,
 5 och om de ringeste: Ikulde dette mitt forfett vell ochlaa recke thill
 219 r dennom, och end alt formegid:|. Men ieg lader mig nøyge att || tale
 om de store och høyge. Fordi paa dennom kand mand allermest
 see och kiende gudz macht och retferdige dom. †Thi det en fattig
 hendede hundrede wløcker, giffuer mand dog icke acht der paa,
 10 fordi mand legger det alt hans fattigdom thill, eller hans onde for-
 fiun, eller at hand ilde haffuer verid thagid vare. Er hand bleffuen
 drucnid, eller haffuer flagen lig hallen lønder: liger mand at lodant
 er lked, fordi at hand vor laa ene, och ingen haffde, lom hannom
 kunde forvare, och vill mand neppeligen verdis till at høre eller
 15 tale der om. Men naar det mislæckis en mechtig stad, da staa ordene
 icke laa. Och endaa taler mand icke laa megid om dennom, lom
 om første, naar dennom nogid vederfari. Derfor motte mand vell
 spørge, huorfor gudz macht betéer lig større emod første och de
 mechtige, end emod ringe folck?:| Dett lker fordi att de ringe och
 20 fattige haffue nock lom dennom straffe, naar de det forskyldte. Ja
 de straffis vell offte, naar de slætt inted giortt haffue. Enten thill
 andre at underkuffue, eller paa det mand kand komme hoeß deris
 godz, eller (maa lke) att dommeren forleer lig och dømmer wrett,
 och iblant med kunde de vell haffue tiltient, att straffen gaar den-
 25 nom offuer medt alle rette.

Spørmaall.
 De ringe
 folck faa al-
 tid straff.

Men huem vill spørge effter store første och førstinders gier-
 ninger? †Jtem effter de store hoffueders och raadsherrers gier-
 ninger? lom raade och regere store første och førstinder? eller
 effter store byers och stæders gierninger? lom ilde holle lig, och
 30 ere wlydige emod deris herlchaff, eller deris ordentlige regientere.
 Huem er den lom vill randlage effter deris wdygd och forseille?:|
 Och naar det bliffuer lkønt vell vdranlagid, huem vill føre det for
 nogen dommere? Huem skall vere dommere och see y sagen?
 219 v Och || huem skall lade straffen gaa? †Jeg vill altid haffue protefterid,
 35 at huiß ieg her om thaler, lkall icke vere sagd om de gode och
 fromme, endog faa ere thill aff dennom:|. Men huad ville de lige
 och paaskiude, at de føre offuer lig oc deris vnderfotte alle diße
 fald

De ypperlige
 i verden ere
 wstraffede.

fald och wløcke, som ieg her offuen haffuer omtalidt (och andre som jeg haffuer tagd for korthedz skyld), och icke acte om gudz macht och retferdighed?

Hueden alt
vold och
wret kom-
mer.

Der till suarer ieg att det volder, att ingen christen thro och gudfrøctighed findis hoeß dennom. †Der aff (som mig liunis) kommer och alt det onde, som er y verden, och lønderligen det den fattige almoge saa hart lig beklager, at de ere besuærede och betuingde aff deris herrer och offueruelde:|. 5

Mand troer
icke gudz
vrede och
helffuedis
pine.

Fordi derlom det arme mennilke, y huem hand er, vore rætt underuist aff gudz ord, oc stadeligen throde att helffuedis piner och plauger vore lodanne, som de ere y sandhed: †da gruede hand vid at haffue noged aff anden met wrette, om skjønt baade hanß fader oc oldefader det hafft, eller hand selff endnu i være haffuer, lad det vere enten hertogdømmer, greffuedømmer, byer eller slott, løføre, eller nogen eyedom, en søø eller mølle, huer effter som hand er mand thill. Thi huem lodant fra anden haffuer medt wrette, oc tror der hoeß, det oß bør att thro, da tenckte hand foruist, jeg kommer aldrig y gudz rige, der som ieg icke gjør plict och bod, och igiengiffuer dett ieg haffuer fraa den och den:|. Och naar mand lodant vilde betencke, da vore det icke troligt, at nogen første eller førstinde eller anden skulde findis, som nogid vilde beholle fra sin vnderdan eller naboe, †eller som vilde lade nogen affliffue medt wrette, eller holde hannom y fengsell eller tage fra en och giffue en anden, eller gjøre lig selff der medt rig (huilcken er den wmlideste hantering som de bedriffue), ey heller bedriffue nogid whøffuist emod || sin slecht eller thienere, for deris egen vellystis skyld, som for quindfolck eller andit lodant. Det troer ieg fuldkommeligen. 20 r

Merck.

Derfore der som de haffde rætt thro, om hueß gud och den helige kircke oß biuder att thro under fordømmelßis straff, actendis at dagene ere saa faa, som vij haffue at leffue och gjøre poenitentz udj, och helffuedis plager saa græbelige och forfærdelige, och uden all ende och forleskelle offuer de fordømde: skulde de vist icke gjøre det de gjøre. Thi maa vij beslute, att alt lodant ontt kommer der aff, adt der er ingen tro och gudfrøctighed till:|. Exempell. 30

Naar en kong eller første er fongen, †och hand frøchter for at leffue sit liff udj fengsell:|, haffuer hand intedt y verden saa kiert, at hand ey vdgiffuer det, paa det hand kand komme paa sin fri fod igien 35

igien. Ja hand udgiffuer baade det hans egid er, och det hans vnderlotte tilhører. Som y haffuer seett aff kong JOHANN y Franckerige, som bleff fongen aff første aff GALLES i den slachting for Poictiers. Hand udgaff ~~xxx~~ maall hundrid thulind francker, och
 5 offuergaff ganske Aquitania, eller io saa megid som hand haffde der aff y volde, och der foruden monge andre stæder, byer oc befestinger, och saa gott som en tredie part aff rigid, och lette rigid y lodan armod, at der y long tijd vor myntt udj aff læir, med end liden sølffnauffle udi. Och alt dette gaff kong JOHAN och hans søn
 10 kong CARLL DEN VISE, for hans fengslell. Och det de end inted haffde giffuid, haffde de Engelske dog icke ladit hannom affliffue: men om det ennd skulle haffue gaaid hart till, haffde de ladit hannom indsette. Ja, lad det saa vere at de end haffde tagid liffued aff hannom, haffde det dog icke verid fyllist at regne imod tulind parten aff den
 15 minste helffuedis pine. Huor for udgaff hand da alt det ieg sagd haffuer, och forderffuede sine børn och vnderlotte i hans rige? uden
 220 v fordi || att hand trode det hand log for øygen, och vilte vell at hand ellers icke skulle bliffue ledig: men maa vell sike, trode hand icke, at hand gjorde emod gud och hans bud, den thijd hand begick den
 20 gudz fortørnelse, medt huilcken hand fortiente denne straff, som kom offuer hannom, hans børn och kongerijge.

Kong Johan
aff Franckerige
fongen
och hans
rantzon.

Læir myntt
med en sølff-
nauffle igien-
nom.

Det vi giøre
føle vij icke;
men vi føle
vel det vy
lide.

Nu er ingen første till (eller de ere vell faa) som haffuer y hende en by sin naboo tilhørendis, som vill den afflade, aff gudz frøct, eller att undgaa helffuedis plauger. Men kong HANS affhendede saa
 25 megid der med at frelle sig aff sit legomlige fengslell.

Førster giøre
mere for sig
selff en for
det mene be-
ste, eller aff
gudfrøctig-
hed.

Saa vor da mit spørmaall y en aff forschreffne artickler, huem de mectige deris gierninger skall anklage och foregiffue, huem dennom skall føre for dom, och huem dommerenn skall vere att straffe dett
 30 onde? Klagemaalid skall vere almogens klage och kieremaall, som de saa mongelunde tuinge och fortrøcke, wden all barmhiertighed och medynck, enkers och faderløse børns sorgfulde graad, hueß hufbønder och fædre de haffue tagid aff dage, huor aff de som igien leffue, haffue armod och elendighed. Och y en sum att lige, alle deris som de haffue forfuld, enthen paa liff eller godz. Dette skall
 35 være klagemaalid som dennom skall offuergaa, den fattigis store rob, medt jammer och ynckelig graad som de fremføre for gud. Och hand skall være den rette dommere, huilcken, maa sike, icke vill for-
 tøffue

De mectige
thuinge och
plauge almo-
gen uden
medynck.

Gud er dom-
mere i deris
sag som met
wrette for-
trøckis.

tøffue medt dennom at straffe y hin verden, men straffe dennom y denne, fordi at de icke haffue villed tro hans ord och lyde hans budt. † Thi mue vy lige, att det er fornøden, att gud lader see lodanne hendeller och thegen, paa det at baade de och all verden skulle kiende oc tro, at straffen kommer dennom offuer for deris 5
 onde thro och misgierningers skyld, oc adt gudt emod dennom bewiße sin macht, sin stærcke, och sin retferdighed (fordi ingen anden haffuer der till macht vdoffuer dennom), || naar de icke ville i tide 221 r
 lade sig forbædre aff gudz straffis betenckelse, huor stor hun er oc huor lenge hun varer. 10

Herrenis
 straff recker
 till vnderfot-
 terne.

Men ingen straff hender nogen første, eller nogen høig befalingsmand, ey heller dennom som haffue att raade for nogen stor fri stad: at enden der aff io er vell stor och farlig for underfotterne. At en første eller anden herre falder medt en heft och slar sig it ben sønder, och fanger siden bedre igien, eller haffuer en stærck kaldeliuge, 15
 och bliffuer thilpaß igien: det acter ieg icke for lodan wløcke, som recker till vnderfotterne. Thi det er icke wden deris egen person anlangendis.

Huem gud
 vill straffe
 betager hand
 først sind och
 forstandt.

Men den rette onde løcke er, naar gud er saa fortørnid paa første, at hand icke lenger vil lide deris wgudelighed: men vill 20
 tee sin store macht och gudommelige retferdighed paa dennom: da formindsker hand først deris fornufft (huilckid er it suart baar for dennom som det vidkommer), och forstørrer deris huß och slecht. Førsten falder y lodan gudz vrede, adt hand skyr vjst folckis raad oc omgiengelse, och ophøiger ny folck, som sig søige forstaa, ere 25
 wlkellige och voldsmend, som hyckle for hannom, och lade vere gott alt huad hand liger. Skal mand legge enn pendings bæluering paa, da liger de to. Truer hand nogen, da lige de, lader gribe oc fonge hannom, och lige saa y all anden thijng. De raade hannom at hand offuer alting flyer det saa, at mand er ræd for hannom, och 30
 att hand holder sig modig och trotzig. Och det giøre de, forhobendis der vid at komme høygst y spillid, och saa stor befaling, som de vell oc giøre, och holde sig siden der udi ligeruiff som befalinger och høye ståter vore deris arffuegods. Saadanne thager hand y sit raad, och foriager och affletter de som y monge aar vell tient haffue. Da 35
 finder det sig att wdlendige, som ere landit med venckaff och forbund foruante, lade ilde om lodane ny regentere. Der aff kand det
 och

Huorledis
 onde raad-
 giffuere
 handle sig.

och vel komme, at der som nogen fette saa hart indtill hannom, att
 221 v hand trengdis thill, enthen att fette verye, eller att haffue || tilflucht
 till nogen nabo: skulde hand finde wuenner paa den stæd som hand
 tenckte adt haffue venner. Det lkeer ochsaa att formiddelst sodanne
 5 onde raad kommer wenighed imellom herre oc vnderlotte, och da
 saa fod y landit, under det lkin at de skulle vere lkeedemend oc
 meglere, de som ellers ere der uden fore, och haffue der inted med
 at lkaffe. Saa er der da ingen saa lkadelig forderffuelle, eller no-
 gen elendighed saa stor, som induortis krig emellom dennom som
 10 hin anden skulle ælke och aere, och er hin anden med eds forplict
 foruante. Der er och inted had saa forferligt ymellom fremmede
 fiender som ymellom dennom. Saadant vederfaris dennom y den
 stæd at landit i sig selff letteligen kand forsuare ligh, om lkient det
 ingen forstand eller forbund haffuer medt de vdlendilke.

Induortis
 krig trenger
 till fremmede
 forbund.

15 Sodant wrad kand en wforstandig første, som haffuer sodant
 daarligt folck och raad, icke lkøn paa, før end det kommer hannom
 offuer, som er at haffue thuist och splid ymellom sine første y lan-
 det. Eller hand kand och ey tencke, at sodant kand lkade hannom,
 eller at det kommer som en straff aff gudt. Hand æder icke it maal-
 20 tijd dis verre, hand loffuer icke en søffn diß mindre, hand haffuer
 ey des ferre helte, ey diß mindre fadebur, men holder diß større
 hoff, och medt større prechtighed. Fordi hand effter sodan folckis
 raad lkilier folck vid deris armod, och vddeler till bytte oc besol-
 ding, det hand haffuer fratagid fattige, som hand haffuer forderffuid,
 25 oc medt lit egid och sin rette jndkomst gjør hand sig it nauffn, och
 formerer der medt sin nauffnkundighed:|.

Wforstan-
 dige kunde
 icke lchøn
 paa deris
 egenn
 wløche.

Men naar hand icke tager sig vare derfore, skall gudz haand lade
 hannom opstaa en fiend, huilcken hand (till æventyr) aldrig haffde
 tenckt paa, † och naar det lkeer, da fonger hand onde thancker och
 30 mislouge til sine vnderlotte, som hand haffuer giort emod, och
 frøchter for mongen mand som inted ont vill eller tencker att gjøre
 222 r hannom, haffuer icke tilflucht till gud, men lauger sig till || gien-
 værie met macht och styrcke. Haffue vij icke y vor thijd leet so-
 danne exemplar her hoeß oß? Vij haffue io leedt kong EDUARD III
 35 aff Engeland, som nu lnimen er død, och vor hoffuedet till den
 slecht DYORT, ødelagde hand icke det huß LENCHASTRE: under
 huilckid hanß fader och hand haffde leffuid y long tijd, och haffde

Kong Edvard
 fonger och
 affliffuer
 kong Henrik
 aff Engeland.

hylledt HENDRICK VII kong i Engeland, som vor aff bemelte hwi och
 slecht, och holt hannom liden y mange aar fangen paa
 slotted till Lunden, hoffuidstaden y rigid, och
 omlier lod hannom affliffue?

KONGERNE AFF ENGELAND ERE FALDNE ⁵
 I STOR ELENDIGHEDT AFF DEN AARSAGE ATT DE
 HAFUE HAFFT WENIGHED MED DERIS
 FØRSTER OCH VNDERSOTTE
 CAP. XVI

Wlæcke som
 y Engeland
 er kommen
 offuer weni-
 ged.

HAFUE VIJ ICKE LEFFUID DEN DAG AT GREFFUEN ¹⁰
 aff BERUICK vor ypperst regienter, for alt dett kong EDUARD
 skulle haffue forhender? Hand lod och affliffue all kongens slect,
 oc synderligen hertogen aff SOMBRESSET. Haffue vij icke ochlaa
 seett, at hand omlier bleff kong EDUARS sin herris fiend, och gaff
 førstten aff GALLES sin dotter? Och denne aff GALLES vor høyg- ¹⁵
 melte kong HENDRICKS sønn. Och der med vilde hand fremdrage
 och ophøye det huß LENCHASTRE. Men der hand offuerdrog medt
 hannom y Engeland, bleff hand nidlagdt udj en slachting, och hanß
 brødre och slectinge flagne hoeß hannom. Vij haffve ochlaa seett,
 at det er lige laa gaaid monge herrer aff Engeland, som haffue til- ²⁰
 forn verid laa veldige, att de kunde thuinge och forderffue deris
 wuenner: Siden haffue deris børn, naar de haffue seett deris thijdt,
 heffnd sig och taged de andre aff dage igien. || ^{222v}

Nu mue vij thencke, at lodan forderffuelße icke kommer uden
 aff gudz retferdighed. Men dette rige Engeland (som ieg andenstedz ²⁵
 lagd haffuer) haffuer den naade aff gud, frem for andre kongeriger,
 at landit och almogen er der met wforderffuidt, deris bygning er
 wbrendt och wlebt, och vendis den onde løcke paa krigsfolckid
 och synderlige paa førstterne oc de ædle, huilcke de haffue stor
 affuind thill. Der lkeer och inted aff saadant wltyr wden formid- ³⁰
 delst dennom.

Effter adt kong EDUARD haffde fonged fremgong met alt det hand
 forehaffde baade y lit rige och her y rigid, och fick nu aarligen aff
 Franckerige L tusind kroner leffuererede paa hanß slott Lunden, oc

vor

vor laa offuerøst med rigdom, att hand kunde ey mere vere: døde hand kort der effter, och det laa got som aff sorg, som hand fick aff vor kongis, som i dag regnerer, gifftermaall met frøicken Margrete, hertogens daatter aff Østerige. Thi strax effter at hand fick
 5 denne tidende, falt handt i liugen, och holt sig for at vere bedragen om sin daatters gifftermaall, til huilckid hand sig laa fuldkommeligen forlod att hand haffde ladet kalle sin daatter frøicken delphinke: huilckid til forlad hannom nu aldelis flog feill. Der offuer kom hannom och den sorg paa, at hannom bleff forkortid den pensjon, som
 10 hand fick her aff rigidt, och de Engellike kallede en tribut eller skatt, dog det vor huercken den ene eller det andit, som ieg her offuen haffuer forklaridt.

Kong Eduard
dør.

Kong EDUARD effterlod sin drotning tuende skønne unge herrer, den ene kallid første aff GALLES den anden hertogen aff YORT,
 15 och der till tuende frøicken.

Hvad børn
kong Eduard
effterlader.

Hertogen aff CLOCESTRE hanß broder tog sig offuer adt hoffme-
 20 ster sin broder løn hertogen aff GALLES huilcken kunde vere vid x aar gammil, och hyllede och suor hannom som sin konning, och førde hannom till Lun-||den under det skind at hand vilde krone
 25 hannom, paa det at hand kunde locke den anden broder aff det fri slot till Lunden, som hand vor paa hoeß sin moder, huilcken haffde nogen mistancke y lagen. Snart sagd, lod hand formiddelt en bisp aff Bas affliffue sine thuende brøderlønner, thog Big regimenntid thill, och lod sig kalde kong RICHARDUS, och de tuende frøicken
 30 lod hand forkynde vechte at vere, udj et obet parlament, och lod tage fra dennom deris hermelin och drotninge dracht, och affliffue alle sine salige broders gode mend och thienere, eller io laa mange som handt aff dennom kunde offuerkomme.

Kong Eduards
broder bliff-
uer hans
børns
formynder.

En hertogs
aff Clocestre
store wmd-
hed.

Denne birkop som her udi lod sig bruge, haffde tilforne verid kong
 30 EDUARS raad. Och midler tijd skede det at kong EDUARD fick en jomfru fore kier, oc paa det hand motte faa sin vilge met hinde, loffuede hand at tage hinde till ecte, huilckid hun och samtøckte. Nogen tijd der effter kom denne bisp y wnaade, oc bleff lett aff raadit. Thilfor holt hand sig som en ret houkarll, och holt forschreffne
 35 handell himmeligen hoeß sig selff, hialp oc till at froen ochßaa tagde stille. Men nu kong EDUARD vor affgangen, vilde hand heuffne ligh, røbte sagen, och gaff hertogen aff CLOCESTER forståa alt huor till vor
 gaaid

Kong Edt-
uardt thro-
loffuer him-
meligen en
jomfru.

Kong Ed-
uardt er løf-
ferdig i
ectefchaffs
louge.

Kong
Richardz
wmildhed
varer stackit.

Gud gjør sin
gierning vid
en lidet
formuendis
herre.

Greffuen aff
Rickemont.

gaaid. Sagde oc lig at haffue vidt och giffued kongen och jomfruen thillammen, ingen uden handt och de ene tho offueruærendis. Berette oc ydermere, at kongen aff løß kierlighed haffde ochlaa tagid till echte i himmelighed en ridderis daatter, som hed herren aff RIUIERES, som vor en encke och haffde tuende sønner. 5

Denne kongis wmildhed varede icke lenge, fordj den tijd hand vor y det største offuermod och hoffuerdighed, der nogen konge haffde veridt wdi i hundrede aar, och haffde ladit affliffue hertogen aff BOUCQUIGNAN, och haffde en stor krigsherr till rede: opvacte || 223 v
gud hannom en fiend som jngen eller føyge macht haffde, som vor 10
greffuen aff RICHEMONT, huilcken paa den tijd vor fangen i Britanien, oc y dag er kong y Engeland, och er aff den slecht LENCHASTRE. Men icke nær til kronen (ihuad mand liger), laa megid som ieg der aff forstaar.

Denne greffue fortalde mig, føige tijd før end hand drog her aff 15
rigid, adt hand liden hand vor fem aar gammell altid som en landflychtig haffde verid hulden och forvarid i it fengsell, och at hand liden hand kom till sit godz och bleff greffue haffde hand verid femten aar hertog FRANCISCI AFF BRITANIEN fonge. Och kom hand y hanß hender formiddelt storm och wueir, som hand vilde fly hen y 20
Franckerijge, och med hannom hans moderbroder, greffuen aff PENE BROCH; och samme thijd vor ieg sendt legatzuile till bemelte hertog aff BRITANIEN. Den stund hand och hanß selskaff vore fongne, for hertogen vell och mildeligen medt dennom, for fonger som de vore. Der kong EDUARD nu vor død, fick samme hertog FRANCISCUS 25
hannom monge skib och folck, och formiddelt den himmelige forstand som hand haffde medt greffuen aff BOUCQUIGNAN (huilcken for samme sag bleff liffløß) sende hand hannom hen adt hand skulde seigle i Engeland. Hand fick mögen storm och gienbør, och kom tilbage igien till Deipe, och derfra offuer land i Britanien. Och der 30
hand vor kommen y Britanien igien, fick hand mistancke till hertogen, at hand skulde kedis vid hannom for sin thærings och bekostings skyld, fordi hand haffde vid v hundrid Engelske hoß sig, och befrøctede, at hertogen skulde fordrage sig medt kong RICHARDUS, hannom till verste, den stund hand vaar i omgiengelße 35
med hannom. Derfor glembde hand || oc hanß selskaff 224 r
adt lige gode natt, och droge hid y Franckerige.

GREFF-

GREFFUEN AFF RICHEMONT BLIFFUER
KONG I ENGELAND FORMIDDELST KONG CARLLS VIII
HIELP, OC KONG RICHARDUS BLIFFUER SLAGEN
CAP. XVII

⁵ **F**ØIGE TIJD DER EFFTER BESOLLEDE KONGEN HANUM
iij eller iiij tulind mand, dog icke lenger at tiene paa hanß bekoft-
ning end till hand komme offuer i Engelandt. Kongen fick och han-
nom och de som vore medt hannom en god sum pendinge, och
nogle støcker skøtt, der med løbe de offuer ad Engeland medt skiff
¹⁰ aff Normandie, oc lendede till Galles, huor hand haffde hiemme.

Kong RICHARDUS drog emod hannom. Herren aff ESTRINLAI, en
engillk riddere, greffuens aff RICHEMONT steffader, tilførde hannom
vell xxvj tulind mand, de hulle en slachting medt hin anden, och
kongen bleff slagen paa valsteden, och greffuen aff RICHEMONT sam-
¹⁵ me stæd kronedt till kong y Engeland, med kong Richards krone.
Vilde nu nogen lige, at dette skulde vere slump oc løcke? det er
gudz lande retferdige dom. Och at y det diß bedre kunde forståa,
skulle y ochlaa vjide, at hand miste sin drotning strax effter at hand
haffde bedreffuid offuenbemelte gruelige mord paa sine brødreborn
²⁰ (en part lige at hand selff lod hende affliffue). Hand haffde och
icke uden en søn, huilcken ochlaa døde strax effter samme wgier-
ning.

Kong
Richardus
slagen.

Denne tale haffde bedre tient noged frem bedre, huor ieg skall
tale om kong EUARDTZ endeligt, fordi kong RICHARDUS paa den thijs
²⁵ der dette skede, som y denne bog omtalis, vor enda y lifvæ: men
ieg haffuer det her indført at forfølge denne tale som mig falt y
^{224v} finde. ||

Vy haffue y lige maade ochlaa leet att kronen y Spanien, en kort
tids liden, lig haffuer foruandlid effter kong DIDRICHS affgong, som
³⁰ haffde till førstinde kongens søster aff Portugall, som nu ochlaa er
død, hun fick ved hannom en deilig daather. Den fick icke rigid
effter hinde, och er bleffuen skyld ved kronen, under det skin, at
hendis moder skulde haffue brut litt ecteskaff. Dog er det icke gaaid
aff, foruden trætte och stor krig. Fordi kongen aff Portugall haffuer
³⁵ villed forsuare sin søsterdaatter och medt hannom monge herrer y
ri-

OmkjøftelBe
y Spanien.

Herrefkifte
bestillis aff
gud. rigidt. Men kong HENDRICKS søster fick kongens aff Spanien søn,
her JOHAN AFF ARROGON, till ecte, och der medt haffuer hun be-
kommid och behullid rigid. Och soledis er denne dom och dette
fkifte bleffuid giort i himmelen, huor och giøris monge fler so-
danne. 5

Det konge-
rigis Skot-
lands
elendighed. Eder dragis och til minde, at en kort tiid liden vor kongen aff
Skotland och hanß søn, trættten eller fiorten aar gammell, y slacht-
orden ymod hin anden, och at lønnen vand, och faderen bleff slagen
paa stæden; hand haffde ladet affliffue sin broder och vore hannom
monge andre støcker tillagde, som hans søsters død, och andre flere. 10

OmfkiftelBe
y Geldren. J haffue och hørt om det hertogdømme Geldren, oc om den
hertogs som list døde wtacknemmelighed emod sin fader. Monge
lodanne støcker kunde y høre, huilcke mand skal vijde, paa det
at mand der aff kand giße, att gudz straff, och megid ont, begyndis
aff fallk beretning och klafferi, och liden aff tuedractighed, aff huil- 15
cke yppis krich och orloff, oc der aff mord, blodstørtning, hunger
och dyr tiid. || 225 r

Førster
skulle haffue
modstand, oc
huor fore. Alt dette onde kommer der aff, at mand er icke rett i troen. Oc
maa mand der faare forstaa (anseindis meniskens oc lynderligen de
mechtigis ondskaff, som icke kiende gud, oc ey tro at der er en gud 20
til) att det er fornøden at huer herre oc første skal haffue sin mod-
standere, hannom at holle i frøcht och ydmighedt, ellers kunde in-
gen leffue vnder dennom, eller hoß dennom. Nu er det paa tiiden
at ieg vender til mit forset igien, att forfølge dette lille register, som
er giort effter eders begiering, min herre erckebißp til Vienne:|. 25

Hertogen aff
Geldren
brender for-
staden til
Dorneck. Effter at denne hertog aff GELDREN vor kommen for Dorneck,
lod hand brende rent intil forstaden. Der inde vor iii eller iiii hun-
drid kyrißer. De fulde vd, den tiid de aff Flandren droge aff igien,
oc floger bag i dennom, oc strax gaff dette folck sig paa flucht. Her-
togen aff GELLEREN som vor en saare duelig første, vende sig, i den 30
mening, att hand vilde giøre sit folck rom at komme i deris behold.
† De hannom skulde tage vare paa, fulde icke vel effter hannom,
oc der offuer:| bleff hand slagen til iorden oc affliffuid, oc med han-
nom vel en stor hob aff hans folck, † oc vor der vel føige aff kongens
Hertogen aff
Geldren fla-
gen. folck, til at bedriffue denne gierning. Oc den flamske hob drog hiem 35
igien, effter hand haffde tagid denne skade, dog bleff icke wden it
suoder aff dennom aldelis nidlagd:|.

Her-

Hertoginden aff BURGUNDIEN (som ordit gick) vor saare glad vid denne hendelse, saa vore oc de som hendis venner vore. Fordi
 225 v mand liger foruist, at de Gentske haff-||de aldelis sett lig saare, at
 nøde hinde til at tage samme hertog aff GELLEREN til echte. † Thi
 5 med hinds minde oc samtøcke haffde de aldrig kommid det affsted,
 for monge sagers skyldt, som i her offuen om hende forstaaid haffue :|.

Hertoginden
 aff Burgun-
 dien glædis
 vid hertogens
 aff Geldren
 død.

Huem i fremtiden fonger denne lille bog adt lee † och forstaar dette rigis och vore naboers handel oc lelegheder bedre end ieg :|, maa lig forundre, at ieg liden hertog CARLS AFF BURGUNDIEN død,
 10 hid inthil, † som vel er it aar emellom :|, inthid haffuer talid om de Engellske, oc huorledis de kunde lide, at kongen vndertuingede de stæder dennom saa nær liggindis, som vore Atricht, Bulonien, Hesdin, och der til monge flot, och laa for S: Omer i monge dage.

Der til vor orlage, at vor kongis forstand och duelighedt offuer-
 15 gick kong EDUARDS forstand, endog hand vor en saare duelig første, och haffde i Engeland vndit viii eller ix flachtinger, i huilcke hand altid haffde verid selff personligen och til fods, † huilckid hannom vor en stor berømmelse :|. Men det skede dog til adskillige tider, oc giordis icke behoff at kongens aff Engeland forstand oc arbeide sig
 20 saare der wdi bemødede. Fordi naar en flachting vor vnden, haffde hand offuer haand til saa lenge at der atter yppedis en ny krig egienn emod hannom. Oc saa tilige som der reigtis it vstyr i Engeland, haffde enten den ene eller den anden vndit inden x dage i det lengste.

Kong Eduard
 vinder ix
 gonge seyer.

Wore feider her paa denne side gaa icke saa til. Fordi foruden
 25 hueß den rette hoffuid krig vor angaaendis, motte vor kong naar hand haffde feide tage vare monge stæder i rigid oc paa sine nabor. Oc besynderligen motte hand io skøde, i blant alt andit, sine befestninger, oc at stille kongen aff Engeland til frids, eller holde hannom
 226 r til vens met ambaffater, skenk och || gode ord. Fordi hand vel vilte,

En krig er
 snar at ende
 i Engeland.
 Kong Lod-
 uigs store
 beftilninger.

30 at de Engellske, † baade de aedle, den menig mand oc kirckens personer :|, altid ere tilbøielige til krig emod dette rige, baade vnder dit skin at de mene sig at haffue ret och tiltall til rigit, saa oc aff forhobning som de haffde, her nogit at vinde oc forhuerffue. Fordi gud haffde giffuid deris forffædre, adt vinde monge store flachtinger her
 35 i rigit, och long tiid at vere der wdi besiddendis, baade i Norman- dien oc i Aquitania, huilckid de haffde besiddit i iiiii hundrit aar, den tiid kong CARL VII vandt det igien, som ieg andenstedz sagd haffuer.

Engillske
 haffue løst til
 at feide
 Franckerige.

De Engillske
 i iiiii^c aar ve-
 rid i Franc-
 kerige.

Derfor førde de stor bytte och megen rigdom i Engeland, † baade aff de frantzolke herrers oc førsters rantzon, som de haffde fongit, oc end saare mange: Saa och aff byer och beffestinger, som de her i rigid intagid haffde:|, saa vore de formodindis, at det endnu lige saa skulde gaa dennom an. 5

Kong Lod-
uigs visdom
och rund-
hedt.

Men neppeligen skulde det haffue timeds dennom i vor naadige kong LODUIGS tiid. Thi hand haffde aldrig saa yderligen vougedt sit rige, at hand haffde giffuid sig oc all adelen i rigid til fodz, att holle slachting med dennom, som det skede til Azincurt. Hand haffde vel tagid vileligere affsted, derom de skönt haffde kom- 10 mid der til, at de haffde giffuet sig her offuer. Som i oc vel haffue seet, i hueß maade hand gick der fra, der kong EDUARD kom med sin macht her offuer. Saa saag oc kongen vel, adt det giordis behoff at hand holt venkskab met kongen aff Engeland oc hans ypperligste gode mend, huilcke hand fornam at vere tilbøyelige til at holle frid, 15

Frid oc tryg-
hed kiebis
aldrig for
dyre.

oc at tage aff hans pendinge oc anden gode ting. Derfor betalede hand, oc end vel oc til gode rede, den pensjon paa de l: tusind kroner, huilke hand dennom leffuererede til Lunden, och de gaffue det naffun, at det skulde kallis skatt. Hand gaff oc hans neste thie- 20 nere hen vid xvi tusind kroner, † huilcke vore cantzeleren, den ypperste rentemestere, som i dag er cantzler, den ypperste kammeriuncker, som vor herren aff HASTINGUES som vor en mand aff stor forstand oc duelighed, oc som vor høigt anseet hos sin herre, och icke wden sag. Fordi hand haffde tient || hannom troligen oc vel. 226 v THOMAS AFF MONTGOMMERJ vor oc der udi lodtagen, saa oc herren 25 aff HAUART, som siden haffuer verid hertog aff MOSLE, vnder den onde kong RICHARDUS, den ypperste drost kallid her CHEUE, CHALANGIER fick oc sin part. Item margreffuen drotningens søn vid hendis formere mand:|. Derforuden begaffuede hand oc med stor skenck alle som komme legatzuile til hannom. Oc endog de iblant 30 med haffde skadelige ærinder med at fare: skildis hand dog vid dennom med saa gode ord oc saa herlig skenck, at de tackede hannom got. Oc endog somme aff dennom forstode, ad hand det giorde, paa det hand kunde forhale tiden oc skaffue sin ting i denne

Gaffuer
stycke øigen
ud.

krig som hand haffde begynt imod hertog CARLS arffueland: 35
saage de dog igiennom fingre, och lode som inted vore, for den fordeels skyld, som di selff haffde der aff.

KON-

KONGEN GIØR SIT BESTE MET TRERSKHED
 AT HOLLE KONGENS AFF ENGELAND GODE MEND
 OC TIENERE TIL VENS, FORMIDDELST SKENCK
 SOM HAND DENNOM GJORDE
 5 CAP. XVIII

ALLE DISZE HER OFFUEN BENEFFNDE HAFFDE HAND
 giort skenck, vdoeffuer deris pensjon. Oc ved ieg vel, at paa
 tu aars tiid gaff hand denne HAUART, i pendinge oc smide, **xxiiii** tu-
 lind kroner. Oc fantis alle disse herrers quittantzer til Pariis paa
 10 rentekammeridt, vndertagindis bemelte herrens aff HASTINGUES, Kong Loduig
 † som vor ypperst kammeriuncker i Engeland, oc er der i rigid icke vnder gaar
 wden en eniste kammeriuncker, derfaar er det der en ypperlig be- herren aff
 ffalning:|. Hastingues.

Denne kammeriuncker lod sig bede til at tage pensjon aff kongen,
 15 och der til vor ieg middel oc orlage. Fordi ieg haffde oc tilforn flydt
 hannom i venstkaff oc kunskab met hertog CARL AFF BURGUNDIEN,
 227 r den stund ieg vor hoß hannom. || Oc gaff hand hannom aarligen tu-
 lind kroner til pensjon. Det haffde ieg giffuit kongen tilkiende. Di
 vilde hand at ieg oc skulle vere redskaff til, adt hand motte bliffue
 20 hans ven oc thienere, fordi hand tilforn oc i hertog CARLS tiid haffde
 verid hans store wuen, saa oc liden, for den vnge hertogindis aff
 BURGUNDIEN skyld. Oc vor det en tiid long icke hans skyld, at En-
 geland io hialp hende at føre krig emod Franckerige.

Jeg begynte adt giøre paa dette venstkaff formiddelt breff och
 25 skriffuelle, giffuindis hannom tilkiende, at kongen vilde vnde hannom
 thu tulind kroner til pensjon, som vor dobbelt op, det hertog CARL
 gaff hannom. Oc kongen lende til hannom PEDER CLERET, en aff
 hans kiøgemestere, oc gaff hannom streng beffalning, at tage qvit-
 tans aff hannom paa hueß hand annamede. Oc det vilde hand saa
 30 haffue, paa det at mand i fremtiden kunde see oc vide, at den en-
 gillike kammeriuncker, cantzler, admiral, ypperst drost, och monge
 andre, haffde verid kongens aff Franckerige pensjonarier.

† Bemelte PEDER CLERET som vor en saare forstandig mand:|, haffde
 saare venlig samtale met denne kammeriuncker, i hans kammer til
 35 Lunden, ene vid ene. Oc effter at hand haffde sagd hannom de
 ord

Kammer-
iuncker i
Engeland vil
icke giffue
quittans paa
sin penfion.

ord, lom hand haffde beffalning paa at lige till hannom paa kongens veigne: fremlagde hand de tu tulind kroner i guld, †fordi kongen haffde faa for Bid, at hand icke fkenchte nogen fremmid nogit andit flags mynt:|. Der hand diße pendinge haffde annammit, bad bemelte PEDER CLERET hannom, at hand vilde giffue hannom en bekiendellse der paa. Deß befuaerede hand lig, oc vilde dett icke giøre. Da bat CLERET hannom paa ny, at hand vilde fkriffue til kongen it breff, allenifte paa tre løner, ad hand diße pendinge haffde annammed, paa det hand kunde der mett vere qvit hoß kongen fin herre, at det icke || fkulde fiunis at hand haffde flaged pendinge 227 v vnder lig. Di kongen er (lagde hand) miftanckefuld.

For huad lag
kammeriunc-
keren icke
vil giffue
quittantz.

Kammeriunckeren der hand faag at CLERET inted andit frembød, end det lom billigt vor, fuarede hand. Min her køgemestere, det i lige er fkelligt. Men denne fkenck kommer aff ethers herris och kongis gode vilge, oc ieg haffuer aldrig verid den begærendis, ville i att ieg den fkal annamme, mue i legge pendingene her i mit erme. 15
Men inted breff eller beuifning faa i aff mig. Thi for min perfon vil ieg icke at det fkal hede, at kammeriunckeren i Engeland haffuer verid kongens aff Franckerige penfionarius. Vil oc ey at mine qvittantzer fkulde findis paa hans rentekammer. CLERET lod lig nøige, 20
lod hannom beholde pendingene, oc kom tilbage igien, oc fortalde kongen all dette. Hand vor faare vred at hand icke haffde ført hannom quittantz: men hand loffuede dog kammeriunckeren oc holt aff hannom, mere end aff alle andre kongens aff Engeland mend oc tienere. Och opbor hand liden 25
altiid lamme pendinge foruden qvitanz.

KONG EDUARDS AFF ENGELAND VNDER- SOTTE LEGGE SIG HART EFFTER DERIS HERRE, AT HAND SKAL SEIGLE I FRANCKERIGE, DEN VNGE HER- TOGINDE AFF BURGUNDIEN AT VNDSETTE CAP: XVIII

SAALEDIS HANDLEDE VOR KONNING MED DE ENGELSKE.
Dog bleff kongen aff Engeland paa den vnge førstindis lide offte ombeden, oc hart paa trengd, hende at giøre vndfetning. Oc strax
fen-

lende kongen aff Engeland bud til kongen, och lod hannom vnder-
 vife i lagen, oc begierede aluorligen, adt hand skulle giøre enten
 frid eller stillestand med hende. † Fordi vdi det engelske parlament
 228 r (huilckid er hans || rigens raad oc nesten saa got som de trende sta-
 5 ter, effter som mand holler det i Franckerige) vore monge, som bode
 langt aff leid, och icke haffde pensjon aff vor konning som de andre
 haffde:|. Diße begierede hartt oc fast, saa gjorde oc menigheden, at
 kongen aff Engeland skulle met fult aluor vndfette den vnge her-
 toginde, oc sagde, at vi Frantzoßer icke andit end bedroge hannom,
 10 som skinbarligen (sagde de) paakiende, i det at dette gifftermaal som
 om er talid icke gick for sig. Fordi wdi den forligelße, som skede
 til Compiegne, emellom begge diße konger, bleff loffuid oc suorid,
 at hand, ingen it aar ginge til ende, skulde lade hente kongens aff
 Engeland daather offuer i Franckerige, † huilcken faderen allerede
 15 haffde giffued den titel, oc kallid hende frøicken delphinke:|, nu er
 (sagde de) den forlagde dag oc termin lenge liden forløben, oc in-
 tet der aff kommid til nogen ende.

Parlamentid
 i Engeland
 ere de trende
 stater.

J huad hans vnderfotte hannom bade oc vnderuilde, vilde hand
 det inthet skøde, och der til vore monge orfager: Hand vor en tung
 20 mand, som gierne haffde løst oc tiidffordriff, oc kunde icke lide den
 wmage, som voris krig haffuer met sig, hannom vor och mögen mod-
 gang støt til honde. Paa den anden lide blødnede gerighed hiertid
 i hannom, til de l: tusind kroner, som aarligen bleffue leffuererede
 paa flotted til Lunden. Der til met bleffue hans ambassater naar
 25 de komme i Franckerige vel tagne emod, oc dennom giffuen saare
 megen herlig skenck, adt de droge glade hiem igien. De finge dog
 aldrig nogen fuld beskeed paa det de fore effter, men paa det mand
 kunde forhale tiden, bleff dennom altid giffuid saa for suar, at kon-
 gen inden saa dage vilde lende legater til kongen deris herre, som
 30 skulle vere merckelige mend, huilcke dennom skulde giffue
 saadan foruaring, om de ting som de støtte sig
 paa, at de skulde lade sig der med
 228 v nøige. ||

Jt griff til at
 affuise lega-
 ter wden be-
 skeed.

KONG

KONG EDUARD AFF ENGELAND OCH HANS
DROTNING HAFFDE STORT ADTRAA, AT GIFFTE DE-
RIS DAATHER, OC GIFFUE HENDE DELPHINEN
AFF FRANCKERIGE, KONG CARL VIII
SOM NU REGNERER
CAP. XX

Kong Lod-
uigs snildhed
i sine ærin-
der.

NAAR IT SKIFFTE LEGATER VORE BORTDRAGNE, TRE
vger eller en manid der effter, oc stundum minde, † huilckid
icke vor nogid kort termin i saadan en sag:|, sende kongen altid saa-
dane personer til dennom igien som icke haffde verid der, den reigsBe 10
nest tilfforn, paa det, at derlom de som vor der list tilforn haffde
giort nogid tilbud som icke vor gangen for sig, de som effterkomme
da kunde haffue vndfkylling oc paalkud, at de icke vilte der til at
luare, oc gjorde io huer skiffte legater tilfaugen, at fly kongen aff En-
geland saadan foruaring i Franckerige, adt hand haffde enda tolmo- 15
dighed, oc icke rorde sig met nogen wuilge.

Begierlighed
forblinder
menniken.

Thi hand haffde Baa stor attraa til dette giffthermaal, Baa oc hans
drotning, at hand for den oc andre lagers skyld som ieg fortald
haffuer, lod som hand icke hørde, huad en part aff hans raad her
om sagde hannom, oc atwarede hannom, huad hans rige kunde kom- 20
me til skade, at hand vor saa god troindis. Oc hand befrøchtede sig
at samme giffthermaal skulde bliffue affslagid for den skyld, at mand
spotteligen talde der om i Engeland, oc det gjorde synderligen de
som trodde adt, at der skulle vere venighed och feide disse tuende
konger emellom. 25

Denne handel nogid at forklare, maa i vide att kongen aldrig vil-
de, at dette echtelkaff skulde fuldkommis, fordi deris beggis alder
bor icke vid hin anden. Fordi frøickenid som nu er drotning i En-
geland, vor formegid eldre, end delphinen, som nu er kong her i
riged. ||

229 r

Saaledis forløb en maanids tiid eller tho, formiddelt saadane for-
halinger oc skrømpteri, oc der met gick en sommer tiid kongens
fiend forbi, adt hand icke kunde beskade hannom. Fordi wden all
tuiffel, hueß icke haffde verid forhobning till dette giffthermaal: haffde
kongen aff Engeland aldrig lidt, adt de beffestinger hannom Baa nær 35
lig-

liggindis Baa bleffue intagne, ad hand io haffde giort sit belte til adt forBuarre dennom, oc strax faldit till hertoginden aff BURGUNDIEN, oc verid paa hendis lide. Oc derfom det haffde sket haffde kongen (som fyredis vid at sette sig i farlighedt och euentyr) aldrig Baa
 5 laare suæged det burgundiske hwß som hand gjorde.

Dette ligger ieg, lynderligen paa det at ieg kand giffue tilkiende, huorledis denne verdzens handel driffuis oc tilgaa, och paa det mand kand bruge det, eller vare sig for lodant, effter som dennom kand komme til paß, som haffue de høige embeder i verden at fore-
 10 staa, oc denne lille bog kand hende forre att komme. Di endog de selff kunde vere aff stor forstand: er dog en føige formaning och aduarelle iblant met icke at forachte.

Ehuor viis
mand er da
er lerdom
god.

Sant er det, at derfom den vnge hertoginde haffde villed lade sig nogit vorde det giffthermaal met herren aff RIUIERES som vor drot-
 15 ningens aff Engeland broder: da haffde de vnset hende met it stort tal folck. Men det vor it laare wlige giffthermaal. Thi hand vor icke wden en føige greffue, oc hun den riigeste arffuing, som vor til i hendis tiid.

Der giordis allehonde practicker emellom kongen aff Franckerige
 20 oc kongen aff Engeland, oc i blant andre tilbødt kongen hannom, at hand skulde føige sig till hannom, oc komme i enn ort aff hertog-
 229v indens land, och hielpe til det ind at tage. Oc der som || hand det vilde giøre, tilbød hand hannom, att hand motte bekomme Flandrenn, oc det beholle som sit egid, oc icke tage det i læn aff hannom, saa
 25 oc det land Brabant. Oc saa tilbød kongen hannom, at hand paa sin lide vilde bekrige och intage de fire store stæder i Brabant, oc dennom anthuorde kongen aff Engeland at besidde. Och offuer alt dette at besolde hannom x tusind Engelske, paa fire maanids tiid, paa det hand diß letteligere kunde taale, hueß krigen vilde koste at
 30 føre. Oc vilde hand lane hannom en stor hob skøtt, oc der til folck oc vougne, det at fløtte oc føre och bruge. Men kongen aff Engeland skulde intage Flandren, den stund vor konning andensteds fick dennom at tage vare.

Practicker
imellom kon-
gerne aff
Franckerige
oc Engeland
Kong Lod-
uigs tilbud.

Kongen aff Engeland suarede, at de stæder i Flandren vore store
 35 oc faste, och landit itt land ont adt beholle, naar hand skønt det vndit haffde, och det land Brabant i lige maade. Oc ad den krig vor de Engelske icke megit til mode, for deris kiøbmands handels
 skyld

Kong
Eduards suar.

ſkyld. Men effterdi kongens gode ville vor att giøre hannom deel-actig med ſig, hand da vilde vnde hannom nogle aff de beffeftinger ſom hand allerede haffde intagid i Picardien, Bom Bulonien oc andre ſaadane. Oc hueß hand det vilde giøre, vilde hand holde paa hans haand, oc ſende hannom folck, † dog ſaa att hand ſelff ſkulde 5 dennom betale:|.

Saaledis (ſom ſagd er) gick denne handel dennom emellom frem oc tilbage, paa det mand kunde ſlide tiiden, oc dißimellom ſuægedis den vnge førſtinnde aff BURGUNDIEN. Fordi aff det føige krigsfolck, ſom hund beholt effter ſin faders dødt, fulde monge til kongen. Oc 10 ſynderligen effter at herren af CORDES vor falden kongen bi, effterfulde monge hannom oc gjorde lige ſaa. Somme ocſaa vore nødde til adt affalde, fordi de bode hoß oc i de byer, ſom allerede vore gongne kongen till || haande. Somme gjorde det, paa det de kunde 230 r ſaa godtz oc forlæning aff hannom. Fordi aldrig nogen førſte be- 15 uiſte ſig ſaa rund oc gaffuemild imod ſine vnderſotte Bom hand. Oc tilbædring voxte oc formerede ſig daglig dags wltyr och tuedracht, formiddelſt parti oc adſkillige anhang, i de ſtore ſtæder i Nederland, och ſynderligen till Gent, huilcken ſtad hand meſt vndſaa ſig faare, Bom i hørt haffue. 20

Om hertog
Karls dotters
gifftermaal.

Delphinen.

Hertogen aff
Cleuen.

Hoß den vnge førſtinde aff BURGUNDIEN bleff talid om monge gifftermaal til hende, oc bleff ſagd, adt hun enthen ſkulle haffue mand, ſom kunde forſuare det hun endnu haffde igien, eller och tage delphinen, paa det hund kunde beſidde met frid baade det ene och det andit. Monge ſtode hu adt dette giffthermaal oc ſyn- 25 derligen hende ſelff, før end det breff bleff offuer anthuordit ſom HYMBERCURT oc cantzleren haffde fremfførdt. Somme lode ſig icke behage delphinens vnge alder, ſom icke vor wden ix aar gammel eller Baa paa paß, och hulde mere aff det gifftermaal i Engeland. Somme foregaffue hertogen aff CLEUEN, ſomme naffungaffue key- 30 lerens ſøn MAXIMILIANUS, ſom i dag er romilke konning.

Det breff ſom her offuen haffuer verit omtalit laag førſtinden hart i ſinde, di hund lod ſig tække att det haffde voldit i her offuen bemelte herrers død. Derfor haffde hun faait it ſtort had til kongen, oc for den haandheds ſkyld ſom hende wederforis, den tiid det bleff hende 35 offuerliuſt anthuordit, Baa megid folck offueruærindis Bom i hørt haffue. Aff ſamme orlage vore oc de aff Gent bleffne driftige, till ad

ad foriage hende monge gode thienere, och ad skilie hende ved
 lin steffmoder oc vid herren aff RAUENSTEYN, ja det kom end omlier
 230 v saa || longt, at de holde hendis fruer i lodan frøcht, at ingen aff
 dennom tore annamme nogid breff, førstinden tilkommendis, wden
 5 hun tilforn haffde ladit det til liuffne, ia de torde icke midler tiid
 (vden med nød) tale med deris førstinde.

Bispen aff Løicke begynte oc at holle sig fra hende, † Bom vor en
 aff BURBON:, oc stodt hu adt, ad driffue det gifftermaal met delphi-
 nen, huilckid vel haffde kunde skicke sig, oc verid hende en stor
 10 ære, derlom hand icke haffde verid saa saare vng. Dog forstod sam-
 me bisp sig icke huad her wdi til gaffuns kunde vere. Hand drog
 lin veig hen til Løicke, oc alle mand flo sig der fra.

Det vilde haffue verid vel tungt, denne handel at driffue paa
 begge sider, oc holler ieg saa fore, at huem sig haffde lagd der iblant,
 15 skulle omlier icke haffue fortient stor tack der med. Thi taugde
 huer mand stille.

Der bleff huldit nogid raad om lagen, oc der wdi wor offueruærin-
 dis fruen aff HELUIN, Bom vor den ypperste iblant førstindens fruer,
 oc hun (Bom mig er forlagdt) skall haffue suarid til lagen, adt de
 20 haffde en mandt oc icke it barn behoff. Oc lagde, at hendis først-
 inde vor nu den som selff kunde saa børn, huilckid landit vel be-
 høffuede. Denne mening bleffue de vid, dog somme lastede hende
 det aff, at hun saa rundeligen talid haffde, oc somme loffuede hen-
 de derfore, oc lagde adt hun icke talde vden om gifftermaal, oc
 25 hueß landit vor fornøden. Och liden taldes ydermere inthet andit,
 end om manden at finde.

Oc tror ieg foruist, at derlom kongen haffde villed, haffde hun
 vel tagid hertogen aff ANGULESME, Bom nu leffuer. Di hun saare
 231 r trode adt, at vere i forbund med dett || huß Franckerige. Men gud
 30 vilde oprette it andit gifftermaal, oc vide wi (maa vel lke) icke end-
 nu huorfaare. Wden at wi kunde see aff det Bom forgonged er, adt
 aff det gifftermaal Bom skede, er ypped megen stor krig, baade paa
 vor lide oc paa deris. Men derlom hun haffde faait herren aff AN-
 GULÆSME, haffde Flandern oc Brabant icke faait saadan forfølgelle
 35 oc modgang, som de liden haffue hafft at lyde nu en tiid lang.

Hertogen aff CLEUEN vor till Gent hoß førstinden, oc søchte ven-
 ner de hand kunde nyde till, at fuldriffue sin søns giffthermaal
 met

Fruen aff
 Heluin hen-
 dis raad om
 førstindens
 gifftermaal.

Hertogin-
dens breff til
keyseren.

met samme førstinde: men hun haffde inthet find der til: fordi den vnge herris vilkor hende icke behagede, ey heller dennom som hendes thiente oc vore i hendis raad. Saa begynte nogle at handle om gifftermaal, paa keyserens søn vegne, som i dag er romisk konning, huor om tilffornn haffde verid ord emellom keyseren och hertog CARL, och handelen samtøckt dennom emellom. Saa haffde oc keyseren it breff til fordeel, schriffuid met førstindens egen haand, effter hendis faders beffalling, och der til en ring met en demant. Oc vor det samme breffuis indhold, at hun, effterfølgendis sin herre faders vilge, loffuede hertogen aff Østerige, keyserens søn, adt ville haffue hannom til holbonde, oc fuldkomme deris gifftermaal, saaledis oc i saadan maade, som hendis herre faders gode vilge kunde tillige.

GIFFTERMAAL BESLUTES EMELLOM HERTOG MAXIMILIAN OC FØRSTINDEN AFF BURGUNDIEN
EMOD HERTOGENS AFF CLEUEN VILGE
CAP: XXI ||

Keyserens
legater til
hertoginden
aff Burgun-
dien.

KEYSEREN SENDE SYNDERLIGEN LEGATER TIL FØRSTINDEN aff BURGUNDIEN som da vor til Gent. Oc der de vore komne til Brylsell, finge de ischriffuelse, att de skulle bliffue der en tiid long, til saa lenge, de finge anden belkedt. Oc det haffde hertogen aff CLEUEN saa bestillid, som icke trode at deris komme, oc gjorde sit beste till at de skulde drage fortørnede hiem igien, oc met ondt belkedt. Men legaterne, som allerede haffde himmelig forstand i førstindens gaard, oc synderlige formiddelt den gamle hertoginde aff BURGUNDIEN, hertog CARLS effterleuerske, thuilken (som i hørt haffue) vor aff by dragen, for her offuen bemelte breffs skyld, oc saaledis fraskyld fra den vnge førstinde:|. Hund varede dennom til (som mig haffuer verit forelagd) at de skulde drage frem, wanleet huad breff de haffde faaid, ischreff dennom oc til, huad de skulde gjøre naar de komme til Gent, oc at den vnge hertoginde oc monge aff dennom som hoß hinde vore, haffde behagelighedt til deris ærinder.

Legaterne toge effter dette raad, oc droge lige til Gent (wanleet

leet huad dennom vor tillschreffuid), huilckid hertogen aff CLEUEN
 laare ilde behagede. † Men huad førstinderne vor til finde, det vilte
 hand icke:|. Der bleff huldit raad oc saaledis besluttet, at naar le-
 gaterne finge fremlagd deris ærinder, skulle den vnge førstinde giffue
 5 dennom saa for suar. Først at hun skulde bede dennom vere vel-
 komne, liden skulde hun lige, adt hun vilde tage i beraad, det de
 haffde faaregiffuid, oc i sin tiid giffue dennom suar. Och skulde hun
 232 r inthet tale ydermere, huilckid oc alt sammen hun da samtøchte. ||

Legaterne paa den tiid, som de bleffue frem elskede, fremlagde
 10 de deris credens, oc fremlagde hueß dennom vor beffalidt, Baa ly-
 dindis, at emellom keyseren oc hertog CARL AFF BURGUNDIEN haff-
 de verit besluttet dette gifftermaal som her offuen er omtalid, met
 hendis vidtskaff oc samtøcke, huilckit siunt vor paa breff med hen-
 dis haand schreffuid, huilckid de fremlagde, oc der til den demant,
 15 huilckid de lagde hun haffde fremlendt oc vdgiffuid, til it tegn oc
 vilhedt paa echtelkaff. Oc begierede samme legater, paa deris her-
 ris veigne, laare aluorligen, adt førstinden samme ectelkaff vilde
 fuldkomme, effterfølgendis sin salige herreffaders vilge oc tilfaugn.
 Oc paa det de kunde faa nogen viß belkeedt aff hende i deris
 20 ahøre som der tilstæde vore, begierede de adt hun vilde sig forklare
 om hun haffde schreffuid dette breff eller ey, oc om hun haffde
 i finde at holle sit løfte.

Der til suarede hun, wden nogen at tage raad vdaff, at hun dette
 breff schreffuid haffde, oc fremlendt denne demant, effter sin herre-
 25 ffaders vilge oc beffaling, oc hueß hun schreffuid haffde, vilde hun
 endnu beltaa.

Legaterne tackede hinde høyligen, † och droge glade i deris her-
 berge igien:|. Hertogen aff CLEUEN vor laare ilde till fridz med dette
 suar, som vor noget anderledis skicked, end som paa raadit haffde
 30 verit besluttet, † oc vnderuilde hende nogit at det ilde vor lagd aff
 hende:|. Der til suarede hun, at hun det icke bedre kunde, thi det
 vor den ting hun loffuid haffde, och icke nu kunde gaa der imod. Der
 hand hørde disse ord, och forstod at der vore monge tilstæde, som
 232 v haffde den samme menig som førstinden haffde, || bleff hand til
 35 finde saa dage dereffter, at drage hiem i sit land igien, † oc denne
 lag icke videre paa at driffue.

Saaledis gick dette gifftermaal for sig:|. Oc hertog MAXIMILIANUS
 kom

Keyserens
 legaters in-
 struction oc
 begiering.

Hertogin-
 dens suar til
 legaternis
 begiering.
 Gifftermaal i
 himmelen
 gjorde maa
 gaa frem.

Hertogin-
 dens oprich-
 tighed.

Førstindens
aff Burgun-
dien gifter-
maal.

Keyserens
karighed.

kom nogen tiid dereffter i egen perlon til Colne, huor hannom møtte nogle aff førstindens tienere hannom at vndfagne. De førde hannom nogle pendinge. Di ieg tror at hand icke vor laare vel staf-ferit med pendinge paa den tiid: fordi hans ffader vor en mand laa fuldkommeligen karg, som enthen første eller anden mand i vor tid 5 leffuid haffuer.

MAXIMILIANUS bleff ledslagit til Gent met vii eller viii^c heste, oc da bleff giftermaalitt fuldkommid. Wdi begyndelsen lod hertogindens folck icke megit vel om dette gifftermaal. Di i den sted hand skulle haffue førdt pendinge i landit, haffde hand selff pendinge behoff. 10 Hand vor och icke mand for at beltaa kongen naar hand vilde drage med krigsmacht till marcken. Till met komme deris leder oc vilkaar icke vell offuer ens met det burgundiske hwfsis leder oc lader. Thi de haffde leffuit vnder rige første, som pleiede at holle deris stater oc hofflinder, och hederlige och statelige gaarde, baade met 15 boskaff oc offuer deris bord, Baa oc met klæde lid, baade til deris egen perlon, och till deris thienere. De Tylke ere megit anderledis aff vilkor, fordi de ere icke laa skickelige, men megit groffue aff leffnid oc seder.

Loug i
Franckerige.

Qvindfolck
arffue icke
rigid i Franc-
kerige.

Om første
regimente i
itt fremmid
landskaff.

Jeg haffuer ingen tuiffel paa, at i Franckerige er giort saadan loug 20 oc skick, met synderligt oc viist raad, och tilbædring aff guds synderlige naade, at kongernis dotter icke arffue her i rigid, paa det det icke skulde komme i nogen fremmid førstis oc fremmede folckis vold. Fordi de Frantzoser skulde aldrig kunde lide det, før vilde det gaa laare hart till. Saa giøre icke helder monge andre || nationer, findis 233 r oc ingen aff de mechtige land, som io omsier bliffue regerede aff jnlendiske, naar de haffue en tiid long verid vnder fremmede. Oc det kand mand see i Franckerige, huor wdi de Engelske haffue hafft megid land oc stort velde nu ved xl aar siden. Oc nu haffue de der icke wden Calas oc tuende lmaa flott, huilcke dennom megit koste 30 at holde. Det andit som de haffde her i rigid, haffuer de megit letteligere mist, end de vnde det, oc mere mist paa en dag, end de vnde it aar. Oc i lige maade kand mand see det i det kongerige Naples oc Sicilien och andre landskaff, som de Frantzoser haffue indehafft i monge aar. Oc paa denne dag vedt mand der inthet aff dennom 35 at lige, wden formiddelt deris forffædris graffuer som ere der inde.

Mand motte end kunde lide en første aff itt fremmit land, naar
hand

hand haffde føige aff lit landi folck hoß sig, oc det som skickeligt
vore, och hand selff vor sindig oc forstandig: saa kand det alligeuel
letteligen ske, naar landit kommer nogen feide paa, oc hand da la-
der hente itt stor tal folck aff lit arffueland, at der da yppis trette
⁵ oc vuilge, baade for deris leders oc vilkaars adskilligheds skyld, saa
oc for vold som de fremmede kunde giøre i landit, fordi de icke er
saa kjær adt landit, som de der ere indfødde, och for alting, naar
de vilde haffue beffalninger och lænn oc det høige regimente i lan-
dit. Skal oc en første, om hand vil giøre vell, oc bliffue vid, naar
¹⁰ hand drager i it fremmid land, vere vel forstandig, om hand skal
holle sine byer oc stæder i samdirectighed. †Oc hueß en første icke
er begaffuid med denne dygd, for alle andre dygder, huilckid kom-
mer aff guds naade allene, er alt andit got som mand kand lige om
hannom, intedt vert at achte. Oc derlom hand leffuer sin naturlige
¹⁵ alder, skal hand faa megid vstyr oc megid at tage vare, saa oc de
som leffue vnder hannom. Oc synderligen naar hand kom-
mer paa gammel alder, oc hans folck och tienere
icke mere fortrøstning haffue til forbæd-
ring hoß hannom:|. ||

Wist oc
wlempe aff
fremmid re-
gimente.

233v

AFF

THEN NIENDE BOG
AFF KONG LODUIGS I FRANCKERIGE OC
HERTOG CARLS AFF BURGUNDIEN HISTORIE
VDI FRANCKERIGE ARFFUE ICKE QUIND-
FOLCK KRONEN
CAP. I

5

DER DETTE DERIS GIFFTERMAAL NU VOR FULDKOM-
 mid, forbædrede deris sag lig icke megit. Thi de vore baa-
 de vnge, oc hertog MAXIMILIANUS haffde paa ingen thing
 forftand, baade for fin vngdoms fkyld, faa oc fordi hand vor kommid ¹⁰
 i fremmid fted, oc der til met haffde hand verid ilde opffød och
 io til forftand at haffue paa ftore ting. Oc laa haffde hand icke folck
 til ad vdrette nogit fynderligt, Baa at dette land ftod udi ftor vftyr
 oc megen vlempe, † oc haffuer faa ftaa it inthil denne dag, oc fiunis
 at det lige faa vil bliffue fremdelis:|. ¹⁵

Det er oc, fom lagd er, it land en faare ftor wlempe, naader det
 nødis til at løge lig en herre vden lands. † Oc gudt giorde Francke-
 rige en ftor velgierning oc naade met denne fkik, fom her offuen er
 omtald, adt frøicken icke mue arffue. Enn ringe herre kunde der
 aff forbædris: men en ftor, fom denne vor, kand ey andit der aff ²⁰
 vederfarris en idel wlycke:|. En føige tiid effter adt gifftermaalid
 vor fkeedt, milte de det landfkaff Arthois, † eller den ftund det ftod
 i tale, det er mig nock at ieg icke fare vild i grunden aff det fom
 fkeedt er, oc derfom ieg nogid forfeer i tiden, fom kand vere en
 maanid til eller fra: fkal læferen haffue mig vndfkyldt:|. ²⁵

Kongens lag forbædrede lig dag fra dag. † Thi hand oc laa tog
 fin lag faa vel til vare, at hand drog den gantzke vinter || ingen ²³⁴ r
 fteds hen aff samme Artoiler landfkaff, wden faa vor, at der vor
 nogen ftilleftand eller nogle frids vilkaar om at tale, huilckid dog icke
 kunde tage nogen ende, fordi de vilkaar fom foregaffuis vor icke ³⁰
 fkellige, oc derfaare haffde de ftedze krig:|.

Maximiliani
 børn vid her-
 toginden aff
 Burgundien.

Wdi det første aar finge de en vng herre, huilcken er ertz hertog
 PHILIPPUS, † fom i dag regnerer:|. Det andit aar en daather, † fom i
 dag er vor drotning, kallid MARGRETHE:|. Det tredie aar finge de
 en

en søn som bleff kallid FRANCISCUS, effter hertog FRANCISCUS AFF
BRITANIEN. Thet fierde aar døde hun aff it faldt med en heft eller
aff enn febris, †men Band er thet att hun fald, och somme lige at
hun vor siuglig:|.

Hertogin-
dens aff Bur-
gundien død.

5 Denne død vor henndis folck oc vnderlotte en stor skade, fordi hun
vor en saare hederlig oc mild førstinde, oc vell lidd aff sine vnder-
lotte, oc haffde de hinde i store baade anseillse och reuerentz end
hendis herre. †Hun vor och naturlig førstinde oc en fød førstinde
til landit:|. Hun haffde sin herre saare kjær †och vor en førstinde
10 aff it got ord och røchte. Oc skede denne død aar 1482:|.

De byer som
kong Loduig
gaff tilbage.

J Hennegau haffde kongen inde den stad Quenoy le Comte †oc
der til Buchain:|. Dennom gaff hand tilbage igien. Monge forundrede
lig der paa anseindis adt hand icke stod hu adt nogen dag tigning
eller forligelse met Burgundien at giøre, oc fordi hand nocklumpt
15 lod paakiende, at hand haffde i sinde altsammen at intage oc inthet
at lade de Burgundiske beholle. Oc tror ieg vel, at hueß hand haff-
de kundit komme til med det altsammen mageligen adt vddele oc
forckenke, oc det met alle forderffue: haffde hand icke ladit det
bliffue tilbage. Men det hannom rørde till ad igiengiffue disse tuen-
20 de beffestinger i Hennegau: vore tuende støcker, huilckid hand mig
234v selff || lagde. Det første vor dette, at hand lagde, at en kong haff-
uer helder faste oc duelige beffestinger i litt rige †huor wdi hand er
saluedt oc sacreredt:|, end vden for rigit. Saa ere der oc gongne
store eder och forbund, emellom keyseren oc de konger aff Franc-
25 kerige, ad de inthet skulde tage sig fore den ene emod den anden.
†Nu ere samme tuende beffestinger liggindis vnder det romske
rige. Thi bleffue de tilbage giffne aar 1468:|. For denne samme sags
skyld gaff hand oc Camerick tilbage, eller gaff det quit, adt
det maatte vere paa sin egen haand, oc vor vel til-
30 fridtz at hand det miste. Saa haffde de oc
tagid kongen ind paa leyde.

PRINT-

PRINTZEN AFF ORANIEN SOM EN LUTE-
NANT FORSUARER DET HWSZ BURGUNDIEN
EMOD DE FRANTZOSER
CAP. II

Krig i
Burgundien.

Huem penge
haffuer, haff-
uer och krigs-
folck.

J BURGUNDIEN GICK FEIDEN STEDZE FOR SIG. MEN ⁵
kongen kunde icke faa fuld fremgang der met, fordi at nogle
Tylke gjorde prinzen aff ORANIEN, som vor stathollere i Burgundien,
nogen villighed oc bistand † for hans penninge, och icke for den
gode vilges skyld, de haffde till hertog MAXIMILIAN. Printzen haffde
aldrig før verit der i landit paa hans veigne, eller io icke nyligen:|. ¹⁰
Diße som nu gjorde printzen bistand, vore nogle krigsmend aff det
sultzereske forbund, som droge paa deris egid euentyr, fordi de ere
almindeligen icke det hwßis Østerigis venner, ey heller vnde dennom
saa vell, at de derfor vilde gjøre dennom nogen hielp. Dog fick
dette land † nogen søige hielp aff dennom den stund der vore pen- ¹⁵
dinge for haanden:|.

Hertog
Sigismundus
aff Østerige.

De wffor-
standige vide
icke at hielpe
en ven i nødt.

Jngen haffde beder hafft raadt til at gjøre det bistand end || her- ²³⁵
tog SIGISMUNDUS AFF ØSTERIGE, MAXIMILIANI farbroder, som haffde
sine land der strax op til, oc synderligen det greffuedømme Pffirt,
huilckid hand faa aar siden haffde soldt hertog CARL, for hundrid ²⁰
tusind rinke gylden, oc siden det igien tagid, foruden hannom sine
pendinge adt igien vdrette, † oc beholder det end nu i lige saadan
maade:|. Der vor aldrig megen synderlig forstand eller stor dydig-
hedt i hannom. Oc ofte skeer det at hoß saadane venner findis søige
hielp oc bistand i nød. ²⁵

Hand er en aff de første som ieg andenstedtz haffuer omtalid,
som icke vilde selff vide aff deris handler oc lager, † wden hueß de-
ris thienere løster, dennom fore at lige. Oc bliffue altid paa deris
alder betalede, i lige maade som denne hertog SIGISMUNDUS. Hans
tienere komme hannom til, i denne krig at holde med huem de vil- ³⁰
de:|, saa at hand haffuer nesten altid hullid met vor kong, emod sin
broderløn. Er oc paa sidkasted bleffuen hannom saa ondt oc wgun-
stig, at hand en tiid long vor til linds, at giffue sine arffueland, som
er vel skøne land oc store, hen i en fremmid slecht, oc fortage det sit
egid hwß oc slecht. Thi hand aldrig haffde nogid barnn, † dog hand ³⁵
haff-

haffuer verid gifft tuende gonge:|. Oc paa det allerfiste, formiddelst it andit felfkaffs aff fine thienere raad, nu vid tre maaneder liden haffuer hand faait it andit lind, oc oplat fin broderløn hertog MAXIMILIAN, romlke konning, som ieg omtalid haffuer, alle fine herlig-
 5 heder oc godtz, oc hannom det strax anthuordit, saa at hand icke beholt sig felff wden en penfion faa god som en tredie part aff hans indkomme: men all macht oc regimente offueranthuordede hand fra sig, huilckid hand liden offte haffuer angrid, som mig er faare lagd, som det oc ellers er baade troligt oc mogeligt.

Hertog Sigismundus affhender fine land oc herligheder.

235 v Saadan ende tage de førster almindeligen, som leffue || med faadan wfforftandighed. † Men det ieg dennom faa faare lafter, volder den høige beffaling oc store embede, som gud dennom her i verden giffuid haffuer:|. De som ere afffindige oc wanuittige dennom skal
 15 mand det icke breide. Men de som haffue god fornufft, oc maa lig vel deris liff oc perloner angaaendis, oc icke bruge tiden til andit end at bedriffue gallenfkaff, oc vere ørckeløffe: dennom skal mand icke yncke, naar dennom times wløcke. Men de som dele tiden, somt til forftandighed oc raad, somt til høigtiid oc velløst: faadane
 20 haffue faadan en første. ere verde at prife, oc deris vnderlotte maa kallis løckfalige, adt de

Vanuittighed oc afffindighed haffuer vndfkylling.

En forftandig første er vnderfotternis lyckfalighed.

Den burgundiske krig varede temmeligen lenge, for de Tylkes viligheds oc bifstands fkyld. Dog vor kongens macht dennom all forftor. † Men omfier begynte de Burgundiske at fattis pendinge, och folckid som laa i beffestingerne, at giffue sig i himmelig forftand med vore:|.

25 En gang belegrede herren aff CRAN som vor kongens stathollere, Dole, som er hoffuidftaden i Burgundien. Der inde vor føige folck, det forachtede hand, oc det gick hannom ilde aff. Di hand bleff faare hafteligen offuerffalden, met it vdffald som de aff byen giorde, oc milte en part aff lit fkyt, oc nogid føige folck, † huor aff hand
 30 haffde fpott, oc fick vnaade hoß kongen:|. Di hand tog denne hendellse til vtacke, oc begynte at faa i linde, adt lette andre regentere i Burgundien, baade for denne fags, faa oc for hans gerigheds fkyld, oc at hand vor faa megit paa fin egen vild, oc der met giorde megen vret der i landit. † Och det (fant at lige) vor offuer all maade:|.

Herren aff Cran belegger Dole.

Kongen bliffuer herren aff Cran wnaadig. Herrens aff Cran gerighed.

35 Dog, førend hand bleff afflett aff denne beffalning, fick hand nogid
 236 r mon oc fremgang igien emod it tal Burgundiske, || huor iblant bleff fongen herren aff CHASTELGUYON, den ypperste herre i Burgundien.

CARL

CARL AFF AMBOISE, HERRE TIL CHAUMONT, SETTIS TIL GUBERNATOR I CAMPANIEN, OC VNDERTUINGER DET HERTOGBDØMME BURGUNDIEN I EN KORT TIID
CAP. III

5

KONGEN, SOM IEG HAFFUER BEGYNT AT SIGE, BETENCKTE sig, for bemelte lagers skyld, oc sette en ny gubernator i Burgundien, dog inted ad forminske herren aff CRAN, aff hans fordeel oc forlæning, til sin vnderholling oc ståt, wden alleniste hans kyrißer som hand tog hannom fra, vndertagne sex kyrißer oc xii 10
Herren aff Cran afflettis aff Burgundien for sin gerigheds skyld.

Kongen skickede i hans sted CARL AFF AMBOISE, herren aff CHAUMONT, som vor en saare duelig mand, viiß oc flytig. Kongen begynte at giøre anslag, huorledis hand kunde drage til sig alle de 15
Her Carl aff Amboise gubernator i Burgundien. Tyske, som hannom vore emod i Burgundien, jcke alleniste at hand kunde haffue dennom at bruge, men megid mere ad de icke skulde vere hannom vnder øigne, oc hand dißmageligere kunde offuer komme den part aff landit som endnu igien stod. 20

Derfor vilde hand haffue dennom i sin befolling, oc sende bud til de Suitzer, huilcke hand kallede i sin schriftuelle forbundt herrer, oc gjorde dennom stor lkenck oc skøne tilbud. Først xx tusind franc- 236 v
Kongen vndergaar de Suitzer met gaffuer. ker aarligen, som hand lkenchte deris byer til || beste, huilcke ere fire, Bern, Lucernn, Zyrick, oc tror ieg att Friburg oc vor der i lod- 25 tagen. Der til met oc laa deris trende ort, som ere bondebyer, ti egnen hoß deris bierg, som ere Suits (huor aff de alle haffue deris naffun), Soltorn oc Vnderualde:|. Jtem xx tusind francker aarligen, som hand gaff nogle belynderlige perloner som hand bruchte i diße practicker at driffue. Hand gaff sig oc laa i deris borgelige forbund, 30
Kongen giffuer sig i forbund med de Suitzer. oc bleff til bædring den ypperste oc fornembste i deris forbund, huilckid hand vilde at det met breff oc segel skulde stadfestis.

J denne artickel besuærede de sig nogit, fordi hertogen aff SAUOYE alle dage haffde verid deris ypperste bundt foruante. Dog samtyckte de hans begieringer, och tilbedring, stedtze at leffuerere vi tusind 35
mand

mand i hans tieniste, saa at hand skulde giffue huer halffempte tyske gylden om maaneden. Oc saa mange haffuer hand altiid hafft indtil sin døde dag.

Hvad de
Suitszer be-
uilde kongen.
Sleidanus: iij.

En arm konning haffde icke kundit dette affstedt komme, men
5 hannom gick det altflammen storligen til gaffuns. Oc tror ieg adt
det omlier skal bliffue de Suitszers egen skade. Fordi de haffue fanged
saadan vane til pendinge, huor paa de til forn haffde føige forstand,
och lynderligen paa guld mynt, at de liden aff den orlage haffue
verid vel nær til at bliffue splittactige indbyrdis, huilcken er den
10 ting, wden huilcken ingen lettelligen kand giøre dennom skade, saa
wieuffnt oc armt er deris land, oc de selff duelige krigsmendt oc
skickelige til standindis strid.

Jnthet wden
gerighedt
och oprør
kand for-
derffue de
Suitszer.

Der denne handell vor fuldreffuen, oc alle de Tyske som vore i
Burgundien, dragne i kongens tieniste och i hans befolling: bleff
15 den burgundiske macht met alle forkortid. Och Inariß sagd, effter
237 r ad gubernatoren, herren aff CAUMONT, haffde giort allehon-||de nyt,
belagde hand Rochefort, itt flot liggendis hoß Dole, tilhørindis
CLAUDIUS AFF VAUDRE. Det intog hand formiddellst dagtingning oc
liden lagde hand sig for Dole, huor herren aff CRAN, som tillfforn
20 haffde hans befalning, (som sagt er) bleff fraßlagen oc opdreffuen.
Oc bleff det nu vundit met stormere haandtt.

Rochefort
opgiffuis.

Dole vundit
met storm.

Mand vil lige, att nogle aff de Tydske, som nyligen vore gongne
kongen til honde, haffde i sinde, att giffue sig ind i byen, oc den att
holle imod kongen: men der gaffue saa monge aff de franzolke fri
25 skøttere sig i deris følge (dog icke videndis aff deris falskhedt, men
allene paa det de kunde saa bytte) att der de vore komne der ind,
begynte de alle tillige att plyndre, oc byen bleff vdbrent oc forder-
uit. Faa dage der effter belegræde hand Aufsonne, som er en fore
fast by. Men hand haffde god forstand der inde, oc førind hand det
30 belagde, freffue vort folck kongen thill, om befalninger oc embeder
paa noglis vegne aff byen, som de naßn gaffue: huilckit dennom
gjerne bleff samtockt, paa det de vilde hielpe til at kongen kunde
bekomme byen. Enddog ieg icke vor der selff tilstede, som dette
skeede: dog fick ieg det att vide, aff hues kongen bleff berettit, oc
35 aff breff, som hannom bleffue tilkreffne, huilcke ieg offte fick at see;
oc skulle epther kongens befalning schriffue luar der paa til bage
igien.

Aufsonne
beleigria.

Aufsonne
opgiffuidt.

Wdi Aufsonne vor føige folck, oc de fornembste giorde itt met vor stathollere, thi bleff det opgiffuit om fem eller sex dage.

Bezancon en
riig stadtt.

Nu stod intit tilbage adt indtage i Burgundien wden tre eller fire slotte, liggendis paa høige bierg, som vore Jeu, oc andre lodanne, oc der till den stad Bezancon, att hand vilde holle paa kongens haandt, och icke vere hannom imod. Thi det er || en stad, hørindis til det romske riige, oc er greffuen aff BURGUNDIEN føige eller intit plichtig. Men fordi att det ligger i samme land, er det gierne landsførsten nogit til vilge.

Burgundien
bliffuer
frantzofkt.

Stattholleren drog der ind paa kongens veigne, oc drog der vd igien, oc de giorde hannom lige lodan ære och tieniste, som de plegede at giøre andre førster, som rodde for landitt. Saledes bleff gandske Burgundien forøffrid, oc gubernatoren giorde der til stor fliid. Kongen oc laa laa hannom hart effter, oc frøctede att hand skulle vilde lade nogen befeltning bliffue wbetuingt der i landit, paa det mand deßmere skulle behøffue hannom, och att kongen icke skulle lende hannom der fra andensteds hen huor hand vilde bruge hannom. Fordi Burgundien er itt fructfommeligt land, oc hand brugte det, ligelom det haffde verit hans egit, oc begge diße gubernator, CRAN oc CHAUMONT, giorde vell deris profitt der vdi.

Der er for-
skeel paa
folck.

Landit bleff i frid en føige tid, vnder herrens aff CHAUMONT regimente. Dog bleffue nogle stæder oprørske och gienstriddige, som vore Beaune, Verdun, oc nogle andre flere. †Oc da vor ieg der i landit. Thi kongen haffde sent mig didt, som en høffuitzmand offuer sine hofffinder, som haffde pension aff hannom, oc vor det det første kongen sette befalningsmandt offuer sine pensionarier, huilcket lidt er liden altid bleffuen vid, indtill denne dag:|. Diße stæder bleffue intagne igien formiddelt gubernatorens forstaandtt oc tilgiørelse, och hans fienders wforstandighed. Her paa leer mand, huordant forskeell der er paa folck. Dog kommer det alt sammen aff guds naade, || fordi den part hand vil holde met giffuer hand de wißeste forstandere, †eller oc giffuer førsten som des magt haffuer, forstaandtt, thill att velie iblant dennom, oc tage de beste. Oc forviß haffuer hand i denne maade her til dags vell ladit paakiende, at hand vilde holde met vore konger, bode den som er affdødt, oc den endnu leffuer:|.

De som vore paa veige aff de Burgundiske, att indtage diße befeltninger, som vore faldne kongen fra, vore folck noch det at vdrette

rette. Men de komme icke lnart noch, att ligge sig ind i byerne. Att komme i
 Oc der met gaffue de gubernatoren raaderom, til at forlamble sit tide ligger
 folck, laa lom hand vilde haffue det, til nogit synderligt at vdrette. mact paa i
 † Dette forlage de laaledis, fordi di icke kiende gubernatoren, huad alle giernin-
 5 hand vor for en mand, laa oc der met, att de icke lagde sig ind i ger.
 Beaune, effterdi de haffde laadant huldskaff i landit, lom de haffde.
 Thi dette Beaune vor en fast stadt, lom mand vell kunde holle for
 en fiænd, men de andre vore icke laa.

Gubernatoren vilte vel aff de burgundiske anslag, lom vor att de
 10 komme andragindis til en liden stad, lom hed Verdun, der fra att
 ligge sig ind i Beaune. Thi gaff hand sig til marcken, men de komme
 forind hand:|, oc indtage samme dag Verdun, och de vore til heft oc
 fod sex hundrede mand vdvolde Tydske, aff dett greffuedømme Pfirt
 vnder forstandig ædelmænd aff Burgundien. Oc SIMON AFF QUINGI
 15 vor en aff dennom. Der bleffue de stille liggindis, i den sted, at de
 vel motte haffue dragit frem oc lagt sig ind i Beaune, huilcken haff-
 de verit wuindelig, derlom de først haffde kommit der ind. Men
 onde raad volte att de duelde en natt forlunge, oc bleffue laa be-
 stolledede, oc byen vunden met storm. Oc siden bleff Beaune belagt,
 238v oc lnarligen vundit, oc effter den dag komme || fienderne i Burgundien
 aldrig til nogen mact igien. Verdun vin-
 dis met storm.
 Beaune ind-
 tagitt.

Samme tid vor ieg i Burgundien, met kongens hofffinder, lom
 haffde penlion aff hannom, lom ieg lagt haffuer. Gubernatoren
 lende mig der fra, for itt breffs skyld, lom hannom bleff tilskreffuit,
 25 att ieg skonede nogle borgere til Dyion met nogit krigsfolck, lom
 dennom skulle verit paa lagt. Det och nogen anden føige mistancke
 vor aarlage till, att hand fore hasteligen forlende mig hen
 til Florentze. † Jeg vor lydig, lom tilbørligt vor,
 oc drog aff sted, laa tilige ieg fick mine
 30 breffue oc beskeedt:|.

Commineus
 forskickis til
 Florentz.

THILL

THILL FLORENTZE SKEER IT STORT OP-
RØR EMELLOM HERRERNE AFF STADEN, AFF HUILCKE
MONGE BLEFFUE HENGDE OC NOGLE IHIEL-
SLAGEN I DEN STORE KIRCKE
CAP. III

5

Trette emel-
lom de tuen-
de flecte de
Medicis oc de
Pacis.

Mord i dom-
kircken til
Florentz.

En stor tie-
niste aff en
tienere.

Jt stæcke aff
italiansk
wgudelighed.

DEN TUEDRACT FOR HUILCKEN HAND MIG DID HEN
fende, vor kommen aff tuende store flechters wenighed, som
paa denne tid vore vell forneffnde. Den ene vor den som kallis DE
MEDICIS, den anden DE PACIS, huilcke DE PACIS, fordi de haffde pauff-
uens methold oc kong FERDINANDI AFF NAPLES, haffde de i finde 10
at lade dræbe LAURENTZ DE MEDICIS oc alt hans anhang. Dog
toge de mist ad hannom, oc ihiellflog hans broder JULIANUS DE
MEDICIS, i den store kircke til Florentz, oc der til en kallid FEUGINET,
en riddermandsmand, som gaff sig imellom bemelte JULIANUS oc
de hannom vilde dræbe, oc vor tienere til den flect oc huß DE ME- 15
DICIS. LAURENTZ bleff haart saar, oc gaff sig i sackristien i kircken
huor til vor kobberdører, som hans fader haffde ladit giøre. †Hand
haffde en tienere, som hand to dage til forn hafde løst aff fengselt,
den gjorde hannom god thieniste i denne nød, oc optog monge saar
for hannom:|. Oc skede dette om de thide høigmeße stoed. Oc 20
haffde de dette || til tegn oc løsen, att de skulle ihiellla dennom, som 239 r
de haffde set sig fore, naar presten sang høigmeße oc lagde sanctus.

Det gick anderledis end de haffde tenckt, som sig dette faare ta-
git haffde. Fordi der de meentte att de haffde alt vundit, ginge
nogle aff dennom op paa palatzit heller raadhusit, att ihiellla raadit, 25
som samme tid vore paa raadhusit. De ere altid ix som haffue byen
att regiere, oc de omkiffis huere tre maaneder. Men de som diße
anlag giort haffde, oc vore høffuitzmend faar denne gierning, finge
icke saa god bistand, oc bleffue icke saa stercke i følge, som de hafde
ment. Oc derfor som di ginge op ad trapperne til pallazit, vor der en 30
som slog en dør i laaß effter dennom, oc der de vore opkomne oc
saage sig om, vore de icke vden fire eller fem, oc bleffue der offuer
alle saare forskreckede, oc viste aldrig huad de skulle faa till ordts.

Der herrerne dette sae, oc deris tienere som vore hoß dennom,
huilcke allerede tilforn haffde hørt vd aff vinduene, att her JACOB 35

DE

DE PACIS oc andre, paa platzen vden for pallazitt, robte frihed, frihed, almue, almue. Met huilcke ord de tenckte att reise oc oprøre almogen, til att holle met deris parti, † huilckit almogen dog icke vilde giøre, men holt sig stille, oc derfor flyde bemelte DE PACIS aff
 5 platzen, oc hans selskaff met hannom:|. Der herrerne (liger ieg) dette saage som vore paa pallazit, toge de strax samme stund disse fem eller sex († som vore opkomne oc intit selskaff eller følge haffde, achtendis att ihiellla herrerne, paa det de liden kunde raade selff i byen:|), oc loede dennom henge i vindue korsene paa pallazit.
 239v Huor iblant bleff hengt erckebiſpen aff Pysa. ||

Oprørſkt
 raab iblant
 de Jtalianer.

Erckebiſpen
 aff Pysa
 hengis.

Der herrerne nu laae, att den ganſke ſtadtt holt paa deris haandt, oc met dennom DE MEDICIS, ſkreffue de strax til alle ferie ſtæder, att mand ſkulle gribe alle de fluchtige, som mand fant, oc føre dennom til dennom. JACOB DE PACIS bleff græben strax samme stund, oc en
 15 anden som vor pauffue SIXTI tienere, som haffde befalning offuer krigsfolck † vnder greffue HIERONYMUS, som oc vor met i dette anlag:|. Strax bleff denne JACOB DE PACIS hengdt, oc den anden som vor pauffuens tienere bleff halshuggen. Och monge bleffue fongne i byen, huilcke hasteligen bleffue hengde, oc nogle ringe tienere
 20 ihiellſlagne her oc der i byen.

Faa dage effter ad dette vor ſkeedt, kom ieg til Florentz paa kongens veigne, oc duelde ieg icke lenge der imellom, effterad ieg vaar dragen aff Burgundien. Thi ieg tøffuede ickun to eller tre dage hoß hertoginden aff SAVOYE, † som vor vor kongis søster:|, oc hun
 25 tog ſaare vell emod mig. Derfra drog ieg til Meyland, huor ieg oc i ligemaade bleff to eller tre dage, oc begierede krigsfolck aff dennom, til att vndſette de Florentiner met, huilcke samme tid vor i forbund met dennom. Derfor ſamtøckte de det gierne, bode for kongens bønns ſkyld, ſaa oc fordi de vore des plictige paa deris forbunds vegne. Oc strax flyde de mig iij^c kyriſer, oc liden fremſende
 30 andre flere.

Commeneus
 till Florentz.

Denne handell att beſlutte, ſende pauffuen bud, oc loed bandſette de Florentiner, strax dette vor ſkeet. Lod oc strax ſin krigsmact drage frem, baade ſin, ſaa oc deris aff Naples, att offuerdrage de
 35 Florentiner, ſaa at det vor en ſkøn oc ſtor hob, oc end megit gott folck der iblant. Oc belagde de itt ſlott hoß Sena, huilckit de indtog, oc der til monge andre, och vor det it ſtor guds vnder, at de
 Flo-

Florentze
 vor i fare.

Florentiner icke lamme tidt bleffue met alle forderffuede, fordi de
 haffde lenge verit vden krig och icke forstode huad fare de vore
 vdi. || LAURENTZ DE MEDICIS, som vor hoffuedit for dennom i byen, 240 r
 vor vng, oc haffde vngt folck, som hannom regierede. Mand
 skickede sig megit effter hans eniste mening. Oc haffde 5
 de faa som kunde raade for en krig, oc deris
 krigshær vor laare liden.

COMMINEUS LADER SIG TILL MEYLANDT
 PAA KONGENS VEIGNE OC I HANS NAFFN HYLDE OC
 SUERYE AFF DETT HERTOGDØMME GENUA 10
 CAP. V

Forfkel paa
 den jltalian-
 ske och fran-
 zoske krig.

PAA PAFFUENS OC HERTOGE FERDINANDI VEIGNE VOR
 øffuerste feltherre hertogen aff VRBIN, som vaar en ypperlig oc
 viis mandtt, och itt gott krigs raad. † Der vor oc her ROBBERT AFF
 ARMIENNE oc herren aff CONSTANTZ, laa oc herren aff PEZELLE:|. 15
 Der vor oc kongens aff NAPLES tuende sønner, † som vore hertogen
 aff CALABRIEN oc her FREDRICH (huilcke alle endnu leffue) och
 megit gott ypperligt folck oc aff addell met dennom:|. De indtog
 alle de befestninger som de lagde sig fore: men dog icke laa hafteligen,
 som mand vell skulle giøre her i riigit. Fordi de viste icke vel maade 20
 thill att indtage befestninger eller dennom forluare. Men att holde
 en felleiger, oc der vdi holde god skick, bode met fetalie oc anden
 ting, som er nødtørftig till marcken, der forstaa de sig bedre paa
 end wi.

Commineus
 vel hulden i
 de Florenti-
 ner deris
 land.

De Florentiner nødde kongen nogitt gott adtt, men icke laa me- 25
 git, som ieg gierne haffde villed. Thi ieg icke haffde medt mig aff
 Franckriige krigsmact, huor met ieg dennom kunde vndfette: men
 haffde icke wdenn mit egit følge oc mine tienere. Jeg bleff till Florentz
 eller i deris landskaff it aar igiennom, och bleff vel hulden aff den-
 nom, paa deris bekostning, oc bedre den siste dag end den første. || 240 v
 Siden skreff kongen mig op att ieg skulle drage hiem igien, oc der
 ieg drog igiennom Meylan, hyllede hertogen aff MEYLAN som kallis
 JOHAN GALLIACUS, mig, i kongens naffn, oc tillagde mig i kongens
 stæd huldskaff oc mandskaff aff det hertogdømme Genua † eller io
 hans

hans frue moder, som hyllede mig paa hans vegne:|. Oc der fra kom ieg til min herris naade, huilcken tog vel oc blideligen emod mig, † oc fick mig mere aff line lager oc ærinder att handle met, end hand nogen tid haffde giort tilforn. Saa att ieg oc der effter haffde
 5 min seng hoß hannom, dog wuerdig, fordi hand haffde monge andre mere bequemme oc lkickeligere der til, end ieg. Men hand vor forstandig oc laa til linde, att mand icke kunde mißgiøre hoß hannom, met laa lkeel, at mand vor lyddig i hueß deel hand befoel, oc intit giorde der vt offuer:|.

10 Da liøntis mig, att hand tog til nogitt att eldis, oc begyntte at lauge nogitt til siugdom, dog kunde det icke laa lnarligen kiende paa hannom til fulde. Oc dreff hand alle line lager met stor forstandighed. Da varede endnu den krig i Picardien, huilcken hand laare tog lig til hierte. Hertogen aff Østerige, som i dag er romsk konning, haffde i dette aar vilge oc lydighed aff dem i Flandren, kom
 15 oc belagde Theroanne. Oc herren aff CORDES som holt paa kongens haand i Picardien, forsamlede all den mact, som kongen haffde i samme land oc paa alle grentzerne, oc viij tulind friskøtter, oc kom
 20 att vndlette dennom.

Theroanne
bestollis.

DEN SLACTNING HOSZ GINEGAST IMELLOM MAXIMILIAN OC KONGEN CAP. VI

241 r **D**ET FØRSTE HERTOGEN AFF ØSTERIGE FORNAM AT hand vor forhand, || brød hand op aff sin beleiring, oc drog hannom vnder øigen, laa att de møttis paa en sted kallit Ginegast. Hertogen haffde itt stort tall almoges folck aff Flandren, indtill xx tulind, oc der til nogit føige Tylke, oc vid iij hundrit Engellke, vnder her THOMAS ABRIGAN, en riddere aff Engelandtt, som haffde
 30 tient hertog CARL AFF BURGUNDIEN.

Den slactning
hoß Gine-
gast.

Kongens reiglige, som vore megit flere end de andre, spilte hertogens reigletøg, oc iagede dem effter indtil Aire, och met dennom her PHILIPPUS AFF RAUENSTEIN, som dennom førde. Siden lette hertogen ind met sit fodfolck. Kongen haffde den dag i marcken vel

xi hundrit kyrißer, aff dennom som ere stetze besoldede oc vnderholdne. Alle jaugede de icke epther fienden: men herren aff CORDES sette effter fienden, som vor hoffuedit for hoben, oc herren aff TORCY medt hannom. Huilckit enddog det vor mandeligen giort: En felt herre
bør icke att
giffue sig fra
den veldige
hob. 5
bør dog icke felt herren adt giffue sig laaledis effter fienden, oc fra den veldige hob.

Somme aff dennom som vore paa fluct, hulle sig aff veigen, vnder det skin, att de vilde drage hen oc foruare deris befestninger, oc Fodfolck
griber stand,
der reigfe-
tøiget er i
fluct. 10
somme flyde for fult Alvore. Hertogens fodfolck flyde icke, dog vor det vel ner i veige. Men der vore iblant dennom ij hundrit aff adell, dueligt oc velforsøgt folck, som dennom førde: oc der iblant vor herren aff ROMONT, aff det huß SAVOYE, och greffuen aff NASSAU, oc monge andre, som endnu leffue. Deris mandelighed volte att dette folck holt fod, huilckit vor att forundre, effterdi de saage deris reigletøg att vere paa fluct. 15

Kongens friskötter gaffue sig til att plyndre hertogens vogenborg, oc deris som vore paa fluct, saa gjorde oc bode sutlere oc andre. Paa dennom vdfalt nogit aff hertogens fodfolck som vor bleffuit i leigeren hende att forvare, oc ihiellfloger nogle aff dennom. Paa hertogens side skede mere skade end paa vor side || oc bleff mere folck 241 v
Hertog Maxi-
milian behol-
ler marcken.
flagit oc fongit: dog beholt hand marcken. Oc troer ieg vel, att der som nogen haffde raad hannom da strax att drage for Theroanne igien: haffde hand icke fundit itt menniske der inde, ey heller til Atricht. Men hand fick icke saa til raade, som ilde vilde løckis for hannom. Men i sodan handel bliffuer mand icke altid var det som 25
Mand seer
icke altid det
som best er,
synderligen i
haft.
mest er fornøden. Oc saa haffde hand frøct paa sin egen side oc for sit eget folck. Her om taler ieg icke vden epther høre lige, fordi ieg vor icke selff der hoß. Dog motte ieg tale nogit her om, mit forlet der met att forfølge.

KON-

KONGEN BRUGER SIT BESTE TIL AT GIØRE
POLICI PAA RETTERGONGS LANVARIGHED OC AT
SKAFFE AT MAND SKULLE BRUGE EN VECHT
OC ITT MAALL HER I RIGITT

5

CAP. VII

JEG VAAR HOS KONGEN DEN TID HAND FICK TIDINDER
her aff, och bleff hand laare bedrøffuit der vid, fordi hand icke
vor tiluont att tabe, men haffde laa stor løcke i alle sine gierninger,
att det siønttis att alting skulle gaa effter hans vilge. Oc hans for-
10 standighed hialp hannom vel til denne lyckfalighed. Fordi hand
lette intit i æuentyr, oc for ingen deel vilde hand stunde effter slact-
ninger. Som oc dette slag icke skeede aff hans befalning. Oc naar
hand da skulle sla, gjorde hand sine hobe laa stercke † att der siel-
den fanttis nogen, som tore slais met dennom. Oc stafferede hand
15 dem laar vel met skytt, oc bedre end nogen konge aff Franckriige
for hannom:|. Hand prøffuede oc paa met en haft att indtage be-
festninger, oc lynderligen de hand fornam icke at vere rettelig vel
242 r forvarede. Oc naar hand haffde dennom, førde hand laa || megit
folck oc skøtt der ind, att det vor wmogeligt att tage hannom den-
20 nom fra igien.

Kong Lod-
vigs store
forstand oc
løcke.

Kong Lod-
vigs forligtig-
hed til att
vinde och
beholle dett.

Oc derlom i nogen veldig oc sterck befestning vor nogen høff-
uitzmand som mact haffde hende adt opgiffue, oc hand vilde giffue
lig i pendinge handell met hannom: motte hand vere vill paa, att
hand haffde fundit den som skulle kiøbsla medt hannom. Ey heller
25 kunde mand der met forfære hannom att hand begierede en stor
sum aff hannom. Thi hand det rundelig samtøckte.

Kong Lodvig
er en rund
kiøbmandt.

Hand vor i førstningen nogitt forskrekit ved denne slactning,
menendis att mand icke sagde hannom sandhed fore, och at hun
skulle vere tabt i alle maader. Thi hand vel vilte att huiß hand det
30 met alle tabt haffde, da haffde hand oc mist alt det hand haffde
vundit oc indtagit fra det huß BURGUNDIEN, † oc att siden skulle, hueß
hand ellers haffde, oc hans egit vor, vere i stor fare:|. Men der hand
fick sandhed at wide, gaff handt lig til tols, oc fick til raade, att hand
vilde laa fly det, at mandt videre icke skulle laadant tage lig faare, vden
35 hans vidskaff. † Dog vor hand vel til frids medt herren aff CORDES:|.

Huem en
slactning ta-
ber hand
taber oc
mere.

Kongen vil
giøre en for-
delactig frid.

Fra denne tid bleff kongen til linde, att handle om frid met her-
togen aff Østerige, met saa skell att hand den kunde giøre met alle
lig til fordeell. Oc at hand met samme frid kunde saaledis binde
oc tuinge hannom, formiddest hans egne vnderlotte, huilcke hand
vilte att vere tilbøilige til det som hand søgte effter: att hand aldrig
skulle formaa hannom att giøre nogitt ontt. 5

Kongen acter
att reformere
rettergon-
gen.

Ocsaa stod hand hu att, at hand kunde skaffe god polici och skick
her i rigit, oc sønderlig paa rettergongs longva-~~l~~rigighed. Oc i saa maade 242 v
begynte hand nogit adt ligge parlamentiid mile i munde. Dog icke

Advocaters
wbillighed i
Franckrige.

saa hand vilde formindske deris tal eller myndighed, som parlamen- 10
tid haffde i befalning: men hand haffde allehonde støcker i linde,
huor met hand prøffuede oc fristede dennom. Hannom stod oc stor-
ligen hu att, at mand her i rigit skulle bruge en rett, en vecht, oc it
maall, oc att alle skick oc ordninger skulle vdgaa paa frandtzofke i
en bog. Paa det mand kunde sky advocaters oc tingstudes trederssk- 15
hed oc snapperi, huilckit er saa stort her i rigit, att intit andit der
vid kand lignis. Oc der saa de ædle i rigit en tidende aff. Men der-
som gud haffde giffuit hannom naade, til att leffue fem eller sex aar,
vden formegen siugdoms tuong, haffde hand giort megit gott i sit
riige, i den sted att hand tilforn fore haffde tuingt sine vnderlotte, 20
oc mere end nogen anden konning. Til forn kunde ingen formaa
hoß hannom, i huad vndervißning mand gjorde hannom, att hand
dennom vilde forleske eller forskone: men det motte alt komme aff

Nota bene.

hannom selff, haffde oc gait for sig, dersom gud haffde villet
skone hannom met siugdom. Oc derfor er det gott att 25
giøre vell, den stund mandt haffuer tidt til, oc gud
giffuer mennisken helbrede oc forstand.

KON-

KONGEN LADER BEFESTE ATRICHT DEN
ENE PART VD EMOD DEN ANDEN BADE MET MUR OC
GRAFFUER, PAA DET HAND KUNDE TUINGE
DEN ENE MEDT DEN ANDEN
CAP. VIII

DEN DAGTINGNING OC FRIDSHANDEL, SOM KONGEN
actede att giøre met hertogen aff Østerige oc hans førstinde oc
deris land, vor lodan att hand formiddelst dennom aff Gent vilde
243 r handle || om oc driffue itt gifftermaall imellom delphinen sin søn,
10 som nu er konge, oc hertogens datter, met lodanne vilckaar, att
hertogen skulle oplade hannom disse greffuedømme Bulonien, Aux-
erre, Malcon, oc Charoloiis, oc kongen skulle igiengiffue dennom
det landskaff Arthois oc den stad Athrict, i saadan maade, som hand
den nu skickit hafde. † Fordi førind kongen indtog Athrict, vor den
15 part som nu oben er, tilluct imod den, som nu er befestit, oc nu er
den samme intit att regne, anleendis det løcke oc befestning, som
nu er paa den anden part. Huordan frid kongen acter at giøre met Burgundien.

Fordi førind kongen inttog Atriht, vor den part aff byen som de
kalle (la ville) lucht oc befestit, vd emod den anden som de kalle (la
20 cite). Oc vore der store graffuer oc volder emellom. Denne part
vor nu vel befestit, oc bestillit att bispen skulle holle den paa kon-
gens haandt. J den sted at herrerne aff BURGUNDIEN haffue altid,
eller io nu i hundrede aar, indsett saadan bisp oc høffuitzmand off-
uer den part som tilforn vor fast, som dennom haffuer behagit. Men
25 kongen vende det om altsammen, der met att formere sin myndig-
hed, mact, oc anseelse. Oc loed hand flæbe samme mure, oc vende
dennom om paa den anden side. Saa att den part som kallis la cite,
vor nu lucht imod den anden, met graffuer som der imellom vore:|.

Det hertogdømme Burgundien † oc det greffuedømme Arthois:|
30 oc de stæder som ligge paa den flod Soma † oc de herligheder Pe-
rona, Roye oc Mondidier:| bleff intit omtaldd. Oc de aff Gent dreffue
all denne handell, oc vore her i villige oc vore saare stiffue imod
hertogen oc hans førstinde, † saa oc nogle andre aff de store byer i
Flanderen oc i Brabant, som vore deris aff Gent vilge megit metfel-
243 v dige. Oc synderlige Bryßel, || som vaar saa riig att vnder vor. Fordi
de Huorledis kongen omvende den stad Atricht.

De af Gent ere stiffue imodt Maximilian.

BryBell en
riig stadtt.

de hertoger PHILIPPUS oc CARL AFF BURGUNDIEN altid haffde hollet hoff der, oc gjør endnu lige saa hertogen aff Østerige oc hans førstinde. Men deris mag oc velløst, som de haffuer hafft vnder bemelte første, volte att de icke kiende gud oc deris herre.

Metgong oc
velde glem-
mer gudt.

Men lette effter wløcke, som liden dennom er offuerkommen, som i haffue seet:|.

5

KONGEN BEGYNDER ATT BLIFFUE SIUG OC HANNOM ATT KOMME FALD PAA, DER HAND VAAR HOSZ CHINON, HUOR HAND OC MISTE MAALID CAP. IX

10

Stor glæde
er fielden
languarindis.

OM DISZE SAMME TIDE, HUILCKID VOR AAR 1479 I TOR-
maanit, vor stillestand emellom bemelte herrer. Oc kongen
stod hu adt frid at haffue, oc synderligen i den egen som ieg omtal.
Oc det vaar i alle slag paa hans fordeel, som sagt er. Hand begynte
da att eldis, oc bliffue siug. Oc om aarit der effter 1480 oc laa i tor-
maanit, som hand vor paa jernhøtterne hoß Chinon, bleff hand off-
uer sit middags maaltid saa got som rørt och miste maaltid. Thi bleff
hand tagen op fra bordit, oc hulden for jlden, oc vinduerne bleffue
tilluchte. Hand bød offte til, och haffde gierne verit hoß vinduerne:
dog bleff det hannom forment, hand vilde ey saa gierne. Hand miste
maaltid met alle, al forstand oc yhukommelse. Oc paa samme paß
komme i, myn herre aff VIENNE, didt samme steds som hans doctor
i legekaanst. Da bleff hannom giffuit ett clister, oc vinduerne igien
opladne, och strax fick hand nogit lidit til maall oc forstaand igien. || 244 r

15

Kongen fla-
gen medt
popolfie.

Siden stod hand til sin hæst, oc drog til bage igien til jernhøt-
terne, fordi dette onde begynte først att tage hannom i en liden
lognekircke, en fierding veigs der fra þhuort handt vor hendragen
att høre meße. Hand bleff vel vared oc metfaren:|, hand tegnede
for sig, huad hand vilde lige. Jblant andre tegen begierede hand,
att mand skulle forskriffue officialen til Tours, tegnede oc saa at der
skulle sendis bud effter mig. Ti ieg vor hendragen til min gaard
Argenton, som vore x mile der fra. Der ieg kom fant ieg hannom
offuer maaltid, oc vor hoß hannom mester JOHAN FUMEE, som haffde
til-

20

244 r

Commineus
forskrifuiss.

tilforn verit salige kong CARLS doctor i lægekaanst, oc vaar nu bleff-
uen supplicatz mester. Oc der til en anden doctor kallit mester
CLAUDIUS. Hand forstod føige aff det mand talde til hannom, men
fornam dog intit ont til hiertit. Hand tegnede att ieg skulle loffue
5 i hans kammers. Det hand kunde thale vor saare føige. J fire dage
tiente ieg hannom til bords, oc vor stædtze hoß hannom, som en kam-
merluend † (huilckit ieg actede for en stor ære), oc vor ieg dißimel-
lom vel hullen:|. Om to dage begynte hand nogit att fo sit maall oc
forstand igien. Oc siøntis hannom att ingen forstoedt hannom, saa
10 vel som ieg. Der fore vilde hand, att ieg stætte skulle vere hoß
hannom.

Hand skrifftede til bemelte official, i myn neruerelle, oc ieg tol-
ckede dennom imellom, ellers haffde de icke forstaitt hin anden.
Hand haffde icke mange ordtt att thale met schrifftefaderen, fordi
244 v hand haffde schrifftet || faa dage tilforn, thi naar kongerne aff Franc-
kerige ville røre vid dennom, som ere siuge aff querckebyll, gaa de
til forne til skriffte.

Naar konger-
ne aff
Francrige
ville hielpe
for quercke-
bøll da gaa de
til schriffte.

(Querckeboell er en synderlige halssiuge som kaldis paa frantzose
les escroelles, jeg ved den icke anderledis at danske. Oc kongerne
20 aff Franckrige (som mand mener) haffue den naade aff gud at de
kunde raade boed paa denne siuge allene rørendis vid den siuge,
oc lige de saa vidt, kongen rører dig, gud hilbreder dig, oc de siuge
staa op hilbredede.)

†Oc hand loed det ingen vge gaa forbii, att hand io rörde vid
25 nogen, som haffde samme siuge. Det de andre konger icke oc saa
giøre, er saar ilde giort aff dennom. Fordi der ere altid mange siuge
til stæde, som deris hielp ere begierendis:|.

Der det begynte nogit at bedriis met hannom, begynte hand att
vdsørge, huem de vore, som hannom haffde hullit met mact, saa
30 som forskreffuit staaar. Det bleff hannom sagt, oc strax foruiste hand
dennom aff gaarden. †Somme tog handt deris embeder fra, oc al-
drig liden saag dennom. Somme, som herren aff SEGRE, oc GILBERT
AFF GRASZLAI, som vor herre til CAMPEROUX, tog hand intit fra,
men allene foruiste dennom:|. Nogle vore vnderlige vid denne fan-
35 tasie, oc lastede denne gierning, ligendis att de haffde giort det i
den beste mening, oc de sagde sant. Men førsters tancker ere atskil-
lige, oc kunde icke alle forstaa dem †som sig vnderstaa der om adt tale:|.

Jcke alle for-
staa herrens
tancker.

Jn-

Kong Carls
fantasie.

Jngen ting frøctede hand saa fore, som att hand for denne sin ¶ 245 r
 skrøbeligheds skyld skulle miste sin store anseelse, som hand haffde,
 oc att mand skulle bliffue hannom wlydige i nogen ting. Paa den
 anden side vilte hand oc, att hans herrefader kong CARL, der hand
 fick den siuge, som hand døde aff, kom hand i den tancke, at mand 5
 vilde forgiffue hannom, hans løn til vilge, oc kom hand saa lang der
 hen vdi, att hand slæt intit vilde æde. Derfor bleff besluttit ved
 doctorers deris raad, ꝛ oc andre hans ypperste oc synderligste tie-
 ners, att mand met mact skulle komme hannom til at æde, huilckit
 och skede met stor beraad. Oc bleffue tilkickedede personer, som 10
 det gjorde skulde, oc hannom bleff giffuen nogen sødmad i mun-
 den:|. Oc efter mand haffde saledis handlit met vold met hannom,
 leffde hand icke lenge.

Kong LODVIG laftide haart paa lodan hantering, oc tog sig det saa
 fore til hiertit at vnder vor, att mand saa haffde hullit hannom. Oc 15
 i huad det gick hannom til hiertit eller ey: da lod handt sig io hø-
 re, att hand vor ilde til frids der met. Fordi det hannom i denne sag
 sønderligen stod i sinde, vor dette, at hand befrøctede sig at mand
 oc saa i alle andre støcker skulle ville raade for hannom vdi
 hans sager oc ærinder at vdrette, vnder det skin at 20
 hand icke skulle nu haffue forstandt, til at
 staa regimentit fore.

KONGEN EFFTER HERRENS AFF CORDES RAADT LADER FORSAMLE EN HOB, OC SLA SIN LEIGER HOSZ PONT DE L'ARCHE, DET AT 25 FRISTE, HUILCKET SKEDE MET STOR BEKAASTNING CAP. X

DER HAND SALEDIS HAFFDE HANDLIT MET DISZE HER
 offuen bemelte, forffor hand oc vdspurde, huad paa raadit vor 30
 besluttit och giort, oc hueß breff oc bestilling vdgangenn vor i disse x
 eller xii dage, der hand haffde verit siug. Midler tid haffde at raade
 for ¶ alle sager bilpen aff Albi, oc hans broder regenteren i Norman- 245 v
 dien, den marschalck aff GIE, oc herren aff LUDE. Fordi de vore til-
 stæ-

stæde den tyd siugen tog hannom, oc laae alle vnder hans kammer i tuende andre lmaa kammer. Hand vilde oc see huad breffue som komne vore, oc huer stundt komme. Mand vilte hannom de belynderligste, oc ieg læste dennom for hannom. Hand loed som hand
 5 forstoit dennom, oc tog dennom i sin haandt, oc loed som hand læste dennom, oc sagde da itt ord, och da it andit, enddog hand ingen forstand hafde derpo. Oc tegnede hand huad suar hand vilde, att mand skulle giffue derpo. Wi bestillede føige, oc vdgaffue icke megit bekeedt, forventendis huad ende denne siuge vilde tage, fordi hand
 10 vor sodan herre, for huilcken mand motte pløige rett.

Denne siuge varede hannem vel hen ved xiiij dage, oc der effter kom handt til sin forstand oc sit maal igien, som hand hafde verit tilforn: men hand vor dog laare suag, oc vor storligen tilffare, at hand skulle falle i samme sot igien, fordi hand vor naturligen tilbøilig,
 15 att hand offte icke vilde atlyde docterne.

Hand haffde hafft i fengsel cardinalen aff BALVE vel vdi xiiij aar. Paffuen oc andre haffde giort bøn for hannom att hand motte bliffue løß giffuen: men alt til forgeffuis. Men nu der handt kom nogit til sig igien, gaff hand hannom løß medt selfs vilge. Hand bleff for
 20 dette fengsells skyldtt bandset, men liden falt hand til føige, tog skriff, oc begiere att bliue affløst aff vor hellige fader paffuen vid en skriffuelle, huilckit hannom oc bleff epherlatt.

Cardinalen
aff Balve
bliffuer løß
igien.

Kongen tager
skriff.

Der denne siuge tog hannom, hulde di som hoß hannom vore, hannom laa gott som for dødt, oc derfor vdgaffue de strax nogle befalninger, dermet || at affligge en offuermaade stor oc wmild skat, som hand
 246 r nyligen haffde paalagt, effter herrens aff CORDES raad, som vor hans statholdere i Picardien, til at vnderholle x tusind mand til fods, som altid skulle vere tilrede, naar behoff giordis, oc der til iij tusind skantzegraffuere, och dette folck kalledis det folck i leigren. Hand haffde oc befalit, at hoß dette folck skulle vere xv hundrit kyrißer aff
 30 hans stedtze befollede reiglener, som skulle oc laa sette foet til jardt, naar behoff giordis. Haffde oc ladit giøre en stor hob wonge til en vongborrig til dennom, oc monge telt oc paulun. Oc dette tog hand effter hertog CARLS leiger oc hob. Och kostede denne leiger xv tusind francker huert aar.

Kongen holdis for dødt.

Dette tal
kand icke
vere ret.

Der nu vor rede huad til denne leiger hørde, drog kongen selff hen och lae att herren aff CORDES slog sin leiger hoß Pont de l'arche

Kongen bli-
uer atter
maalløB.

i Normandien i en daall, som der hoß er, der hoß vore oc de sex
tufind Suitszer, som ieg haffuer omtalit, oc laae ieg aldrig før laa mon-
ge aff dennom, som nu denne gong. Der fra drog hand til Turs igien,
oc siugen atter betog ham, at hand paa ny misste maalt, oc vor vid
to timer, att mand holt hannom for død. Oc skede det paa en
suale, oc da laa hand paa en straadyne, oc vore samme tid megid
got folck hoß hannom.

Kongen
loffuis til hel-
ligdommen.

Herren aff BUCHAGE oc ieg loffuede hannom till her S. CLAUDIUS,
oc alle andre som vore tilstæde, loffuede hannom oc der hen, och
strax fick hand litt maal igien, oc gick samme stundt offuer hußit,
och vor laare suag. Och haffde hand denne sin anden siugdom aar
1481. Och reiste dog frem oc tilbage i landit, som hand gjorde til-
forn. Hand drog oc hiem til mit, thill Argenton, huor hand vor en
maanid laare siug. Oc der tog hand sig sin reigle faare til S. CLAU-
DIUS, huor hand vor henloffuit, som sagt er.

Commineus
forfendis till
Savoye.

De herrer aff CHAMBRE, MYOLEANT oc BRESZE haffde tagit til
fonge herren aff LYNs af det landskaff Delphinat, huilcken kongen
haffde || tilsett att vere sin søsterløns hertog PHILIBERT AFF SAVOYE
hoffmestere. Derfor nu der kongen hendrog til Tuers, sende hand
mig hen imod dennom met en stor krigsmacht aff kyriffer, † dog hand
tilforn haffde hiulpit oc vndlet dennom i himmelighed. Met dette
folck drog ieg først til Malcon imod herren aff BRESSE. Vi gjorde
it himmeligt fordrag os imellom. Men met herren aff CHAMBRE gick
dett laa til, att hand laag til Turin i kammer met forneffne hertog.
Hertogen gaff mig det himmeligen tilkiende, drog laa didt oc tog
hannom til fonge. Strax loed ieg reigletøigit drage tilbage igien,
fordi hand aff BRESSE, effter som wi vore forente, førde hertogen aff
SAVOYE til Grenoble, huort marchalcken af Burgundien, margreff-
uen til ROTELIN oc ieg droge hen at tage emod hannom:|.

Kongen bød mig till, att ieg skulle komme till hannom til Beaviø.
Der ieg didt kom, vor det mig fieltflomt, at ieg soe hannom laa ma-
ger oc laa omuent, som hand vor. Kunde mig oc icke noch for-
undre, huorledis hand laa siug som hand vor kunde reigle hid oc
didt i landit, som hand gjorde. Men det volte hans frimodighed oc
mandelig hierte.

Der samme steds bleff hannom tilskreffuit, huorledis hertoginden
aff Østerrige vor fallen aff en hest oc haffde slagit sig ihjel. † Fordi
som

som hun en tyd red paa en huid fyrig heft, slog hand hende aff, oc
 hun falt paa en stor knub, oc tog sin dødt der aff. Somme lige att hun
 icke døde aff fallit: men aff en kaalde liuge. Men ihuor der om vor,
 døde hun kort effter dette falt. Oc det vor en fore stuor skade for
 5 hindis vnderlotte och venner. Fordi de aldrig liden hafde enten
 fred eller nogit gott. Oc almogen oc det gantze land haffde hende
 i større anseelße oc reuerentz, end hendis herre, fordi hun vor natur-
 247 r lig førstinde til landit. Dette skede aar 1482:|. ||

Tidender om
 hertogindens
 aff Burgun-
 dien dødt.

Denne tidende fortalde kongen mig, met saare stor glæde, och
 10 lagde ydermere, att begge hendis børn vore i dieris aff Gent vold
 oc forvaring, huilcke hand vilte att vere tilbøilige til trette oc tue-
 dract imod det huß BURGUNDIEN. Oc siøntis hannom, at det vor nu
 rett hans tid att see sig om. Fordi hertogen aff Østerrige vor endnu
 vng oc hafde sin fader leffuendis, oc haffde krig i alle vraer, oc vor
 15 en fremmede herre. Huorfore hand i landhed haffde diß minde
 yndist och huldskaff aff sine vnderlotte, oc vor icke sterck
 paa folck, oc keyleren hans fader vor alt for megit
 karrig, oc end paa det allerydderste.

Maximiliani
 faders kar-
 righed.

KONGEN BEGYNDER ATT HANDLE OM 20 GIFFTERMAALL EMELLOM SIN SØN KONG CARL OC MARGRETTE AFF FLANDREN OC DET FOR- MIDDELST DE AFF GENT CAP. XI

25 **S**TRAX BEGYNTTE KONGEN ATT VNDERGAA HERRERNE
 til Gent, formiddelst herren aff CORDES, oc handle om delphi-
 nens gifftermaall oc bemelte hertoges datter, som i dag er vor drot-
 ning, oc heder MARGRETE. Oc alt huß hand her i handlit, holt hand
 sig allermest til en som vor stads syndicus oc hedde VILLOM RIUE,
 en viiß oc treersk mand, oc til en anden kallit KOPPEN NOLE, som vor
 30 stadskriffuere, † eller aff lit hantverck en hofskreddere, oc haffde
 dog stor anseelle hoß almogen. Fordi nar de saaledis erre aff lauge
 oc oprørske, da haffue de icke andit, end sodant folck att paaholle
 oc bruge:|.

Kongen drog til bage igien til Turs, oc holt sig megit inde, saa att
 12*

saa

Kongen
falder i mis-
tancker.

faa finge hannom att lee. Oc begynte hand at faa en vnderlig mis-
tancke til alle mand, oc befrøctede sig, at mand enten aldelis skulle
fratage, eller io formindske hannom sin myndigheiddt. Hand viste
fra sig alle de som hand vor von att haffue hoß sig ¶ oc de hand al- 247 v
tid pleigede att haffue i sin næste tieniste, dog tog hand dennom 5

Wilde her-
rer fide al-
tid i frøct.

intit fra. † Oc droge huer hen til sin forlening, eller til sit huß. Men
dette vaarede ingen stundt, fordi handt leffde icke lenge, men saa
lenge det varede, gjorde hand vel vnderlige ting:, saa att de som
hannom omgingiß, hulle forre, at hand vor forbitrit. Men de kien-
de hannom icke. Thi hand vor mistancke fuld, er icke at forun- 10
dre, fordi saa ere oc alle mechtige fyrster, och lønderligen de vise,
oc de som haffue hafft monge wuener oc fortørnit monge, som hand
haffde giørt. Hand viste oc vell at de store hoffueder her i riigit icke
onte hannom megit gaatt, ey heller monge aff den mene mand. Hand
haffde oc mere befuerit almogen, end nogen anden konning nogen 15
tid gjorde, dog hand oc haffde i sinde almogen igien at forlælke, som
ieg andenstetz lagt haffuer, men det begynte hand alt forfildig.

Kong Lodvig
befugerede
almogen
fore.

Kong CARL VII haffde formiddelst monge oc vise riddere som hand
haffde hoß sig, vundit til bage igien Normandien oc Aquitaniam,
huilckit de Engelske haffde inde. Thi vor hand den første konge, 20
som begynte och fick dett mon, att legge sit folck skatt paa, epther
sit gode tække, foruden staternis samttække i riigit. Oc paa den tid
vore der store aarlager til samme skadt at optage, att mand baade
kunde forvare de land som mand haffde igien indtagit, saa och att-
skillige oc lade løbe krigsfolckit som forhergede landit. Och derfor 25

Naar først
skatt kom
paa.

Herrerne
samttække me-
ninghedens
befuering,
for deris for-
deels skyld.

beuilede herrerne i Franckrige her vdi, saa oc fordi dennom bleff-
ue tillagde nogle forlagde pensioner oc aarspending, for den pen-
ning, som blef optagen til skatt, i deris land. † Der som denne kong
CARL haffde leffuit ind til nu, oc de som da vore i hans raadt: haffde
hand paa denne dag fore fremmit oc forbedrit rigit. Men att regne 30
effter det ¶ som siden skeet er, oc her epther vil skee:, befugerede 248 r
hand saare sin oc sine effterkommeris siel. Oc gjorde it grueligt oc
farligt saar paa sit riige, huilckit lenge vil bløde, met det forferlig
selfkaff aff kyrißer, som stetze skulle vnderhollis oc besollis, huilcken
skick hand begynte, effter de italianiske herrers fatzon. 35

Denne skatt
vor itt stor
saar oc sam-
vittigheds-
befuering.

Denne kong CARL VII opbor paa den thid som hand døde alt til
sammen reignit aarligen aff sit rige atten hundrit maal tusind franc-
ker

ker, oc holt hen ved xvij hundrit kyrißer, i stetze befoldning, oc dette vor all hans reigletøig. Och holt hand god rett offuer dennom, brugendis dennom til sine land at forsuare. Och i lang tid for hans dødt rede de icke offuer rigit, at garte, huilckit vor almogen en stor for-
5 lelkelle.

Kong Carls
VII indkom-
me.

Men om de tide som kong LODVIG døde, oppebor hand xlvij^c tusind francker, haffde kyrißer vidl^{iij} eller v tusind, oc fodfolck, att regne bode maanedes sold, saa oc offuerfolde, mere end xxv tusinde.

Kong Lod-
vigs indkom-
me.

Derfor oc eptherdi kong LODVIG plagede almogen saa hart, skall
10 ingen sig forundre, at hand nu haffde attfkyllige tancker oc fantasier oc att det stod hannom vdi sinde, att mand icke vor megit kiær at hannom. Haffde hand imod somme stor wrett: da haffde hand oc god tillid till monge, som hand hafde fremdragit oc giort megit til-
guode. Sodanne haffde hand fundidt en stor hob om behoff haffde
15 giords, som vid deris hals icke haffde fallskit hannom, dog trode hand ingen, oc motte icke monge indkomme paa det slott Pleſsis le parc (paa huilcken sted hand da laa), hans daglige hofftienere foruden.
248 v Hand haffde hoß sig skytter vel monge, vid iij^c, de hulle stetze ||
vact, vel monge i hob, oc spatzerede paa platzen, oc forvarede por-
20 ten. Ingen herre eller ypperlige mand haffde sit herberge der inde. Ey heller kom megit aff nogen stor herris følge der ind. Der kom oc ingen ind, vden herren aff BEAVIØ, som i dag er hertog aff BUR-
BON, som vor hans suoger.

Gott er att
forfkyll
gott.

Kong Lodvig
lader sig saare
vel foruare.

Trint omkring platzen til Pleſsis lod hand giøre itt sprinckelverck
25 aff store jern floer, oc lod sette i muren iern spid met monge odde, lynderlige paa den sted, som mand kunde komme ind paa slottit. Hand loed oc giøre som iijⁱ smaa vachthuß, aff vel tœck jern, oc der paa gaff, at mand mageligen kunde lkiude der vd at, huilckit vor
vel en kostelig ting til at see. Oc liden tillette hand xl skytter met
30 arbøst, som dag oc natt vore i graffuerne, oc haffde befalning at lkiude, til huem som kom der nær om nattide, oc indtil saa lenge porten bleff oplatt om morgenen. Thi hannom laa i sinde, at hans vnderlotte skulle vel tore vnderstaa sig, att ville raade offuer han-
nom, naar de saae orlage der thill.

Vachthußit
aff iern.

Huadt fræt
kong Lodvig
leffuede vdi.

35 Och sant att lige vore der nogle som haffde paa tale, att de vilde haffue giffuit sig innd i Pleſsis, att bestille och giffue beskeedt effter deris gode tœcke, fordi di saae, att der ingen ting bleff bestillit. Men de
to-

tore det icke begynde, oc der vdi gjorde de vißeligen. Fordi hand haffde alting vel bestillitt och forvarit, til att tage emod dennom, om de haffde kommitt.

Handtt skiffte offte kammerfuendt oc alt andit folck. Sigendis att naturen haffde løst till ny ting. || For selskabs skyld haffde hand 249 r en mand eller to hoß sig, som vore folck aff ringe ståt. De skickede sig saa, att alle mand lod ilde om dennom. De motte vell haffue tenckt, om de ellers haffde hafft nogen forstand, att saa tilige kongen døde, vilde dett icke gaa dennom bedræ, end at de skulde bliffue afftackede oc medt alle foruißde, huilckid oc skede. Disse 10 berette jngen ting for hannom aff alt dett hannom bleff tilkreffuidt eller tilbuditt, ihuor om dett oc vor, uden dett vor hans kongelige ståt oc rigens beskermelße angaaendis. Fordi hand skøtte om ingen ting, uden att vere i stillestand eller fred medt huer mand. Sin læge gaff hand huer maanid x tußind kroner, att hand oppebor i 15 fem moneder vid fire oc halff trediefindß tiuge thufind kroner. Hand gaff thill kircker megid jordegods. Men disse gaffuer hullis icke, fordi dett vor oc formegid.

En docters
maanidtz-
pendinge.

KONGEN LADER HENTE ITT HELLIG MEN- 20
NISKE AFF CALABRIA TILL TURS, AFF HUICKEN DE
MUNCKE ELLER BRØDRE I FRANCKERIGE, SOM
KALLIS DE MINDSTE, ELLER DE GODE
MEND, HAFUE HAFTE DERIS
BEGYNDELSSZE 25
CAP. XII

JBLANT ANDITT FOLCK SOM HAFUE ORD FOR GUD-
frøctighed, lod hand hente en mand aff Calabrien, mett nauffn
broder RUBBERT KONG. Mand kallede hannom den hellige mand,
for sitt hellige leffnit skyld. Hannom thil ære lod kongen som nu re- 30
gierer siden bygge itt kloster, til vederlag for en kappell, som bleff
nidbrøtt for enden aff broen till Plesßis. † Dette samme ermide haffde
lagd sig oc tagid sin bolig vnder en || stenhald, der hand vor xij aar 249 v
gammell, huor hand vor bleffuen, indtill nu hand vor xliij aar gam-
mell

Jt ermide
kallid Rub-
bert kong.

mell:|. Da lod kongen hannom hente vid en sin kiøgmestere, oc samme tid wor hannd i følge medt printzen aff THARENTE, som vor kongens løn aff NAPLES, der motte hand løge hannom, saa vilde hand enda icke reigße, uden hand haffde dett i paffuens oc sin kongis minde,
 5 †huilcked vor en stor forstand aff dette simple menniske. Hand haffde bygd tuende kircker, i de Maurer deris landskaff:|. Effter hand haffde giffuid sig til dette strenge leffnidt, haffde hand aldrig, oc haffuer ey heller endnu, ætt enten kiød eller fisk eller eg eller melckemad, eller nogid som fitt vor. Oc siunis mig, att jeg haffuer aldrig
 10 seett nogid menniske, aff saa helligt itt leffnidt, eller aff huiß mund den helligaand mere siuntis att thale. Fordi hand vor ingen klerck, oc haffde aldrig nogid lerd i bogen, dog dett vel er sant, adt hand haffde stor hielp aff dett italianke thungemaall, till att vere veltalendis, oc megidt gott att vide, fordi de haffue monge gode bøger, off-
 15 uerfette paa samme maall.

Ermedtz leffnidt
 streng-
 hed.

Italianer
 siuffnis alle i
 deris tale at
 uere lerd.

Dette ermede reigste igiennom Naples, oc bleff saa hederligen ærid oc beløgt, som hand haffde verid en stor paffuelig legatt, baade aff kongen oc hans børn. Oc naar hand talde medt dennom, talde hand som en mand, der kunde vere opfødt thill hoffue alle sine dage.
 20 Der fra drog hand igiennom Rom, oc bleff beløgt aff alle cardinaler, oc haffde thre gonge audientz hoß paffuen, hand allene mett hannom allene, oc bleff satt hoß hannom i en stoll, try eller fire timerom, huer gang hand vor hoß hannom. Dett vor en saa ringe
 250 r mand en stor ære, || at thale saa vißeligen, adt huer mand sig der
 25 paa forundrede. Oc vor hellige fader samtøckte hannom att stifte itt orden, som skulle hede S: Francisci eremiter.

Huad ære
 hannom
 skeer i Nap-
 les.

Huad ære
 hannom ti-
 mes til Rom.
 Vife tale staar
 oc en ringe
 perßon uel
 an.

Der fra kom hand thill kongen, oc bleff ærid som paffuen sellff. Thi kongen falt i knæ for hannom, bedindis, adt hand vilde forlenge hannom liffuid. Men hand suarede som en viß mand burde att suare.
 30 Jeg haffuer offte hørtt hannom tale for kongen som nu leffuer, offueruærendis alle de ypperlige i rigitt, oc endnu icke lenger end to moneder siden. Da siuntis mig adt hand vor indblæst aff gud, paa dett hand sagde oc lerd fra sig. Thi aldrig haffde hand ellers kunditt thale saadanne ord oc om saadanne thing som hand thalde.
 35 Hand er endnu i liffue, oc kand (maa ske) omuendis, enten till onde eller gode, der fore vil ieg icke mere tale om hannom.

Eremited
 kommer i
 Franckerige.
 Kongens sto-
 re begiering
 til at leffue.

Somme hulle denne eremitis komme for spott, oc kallede hannom
 den

den hellige mandt: men de vilte icke denne saare viße kongis tancer. Haffde ey heller seett de ting, som hannom der til fororlagede.

Kongen vor paa bemelte Pleßis, medt føige folck, undertagne hans skøtter oc draffuantere. Oc vor stedze i denne mangfoldige mistancke, som ieg haffuer omtalid: men hand haffde vell foruarid, 5
forlørgitt oc forliunitt sig. Thi hand lod ingen mand, enten i byen eller aff, som hand haffde mistancke thill, adt hand io lod dennom lædage mett draffuantere. Ingen talde medt hannom om nogen sag, uden om de store oc victige, som hannom selff vore angaaendis. Hand vaar saa mauger, adt hand vor thil siune ligere end død mand 10
end en leffuendis. †Dett vor den ting som aldrig nogid menniske haffde tenckt eller trod, att hand skulde kunde bliffue saadan som hand nu vor:|. Hand || klæde sig kosteligere, end hand nogen tid vor van adt 250 v
giøre tilfforn, oc bor icke anditt, end kiortle aff karmoßi letteni, forede medt gode maar. Oc forskenckte aff dennom huem hannom 15
lystede, †dog ingen bad der om, som oc ingen tore begiere nogid aff hannom, eller thale thill hannom om nogen ting:|. Hand lod holde skarp rett, paa dett mand skulde frøcte for hannom, oc att hand icke skulde miste sin lydighed. †Di saa sagde hand selff till mig:|. Hand foruißde aff hofftienerne, oc afftackede aff krigsfolckid, forkortede 20
penßioner, oc tog dennom flett fra somme. Hand sagde oc thill mig, saa dage før hand døde, att hand haffde sin thidfordriff medt folck, somme att fremme oc somme att sette thilbage. Oc skaffede hand dett saa, att mand nu thalde mere om hannom i verden, end om nogen konning thilfforn. Oc dett gjorde hand (som sagd er) paa 25
dett att mandt icke skulde tencke att hand wor dødt. Jcke monge finge hannom att see, men alle mand kunde høre oc spørge de gierninger hand gjorde. Huer mand vor frøctactig oc kunde ilde thro att handt vor siug. Hand haffde legater alleuegne wden rigidt. J 30
Engeland haffde hand sine bud att holle dennom i fortrøsting om dett gifftermaall. Oc betalede dennom vell, huad hand vor dennom skyllig, baade kong EDUARDT selff oc nogle andre belynderlige. Wdj Spanien holt hand venßkaff met venlige ord dennom att sende, och medt skenck oc foræring att udfende alle veigne oc paa alle 35
fider.

Kongens store underlighed i sin siuge.

Kongens gierninger i sin siugdom.

Hand lod kiøbe her en skøn hest, der en god mule, oc synderligen i de land som hand vilde att skulde holdis for hans adt vere oc al-

allermest vden rigid. Hunde lod hand hente alleuegne. Skiudehunde
aff Spanien. Smaa møinde tilper aff Britanien, laa oc møinder oc
spanioler, oc kiøffte dennom laare dyre. Till Valence lmaa lodne
hunde, huilcke hand lod kiøbe megid dyrere, end folck dennom sel-
5 ge vilde. Vdi Sicilien lod hand hente en mule, † oc dett udaff en
251 r beffal-||ningsmand i landitt, oc betalede hende dobbelt:|. Til Naples
hefte, oc alleuegne underlige diur, som i Barbarien et slag lmaa
løffuer, som icke vore store, end lmaa reffue, † oc kallede hand den-
nom aditz:|.

10 J Danmarck oc Suerige lod hand hente thuende slag diur, dett
ene hed elend, oc haffde hiorte liiff, oc vore store som byffel, oc haff-
de stackede oc tycke hornn. De andre kallis rinßdiur, som haffue
liiff oc farffue som raar, men haarnene megid større. For huert aff
disse diur gaff hand kiøbmanden iij tusind thyske gylden. Naar
15 hand fick alt dette, skøtte hand inted om dett, oc fielden oc føige
talde medt dennom som dett haffde att føre. Oc lnarist sagdt,
giorde hand laa megidt laadant, adt baade naboer oc
vnderlotte mere frøctede for hannom, end
nogen thiid thill forn.

Diuraff frem-
mede land.

iij tusindt
gylden for it
rinßdiur.

20 KONGEN AFF ENGELAND STORLIGEN BE-
GIERER, ADT HANS DAATER SKULDE FAA
DELPHINEN AFF FRANCKERIGE
CAP. XIII

25 MITT FORSETT HAFFUER VERID, DER IEG BEGYNTE
dette lille register att lkriffue, att jeg vilde belynderligen tale
om de perßoner som da leffde. Derfor vil jeg nu vende igien thil
samme mit forßett oc tale om dett som er den synderligste beslutt-
ning paa her offuen omtalde handell, som er om dett ecteskaff som
bleff giortt emellom vor kong som nu er, oc da vor delphin, oc her-
30 togens daater aff Østerige. Dette gifftermaall bleff besluttet oc giortt
formiddelt de aff Gent deris thilgiørelße, huilckid kong EDUARDT
aff Engeland laare fortøcte: di hand holt laare adt hand wor daarid
oc bedragid, † mett den fortrøstning som hannom vor giortt om giff-
termaall emellom sin daatter oc delphinen:|. Huilckid hand oc hans
drot-

Ecteskaff
imellom del-
phinen aff
Franckerige
oc hertog
Carls dotter
daatter.

Kong Eduard
uil ingen
thro.

drotning || haffde mere attrod, end nogen ting i verden. Hand vilde oc 251 v
aldrig thro nogen mand, som hannom vilde aduare, ad dett icke skulde
faa fremgang, huad heller dett vor hans underfotte eller andre. For-
di dett engilke raad haffde i monge maade vnderuiist hannom her
udj, den stund kongen vor i Picardien, dett ind att thage, †huilckitt 5
vor hart hoß Calæs:, oc da sagde de iblant anditt, att naar kongen
fick vundett Picardien, vore dett thil fare, adt hand oc saa skulde
vilde tuinge Calæs oc Guyennes. Dett samme sagde oc legaterne
hannom, som ideligen vore i Engeland, paa hertogens veigne aff
Østerige, Baa oc britancke legatter oc andre. Dog trode hand inted 10
aff dett altammen, huilckid kongen storligen gick thill gode.

Herredagh
til Halotz i
Flandren.

Jeg tror oc vell att hand gjorde dett icke alt aff vanuittighed: men
somt aff gerighed, att hand icke skulde ombære de L tusind kroner,
som kongen aarligen gaff hannom. Oc paa dett hand icke skulde
miste sine lißen dage oc velløst, huor hand saare vor tilgiffuen. Om 15
dette delphinens gifftermaal bleff hulditt en herredag thill Halots
i Flandren, oc vor der tilstede MAXIMILIANUS som i dag er romsk
konning, oc folck der thill forordinerede aff de trende stater i Flan-
dren, Brabant oc andre landt, bemelte hertog oc hans børn thilhø-
rindis. Da gjorde de aff Gent megid emod hertogens vilge, som 20
vor att de foruißde nogle lannditt, oc nogle de foruiiste aff hans løns
tieniste. Oc siden sagde de hannom deris endelig mening, som vor
att dette gifftermaall i for ens skulde gaa for sig, paa dett de kunde
komme til frid oc rolighed. Oc komme de hannom till det at sam-
tøcke, heller hand vilde eller ey. 25

Huorledis de
aff Gent fore
met herto-
genn deris
herre.

Hand vor megid ung, oc haffde icke mange merckelig oc mec-
tige mend i sin gaard. Fordi de vaare nesten alle (som sagd er) bleff-
ne hoß Dornek. Jeg mener mectige mend som hannom kunde raade
raad, eller nogid || synderligt kunde hielpe oc udrette hannom til 252 r
beste. Hand vor didt kommen, icke mögitt sterck i følge. Saa haff- 30
de hand oc mist sin hertoginde, som vor landens rette førstinde.
Derfore torde hand icke nu tale saa dristeligen, som hand anden
tiid vell giort haffde.

Modgang
haffuer med
sig blußell
och redhed.

Oc denne thale adt forkorte, bleff dette kongen tilkiende giffuid,
vid herren aff CORDES, huorledis de aff Gent haffde handlitt medt 35
deris herre: deß vor hand saare glad. Oc bleff samme tiidt en dag
benefnidt, paa huilcken frøickenid skulde føris til Hesdin thil han-
nom

nom. Faa dage thilfforn, i dett aar 1481, bleff den stad Area ind-
giffuen herren aff CORDES for en sum pendinge aff herren aff CROY,
som bode i Arthois, oc haffde samme by i beffalling, paa hertogens
aff Østerige veigne, oc vor sammesteds herrens aff BEURES lutte-
nant. Dett vor vell en fast stad, liggendis i dett Atrichter landfkaff.
Oc att denne by bleff frantzolk, dett hialp vell till adt de Flam-
minger fordrede hartt paa denne gifftermaals handell. Fordi hand
ligger som mand drager ind i deris land aff Franckerige, di endog
de vell villde, att theris første schulle werre Bueged, och hanns magtt

Den stad
Area gaar
kongen til
honde.

formindsched: wilde the dog iche, att dett skulle skee, adt kongen
skulde komme dennom saa nær paa deris grentzer, oc ver deris fiend.

De Gentzke
deris arig-
hed.

Effter adt dette vor samtøckt, som sagd er, komme till kongen le-
gatter aff Flandren och Braband, dog bleff det altammen dreffuid
vid dennom aff Gent, fordi de vore saare stercke paa folck oc haffde

Burgundiske
legater till
kongen.

deris herris børn under deris hender, oc uore de som vell skulde
vere de første till adt begynde en trætte oc vløst. Did komme oc
nogle herrer paa MAXIMILIANI veigne, som vore ungt folck saa vel
som hand sellff oc som følge gode raad vilte thill saadanne drabelige
lager adt udrette. †Oc uore de udlende, att giøre deris beste, om
de kunde saa deris land i frid oc rolighed. En aff dennom vor her
JOHAN AFF BURGUES, oc den anden her BOLDEUIN AFF SAVOYE, oc

medt dennom uore nogle secretarier:|. ||

Kongen uor bleffuen saare suag, saa att medt neppiste nødt nogen
kunde saa hannom att see, oc beluærede hand sig høigligen, att sue-

Kongen er
siug.

rie paa de artickle som i denne handel giorde vore. Men dett giorde
hand alt for den skyld att hand icke uilde lade sig thill siune. Dog
luor hand omsier samme artickler. Di de vore paa hans vild, fordi
hand saare haffde begieridt adt dette gifftermaall skulle gaa for sig,
oc dett medt saadanne uilkor, att handt maatte saa alleniste dett

Kongens be-
giering.

greffuedøme Atricht, eller dett aff Burgundien, enten dett ene eller
dett anditt. Men de herrer aff Gent (saa kallede mand dennom)
flyde dett saa, att hand fick dennom baade, oc end til bedring de
greffuedømme Malconoiois och Charolois, Auxerrois; haffde oc gierne

De Gentzke
fly kongen
mere end
hand begie-
rer.

laditt hannom saa Hennegau, Namur oc alle dette hußis BUR-

GUNDIEN underlotte, som ere aff dett frantzolke tunge-
maal (om de haffde kundit), paa dett de kunde
suæge deris herre.

**FRØICKEN MARGRETTE AFF FLANDREN
BLIFFUER MED STOR STADS FØRDT I FRANCKERIGE
ATT HAFFUE BRØLLUP MED DELPHINEN
AFF FRANCKERIGE
CAP. XIII**

5

KONGEN, VORIS NAADIGE HERRE, SOM VOR VELL UISZ oc forstandig, kunde vell lkøn paa, huorledis dett vor med Flandren, oc adt en greffue aff Flandren, uden hand haffuer dette Atrichter land, som ligger emellom kongen aff Franckerige oc den-
 10 nom, vor lige som den, mand haffde lagd mile i munde. Fordi aff lamme land Arthois kunde mand faa gott krigsfolck, til at straffe de aff Flandren medt, naar de vilde giøre galne aff lig, oc sette lig op imod deris første. || Oc der for, naar hand tog fra greffuen aff
 15 Flandren dette Artheßer land, gjorde hand hannom till den armiste herre i uerden kunde vere, som ingen lydighed kunde haffue, wden laa langt som dennom aff Gent beleffuede.

Det land
Atricht
greffuen aff
Flandren uel
beleieligt.

Frøickenid
aff Flandren
først i
Franckerige.

Faderen er
wuillig till
dotterens
gifftermaall.

Effter att diße ambalater vore hiemdragne igien, bleff frøickenidt førtt thill Hældin oc andtuorditt herren aff CORDES i hender, aar
 1483. Oc førde hende frem fruen aff RAUENSTEYN, salig hertog PHIL-
 20 LIPPI AFF BURGUNDIEN vecte daatter. Oc hende undfinge paa kongens veigne, der hun vor kommen i Franckerige, herren aff BURBONN och hanns førstinde Bom endnu leffuer, och herren aff ALBRETT, oc andre flere, oc de førde hende till delphinen, som vor til Amboiße.
 Hertoge MAXIMILIANUS aff Østerige der som hand haffde vist raad
 25 thill, att tage henne fra dennom som hende førde, før end hun kom aff hans land: haffde hand dett gierne giord. Men de aff Gent vore stercke i følge met hende, oc till medt haffde hand allerede begynt at miste all lydighed, oc monge som hannom skulle giøre bistand, floge sig till dennom aff Gent, † fordi de haffde lønnen i deris vold, oc sette til hannom i thieniste oc toge fra hannom huem de vilde:|. 30
 Oc i blant andre holt herren aff RAUENSTEYN, hertogens aff CLEUEN broder, sig for samme unge herris ypperste regentere, som heder hertog PHILIPPUS, † oc er foruentendis adt komme thill arff oc velde, om gud giffuer hannom adt leffue.

Jhuem som vor glad vid dette gifftermaall: da:| fortrød dett bitter- 35
 li-

ligen kongen aff Engeland. †Thi hand achtete dett for en stor skam
 253 v oc spott:|, oc tenckte || vell, adt hand medt dett samme skulde haffue
 mist sin penzion som kongen gaff hannom, eller skatt som de Engil-
 ske dett kallede. Saa frøctede hand och, adt dett skulde bliffue han-
 5 nom til foractellße i Engeland, oc orlage till opløff oc gienstridighed
 emod hannom, oc lynderligen fordj att hand icke haffde villed lyde
 nogens raadt, som sagde hannom saadant thillfforn.

Mand angret
 omfær at
 haffue for-
 smaad gode
 raad.

Hand saag oc att kongen vor kommen til stor forbædring oc bleff-
 uen hans naboe vell nær. Oc der aff sich hand saa stor forrig, adt
 10 saa tilige hand fick dette adt spørge, falt hand i en siugdom, huor
 aff hand och døde, kortt tid der effter. †Somme lige att hand døde aff
 itt flud. Men ehuor der om er, staar orditt saaledis, adt den forig
 hand fik for dette gifftermaall, vor orlagen thill siugen, som hand
 døde aff, inden saa dage der effter:|. Dett er en stor forleille aff en
 15 første, att holle sin mening bedre att vere, end monge deris raadt,
 oc der aff saa de i blant medt saare stor sorg, oc dertil vbodelig ska-
 de. †Oc skede hans affgong 1482 i affrill:|.

Kong Ed-
 uardt der aff
 sorg.

Farligt er,
 formegid att
 følge sitt egid
 hoffuid.

Strax kong EDUARD vor død, fick vor kong tidender der aff. Oc
 der hand dett spurde, lod hand sig icke mercke med nogen glæde.
 20 Och saa dage der effter fick hand breff fra hertogen aff CLOCESTRE,
 som vor bleffuen kong i Engeland, och lod sig kalle RICHARDUS, oc
 haffde allerede laditt affliffue tuende kong EDUARDS, sin broders,
 lønner. Hand begierede kongens venkaff, oc tror jeg att hand
 haffde gierne hafft den penzion, som kong EDUARD haffde: men
 25 kongen behagede saa ilde hans vmildhed oc ondscaff, at hand huerc-
 ken vilde skriffue suar paa breffuitt, oc ey høre buditt. Thi effter
 254 r kong EDUARS død haffde hand hylled sin broders løn || oc suorid
 hannom huldscaff oc mandkscaff, som sin rette herre, oc strax der
 effter bedreff hand denne store wgierning. Oc i ett obid oc fuldt
 30 parlament i Engeland bleffue vid hannom tuende kong EDUARS
 dötter degraderede oc gjorde vechte, †vnder dett skin, att hand be-
 uiidde medt bispen aff Baß (huilcken tilfforn haffde vell staaid hosß
 kong EDUARDT, oc liden vor bleffuen affbett oc hullen i fengsell, oc
 motte giffue en sum pendinge till rantzon) att kong EDUARD haffde
 35 giffuid en frue i Engeland ectelskaffs tro (huilcken hand oc nauffn-
 gaff), huilcken hand haffde kierlighed till, paa dett hand motte haffue
 sin vilge medt hinde. Oc haffde hand dette loffuid hende i bispens
 ahø-

Kongen kand
 delie sin
 glæde.

Kong Richar-
 dj aff Enge-
 land skriff-
 uelße till
 kongen.

Kongen uil
 icke suare,
 oc ey høre
 hans bud.

Kong Richar-
 dj vmildhed
 oc troløshed.

Kong Ed-
 uards wkyf-
 hed oc ecte-
 skaffs for-
 actellße.

Skimpt oc
fkrømppte i
ecteskaffmaa
icke stædis
oc gaar ilde
aff.

ahøre, oc paa dett løffte beloffuid hende. At hand tillagde hende ecteskaff, giorde kong EDUARD icke uden aff idell fkrømppteri: men laadan skimpt er laare farlig, som her paakiende.

Jeg haffuer Beett oc kient laadant hoffolck, som icke haffde laditt dett staaid tilbage for itt løfftis skyld, om dennom i laadan lag motte haffue uederfarid nogett der dennom adlystede. Denne onde bilp gemde denne heffn i litt hierte, moxen xx aar, oc nu der hand laae sin tiid, heffnede hand sig, men dett løckedis hannom ilde. Thi hand haffde en løn som hand haffde laare kier. Den vilde kong RICHARDUS giøre laare vell i mod, oc fly dett Baa, adt hand skulle faa till echte moderen adt disse tuende døtter, som bleffue giorde vechte oc affbette aff deris verdighed, huilcken i dag er drotning i Engeland oc moder adt tuende skøne børn. Denne løn vor effter kong RICHARDS beffalning bleffuen høffuidzmand paa itt orlog skib. Derpaa bleff hand fongen i Normandien, oc formiddelt deris trette som hannom haffde fongid, adt de icke kunde forligis indbyrdis || om hannom: bleff hand ført i parlamentid, oc lett paa dett fongehuuf, som kallis dett lille chastelet til Pariis, huor hand vor laa lenge adt hand døde aff hunger oc armod:|.

Gud straffer
wgudelighed.

Kong RICHARDUS bleff icke heller lenge vstraffid. Thi gud opreiste hannom en fiend, huilcken samme tiid vor laa fattig, att hand icke haffde enten huid eller fkerff, der till oc ingen rett thill kronen, oc vor till med inted anseindis, uden att hand paa sin perbons veigne vor erlig oc thuctig, oc haffde lidt megitt ont. Thi hand haffde verid en fange største parten aff sin liffs tid, oc det i Britanien, under hertog FRANCISCI hender, som hannom haffde uell hullid, for en fonge att regne, fra dett hand vor xxviiij aar gammell:|. Hand fick sammenfkrabitt wed iij tusind mand, huilcke hand forsamlede i Normandien, och end aff de argiste som mogeligt vor adt finde. Siden flog sig thil hannom hans steffader, herren aff ESTRINLAY, vell medt tusind Engelske. Thre eller fire dage der effter møttis hand medt den vmilde konng RICHARDUS. Der bleff RICHARDUS flagen paa valstæden, oc denne kronned, oc er end denne dag i regimentidt.

KongRichar-
dus omkom-
mer i en
flacting.

PAFF-

PAFFUEN SIXTUS SENDER KONGEN CORPO-
RALID, SOM S: PEDER SAGDE MESSE OFFUER, OC
MEGEN ANDEN HELLIGDOM, DER MEDT ATT
HIELPE HANNOM TIL SIN HELBREDE IGIEN
CAP. XV

† ANDEN STEDZ HAFFUER JEG TALID OM SAADAN MA-
terie: men dett kom oc her till paß der om att tale:|, oc syn-
derligen der met att giffue tilkiende att gud haffuer i vor tiid, medt
rede betaling, løndt oc straffid saadan grumhed oc wmildhed, uden
10 lenger att bie. †Saadanne betalninger monge ere skede i vor tiid,
huem dennom alle kunde fortelie:|.

Gud lønner
wgudelighed
mett rede
betaling.

255 r Dette flamske gifftermaall uor nu gaaid for sig, som || kongen saa
megid haffde stunditt effter. Oc haffde nu aff de Flaminge huad
hand vilde. Britanien, huilckid hand haffde hafft stor had thill, stod
15 i frid medt hannom. Dog holt hand dennom i stor frøct, formiddelt
itt stort thall reiglenere, som hand haffde liggendis paa deris grent-
zer. Spanien vor i ro oc stilhed medt hannom. Kongen oc drot-
ningen aff Spanien begierede icke bedre en fred oc venckaff att
haffue. Dog holt hand dennom i frøct oc bekostning, for dett land
20 Rußillon skyld, som hand haffde fra dett huß ARRAGONIEN, huilckid
JOHAN AFF ARRAGON gaff hannom, som vor den kongis fader aff
Castilien, som i dag er i regimentid, och dett medt nogle vilkor, som
endnu icke er fuldkomne. Førsterne oc de veldige stæder i Jtalien
vilde gierne holle venckaff medt hannom oc sende offte deris legat-
25 ter thill hannom, udj Tyßland medt de Suidzer handlede hand som
de haffde uerid hans underlotte. De konger aff Skottland oc Por-
tugall, som oc vore hans bundsforuante, oc en part aff Nauarre
giorde hueß hand vilde. Hans underlotte skalffue for hannom, huad
hand beffoll, vor strax udrettid, uden all besuæring eller undskylling.

Kongen haff-
uer frid paa
alle sider.

Rußillon oc
Arragonien
kongen
skenckt.

Der er thill
de Suidzer
som uore i
forbund met
kongen.

30 Huad som siuntis hannom at vere nøttigt, bleff hannom sendt aff
alle ender oc stæder i verden. Paffue SIXTUS, som nu sidst døde,
spurde att kongen aff gudfrøctighed begierede att haffue det cor-
poral, som S. Peder selff sagde melße udoffuer, oc strax sende hand
hannom dett, och der till med megen anden helligdom. Den hellige
35 ampell eller budck, som den hellige olie vor udj, huilcken pleiger
att

Helligdom
som kongen
bleff sendt.

att foruaris hart hoß Reins, oc aldrig haffde ueridt fløtt aff sin sted, bleff ført i hans kammer til hannom paa Pleßbis slott, oc stod paa hans treßôr den tiid hand døde. Oc haffde hand || i linde, adt lade 255 v
lig lige saa smøre der medt som den tiid hand bleff saceritt thill kong. Men monge vore i den mening, att hand villde lade lig smøre 5
offuer alt sitt lif, huilckid icke er troligt. Fordi samme budeck er saare liden, oc føige olie der udj. †Jeg saag samme budek baade denne tiid som jeg omtall, saa oc der hans liig bleff sett i jord, i vor frue kircke til Clery:|.

Tyrckiske
legater till
kongen.

Tyrcken som i dag regnerer, sende legatter thill hannem til Reins 10
i Prouintz, men hand vilde icke høre dennom, ey heller adt de skulle komme nermær. Disse legatter førde til hannom itt langt register paa helligdom, som endnu fantis til Constantinopel i Tyrckens vold oc giemme. Oc den altflammen bød hand Franckerigis rige thill, oc der till store summe pendinge, med saa skell adt kongen vilde 15
vell lade foruare denne samme Tyrckis broder, som vor her i rigid, i de Rodißer herrers hender, oc paa denne dag er till Rom i paffuens vold. Her aff kand mand kiende vor kongis forstand oc velde, oc huorledis hand vor affhullen oc æridt i verden, effterdi oc saa de geistlige ting som hør thill gudz tieniste oc religionen, bleffue brugte, 20
hannom att forlunge lifuidt, saa vel som oc de verdzlige.

Tyrckens
broder Zizi-
mus.

†Det hialp hannom dog intett, hand motte dog den samme veig frem, som de andre ere hendragne:|, men en naade gjorde gud hannom, att saa som hand haffde skafft hannom visere oc rundere oc mere duelig i alle ting, end andre førster som regnerede medt hannom 25
och i hans tiidt, oc vore hans vuenner: saa leffde hand dennom oc saa alle udoffuer, dog dett vor icke lenge. Thi hertog CARLL AFF BURGUNDIEN, hertoginden hans daatter, kong EDUARD, hertog GAL-
LIACIUS AFF MEYLAN, kong JOHAN AFF ARRAGON, disse alle sam-
men vore døde, saa aar før hand. Oc hertoginden aff Østerige, kong 30
EDUARD oc hannom vor saa gott || som ingen stund emellom. Vdj 256 r
dennom alle fantes baade ont oc gott. Thi de vore mennsker. Oc uden hyckleri att lige, da fantes i hannom vlige mere, som hørde
thill en kongis oc førstis embede, end i nogen aff de andre.

Kong Loduig
offuerleffuer
alle Bine
fiender.

Jeg haffuer nesten beett dennom alle, der faar 35
gæder jeg icke till, men veed vell huad
jeg liger.

KONG

KONG LODUIG XI LADER HENTE TIL SIG SIN
 SØN CARL, KORT FØR END HAND DØDE, OC BEFFALER
 ADT HAND ICKE SKULLE FORUENDE ELLER OM-
 SKIFFTE NOGEN AFF SINE STATER EMBEDER
 5 ELLER BEFFALINGER
 CAP. XVI

J DETTE AAR 1482 VILDE KONGEN THALE METT DEL-
 phinen sin søn, huilken hand i monge aar icke seett haffde. Thi
 hand icke thore lade hannom megid komme i blant folck, baade
 10 for den vnge herris skrøbelighedtz skyld, saa oc fordj at hand frøc-
 tede at mand skulle tage hannom (dett er kongen) der ud som hand
 laa i sin siugdom, oc giøre nogid opløff i rigett oc siden skiude paa
 delphinen, adt hand dett haffde giortt oc bedreffuitt. Di saa skede
 dett mett hannom sellff, emod hans herreffader kong CARL VII, der
 15 hand icke vor uden xij aar gammell, oc dett formiddellst nogle her-
 rer i rigid. †Oc kalledis samme krig la praguerie. Men hun stod
 icke lenge paa, oc vor icke uden en hofftrætte:|.

Mand reddis
 for dett mand
 gjør imod
 andre.

Jblant alt anditt som kongen bestillede, der delphinen vor kom-
 men thill hannom, beffoll hand nogle aff sine gode mend sin søn.
 20 Oc hannom sellff beffoll hand udtrøckeligen, adt hand effter hans
 død icke skulle skifte nogen stætt eller beffalning, oc lagde, den tiid
 256 v min fader gick aff verden, och||ieg kom thill kronen, afftackede jeg oc
 foruijßde de gode oc ædle riddere i rigid †som haffde hulped min
 fader adt vinde Normandien oc Aquitaniam, oc adt fordriffue de
 25 Engillske aff rigid, oc dett att skicke i fred oc god skick igien:|. Oc
 dett (lagde hand) bekom mig saare ilde, att ieg lodant folck aff-
 tackid haffde. Thi der aff reigstis den krig emod mig, †som kalledis
 dett mene beste, huilckid oc moxen haffde sett mig fra kronen:|.

Kongen læ-
 rer sin søn
 gode raad.

Vel lnart effter adt kongen haffde talid medt delphinen sin søn,
 30 oc fuldkommitt dett gifftermall, som er omtalid, tog den siuge han-
 nom †om en mandag, uid huilcken hand gick aff denne verden, oc
 varede dett indtill løffuerdagen der effter, som vor den nest den
 sidste dag i høstmaanid, 1483. Oc vor jeg tilstæde sidst i hans siug-
 dom. Thi vill jeg tale nogid der om.

Den Siuge
 som kong
 Loduig døde
 aff.

35 Strax effter adt siugen tog hannom, lagde hand maalid, som hand

vor

vor von att giøre, dog hand tillfforn haffde verid saa liug:|, att hand medt nød kunde bære sin haand till sin mund, oc vor saa mauger, oc laae saa ilde ud, att alle hannom laae, ynckede hannom. Der effter kom hand nogett thill sig igien, oc da lod hand hente till sig herren aff BEAUIEU sin daatermand, som i dag er hertog aff BUR-⁵ BON, oc beffol hannom adt drage till kongen, sin søn, som vor till Amboise, oc lod hannom lige, adt hand nogle, som hand nauffngaff, icke skulle lade komme i sin tieniste. Och lod hannom lige monge gode oc merckelige ting. Oc derfom denne unge herre i al sin bestilling haffde hullid hans budt, † eller i dett mindste somme aff den-¹⁰ nom (fordi hand beffoll hannom nogid, som vor saare vlickeligt oc icke burde att hollis):|: da tror ieg adt dett haffde verid stor gaffn, baade for rigid oc for hannom sellff, dett holder jeg saa fore, ac-||^{257 r} tendis oc anbeindis hueß effter er kommidt.

Kongen sender sin søn hueß maier. Reten tillhører.
Siden sende hand cantzeleren oc alt hans følge thill hannom, oc¹⁵ lod føre hannom dett kongelige secret, sende hannom oc en part aff sine draffuantere oc høffuidzmend, oc en part aff sin jacht, oc aff sine falcke, och alt andit saadant. Oc alle som droge til Amboise till den unge konning, bad hand att de vilde tiene hannom troligen, oc met huer aff dennom bød hand hannom io noged till som hand²⁰ vilde lære oc raade hannom. † Saa gjorde hand oc vid STAFFEN AFF VESTS, som vor kammerfuend, huilcken kongen haffde giort til retzherre till Meaux:|. Hand haffde faait litt maall igien, oc siden miste hand dett icke, ey heller sin forstand, haffde oc saa gott maall paa litt yderste, at hand det aldrig bedre haffde hafft. Thi hand altiit²⁵ purgerede hoffueditt, huor mett hand fordreff al damp oc fucht aff hoffueditt.

Dett er menligt hosß alle mennisker, att naar de fornemmer ont, da stønne de och giffue sig. Saa gjør jeg, oc haffuer dett samme hørt aff monge andre. † Mand vill oc lige adt dett skall i monge maa-³⁰ de forleske pinen:|. Men denne herre, hand aldrig gaff eller klagede sig, som storligen vor att forundre. Oc altid talde hand om nogid vift oc forstandigt. Denne hans sidste tilgong aff siugen varede (som sagdt er) fra mandagen thill løuerdags afften.³⁵

DEN

DEN THIENDE BOGH
AFF KONG LODUIGS I FRANCKERIGE OCH
HERTOG CARLS AFF BURGUNDIEN HISTORIE
DETT ONDE SOM KONG LODUIG GJORDE ANDRE
LEGGIS OCH LIGNIS VID DETT ONDE SOM HAND
LIDDE FØR END HAND DØDE

257v

CAP. I ||

JEG VILL LIGNE DETT ONDE OC SORG, SOM HAND
giorde monge, uidt dett som hand lidde før hand døde. † For-
10 di jeg forhobis adt dett haffuer førtt hannom i paradiis, oc
verid en part aff hans skierfilds pine:|. Dog haffuer dett icke verid
i sig sellff saa megid oc stortt, som dett hand volte monge andre att
lide: men derfor mand vil ansee hans person oc vilkaar, da haff-
uer dett verid megidt større. Fordj hand haffde andre oc store
15 embeder i verden end de som hand gjorde ilde imodt, ey heller
haffde hand thillforn lidt nogen sorg eller gienuordighed. Hand haff-
uer oc hafft saa stor lydighed, adt dett siuntis, att nesten gandske
Europa beuiide hannom lydighed oc underdanighed. Der for vor
hannom, huede hand nu haffde adt lide (ey vor dett saa lidit), saa
20 megid disse tyngere adt lide, fordj dett skede imodt hans natur oc
leduone. Altid haffde hand god fortrøstning i dett ermide, som hand
lod hente aff Calabrien. Oc altid sende hand bud till hannom, ligen-
dis, adt hand kunde vell forlenge hans liiff. Fordj ehvad hand haff-
de befallid, skickid oc bestillid, som den der dø skulde: fick hand
25 dog altid mod igien oc fortrøsting at hand skulle undgaa. Oc der
som saa skeed haffde, haffde hand letteligen spildt den forsamling
som hand haffde sendt till den ny konge til Amboise. Oc fordi hand
saadan fortrøsting haffde till dette ermide, bleff saa besluttid aff
nogle høylende i den hellige skriffte oc andre, adt mand skulle giffue
30 hannom tilkiende, at i hans sag vor ingen fortrøstning, uden til gudz
barmhiertighed allene, oc att hans medicus mester JACOB COCTIER
skulle vere tilstede, naar disse ord sagdis hannom. Huilcken hand oc
saa haffde fortrøsting till, oc gaff hannom x tusind kroner huer maanidt,
forhobendis att hand skulde forlenge hannom lifuid. † Oc bleff dette

Hvad mand
er uduont
betynger
hannom icke.

Kongen hobis
endnu till
lifuid.

Mester Jacob
Coctier, kon-
gens medicus.

laa besluttet, paa det hand skulde mett alle tencke paa sin samuittighed, oc forlade alle andre tancker. Oc laa som besluttet bleff, laa skede dett oc:|. || 258 r

J døden bæ-
ris ofß for
hueß i vell-
mact er
skeedt.

Kongen sigis
sin død till.

Hand haffde i sin tiid ladit affliffue tuende mechtige mend. Aff den ene gjorde hand sig samuittighed paa litt yderste, oc aff den anden icke. Disse tuende vore hertogen aff NEMURS oc greffuen aff S: PAULL. Oc ligeruiß som dennom bleff tillagde aff nogle der till forordinerede, adt de skulde dø, huilcke medt faa ord lode dennem forstaa deris dom, oc flyde dennom skrifftefader, adt de skulde belkicke deris samuittigheder, oc dett paa faa timerom som dennom bleffue der till forunte: lige laa gaffue oc nogle som bleffue der till neuffnde, vor kong sin død tillkiende, mett korte ord oc haarde, sigendis. Naadige herre, ofß bør att lige eder huad sant er, der faare lige vi eder, haffuer ingen videre fortrøsting til dette hellige menneske eller nogen anden ting. Thi foruist er dett giortt mett eder. Der faare tencker paa eders samuittighed, thi eder staar ingen raad till. Oc huer aff dennom lagde korteligen litt ord der till. 10 15

Kongen
gruer for att
høre dett ord
dødt paa litt
yderste.

Hand suarede, jeg hobis att gud skall hielpe mig. Jeg er oc, sagde hand, (maa ske) icke laa siug som i tencke. Eia huordan banghed maa dett haffue verid hannom att høre disse ord. Thi aldrig nogid menneske frøctede laa laar for døden, eller gjorde laa megid der om, adt hand kunde faa bædre, som hand gjorde. Oc haffde i al sin lifßs tiid sagdt till sine tienere mig och andre, at der som vi hannom bleffue seindis i dødz nød: skulde mand inted anditt lige till hannom, uden allene tillkynde hannom att giøre litt skrifftemaall, oc icke neuffne dette grumme ord, død, for hannom. Fordi hannom 25
fiuntis, att hand icke haffde hierte till adt høre laa gruelig en dom. Dog lidde hand dett nu mandeligen, laa oc all anden ting, indtil hand døde. Oc mandeligere hand døde end jeg nogen tiid laae nogen mand døe. 30

Sin søn som hand kallede konning, bød hand megid till, oc gjorde itt laare gott skrifftemaall. Oc oplefde mon-||ge bønner, som komme offuer enl mett sacramenterne, som hand anammede, huilcke hand oc sellff begierede. Oc som sagd er, talde hand laa stift, som hand aldrig haffde uerid siug. Oc talde om alle ting, som kongen hans søn kunde vere till gaffns. Oc lagde i blant anditt till herren aff CORDES, att hand paa sex maanids tiid icke skulde drage fra den 35

un-

unge herre. Oc att hand skulle bede hannom, att hand ingen practicker skulle driffue emod Calæs, ey heller nogen anden stedz. Sagde oc att endog dett haffde verid besluttid, at mand sodanne anslag giøre skulde, kronen oc rigid till forbædring: saa uore de dog laare
 5 farlige, och lynderligen dett om Calæs. Fordj de Engellke motte der medt bliffue oprørde till ny kri imod rigid. Oc vor hans vilge for alle ting, at lønnen effter hans død skulle holde rigid i frid, fem eller sex aar, huilckid hand sellff i sin tiid aldrig kunde fordrage.

Kongen lærer sin Bøn dett hand sellff aldrig kunde.

Oc i landhed rigid haffde dett vell behoff. Thi dog dett vor stort
 10 oc viit, vor dett dog uell udhaled oc armt, oc lynderligen formiddelt krigfolckis tog, som stedze drog frem oc thilbage i rigid aff it land i itt andett. Hand beffoll oc at mand icke skulle legge lig i trætte medt Britanien, oc lade hertog FRANCISCUS vere medt frid, oc ingen frøct eller redzell giøre hannom. † Och i lige maade mett
 15 alle rigens naboer, paa dett at kongen oc rigid kunde vere i frid, til saa lenge kongen bleffue voxen, oc bleffue saa till alders, att hand sellff kunde alting bestille effter sin vilge.

KONG LODUIG XI KORT FØR HAND DØER

20 VANTROR OC HAFFUER MISTANCKE TIL ALLE FOLCK
 END OCHSAA SIN SØN DAATER OC SUOGER

259 r

CAP. II ||

EFFTERDJ IEG MET EN ARTICKEL HAFFUER BEGYNT, adt ligne tilfammen dett onde som hand volte monge som under hannom leffuede oc vore hans underdane, vid det som hand
 25 led før hand døde: vil jeg nu fremdelis nogitt videre der om tale. Det onde hand leed, dog dett icke end vor saa laare stort oc languarendis (som offuen er sagd), uor det dog fulduel megid stort, anbeindis hans natur oc lind, som uilde haffue mere lydighed, end
 30 nogen anden i hanß tijd: som hand oc haffde. Der faar uor hannom itt eniste ord oc svar, som hannom vor emod, en laare stor straff oc pine, at hand det skulde lide:|.

Jeg haffuer sagd, huorledis hans død bleff hannom klarligen thilsagd. Men hen vid fem eller sex maaneder tilfforn vor hand kommen

i

i mistancke till alle mennilker, oc synderligen till alle de som vore
 duelige till att haffue mact oc øffrigheds beffaling. Hand frøctede
 oc for sin egen Bøn, oc lod hannom nøige foruare. Jnted mennilke
 enthen talde medt hannom eller fick hannom att Bøe, uden dett vor
 hans beffaling. Omlier vantode hand oc sin daatter oc sin suoger, ⁵
 som nu er hertog aff BURBON, oc vilde uide, huad folck som indgick
 mett dennom paa PleßBis slott.

Kongen mis-
 tencker sin
 dotter oc
 suoger.

Paa dett sidste lod hand forbiude, att herren aff BURBON icke skulle
 holle raad paa flotted, huilckid hand hannem tillforn haffde beffalid
 att giøre. Oc skede dette den tid bemelte hans suoger oc greffuen ¹⁰
 aff DUNOIS uore igienkomne thill PleßBis, effter adt de haffde led-
 laget paa deris hiemreigße de legatter, som vore komne aff Flan-
 dren thill Amboiße, thil kongens søns den unge herris oc drott-
 nings bryllup. Oc da || gjorde kongen dette, fordi att megid folck ^{259v}
 altid fulde dennom ind paa flotted. Kongen haffde sett sterck vact ¹⁵
 i porten oc paa gongen ind till gaarden. Hand lod kalde til sig en
 aff høffuidzmendene for vacthen, oc beffol hannom att hand skulle
 gaa hen oc føle paa bemelte herrers folck, att forffare om de icke
 haffde pantzerliorter paa, eller skinne harnisk under deris klæder,
 och adt hand dett skulde giøre inackendis mett dennom, oc icke for ²⁰
 megid lade sig mercke. Seer nu till, om hand icke bleff vell beta-
 lid, for dett att monge motte leffue under hannom i frøct och mil-
 tancke. Oc huad folck skulde hand kunde lide paa, effterdj hand
 haffde mistancke thil sin søn, daatter oc suoger? Dette siger jeg
 icke for hans skyld allene: men for alle andre herrers, som begiere ²⁵
 att mand skall frøcte for dennom. Saadanne fornemme aldrig deris
 heuffn, før end paa deris alldom, oc da faa de saadan poenitentz,
 att de frøcte for alle mennilke. Som oc huer mand vell kand tencke,
 huad forig oc ve dett vor kongen, adt haffue denne omhw oc plauffue.

Mistancke er
 en suar
 plauge.

Merck.

Hand haffde sin læge kallid mester JACOB COCTIER, huilcken hand ³⁰
 i fem maaneder gaff liij tusind kroner i rede pendinge, som vor att
 regne huer moned x tusind kroner, oc saa megid mere. Hand gaff
 oc samme docters søster søn dett bispedømme thill Amiens, oc an-
 ditt mere, baade beffalinger oc jordegodz, som hand gaff baade
 hannom oc hans flect oc venner. Den samme doctor uor hannom ³⁵
 saa saare haard, at hand offte gaff hannom saa onde oc haarde ord,
 at mand icke kunde haardere tale till sin suend oc tienere. Dog vor

Kongens
 doctor uar
 saare dierff
 uid hannom.

kon-

kongen laa red for hannom, adt hand icke thore foruijße hannom
 fra sig. Dog beklagede hand sig deß, for dennom som hand talde
 mett i himmelighed. Hand torde dog icke skifte hannom bortt, som
 hand gjorde uid alle andre thienere, fordi hand lagde offte dierff-
 260 r ueligen thil || kongen. Jeg ved uell att naar jeg beer mig om, da for-
 uiße i mig, som i giøre vid andre: men (suor hand en stor êdt) i skulle
 icke leffue otte dage der effter. Dett ord forlkreckede hannom
 hartt, oc end laa laare, att hand aldrig anditt end smegrede medt
 hannom, oc begaffuede hannom, huilckid hannom uor ett stor
 10 lkerdfilds pine i denne verden, anßeindis den store
 lydigheft som hand haffde hafft aff laa megid
 erligt folck, oc aff mechtige mend.

Docterens
 ord thill kon-
 gen.

Huem veldig
 er oc haffuer
 att biude:
 kand icke uel
 lide aff
 andre.

KONG LODUIG XI LOD GIØRE MONGE BÛR
 AFF IERN, OCH HAND SOM DENNE BOG SKREFF
 15 BLEFF SETT I ITT AFF DENNOM I OTTE
 SAMFELDE MONEDER
 CAP. III

HAND LOD GIØRE HAARDE FENGSELL SOM BÛR AFF
 jern, oc somme aff thømmer, offuerdragne mett jernplader in-
 20 den oc vden, oc der till forferligt løcke mett slaar och laafße. De
 vore viij føder brede, oc høige, effter en mands lenge, en fod mere.
 Den første laadanne fengßell dictede, vor bispen aff Verdunn, huilc-
 ken oc strax bleff lett i dett første som rede bleff, oc laad der udj i
 fiorten aar. Monge haffue siden forbanditt hannom, oc jeg med,
 25 som haffuer smagt der aff, otte gandske maaneder, under kongen
 som nu regnerer.

Wilde
 fengßell.

Den disse
 fengßell op-
 tencker, bleff
 først sett udj
 dennom.

Tillfforn haffde hand laditt Thylke giøre sig offuermaade suare
 jern oc forferlige, till att sette paa folcke been. Oc derpaa uor en
 ring att sette om benid, som itt halßiærn, oc den vor laare ond att
 30 oplade oc tage aff igien. Kæden vor stor oc tung, oc en stor iærn-
 klodde uid enden, megid tyngre end skelligt kunde vere. Oc kal-
 260 v ledis samme jern kongens smaapiger eller mæer. ||

Jt anditt slag
 fengßell.

Kongens
 smaapiger.

Jeg haffuer beet mongen erlig mand hafft dennom om sine beenn,
 huilche siden ere komne der aff igien met stor ære oc siden haffue
 fon-

Kongen gjer
uel emod
monge, effter
hand haffuer
hafft dennom
i fengBel.

fongid megid gott aff hannom. †Oc i blant andre en aff herrens aff
GRUTTURE i Flandren lønner, som bleff fongen i en flacting. Han-
nom giffte kongen liden, oc gjorde hannom till sin kammeriuncker
och redtzherre till Aniou, oc gaff hannom beffaling offuer hundrede
glaffuen. Herren oc laa aff PIENNES, som oc bleff fongen i krig, oc 5
herren aff VERGIER finge baade beffaling offuer kyrilBer aff hannom,
effter adt hand haffde hafft dennom i fengBell, oc bleffue hans oc
hans søns kammeriunckre, oc haffue hafft andre høige befallinger,
oc lige laa herren aff ROCHEFORTT som vor conestablens broder, saa
oc en kallid ROQUEBERTIN, aff dett landskaff Cathelonie, som bleff oc 10
fongen i krig, huilcken hand oc haffde fongen, oc liden gjorde han-
nom megidt gott. Oc monge flere, oc aff adskillige land, huilcke
ville bliffue alt forlangt att opregne:|. Dette hører icke til wort syn-
derlige forBett: men uij maa uende igien oc Bige aff, huorledis i
hans tiid bleffue optenckte laadane onde fengBell oc laa adskillige, 15
oc huorledis hand før end hand døde kom i lige laadanne, oc haar-
dere fengBell, oc haffde store frøct end de hand haffde laditt fengfle.
†Huilckid ieg holder faare, at haffue uerid gudz velgierning emod
hannom, oc en part aff hans skersilds pine:|. Oc dette liger ieg, der
met at beuiiBe at intid menniske findis, i huad verdighed hand er 20
udaff, som io haffuer at lide, †uere sig enten lønligen eller obenbare,
oc synderligen de som andre plauge oc giøre dennom fortræd.

Jngen leffuer
uden sin
plauge.

Huordanne
fengBel kon-
gen lagde sig
felff udj.

Emod enden aff sine dage:| lod hand tornene trint omkring dette
lit huß PlesBis løcke oc belegge met suare iernllaar, skickede som
store røster. Oc lod giøre uid de iiij hiørner aff hußid iiij skøtte huß 25
aff jern, som uore gode, store oc tække. DisBe røster uore udenffor
muren, ud emod torffuid, paa hin lide graffuen, som uor steil op oc
nid, och met en flad bond som itt ølekar. †Hand lod || oc giøre mon- 261 r
ge iern spid oc mure dennom ind i muren, som haffde huer tre eller
fire odde, oc lod dennom sette vel tet oc ner hin anden:|. Oc yd- 30
dermere befol hand, at stetze skulle vere x skøtter met arbøst i gra-
uerne som skiude skulle til huem som kom nær flottit, førind porten
bleff oplæst. Oc vor hans mening at de skulle ligge i graffuerne, oc
haffue deris tilfluct, om behoff giordis, till diße skyttehuße som om
er talit. 35

Vel forstod hand att denne befestning icke vor noch imod vold
oc krigsmact, ingen frøct haffde hand heller der for: Men hand
gior-

giorde det, paa det att icke nogen første eller flere første skulle
giøre anslag oc indtage flottit om nattetide, enten met mact eller
met vilge, oc formiddelt nogen himmelig forstand som de kunde
haffue inde paa hußitt: oc laa tage sig all myndighed til, oc lade
5 hannom leffue, som it menniske der vore fra sine lind, oc icke verd
eller bequem til att regniere.

Wdi porten vore ingen aff de portenere, som plegede der att
vere. Porten gick icke op, før viii flog om morgenen, ey heller flo-
gis bruen neder før end samme time, oc da indginge hofftjenerne oc
10 høffuitzmendene for dravanterne, oc liden sette de deris vact aff
dravanttere baade i porten oc paa gaarden, ligerviis som det plei-
ger att lkee i en befæstning, som ligger paa en grendtze eller land-
mercke, huilcken mand vil haffue vel foruaritt. Der kom oc ingen
ind, vden att den lille lage paa porten, ey heller vden kongens vid-
15 lkaff, vden det kunde vere nogen kiøgemestere eller andit lodant
folck, oc icke komme end de heller i tale vid hannom.

261 v Er det da muligt, att holle en kong, oc forvare hannom erli-||gen, Kong Lodvig
i knappere fængslell end hand holt sig selff vdi? holler sig selff
fongen.

De bûr i huilcke hand haffde hullid andre, vore vid viij fødder
20 paa huer kant: oc hand som vaar laa mechtige en kong, haffde icke
vden en liden gaardt, at spatzere vdi, oc end kom hand fielden vd
paa gaarden, men blef paa lualen, oc kom icke lenger, vden aff ett
kammer i itt anden. Oc naar hand gick till melle gick hand icke
offuer gaarden. Kand da nogen lige, att denne konge icke haffde
25 at lide, laa vel som de andre der hand tilforn haffde plagit? Huilc-
ken laaledis lucte sig inde, oc vor i laadan frøct, i all hans bestilling,
oc for alle sine tilhøringer, at hand skifte huer dag oc vetzlede
tjenere, som hand selff hafde fremdragit, oc som haffde all ære oc
velfert aff hannom. Oc tore dog icke forlade sig til nogen aff den-
30 nom, oc indelucte sig selff i laadanne vnderlige lencker och lyc-
keller.

Vor end steden store oc rommere end almindelige fængslell: da
vor hand oc mere oc større, end almindelige fonger. Der som nogen
vil lige, att der haffue vel andre verit mere mistanckeffulde end
35 hand, da suarer ieg der laa thill, att det icke haffuer verit i vor tid,
eller, maa vel lkee, icke verit laa forstandige mend som hand, eller
hafftt laa gode vnderfotte som hand, oc (maa vel lkee) verit wmilde
oc Tyranner kunde ingen lide paa.

oc tyranske, huorfore de ike kunde lide paa nogen. Men denne gjorde icke jlde emod nogen, wden hand haffde giort hannom nogen synderlig fortørnelße.

Huem andre
volder megit
at lide skal
oc selff lide
megitt.

Gud straffer
for exempels
skyldt.

Thette haffuer ieg icke lagt, alleniste att tale om vor kongis mistancke oc wantro: men att ieg her met wille giffue tilkiende att hans taalmodighed oc lidelße, i sin hierte forrig, haffuer verit att ligne ved dett hand haffuer voldit andre at lide. †Thi ieg regner || dette 262 r
for en synderlig straff, som gud hannom giffuit haffuer i denne verden, paa det at hand skulle haffue dißminde straff i den anden. Her met mener ieg at lige bode de ting som ieg nu haffuer omtalit, saa oc hans store oc haarde siuger, huilcke hand fore frøctede fore, før end de komme hannom til honde:|. Oc saa acter ieg, att gud det giort haffuer, paa dett at de som komme effter hannom, skulle haffue nogit mere medynck met allmogen, oc vere minde skarpe til att straffue, end hand vor. Dog vil ieg hannom icke hermet beskylle, 15
kand ey heller lige, att ieg nogen tid haffuer seet bedre første end hand vor. Thi det hand end besuærede sit folck aff nødthørfft: haffde hand dog lodant hiertelag thill dennom, att hand icke haffde lidt, att en anden haffde giort dennom forffong, tenten ven heller fremmid:|. 20

†Effter all lodan frøct, mistancker oc plauge giorde gud mirackel met hannom, oc giorde hannom karlk, bode thill siæll oc liiff, som hand altid haffde for lid naar hand giorde sine mirackel paa siuge menniker. Thi hand tog hannom aff denne elendige verden met stor sundhed til forstaand, viiðdom oc gott ihukommelse (der hand haffde foit 25
alle sine sacramenter), att mand icke kunde acte nogit ve eller onde paa hannom:|.

Kongen be-
stiller sin
jordefærdtt.

Kong Lod-
vigs XI død.

Hand talde stetze paa en pater noster tid nær, i sin død. Giffuendis befallning, huorledis hand vilde at lkee skulde met hans jordefærd, oc naffn gaff dennom, som hand vilde at hans liig skulle følge, 30
oc lagde att hand hobedis icke att dø, før end om løffuerdagen. Den naade forhuerrfuede vor frue hannom, til huilcken hand altid haffde haft fortrøstning oc giort sine bøner.

Det skeede oc saa. Thi hand affgick løffuerdagen, som vor den næst den sidste augusti aar 1483 ved viij flet om afften, paa bemelte 35
Pleisis, huor siugen tog hannom nu liste gong om mandagen tilforn. || 262 v
Gud haffue hans siæl annammid i Bitt riige oc paradiß.

De

De fattige oc de ringe folck mue føige lide paa denne verdlens handell, eptherdi denne mechtige kong laa megit dervdi lidde, oc flæbit haffuer, oc endelig er faren fra det alt lommen oc icke haffuer kundit forlunge sin tydt en eniste time, ehvad flid hand der til
 5 giøre kunde. Jeg haffuer kient hannom, oc verit hans tienere i hans alders blomster oc i hans store løckfalighed: men aldrig laae ieg hannom vden møde oc omhuggelighedt.

For all velløst holt hand megit aff jact, oc met fule adt bede, naar laa vor tidt paa, dog haffde hand icke laa stor løst til att fliuge, som
 10 att iauge. Med quindfolck beuarede hand sig icke, all den stund ieg vor hoß hannom. Fordi den tid ieg kom til hannom, døde hannom en søn fra, huoraff hand fick laa stor en forrig, att hand loffuede gud, mig offuerværendis, att hand aldrig vilde røre nogen quindfolck, sin drotning vndertagendis. Oc enddog hand vor deß plictig,
 15 effter den hellige kirckis befaling: vor det dog vel megit, at hand bleff laa fast ved sin løffte, effterdi hand lae lomange, som gierne haffde verit hannom til villi, anleendis lynderligen att drotningen icke vor megit yndeligt, ellers vor hun en fore god drotning.

Wdi sin jact haffde hand laa megen wløst som thidfordriff, thi hand
 20 tog sig stor wmage til med adelvilt att fonge wden skud oc misinder, och allene met heste oc stoffuere. Hand stod fore aarle op, oc drog iblant medt vellongt vd, oc loed icke sin jact, ehuardan vetderlig det vor. Thi kom hand oc offte vel trett hiem, oc nesten altid vor wred paa nogen. Thi jachten er den ting, som de hende driffue,
 25 icke altid haffue løst vdaff. † Dog forstod hand sig so vell der paa
 263 r som nogen mand i || hans tid haffde regimente, den mening hafde alle mand om hannom:|.

Denne jact haffde hand altid forhender, thill saalenge der komme nogle tidender, om andit att tage vare. Fordi huer sommer vor der
 30 nogitt forhender emellom hertog CARL AFF BURGUNDIEN oc hannom. Men om vinteren gjorde de stillestandtt.

Hand haffde oc megit att tage vare met kong JOHAN AFF ARRA-
 GONIEN oc hans søn som i dag er kong aff Spanien, fader, angoindis
 dett greffuedømme Ruffillon. Thi enddog de arragoniske herrer vore
 35 vel fattige, oc haffde megit att tage vare met deris vnderlotte, lynderligen met dennom aff Barcellone, oc ellers nogle andre: oc endog den vnge herre enda jntyd herredømme haffde, men ventede
 att

Kong Lodvig
gierne i jact.Kong Lodvig
leffde sin al-
der medt
kyfchhedt.Jact icke
altidtt løstg.Kongen tager
icke iact for
alvore bestil-
ling.

att bliffue kong FRIDRICHS AFF CASTILLEN effterkommere, som vor hans hustru broder (huilckit hand oc liden bekom), gaffue de dog kongen megit att skaffe. Fordi vnderlotterne aff samme landt Ruffillon vore dem saare tilneygede, † saa att det kostede kongen oc rigit vel megit. Thi hand oc døde i alle de, oc ellers miste der mongen 5 erlige mand, oc kostede der monge penge paa, fordi denne krig varede saare lenge. Oc y saa maade varede den løst, som hand haffde aff jachten, en føige tid aff aarit, oc det (for hans egen person) met stor møde oc wmage, som sagt er:|. Oc naar hand skulle haffue ro, haffde hans tancker møde oc wro. Thi hand haffde monge stetz 10 at tage vare.

En langva-
rendis feide
emellom
Franckrige
oc Spanien.

Hand haffde oc gierne med sine naboers lybell att giøre, saa vel som met sine egne, † oc indfette folck i deris gaarde, oc vnderstod sig att vdfkiffte deris beffalinger:|.

Naar hand haffde krig, begierede hand frid eller stillestand, oc 15 naar hand det haffde, kunde hand det met stor nød thaale. Hand vende sig oc i monge smaa handell i sit rige, huilckit hand vel motte haffue verit foruden. Men hans complex vor lodan, oc lodant vor hans lefnit. Hand haffde oc saa god hukummelle, att hand alting || 263 v beholle kunde, oc kiende alle mend oc alle land trint omkring han- 20 nom. Oc i landhed hand siøntis bedre bequem till att raade for en heel verden end it kongerige. Jeg taler icke om hans første vngdom, thi ieg icke da vor hoß hannom. Men før hand bleff xi aar gammell, kom hand formiddelt nogle herrer oc andre i rigid i klammer met sin fader kong CARL VII, † och der aff yppedis den krig, 25 som føige tid varede oc kalledis la praguerie:|.

Kong Lodvig
aff god
hukummelle.

Kong Lod-
vigs lefnit i
hansvngdom.

Kong Lod-
vigs første
giftermaall.

Kongens
anden
giftermaal.

Der hand vor bleffuen til mands, fick hand til ecte itt frøicken aff Skottlant, emod sin vilge, oc det fortrødt hannom, saa lenge hun leffde. Oc der hun vor dødt, drog hand hen i Delphinat (huilckit vor hans eget landtt) for partiens oc wtyer skyld, som vor i kongens 30 hans faders gaardtt. Megit gott folck tiene hannom, oc megit mere end hand vell kunde formoe att holle. Den stund hand vor i Delphinat, fick hand hertogens aff SAVOYE datther til ecte. Oc kort der effter fick hand trette met sin hustru fader, huor aff øppedis en saare skarper krig. 35

Der kong CARL hans fader nu saae, att hand vor forsterckt paa fodfolck oc reigsetøig (som hannom siøntis), fick hand til raad att dra-

drage did i egen person, oc skilte hannom vid noget der aff. Hand kom did, oc stod hart med somme, att hand kunde faa dennom fra hannom. Ti bød hand dennom, som sine vnderlorte, oc vnder lidvonnige straff, at de skulde giffue sig fra hannom, huilckit monge lyde, oc det vor den vnge herre itt stor fortræd.

Men der hand saag att hans fader vor vred, blef hand tilfinde att drage døden oc lade hannom landit, endog handt vor sterck noch oc bemandit. Drog saa mit føige folck igennem Burgundien til her-
 264 r tog PHILIPPUS AFF BURGUNDIEN. †Hand bleff saare vnderlig vid ||
 10 hans komme:|, tog dog vel imod hannom † oc delde aff sit gode oc godtzs met hannom oc hans synderlig tienere, som vore greffuen aff COMMINES, herren aff MONTAUBEN, oc andre, oc det aarligen aars, ligerviis som en pension, oc ellers begaffuede handt de andre hans tienere, den stund hand vor der:|.

15 Hand bleff offte pendinge løb, formiddelt den store kost hand holt, met saa megit folck, som hand haffde. Huoraff hand haffde stor omhyggelighed, saa att hand nødis til att søge oc laane sig til hielp, ellers haffde hans folck dragit fra hannom. Huilckit er en første, som icke er der tilvont, en stor banghed oc bekymring. Derfor
 20 vor hand icke i det huß Burgundien wden forrig oc møde. Hannom vor oc fornøden at føige sig effter førstenn oc hans besynderlige gode mend, som noget formotte medt hannom: paa det att mand icke skulde kedis vid hannom, att hand vor der saa lunge, thi hand vaar der i fulde sex aar. Oc kongen hans fader loed aldrig aff att sende
 25 legater den ene effter den anden, att hand kunde faa hannom der vd, eller at mand skulde forvise hannom. Saa kunde y vel tencke, att hand icke haffuer verid ørckeløb oc vden luare tancker oc omhyggeligheder, den stund det varede.

Kong Lodvig
 drager til
 hertogen aff
 Burgundien.

KONG

KONG LODVIG DEN XI HAFFDE ALDRIG AN-
DIT END OMHU OC WRO VDI SIT HIERTE. SAA OC
HERTOG CARL AFF BURGUNDIEN
CAP. III

NAAR KAND MAND DA SIGE ADT HAND HAFFUER ⁵
hafft glæde eller løst? anleendis alt dette ieg her offuen haff-
uer opregnitt. Jeg troer att liden hans barndom, oc den tid hand
intit kunde forstaa, || haffuer hand aldrig hafft andit end sorg oc træl- ^{264 v}
dom, indtil sin døde dage. †Jeg troer oc saa att derfom alle de gode
dage, som handt haffuer hafft i sin liffs tid, vore vel tolde, i huilcke ¹⁰
hand haffuer hafft mere glæde oc løst, end møde oc vedervilge:
da skulde de icke vere saare monge. Oc troer vel att der skulde fin-
dis xx arbeids oc trældoms dage emod en glædis oc huiledag:|.

Hand leffuede vid lxi aar, dog haffde hand altid haft den tancke,
att hand icke skulde leffue offuer de lx, ligendis att i lang tid vor ¹⁵
ingen konge i Franckrige blefuen ældre end saa. †Somme vilde
lige att det icke er skeet, siden den kongs tid, som kallis GRAND.
Dog haffde kong LODVIG næsten forleffued det første aar til try-
sintztuiffue:|.

Om hertog CARL att tale, huad life eller løst kandt mand lige, at ²⁰
hand haffuer hafft, mere end vor konning, som ieg haffuer omtalit.
Det er vel sant, at hand i hans vngdomb icke haffde megen omhu,
thi hand beuarede sig met ingen ting, førend hand bleff xxii aar
gammel, oc indtill deß leffde hand karlk oc vden sorg. Der effter
begyntte hand wltør met sin faders befalningsmend: men faderen ²⁵
holt met dennom, oc derfor holt hand sig fra faderens næruerelle,
oc drog hen vdi Holland att vere, huor hand blef vel vndfangen,
fick oc metholt aff dem aff Gent. Faderen kom iblant met til han-
nom, hand haffde selff intit land fore att raade, men det land Hol-
landt vor fore rigt, oc vitte hannom megen stor skenck, saa oc mange ³⁰
store byer i andre landt, forhobendis i fremtiden att haffue en naa-
dig herre i hannom. Huilcket er en almindelig sedvonne, at mand
altidt er lodant folck mere til vilge, huiß || mact oc myndighed mand ^{265 r}
forhober at i fremtide skal voxe oc formeris: end den som allerede
er saa høit kommen, at hand icke høre kand stige, † oc er kierlighed ³⁵
me-

Barndom-
men er det
beste aff vor
alder.

J lang tid
ingen kong i
Franckrige
eldre end
lx aar.

Hertog Carls
medfomme-
lige leffnit.

Hertog Phi-
lippus holder
met sine her-
rer emod sin
søn.

Hertog Karl
drager fra sin
fader.

Merck.

megit større til lodanne, lynderligen eblant almogis folck, end til de andre:|. Derfor hertog PHILIPPUS der hannom bleff sagt, adt de aff Gent vore saa kiere adt hannom, oc att hand saa vel vilte att følge dennom, lagde handtt: de elcke vel deris tilkommendis herre, men
 5 naar hand bliffuer herre oc kommer til regimentit, da haffue dee hannom for had. Oc dette ordsprock vor lant, thi de aldrig elckte hertog CARL, liden hand kom til regimentit oc bleff deris herre, huilckit de oc vel lode paa kiende, som ieg andensteds sagt haffuer. †Saa vor hand ey heller paa sin side kiert ad den-
 10 nom:|. Oc hans affkomme haffue de gjort den største skade, som dennom haffuer verit mogeligt.

Ordsprock
om dennom
aff Gent.

HUORLEDIS I KONG EDUARDS AFF ENGE- LANDS TID BEGYNTIS PARTI OC FACTIONER IBLANT FØRSTERNE OC VAREDE I XXIX AAR

15

CAP. V

FREMDELIS, HUAD LISE HAFFDE HERTOOG CARL SIDEN hand begynte krig †for de herligheders skyld i Picardien, som vor naadige herre haffde igienløst fra hans fader hertog PHILIPPUS:|, oc haffde giffuit lig til de andre herrer i rigit, i den krig som kalledis
 20 det mene beste? Hand haffde altid trældom oc ingen glæde, bode paa sin person oc i lit lind oc line tancker, fordi offuermod reigste lig i hans hierte oc opuacte hannom til at attraa alt det hannom laa vel til haande.

Offuermod
fører trældom
och
wmage.

Huer sommer drog hand til marcken met stor lifsfarlighed, oc
 265 v haffde selff all sorgen oc omhyggeligheden for sin leiger, oc || haffde icke enda noch att skaffe, som hannom tøcktis. Hand vor den første som opstod om morgenen, oc den sidste lig lagde, ligeruis som hand haffde verit den armiste i hoben. Naar hand nogen vintter haffde huile oc stilhedt, vor hand vde om pendinge att samle. Huer
 30 dag vor hand til vercke strax sex flog om morgenen. Hand haffde stor løst till, oc gjorde stor flid, oc tog lig megen wmage til, att hand kunde samle monge legater. Oc i lodan møde oc wselhed endede hand sine dage, oc bleff slagen aff de Suitzer for Nance, som i her offuen seet haffue. Oc kand mand icke lige, adt hand haffuer haft
 en

Huo som
forvil hand
forwor.

en guod dag, liden hand først begyntte oc tog lig offuer at formere sin mectighedtt, ind till hand tog sin dødt paa lodan trældom oc mødsomhed. Huad haffde hand hafft det behoff? saa riig som hand vor, oc saa monge skønne stæder oc hertogdømme som handtt haffde vnder sin lydighed, huor vdi hand haffde kundit vere saa fore vel oc roligen, om hand ellers hafde villet.

Kong Edvards leffnit.

Fremdelis maa ieg tale om kong EDVARDT, som vor en saare stor oc mectig konning. Der hand vor endnu i sin første vngdom, saag hand sin fader hertogen aff DYURCH slagen oc nedlagt i en flactning, oc met hannom greffuens aff BERVICK fader. Denne greffue aff BERVICK regierede kong EDVARDT i hans vngdom och haffde alle hans sager i befalning, oc sant at lige, gjorde handt hannom til kong, oc vor aarlage thill, att hans herre konge HENDRICK blef nidlagt oc slagen, som lenge haffde regnieritt i Engelandtt oc (som mig lienis, oc effter verdtzlig dom) vor den rette konning. † Men huad lodanne sager er angaindis som ere kongeriiger oc førstedommer: haffuer gud denom i sin haand oc raader derfor. Thi alt kommer fra hannom. || 266 r Orslagen huorfor greffuen aff BERUICK tiene dette huß JORCK emod kong HENDRICH, som vor aff dett huß LENCLASTRE:|, vor att kong HENDRICH vor føige forstandig, oc der aff yppedis en faction oc parti i hans gaardtt. Hans drotning, som vor aff det huß ANIU oc kong RENATI datther AFF SICILIEN, gjorde lig anhangs met hertogen aff SOMBRESSET, emod greffuen aff BERVICK. Aff den aarlage bleff hand det flect LENCLASTRE saa fiendtt, att hand holt paa deris hond aff JORCK, oc ødelagde kong HENDRICK, som alle mand holt oc haffde hollit, bode hannom oc hans oldeffader, for deris retter herrer oc konninger.

En førstinde skall icke vere partiisk.

Denne drotning haffde megit bedre giort, der som hun haffde giort lig til dommere eller meglere imellom begge partierne: end att hun holt met oc forsuarede den ene, det haffuer mandt liden saa beffunden. Fordi di haffde aff den aarlage mongen flacthning i Engeland, oc varede denne krig 29 aar, oc, snarist sagt, bleffue de næsten alle slagne, bode paa en oc anden side. † Och effterdi wi komme paa thale om parti oc anhang:|, ere de fore farlige, oc lynderligen hoß de ædle oc mectige, thi de ere tilbøilige dennom att størcke oc fremholle. Nu mo nogen lige, att formiddest lodan wenighed kand mand saa ny tidender at vide, oc begge parternis mening

Partiers farlighedtt.

oc

oc anslag at forstaa, oc dißbedre vare sig for dennom oc holle begge partier wnder auffue. Jeg lader det vel skee, att en vng konge gjorde det iblant quindfolck, oc kunde haffue megen tidkort oc lyft der aff. Men att føde oc stærcke parti eblant mandffolck, som førster oc
 5 andre mandmodige oc hærdige folck: det er den farligste ting som vere kandt. Det er att optende it stor ild i sit eget huß. Thi strax liger den ene part, kongen er oß emodtt, oc liden tencker hand paa, huorledis hand kand bemande sig, oc slar sig saa till kongens wuener. Dette motte de vel haffue vist aff den skilactighed, som vor
 10 emellom dett huß ORLEANS oc BURGUNDIEN, huor aff yppedis en
 266 v krig som varede 72 aar. De Engelske ble-||ffue oc saa omsier blandede der iblant, oc gjorde saa vel deris ting att de moxen haffde offuerdragit oc indtagit det gantze riige.

Aff indbyrdis kri kommer vdvortis, oc er forderuelig.

Aff huadaarsage de Engelske bliffue saa mectige vdi Franckriige.

15 **KONG LANCELOT AFF VNGEREN BLIFFUER
 FORGIFFUEN AFF EN QUINDE I ITT EBLE, SOM
 HUN GAFF HANNOM
 CAP. VI**

20 **J**GIEN ATT KOMME TIL VOR KONG EDVARD, VOR HAND
 en megit vng oc deilig første, oc en met de deyligste i verden. Der hand i alle maade haffde skickit sin ting vel i lauge, haffde hand all sin løst oc tidffordriff met quindfolck, gestebud, bancked oc jacht. Oc ieg tencker, att det saa varede i sextan aar eller saa vid laug, indtill den wenighed begyntis emellom hannom oc greffuen aff
 25 BERVICK. Oc endog hand bleff met alle fordreffuen aff rigit, saa stod den modgang dog icke lenge paa, thi hand kom til lands igien, oc vant seir, oc liden tog til sin velløst oc tidsffordriff igien, mere end tilforn.

Kong Edvardt megitt deiligt.

Kong Edvard leuer i vel-løst.

Hand bleff træg oc fræctede for ingen, oc begynte hand att bliffue
 30 tæck oc fuldsom, oc i det beste aff hans alder begynte hans vordentlige leffnit att gnaffue hannom oc formindske hans hilbrede, att hand døde saare bradeligen, som sagt er, aff en popellie, oc gjorde al sin affkomme til intit, oc synderligen dem paa suerdliden, oc det gandske rige lige saa (som mig er fore sagt).

Johannes
Huniades aff
Moldovia.

Lancelott
kong i Vn-
gern oc
Bemen.

Johannes
Huniades
sønner paa-
gribis.

Kong Lance-
lott forgiuen.

En vnderlig
forgifft.

Vngerns pri-
vilegier om
en kong att
velie.

Johannis
Huniadis eff-
terleuerfke.

J vor tid haffue regnerit tuende veldige oc vile førfter, den først JOHANNES HUNIADES AFF MOLDOVIÂ, hand haffde stor regimente i Vngeren, oc vor hand en ridders søn kallit BLANCK AFF VALACHIE, som vor en riddermandsmand, dog saare forstandig oc duelig. Denne HUNIADES vant megen skøn seyr aff Tørcken, som er det vngerske 5 rigis nabo, formiddelt de || land som hand haffuer veldet sig til i 267 r Græcia oc Schlauonia. Snart effter hand vor dødt, kom LANCELOT till mands alder som Vngern och Bemen aff rette tilhørde. Hannom (vil mand lige) bleff rood aff nogle, adt gribe bemelte JOHANNES AFF MOLDAVIA tuende sønner, oc skiude paa dennom att belkylle, att 10 deris fader i LANCELOTTZ barndombs tid haffde tagen sig for megen myndighed til i rigit, oc att det vor att befrøcte at hans børn som vore fine personer, motte i fremtide giøre lige saa. Derfor bleff hand til linds, att lade dennom gribe bode to, som hand oc gjorde, oc loed strax affliffue den elste, oc sette MATHIAM i fengsel til Bude 15 † (som er den fornemste stadt i Vngern), dog bleff hand icke lunge i samme fengsel, maa skee gud haffde behagelighed til den tieniste, som hans fader bemelte LANCELOTT giort haffde:|. Kong LANDCELOTT bleff kortt der effter forgiffuen til Prag i Lanto Bemme, aff en adels quinde † (hueß broder ieg haffuer kient):|, huilcken hand haffde 20 hafft kierlighed till, oc hun til hannom. Men hun tog til møstøcke, adt hand giffte sig i Franckriige met kong CARLS VII dotther † (som i dag kallis førstinden aff VIEN):|, fordi hand fruen anderledis loffuit oc tillagt haffde. Oc forgaff hun hannom i itt bad, giffuendis hannom itt eble at ede, oc haffde kommit forgifft paa kniffkafftett, som 25 hun fick hannom at æde eblet medt.

Strax denne kong LANCELOTT vor dødt, forsamlede de vngerske herrer sig til bemelte Bude, att keise dennom en konge effter deris seduonne oc priuilegier som de haffue. Som er att naar deris konge dør vden || arffuing, mue de keise sig en anden. Och som de der 267 v vore forsamlede och fuld vell splitactige om denne høighed oc kongelig ære: kom til bys bemelte JOHANNIS HUNIAD effterladne frue, MATHIÆ moder, saare sterck i følge, thi hun vor riig paa rede pendinge, som hindis herre haffde latt effter sig, oc kunde der for met en snarhed forsamle megit folck. Jeg troer oc vell ad hun haffde 35 gott kundskaff met dennom, som vore komne til denne forsamling, oc met dennom i byen. De hulle paa hendis haand for hendis salli-

lige herris skyld, som haffde haft saa stor mact oc myndighed i riigit. Hun drog met lodan methold til fengselit, oc vdtog sin søn.

Somme aff de herrer oc prælater, som vor forsamlede at keise kongen, flyde bort aff redtzell. De andre giorde MATTHIAM til kon-
 5 ge, huilckit regnerede der i rigit met megen løckfalighed † oc haffde
 saa gott itt loff, som nogen konning som der i rigit i long tid regnerit
 haffuer, oc i somme støcker bedre:|. Hand vor en aff de dueligste
 herrer som i hans tydt regnerede. Oc haffuer vundit store seyr aff
 10 Tørcken i sin tidt, intit belkad litt rige, men formerit det † bote paa
 den side imod Tørcken, saa oc i Bemen, huilckit hand meste parten
 inde hafde, i lige mode oc saa i Valachien, der som hand haffde hiem-
 me, oc i Schlauonien, vd emod Tydsklands side:|. Fra keiser FRED-
 RICH, som end nu leffuer, tog hand største parten aff Østerige, oc
 haffuer det beliddet indtill sin dødt, † huilcken dødt skede til Vien,
 268 r som er hoffuitstaden i Østerige, aar 1491:|. ||

Matthias Jo-
hannis Huni-
ads søn kong
i Vngern.

Matthiæ due-
lighedtt.

Kong
Mathias dør
til Vien.

Hand vor lodan en konge, att hand io saa vel bestillede sin sag i
 frids tid, som i feide. Emod enden aff sine dage bleff hand en me-
 git statelig oc prectig kong i sin gaardtt, oc forsamlede megit herligt
 aff løføre, ringe, kæder, smøcker, oc smide, der met att staffere sin
 20 gaardtt. Alting bestillede hand vid sig selff, eller vid sin egen be-
 falning: hand fløde det saa, att mand fore frøctede hannom, thi
 hand bleff omlier w mild. Omlier falt hand i suar wbodelig siugdom,
 der hand enda vor saare vng som xxviii aar, eller saa ved
 laug. Hand døde, effter hand haffde hafft møde
 25 oc arbeid i alle sine dage, oc megit
 mere end monge andre.

TØRCKEN DER HAND VOR XXIII AAR GAM- MELL VINDER DETT KEISERDØMME CONSTANTINO- PELL, ALLE CHRISTNE TIL STOR HONHEIDTT 30 CAP. VII

TØRCKEN SOM IEG TILFORNE OMTALDE, VOR EN VIISZ
 oc duelig første, oc brugte mere klogskaff oc treerskhed, endtt
 duelighed oc mandelighed. Den tid hans fader døde, wor hand
 fore mectig, oc vor en duelig første.

Torckke
keiser Baja-
zetus.

Constanti-
nopol vindis.

Der hand vor **xxiii** aar gammell, vantt hand Constantinopol. Jeg haffuer leet hans contrafey, der hand vor i denne alder, oc fiøntis mig der paa, att hand skulle vere en mand aff stor forstaandtt. Dett vor alle chriſtne en stor spott, att de loede det vindis. Hand vant det met storm. Oc da bleff den orientſke, det er den chriſtne key-⁵ Ber flagit || paa muren, der ſom byen vor beſkutt, oc anløbit ſkede, ^{268v} oc mongen reilig mand met hannom, oc mongen quinde aff ypperlig oc ædell ſlect bleff voldtagen. Summa der blef ingen grumhed tilbage.

Tyrckens
feyr.

Dette vor hans førſte bedriff, ſiden holt hand vid att bedriffue ¹⁰ ſodanne ſtore gierninger, att ieg en tyd hørde en fenedſk legat lige til hertog CARL AFF BURGUNDIEN, at hand haffde vundit tuende keiſerdømme, fire kongerige oc to^c byer, hand mente de keiſerdømme Constantinopol oc Trapezontze, de kongeriger Syria oc Armenia, oc Pelopenelus, huor hoß hand och indtog mange øer, oc ¹⁵ der iblant Mitilenez. Hand indtog oc neſten gandske Albaniam och Slavonien.

Trende
merckelige
herrer.

Oc dette altſammen haffuer hand tagit oß chriſtne fra, men hand gjorde oc ligelaa vid dennom ſom haffde den ſamme tro met hannom, oc forderffuede mongen stor herre aff dennom. Meſte parten ²⁰ aff line gierninger regierede hand vid ſig ſelff, oc met ſin egen forſtaandtt. Saa gjorde oc vor konning oc MATHIAS kong aff Vngern. Oc diße haffue verit de trende mechtigſte oc mercheligiſte mend, ſom haffue regnerede i hundrede aar, men vor kongis æractighed oc hans fatzon att omgais met folck, oc att holle ſig emod line egne oc emod ²⁵ fremmede, vor megit anderledis oc bædre end de andris. Saa vor hand oc en ſaare chriſten konning. || ^{269 r}

Tørckens
vælføstighed.

Saa megit vertzens løſt er angaindis, tog denne tørckilke keiſer ſin part god der aff, oc leffuede der vdi en stor part aff ſin alder. Haffde oc giort mere ont end hand gjorde: der ſom icke det haffde ³⁰ verit. Hand sparede ſig i ingen kødelig wreenlighed, † oc vor aadig offuer all maade. Hannom komme oc haſtelige ſiugdomme paa, effter ſom hans leffnit tillagde:|, thi det ene hans been begyntte att hoffne, ſom ieg haffuer hørt aff dennom det leet haffuer. Och tog det hannom førſt om sommeren, att benit bleff ſaa ſtort ſom en mand ³⁵ i midie, oc intit hull vor der paa. Siden ſettis det igien, oc ingen læge kunde forſtaa ſig paa huad det vaar. Dog ſagdis det att hans

Tørckens
siugdomme.

aa-

aadighed hialp der vel til, men det kunde dog well vere en fynderlige
 straff aff gud. Saare lidit loed hand lig til liuffne, men holt lig inde-
 lucht i sin vogen, paa det mand icke skulle vide, att hand vor saa
 ilde faren, oc saae saa ilde vd, att hand derfor icke skulle bliffue
 5 foractit.

Hand døde vel bradeligen, oc da vor hand 52 aar gammel eller
 saa paa paß. Dog giorde hand sit testamente, huilckit ieg haff-
 uer leet, oc giorde sig samvittighed paa en skat, som hand nylige
 haffde lagt sine vnderfotte paa. Oc dette testamente er sandrut.
 10 Huad bør da en christen første at giøre, som ingen mact eller rett
 haffuer, paa billighed grundit, noget lodant at paalegge vden almog-
 ens minde.

Tørcken gjør
 samvittighed
 af en skatt
 hand paa
 lagde.

Nu haffue vi hørt saa monge drabelig oc mectige mends dødt
 269 v paa en kort tid, huilcke sig saa høiligen haffue bemø-||dit, at de
 15 kunde formere deris mectighed, oc ligge ære ind, oc der vdoffuer
 haffue lid saa megit ont, oc forkorthed deris liiff, oc deris siæle (maa
 vel lke) skulle det vndgielde. † Dette er icke lagt om Tørcken all-
 ene, thi ieg holler saa for, at det er klar sag, att hand er henddragen
 til sine forherrer oc forfædre.

20 Om vor konning forhobis ieg, som lagt er, att gud vil giøre naade
 met hannom, saa oc met de andre, om saa er hans gode vilge. Men
 att tale her om aff det naturen giffuer, som en mand der icke er aff
 naturen høig forstandig, eller ey er det bleffuen formiddelt bøger
 oc læfning, men ellers haffuer nogen fiøge fforsfarenhedt:|, haffde
 25 det verit bedre, bode for første, saa oc for huer mand aff den
 middel ståt, som haffuer leffd vnder deris regimentte, att de haffde
 tagit den middellweyg. Det er, verit minde omhyggelige, minder
 vdlæbit sig, oc minde fattid sig fore, mere frøctet fore att fortørne
 gud oc att forligge deris almoge oc deris naboer, oc det i saa monge
 30 maade, oc met lodan grumheidt, som ieg her offuen nochsomme-
 ligen haffuer forklart, oc tagit sig mere erlig life oc glæde till, di
 saa atborit haffde deris liiff bleffuit diß lengre, siugdom kommit dem
 diß senligere, oc deris dødt bliffuit mere klagit oc minde attrait,
 oc de selff hafft aarlage thill, att icke frøcte for døden.

En god ler-
 dom for
 første.

35 Er det mugeligt, att see skønnere exemplar der paa, att det er en
 ringe ting om itt menniske, oc att dette liiff er kort oc kummerfuld,
 oc plat intit, huad heller de ere aff de store eller aff de smaa. Saa
 ti-

Formaning
 om menni-
 skens leff-
 tid.

tilige de ere døde, er legomed for alle mennifker vederfkygeligt oc
foracteligt, oc siælen lamme time hun gaar aff legomit, far hun hen
oc anammer fin dom. Oc ret at lige, er sententzen afflagt aff
gud, i lamme øigenblick fom hun fkilis fra legomit, effter
legomens gierninger oc fortienifte, huilcken sententz ⁵
mand kaller den particular oc fynderlige dom.

FINIS

JO-

17 r JOHANNES SLEIDANUS YNSKER LESZEREN
ALT GOTT

JEG HAFUER DER INGEN TUIFFL PAA, ATT HUER DEN
som nogedt er forfaret, io forstaar huor nøttig denne historie
5 er. Oc att ieg hende haffuer uilled offuerfette, aff frantzolken
paa latine, haffuer ieg giortt for den eniste lags skyld, att den er
laare nyttig i denne tiid. Saa vil nu oc vere fornøden, paa dett hun
kand bliffue deß religere oc bedre att forstaa, nogle støcker grun-
deligen att giffue tilkiende oc forklare. For dett første lee vi, adt
10 de tuende stormectige hus oc flecter, dett franfolke oc dett bur-
gundilke, uden affladelße føre krig imod hin anden. Di vil dett vere
fornøden, samme krigs orlage aff roden och oprindelßen att giffue
tilkiende. Paa dett mand kand lee huor suartt dett er oc vanske-
ligt, naar en krig och vvilge først er begyntt imellom veldige første,
15 den saaledis att affstyre oc nedlegge, att der io nogett igien bliffuer,
huor medt mand samme ild kand igien optende. Denne orlage haff-
uer sig saaledis.

Frantzolke
och burgun-
dilke huß.

Dett hertugdømme Burgundien tilffalt JOHANNI VALESIO, kong
PHILIPPI VALESII aff Franckerigis søn, huilcken døde i j^c och x aar
20 liden. Hand bleff fangen aff de Engelske hos Poitiers, udi en flac-
ting, døde liden i Engeland, oc effterlod fire sønner, CARL, LODUIG,
JOHAN oc PHILIPPUS. Kongerigidt tilffalt CARL, di hand uor den eld-
ste, oc bleff liden kallid CARL V aff dett nauffn, oc for sin store due-
ligheds skyld bleff kallidt mett tilnauffn CARL DEN FORSIGTIGE. Vdi
25 sølkeneskifte oplod hand sin broder PHILIPPO dett hertugdømme
Burgundien, lodant som hand den aff sin fader haffde anammitt.

Det hertug-
dømme
Burgundien.

Saaledis bleff PHILIPPUS hertog i Burgundien, oc bleff kallid medt
thilnauffn PHILIPPUS HIN FREIDIGE eller MANDELIGE. Hand fick till
hustru greffue LODUIGS AFF FLANDREN eniste dotter, och bekom
30 medt dette gifftermaall disse land Artois, Flandren, Høigburgundien,
17 v Neuerß oc Rotelin. Effter hannom bleff hans søn JOHAN hertog, ||
oc samme tiid uor KARL VI konge i Franckerige, som vor kong
CARLS V søn. Hand uddrog medt krigsmact, att feide hertogen aff
BRITANIEN. Oc som hand uor kommen till den stad Mans, bleff
35 hand forbistred som hand reed, oc bleff sine lind berøffuitt. Oc end-
og att denne kranckhed icke stedze varede uid, saa stod dog dett
gantz-

Carolus pru-
dens.

Philippus
fortis, audax.

Carl VI.

gantze regimente i hans farbrøders hænder. Hand haffde en broder, LODUIG uid naffn, som vor hertog aff Orleans. Jmellom hannom oc hans farbroder løn, hertog JOHAN AFF BURGUNDIEN, yppedis tuist oc wuilge for regimentids skyld. Fordi der kongen vor slagen medt liugdom: vilde io huer aff dennom vere ypperst regentere. 5

Hertogen aff
Orleans fla-
gen. Denne tuedract, der hun dag fra dag io lengst och mere voxte oc lig formerede, skede dett lig saa, at hertogen aff ORLEANS, som hand om nattetide gick hiem til sitt herberge medt saa tienere i følge, bleff hand till Paris ihjellagen. De som dette mord bedreffue, flyde hen i dett flamske hoff der sammesteds, huilckid mand siden fick att 10 vide, der mand der om lod grantze oc forffare. Om anden dagen ginge tillammen kongens farbrødre oc andre flectinge, oc iblant dennom hertog JOHAN AFF BURGUNDIEN. Oc der dette mord haardeligen aff dennom bleff beklagett, merckte hertogen aff BURGIS, att hertogen aff BURGUNDIEN skifte farffue udj litt anlict, derfor 15 trode hand aff til en lide, och tilspurde hannom i venneuise, om hand vilte aff denne sag nogett att lige. Da suckede den anden, oc bekiende att hand dett haffde bestilled. Da sagde hertogen aff BURGIS, o mig arme mand, att jeg milt tuende frender paa en dag. Hertogen aff BURGUNDIEN holt sig snarligen fra hannom, oc lod som 20 hand strax uilde komme igien, lette sig paa en hest, oc tog saa tienere medt sig, oc red hasteligen till Arris. Bessoll oc litt folck, att de skulde affkaeste broen som de vore offuereden, kom saa wlskad der fraa.

Der effter sammenskreff hand krigsfolck, oc fordi hand vilte huorledis dett haffde sig medt kongen, oc att til hoffue och andersteds 25 i rigid vor splid oc wenighed: begynte hand at angribe Franckerige, oc de aff Paris hulde paa hans haand. Oc effter megen oc languarindis handel i sagen, kom dett saa langt, at kongen lod sig medt hannem forlige, oc bekiende offuerliust at dette manddrab 30 vor sked medt rette, oc till gaffns for dett mene beste. Men, som det pleiger almindeligen at tilgaa i de ting som icke ere bygde paa en god grund, haffde andre førster oc statter i rigid, oc synderligen hertogens aff ORLEANS løn, wbehagelighed till denne kongens contestation och forligelssmaall, oc sagde || att kongen vor icke vid sine find. 18 r Der mett begynte denne wuilge sig igien att yppe, och synderligen for den skyld, at kong CARLS løn begynte effter honden at bliffue stor

stor och mechtig. Om de tide som denne tuedragtighed sig igien fornyede, stod dett saare ilde till i Franckerige. Fordi de Engelske som liden kong PHILIPPI VALESII tid høigeligen haffde anffectid Franckerige: saa tilige de saage denne leilighed oc orlage, begynde de at
 5 føre en saare haard och sterck krig. Der alle sager nu saa ilde stode, begynte mand at raadsla, huorledis mand kunde føre raad her uid.

Der de Engelske haffde beleigrid Ruan, kom dett saa langt, at mand tillagde hin anden loffue och leide paa en och anden lide, at hertogen aff BURGUNDIEN oc delphinen, kongens eldste søn, huilcken liden bleff kallid CARL VII, skulde mødis till Montreau, som ligger xx mile offuen Pariis. Der bleff hertogen aff BURGUNDIEN som vor gongen thil delphinen, i hans neruærellse tagen aff dage, aff
 10 nogle hertogens aff ORLEANS tienere, huilcke delphinen haffde tagid medt sig til samme mode. Oc dette skede lige xii aar effter adt
 15 hertogen aff ORLEANS vor omkommen. Dette mord understod sig hans søn PHILIPPUS at heuffne, som kalledis PHILIPPUS HIN FROMME. Di gjorde hand forbund medt de Engelske, och med deris hielp førde en longuorindis feide paa Franckerige. Omsier lagde store herrer oc potentater sig der i blant, oc da bleff thill Arras, dett er
 20 Atricht, giortt fredt imellom hannom och kongen. Dog bleffue icke de Engelske der udj medtbegreffne, fordj de foregaffue alt for horde oc skarpe middel och vilkor.

Samme tid vor Franckeriges krone saare hartt trengd oc betuingedt, saa att friden vor saare fornøden. Di bleff hand oc hertog
 25 PHILIPPUS saare nyttig, oc hannom megid till vilde. Jblant anditt indgaff kongen hertog PHILIPPUS oc hans suennebørn alle de stæder och landskaff, som ligge paa den flod Soma, medt sodanne vilkor, som denne hiltorie uduiBer. Der denne frid uor giortt, haffde kongen gott at giøre, di vende hand den gantzke krig och al sin formoge
 30 imod de Engelske, som samme tijd indehaffde en stor partt aff Franckerige, oc endeligen fordreff hand dennom saa aldelis aff rigett, adt
 de paa denne dag undertaged Calæs saa gott som inted inde haffue, som vert er at tale om, paa denne lide haffuitt. Effter kong CARLS
 18v død gick krigen, som tilfforn medt stor nødt oc || megen wmage
 35 neppeligen kunde bliffue affstilled, an igien, imellom kong LODUIG XI oc hertog CARL AFF BURGUNDIEN, som mand kand forstaa aff denne hiltorie.

Hert: aff
Burgundien
affliffuid.

Philippus
bonus.

De Engelske
aff Franckerige
fordreffne.

K: Loduigs
oc hert: Carls
krig.

Men der hertog CARL kom om halvßen hoß Nancy, begynte kongen at forfølge dett burgundiske hus, paa dett allerheftigste, oc indtog icke allene høige oc nedre Burgundien, men oc laa en stor partt aff Picardien och dett land Atricht. Siden feidede hand hertog MAXIMILIAN, keyßer FRIDRICKS søn, som haffde thaged thill ecte hertog CARLS dotter och eniste arffuing. Der denne krig formiddelt itt gifftermaall omsier oc laa vor att ende, oc kong LODUIG vor død, oc kong CARL DEN VIII vor nu voxen, lende hand sin brud, MARGARITAM, MAXIMILIANJ dotter, som for nogle aar siden bleff førtt thill hannom, hiem igien, oc tog igien thil hustru ANNAM, hertog FRANTZIS AFF BRITANIEN eniste dotter, som uor MAXIMILIANO troloffuid, offuerliust udj kircken. Oc dett gjorde hand, paa dett hand kunde udj stille oc god ro uden videre trette beholde dett land Britanien, aff huilckid hand allerede den største oc beste partt vunditt och indtagged haffde.

Carl VIII.

Keyßer Maximilianus angriber kong Carl, hof Fornouo.

Da bleff saarid, som nyligen vor lægt, opbrutt igien, oc begyntis igien saare befuerlige feider, for denne forhaanelsßis skyld som keyßer MAXIMILIAN mente sig att vere vederffaren. Oc i blant anditt, der kong CARL haffde vundett dett rige Naplesß, oc drog paa sin hiemreyße: betredde oc angrebe keyßer MAXIMILIANUS hannom, som sig haffde forbunditt medt paffuen, kongen aff Spanien, de Fenediger, oc LODUIG SPHORTIA som vor hertog aff Meylan. Oc kongen som vore megid suagere end dette forbund, haffde belynderlig lycke, at hand kom der fra wllagen. J blant dett romske rigis afflked oc belluttninger maa mand læsse, at keyßer MAXIMILIAN vor begierendis hielp aff rigens kyrfføster oc stende, imod kong CARL, som imod den der begierede att opuecke ny oprør oc gienstridighed imod paffuen oc de potentater i Jtalien. Effter hans død tilffalt Franc-kerigis krone kong LODUIG XII aff dett nauffn.

Paffue Julius II end Frantzolk.

Oc endog denne wulge oc fiendskaff i nogle maade uor bleffuidt stilled, haffuer der dog intett vist oc bestandigt venlskab ueridt dennom imellom, oc der udj volte paffue JULIUS II, som vor imod Franckerige gandske fiendsk, oc lkaffede sig hielp oc anhang, alt huad hand kunde || affsted komme, ther ebland wor och keyßer MAXIMILIAN, som i long thid regnerede och haffde fiendschaff och saa med FRANCISCO VALESZIO kong i Francherige, thend første aff thet naffn, och effter keyßer MAXIMILIANI død, huad krig Bidenn werrid haffuer, emel-

emellum keyßer CARLL V, MAXIMILIANI sønneßon (wdi huilchen thend burgundische Bleggt och herthog CARLS affkomme Baa gott Bom er fød paa ny egien), och thenne Bamme FRANCISCUS, er paa thenne dag noch obenbare.

Carl v och
Franciscus I.

- *252 r Thisse thinng alle haffuer ieg Baaledis effter hinn || andenn for-
følgendis willed forthellie, for thennd Bags Ichyld allene, att ieg her
med kunde giørre thenne historie noged klar och forstannndelig, och
paa thet ieg kunde giffue thill kiende, att Biden herthogen aff OR-
LEANS bleff Blagenn, Bom nu er 138 aar Bidenn, Stedze och wden
10 affladellße haffuer werrid krig och wenighed emellum the konger
aff Franncherige och thet huß BURGUNDIEN, huilched allt Bamen ther
thill kand thienne, att førster och theris raad paa thet aller flittigste
Ichulle foreuere, att iche giffuis nogen aarBage thill wenighed, thi
Baa thilige thuedrechthighed først kommer paa fode, følger strax
15 wlempe och wløcke thend ene effter thend anden, Bom wii och
well Bee huortt Bagen er hen kommen, thend stund the med Stedze
warendis had haffue althid hafft ny aarBage thill wløst och feide,
i thet att keyßerenn Big beklager att Burgundien er hannum och
hans foreldre frathaged, kongen aff Francherige klager ther emod
20 att Meylan er hanum frathaged, och for thend Ichyld att keyßeren
haffuer indehafft Naples och andre land, Bom kongerne aff Fran-
cherige thil fornn haffue hafft i wolde. Saa haffue wii och well Beett,
huad for jammer och wraad ther aff er kommed indthill paa thenne
dag, thet haffue wii Baa well forfared, att wii billigenn Ichulle bede
25 gud, paa thet aller aluorligste, att hand Baaledis will forene thill Bitt
naffns ere thiße thuende weldige huß och Blegther, Bom och thil-
forn offte (dog forgeffuis) haffue werrid forligthe, huilke och Baa
moxen gandfche Europa magtt paaligger: paa thet wi wißeligen
kunde forhaabis, och oß ther thill fortrøste, att Tyrchens thyran-
30 Bom oß med rob och mord och all gruelighed forheryer, fremdellis
*252 v ingen || fremgang kannd haffue.

Lerdom for
førster och
theris raad.

Bøn thill
gudt.

- Om Engellannd wille wii nu thale, och huorfor the mene att
Franncherige thenum thilhører, Bom thenne historia wduißer. Konng
PHILLIPPUS aff Francherige THEND SCHÖNNE, Bom død er for ij^c lx aar,
35 haffde fire sønner, LODUIG, HUTIN, PHILIPPUS THEND LONNGE och
CARLL THEND SCHÖNNE, och en daather JSZABELLA, Bom wor kong
EDUARDTZ aff Engellannd, thennd II aff thet naffn, hußtrue. Thiße Bøn-

ner regnerede, thend ene effter thend anden. Och ther the affginge med dødenn, och ingen Buennebørn effter Big lode, thalde kong EDUARD III, kong EDUARDTZ anden Bøn, fød aff JSZABELLA aff Francherige, paa riged, forthi hand wor høigmelthe kong PHILLIPPI daa-ther Bønn. Staterne och the fornemste herrer i riged Buarrede, att aff arildtz thid haffde thet Baa werid forordinerid och hulled, att quindfolck iche maa komme thill kronen, och ther for effterthi hans moder ingen rett haffuer hafft thill riged, Baa kand hand iche heller haffue ther nogenn rett thill. Och therBom Baa wore, att døtterne motte komme ther thill: Baa wore dog konng LODUIGS, PHILIPPI och CAROLI FORMOSZJ døtternemere ther thill, och Ichulle billigen arffue theris foreldre. Effter lonng dißputadtz thoge the an thill konning PHILLIPPUM VALESZIUM, PHILLIPPI THEND SCHÖNNIS broderBønn. Strax wndBage EDUARD kongen aff Engelland hannum, och thog Big en haard krig for emod hanum, iche hand allene men och hans effter- kommere. Saa att the Engellsche i monge aar haffue indehafft Aquitania och største parthen aff Normandien, Baa och Pariis och altt thet land ther omkring indthill Baa lenge att the aff kong CARLL VII bleffue aldellis fordreffne, Bom her offuen er Bagd. Vdi Baa maa- de haffue the konger i Enngelland Biden høig-||melthe kong ED-^{253 r} UARDTZ och konng PHILLIPPI VALESZII thiid, Bom døde ij^c xxv aar Bidenn, aff forschreffne aarBage althid ladett Big forlyde, att Francherige thenum thilhører, bruge och Baa thend thitell, och Ichriffue Big end paa thenne dag konng i Francherige.

Kongen i
Engelandt
bruger then
frantzøfche
thitell.

Wngeren.

Danmarch.

Paalen.

Effter kong PHILLIPPUM VALESZIUM haffue thille effterschreffne²⁵ werid konger, thend ene effter thend anden, kong JOHAN, kong CARLL V, CARLL VI, CARLL VII, LODUIG XI, CARLL VIII, LODUIG XII, FRANCISZCUS THENND FØRSTE. The FrandtzoBer kalle theris loug salicam, med huilcken the forrekomme, att quindfolch iche mue komme thill kronen. Vdi thet kongerige Vngeren gaar thet och Baa³⁰ thill att the haffue theris frii kaar en kong att keyße, om Baa er, att ther er ingen Bønn for hender. Thet kongerige Danmarch haffuer megid større frihed, thi thet ther end wore monge kongens sønner forhender, arffuer dog ingen aff thenum, men althing staar i stater- niis frii wilkor, som theris egen Ichriff wduiße. Thend Bamme maa-³⁵ de, Biger mand, Ichall thet och haffue i Paalenn, dog Baa att ther Bom kongen haffuer bønn, Bom erre ther thill duelige: bliffue the frem-

fremdragne for alle andre. Wdi Hißpania, Portugall, Sicilienn, Naples, Nauarre, Engelland och Skottlannd arffue och Baa frøichenn riged. Och effterthi i thenne historia om Francherige megid omthallis, Ichall mand wide, att thet lige Bom med en mur med nogle
 5 store land thrinnt omkring Big er omrinnged, Bom erre Burgundien, Schampanienn, Picardien, Normandien, Britanien, Aquitanien, Gaßconien, Langedoch, Delphinatt, och Prouindtz. Wi haffue her offuen thald om the fornembste herrer i Francherige, thenum kalle the pers, och the raade for riged, Baa att naar kongen affgaar wdenn
 10 liffs arffuinge Bom riged kunde beßidde, wduellie the enn anden, Bom med konng PHILLIPPUS Ichied er, the erre tholff lige Bom || i Tyßland erre the Biuff kurfføster. Wdaff thille tholff erre the threi herthoger, Burgundien, Normandien, Aquitanien: thre greffuer, Flannoren, Champanien, Tholoßa, ther thill Bex bißper, Reinns, Laon,
 15 Langres, Noyonn, Beauwais, Schalonn. Vd aff alle thiße er nu ingen thill wden allene greffuen aff Flandren, thi kongerne aff Francherige haffue nu monge aar Bidenn indehafft Normandien, Aquitanienn, Schampanienn, och thet land Tholoße. Som the och effter herthog CARLS død haffue hulled Big Burgundien thill, och lagd thet
 20 thill kronen.

Huad Flandren er angaaainndis, flyde keyßer CARLL V thet Baa, att thetthe greffuedømme Flandren Ichulle werre fritt och Francherige fremdellis indthet wndergiffued, och thet Ichede wdi thet forligelßmaall Bom for nogle aar bleff giortt thill Madrill med konng
 25 FRANCISCO, och Biden fremdelis thill Cammerick, forthi thilforne appellerede mannd althid wdi rettergang, och Ichød Big fra Flandren thill parlamentid i Pariis, Bom i thennd VIII bog Bagd er, om thend burgundische cantzeler och HYMBERCURTT, att the appellerid fra Gentt thill Pariis. Menn nu effter att FRANCISZCUS thet haffuer
 30 opgiffued, Iche alle appellatzer enthenn thill Atrichtt eller thill Mecheln. Och endog ther nu ingenn ieffninger erre Bom aff arrildtz thid haffuer werrid: Baa kalder mand dog i Bamme Bager andre førster, Bom Bide i theris sted, saa Bom Ichede thend thid konng LODUIG XIJ bleff kronntt, tha Bodde i jeuffningernis sted thille epher-
 35 Ichreffne, herthogen aff ALENCONN, herthogen aff BORBONN, herthogen aff LOTTRINGEN, herthogenn aff CLEUEN, herrenn aff RAUENSTEIN, och herren aff FOIX, the anndre erre giestlige perßonner, och bliff-

Peres, det
ehr ieffnin-
ger.

Madrill vor
kong Fratzifi
fexell i Spa-
nien, och vor
it flot, des li-
ge hand siden
lodt bygge it
i Frankerige.

J jeffningers
stedt side
andre.

Frankeriges
parlament.

Aces: Aquæ
Sestizæ.

bliffue ſtedtze Bom the erre. Wdi thend thredie bog thalis om parlamenthid i Pariis, thi ſchall mannd wide, att i Francherige erre vij Baadan-||ne parlamentt, fra huilche inngen maa appellere. Men fra ^{254 r} alle andre steder Bom rett hollis appellerer mannd thill thenum, och the kallis Bom her epther følger, thet thill Pariis, Tholoße, Ruan, ⁵ Degeann, Burdeux, Aces i Prouintz, och Gratianopolis i Delphinatt, thiße alle beßolder konngen, the haffue magtt att dømme i alle Bager, och huad the aff Biger, thet ſtaar wed magtt, menn aff thenum er indthet Baa witt begrebet Bom thet thill Pariis, did komme och Baa kongerne ebland med, naar ther er noged wichthigtt for hennder, ¹⁰ saa Bom nu xxxviij aar Bidenn kong FRANCISCUS I did kom, januarij maannid, thend thid hand wille begynde att feide keyßer CARLL V. Och tha lod hand formeddelt Binn aduocatt forregiffue huordantt forthred hanum wor aff keyßeren wedeffarid, och gaff thillchiennde, att hand nøddis thill att winde egienn the greffuedømmer ¹⁵ Flandren och Atrichther land, Bom wore Francherigis kronis forlening, och thenum egien att føige thill riged, Bom the thilforn werid haffde. Vdi gammell thid bleffue Baadanne Bager forregiffne paa the almindelige landdage, menn Biden thet bleff afflagd, er dog noged ther aff egienbleffued, i thet att the ſtundum (Bom Bagd er) ²⁰ komme i parlamenthid thill Pariis, dog thet end och Baa Baare Bielden ſcheer, for thend ſchyld att kongen allene er herre och raader for allthing allenne, dog er thet enndnu Bid, att hueß forligelßmaall Bom ſchee, enthen thill fred eller ſtilleſtand, och hues ellers thill regimenthid hører, thet bliffuer wdi bemelthe parlamentt oplett och ²⁵ i parlamendthidtz giemme foruared.

Och effterthi wii erre komne thill Francherige att beſchriffue, wille wii och Bige noged aff bemelthe Francheriges floder och strømme, aff huilche thiße erre the førſte och fornemße, Matrona, Sequana, Ligeris, Arar, Rhodanus, och Garuna, ther neſt och Baa thiße, ³⁰ Somia, Jona, Eleauer, Alabis, Axona, Oßia, Druentia, Jßara.

Mosa.

Moßa och Moßella will ieg iche regnne her ebland, thi en-||dog ^{254 v} ochBaa thiße wannd haffue theris orßprung i Francherige, Baa Bom thet aff JULIUS CESZAR beſchriffuiis, och aff thet bierg Vogeßus i Lotthrinngenn: dog eptherthi the haffue theris løb wdennfor Frann- ³⁵ cheriges kronne, hører the iche egenttligenn thill thetthe thall. || ^{19 r}

Schelda.

Den flod Shelda gaar jeg oc forbi, for lige lodan ſag, fordi hun lø-

løber igiennem Dorneck oc Flandren, oc løber icke (som CÆSAR
fkriffuer) i Molam, men løber ud i dett store haff nogle mile veigs
neden for Antuerpen.

Den flod Dubis fcall ey heller lettis her i blant, huilcken opuel-
5 der hos Bilantz, oc hartt hos Verdun i Burgundien falder hun i
Aarar.

Dubis.

Matrona haffuer fine kilder hos Langres, løber igiennem Cham-
panien, oc løber i Sequana, to mile veigs offuen for Pariis.

Matrona.

Sequanna kommer aff dett hertugdømme Burgundien, løber igien-
10 nom Pariis till Ruan, siden bliffuer hun bortte i dett store haff.

Sequana.

Ligiris oprinder i Aruernien, och haffuer itt langt løb, oc hos
Nantes flyder hun i dett store haff.

Ligiris.

Araris springer ud aff de lothringke bierg, løber igiennem Bur-
gundien, oc kommer i Rhodanus, icke langt fra Leon.

Araris.

15 Rhodanus haffuer litt orsprung offuen for Valles, løber igiennem
Geneuoßer oc Lolaner løø, flyder forbi Leon, oc vender lig hen i
synder, oc løber medt wigelig hastighed neden for Arelatt, medt
tuende minder udj dett haff som kallis Mediterraneum.

Rhodanus.

Garunna opuelder aff de bierg Pyrenæis, som kallis Roncuall, fly-
20 der forbi Tholofam, oc falder i haffuitt hos Bordeaux.

Garrunna.

Jona, Alabis, oc Olia, medt Axona formerede, beblande lig med
Sequana.

Eleaver flyder ud aff Aruernien, oc bliffuer bortte udj Ligiris.

Om Soma er nock omtalid i historien, hun flyder udj dett store
25 haff.

Ellers ere der monge andre vand oc aaer, dog icke lynderligen
nauffnkundige. Men alle disse som om er talid, ere fkiibrige.

Till Reins bliffuer de frantzolke konger saluede, kong CLODOUEUS
som døde j^m oc xxx aar siden, vor den første som tog vid den chri-
30 stelige tro, som deris krønnicker uduisse. Huor oc ligis i blant an-
19v dit || at aff himmelen fcall vere kommen en budek fuld aff olie, huor
med kongerne fremdelis fkulde saluis. Dett vilde ieg giffue tilkien-
de, for den fkyld att denne olie omtalis udj den sidste bogh.

Olie ned aff
himmelen.

Wdj Franckerige ere fire markalcke, de ere ligeruis som øffuer-
35 ster offuer reigletøgedt, oc huad trætte som yppis iblant dennom,
der udj haffue de att dømme.

Fire Mar-
kalcke.

Offuer disse fire er conestablen øffuerst, oc er i Franckerige inted
høi-

høigere embede end dett, oc for nogle aar haffde hertog CARL AFF BORBON samme beffaling, førend hand falt thill keyßeren. Oc men-
 ligen haffue førter hende, men fordi hun er i lig selff høig oc dra-
 belig, pleige kongerne iblant medt att sette udj denne beffaling
 middelmaadige aff adelen, att de disbeder kunde holde dennom i ⁵
 milen, oc mere veridt baade eldike oc frøctede aff dennom. Oc
 ligeruiß som disse aff saadan middel maadig ståt almindeligen mest
 behage kongen thill denne beffaling: saa vilde somme andre stätter
 oc mest adelen, att denne beffaling bleffue en første indgiffuen. Fordj
 de som er aff høi adell, besuære sig der udj, naar de see att ringe folck ¹⁰
 bliffue fremdragne mere end de, oc att de mue vere dennom lydige.
 Dett samme haffuer oc vulditt somme wløcke och endelig forderff-
 uellße, som haffue lidett i denne beffaling. Huilcke, der som de
 haffde bleffuid i den middelmaadige ståt: haffde de hafft del minde
 had oc fare sig att befrøcte. Dett lkeer och vell, adt der en tid ¹⁵
 long ingen conestabell er, di effter ad hertog CARL AFF BURBON vor
 falden til keyßeren sette kong FRANCISCUS ingen anden i hans sted,
 men vor foruden conestabell lenger end i fiorten aar.

Amiralens embede er at raade for hues løen er angaaendis, oc
 att skielne huis wenighed, som der kand fore falde, oc at forliuffne ²⁰
 den kongelige armada oc flaade, som oc conestablen i krigen till
 landuert er kongens lutenant.

Delphin kalder de Frantzoser kongens eldste søn. Hannom er ind-
 giffuid til eiedom dett landskab som mand kalder Delphinatt.

COMMINEUS haffuer delt sin bog i capiteler, men ieg haffuer skifft ²⁵
 hende i belynderlige smaa bøger, effter som leiligheden sig der till
 haffuer begiffuid.

Disse forskreffne støcker haffuer ieg icke andett end villed giffuitt
 tilkiende, paa dett att historien kand vere des mere forstandig, oc
 haffuer saa giortt dette arbeide, mitt fæderneland tilbæste. ³⁰

TIL STRASBURG ETC. M: D: XLV.

KONG

KONG CARLS DEN VIII
TOG I NAPLES

KONG CARLS DEN VIII
AFF DET NAUFN KRØNICKE
FORKORTIDT SANDRUELIGEN INDEHOL-
DENDIS HANS GIERNINGER HANS TOG OCH HIEM-
REIGSZE I OC AFF DET KONGERIGE NAPLES. BE-
SCHREFFUEN AFF HER PHILIPPUS AFF COM-
MINES RIDDERE HERRE TIL ARGENTON
HØIGMELTE HERRIS ORDENTLIGE
KAMMERIUNCKER. FORDANSKED
AFF HANS MOGENSEN PREST
TIL GENERUP ETC.

SAPIENT: 6

MANGE WISE ERE WERDENS WELFFERD
OC EN WIJS KONNING ER FOLCKENS STYRCKE

PROVERB: 29

DEND KONNING SOM DØMMER RETT I DEND FATTIGIS SAG
HANS SÆDE SKALL LENGE BLIFFUE BESTANDIGT

MDLXXIV

DEND FØRSTE BOG

AFF CARLS VIII KONGIS AFF FRANCKERIGE
 KRØNICKE OM HANS TOG I NAPLES. OM DENNOM
 SOM TILSKYNDEDE DEND VNGE HERRE KONG CARL AT
 5 DRAGE I NAPLES, OC OM DE TING SOM SKEDE IIIJ AAR
 TILFFORN, OC OM HERTOGEN AFF LOTRINGEN SOM BE-
 GIEREDE DET HERTUGDØMME BAR OCH DET GREFFUE-
 DØMME PROUINTZ AFF KONGEN, HUILCKEN HERTOG
 BLEFF AFF DE NEAPOLITANER KALLED DERIS KON-
 10 NING AT VERE, OC OM SAMME RIGIS OPRØR
 EMOD FERDINANDUS DERIS KONNING

CAP. I

EFFTERDI NU ER FULDENDT DEN OPTEGNELSZE, SOM
 15 ieg PHILIPPUS AFF COMINES begyndt haffuer, om kong LOD-
 UIGS DEN XJ (med loffuelig ihukommelse) gierninger, vill ieg
 nu fremdelis fortelie eder, hurledis till gick, at kong CARL VIII, hans
 løn, lig foretog det tog i Jtalien, †hur ieg oc vor met.

Effterfølgin-
 de bogis ind-
 hold.

Hand drog fra Vienne, som ligger i Delphinat, 23 augusti aar
 1493. Oc kom hand tilbage igien i sit rige aff samme tog vid oc-
 20 tober 95:|.

1493.
 1495.

Førend hand tog sig dette taag fore, haffde hand mange beraad
 der om, huad heller hand skulle tage sig dend reigle for eller ey.
 Fordi det anslag liuntis huer forstandig oc forsøgt mand saare farligt
 adt vere. Oc vor ingen som det behagede, wden hand allene, oc
 25 en kallid STAFFEN AFF VEST, aff det landskaff Langedock, en mand
 aff ringe affkomme, som aldrig haffde Beet eller lerdt nogen ting
 273 r om krigshandell. En anden vid naffn || BRISONET haffde oc vent sig
 der iblandt, †dog haffde hand icke saa gott mod der till som dend
 anden, och hand vor en fast mand oc en mand adt lide paa. Hand
 30 nød liden dette tog megid gott adt, och kom til store prebender,
 bleff cardinal, oc fick megid kircke godtz. Dend anden haffde hand-
 lid sig megid jordegodtz till, oc vor befalingmand til Beaucarie, oc
 president offuer renteried till Pariis, oc haffde saare vel tient kon-
 gen

Det taag i
 Naples beha-
 ger saa, som
 forstand
 haffde.

Huem dette
 tog behagede
 och huordan-
 ne personer.

gen i hans barndom, for en kammerfuend. Denne samme tog BRISONET med orde, saa adt de baade tillammen vore orlage till dette anlag:|. Huilcked saa vore som rofede, oc mange som dennom der for lafte, fordi der fattedis alt det som vor fornøden till saadant ad angribe. 5

Kongen vor
saar ilde
skickedt til
dette tog.

Kongen vor megid vng † oc en suag person, vor en goduillig herre, haffde føige vift folck met sig i følge, saa oc saa gode høffuidtmend, oc ingen rede pendinge:|. Oc førend de droge affsted, lonte de hundrid tusind kroner til Genua, aff det selskaff SOLY, paa stor rente aff huert hundrid, † fra it omslag till it andit. Saa gjorde de och mange andre stæder, som ieg her effter wil omtale. De haffde huercken telt eller paulun:|. Saa begynte de och om vinterdag at indrage i Lombardien. En god ting haffde de, att de haffde it vackert och rytterskt selskaff, oc der wdj mange riddermendsmænd, dog dennom fulde føige hørfomme och lydighed. Derfaare mue wij beslute, at dette tog bleff aff gud ledlaged, baade hien och hiem igien. † Thj deris forstand, som togid skulde saarestaa, huilcke ieg her offuen haffuer benefndt, halp icke megid der till:|, dog motte de vel lige, att de vore orlage til, at deris herre indlagde stor priis oc ære. || 273v

Hertogens aff
Lothringen
tiltal til kon-
gen om Bar
oc Prouintz.

Den tid kongens kroning stod, vor hand fiorten eller femten aar gammel. Da kom hertogen aff LOTHRINGEN til hannom, oc talde paa det hertogdømme Bar, som kong LODWIG XI haffde hafft i volde. Hand talde oc paa det greffuedømme Prouintz, huilcked hertog CARL AFF ANIU, fordi hand døde wden børn, effterlod bemelte kong LODWIG i testamente. Samme lit tiltal vilde hand saaledis stadfeste, att hand lagde, mig bør at vere dette land nermer end kong LODWIG, fordi ieg er kong RENATI AFF SICILIEN dotterløn, som och vor hertog aff Aniu oc greffue aff Prouintz, i dend sted att kong LODWIG icke wor wden hans søsterløn. Derfor haffuer min morfader giort mig wkell, oc Prouintz hører mig til aff rette. 30

Kongens
gienfuar.

Kongen mente ney, oc lagde, att Prouintz icke kunde falde nogen daather till, fordj deris forffædris testamenter dennom der fra wiilde.

Det hertug-
dømme Bar
igiengiffuid
hertogen aff
Lothringen.

Effther lang tiltal oc gienfuar bleff Bar hannom igiengiffuid, † huor emod kongen icke begierede wden en sum pendinge. Dette lod kongen saaledis skee, fordi at denne hertog haffde stort hyllist och mechtige wanner, och synderligen hertog JOHAN AFF BURBON, som

vor

vor en gammel herre och lod i felse med kongens søster:|. Kongen gaff hannom oc en erlig befolling, oc beffaling offuer hundrede [ped-zer, oc laa gaff hand hannom aff bemelte greffuedømme Prouintz paa fire aars tiid xxvj tulind francker huert aar, oc difsemellom
 5 [kulde mand forffare om lamme greffuedømme, huem det aff rette [kulde tilhøre. Oc vor ieg met, dette adt beslute, fordi ieg vor en aff dett raad lom da bleff tilfett, baade aff kongens neste flecht, laa
 274 r och aff de trende stater i rigid. ||

Dagtingning
imellom kon-
gen oc her-
togen aff
Lothringen
om Prouintz.

STAFFEN AFF VESTS lom allerede vor bleffuen laa euffnendis, at
 10 hand haffde kiøfft nogid jordegodtz i Prouintz, bestillede det laa, adt kongen, †ehuor vng hand vor, en gong lagde till herren aff COM-
 MINGES, til herren aff LAU, oc till mig (thi disse tuende vore oc aff raadit):|, at wii [kulle giøre vort beste, adt hand icke [chulle miste det greffuedømme Prouintz. Oc dette lagde kongen till ofß førend her-
 15 togen oc hand bleffue laa forligte, lom ieg haffuer omtalid, sin søster hertoginden aff BURBON til aahøre.

Førend de fire aar vore adt ende, komme nogle aff Prouintz, lom fremlagde nogle testamenter, lom vore kong CARLS DEN FØRSTIS, SANCT LODUIGS broders, oc flere andre kongers aff Sicilien, lom
 20 haffde werid aff det hwß Franckerige, oc der till megen anden be-
 lkeed om denne handell: oc lagde der hos, at icke allene det greffue-
 dømme Prouintz hørde kongen till aff rette, men oc laa det konge-
 riige Sicilien, och andit megid, lom det hwß ANIU nu haffde i besid-
 ding. †Oc adt hertogen aff LOTHRINGEN haffde der inthed med att
 25 giøre:|. Dog vore der nogle lom lagde anderledis.

Vnderuifning
att Prouintz
hører kongen
til.

Alle disse aff Prouintz hulde sig till STAFFEN AFF VESTS, oc hand tog sin herre med ord, at hand [kulde staa der paa, at kong CARL lom nu Bidst døde, lom vor greffue i Prouintz, CARLS AFF ANIU søn, lom vor greffue aff Maine oc kong RENATI AFF SICILIEN søsterløn,
 30 haffde giffuid hannom Prouintz i sit testamente. †Fordi samme kong RENATUS gjorde hannom til sin arffuing, førend hand døde, och holt wdaff hannom mere end aff hertogen aff LOTHRINGEN, sin daather-
 løn. Oc lagde, at hand det haffde giort, for det testamentis [kyldt, lom CARL DEND FØRSTE oc hans drotning, lom vor greffuinde aff
 274 v Prouintz, giort haffde, lydendis, || at Franckerige oc det greffue-
 dømme Prouintz icke kunde vere fra hin anden eller falde nogen daather till, laa lenge der vor nogen paa fuerdliden aff flechten.

Kong Carls
aff Sicilien
testamente.

Saa-

Effterkom-
mendis testa-
menter stad-
feste det
første.

Saadant testamente gjorde oc deris neste effterkommere i samme rige, som vor kong CARL DEND ANDEN:|.

Hertogen aff
Lothringen
kallis i kon-
gens gaard.

Midler tiid adt disse iiij aar sig forløbe, toge de som vore best tagindis hos kongen (som vor hertogen oc hertoginden aff BURBON oc en kammeriuncker, kallid herren aff GRAUILLE, oc nogle andre kammeriunckere, som dend tiid raadde for rigid) sig den autoritet oc myndighed till, oc kallede hertogen aff LOTHRINGEN till kongens gaard, paa det at de kunde haffue ly oc bistand aff hannom. Thj hand vor en modig mand, oc mere end huer hoffmand. De tenckte och, at de vell vilde skilie sig vid hannom igien, naar tiid vore. Som de och gjorde, der dennom liuffntis adt de vore stercke nock, oc hertogens aff ORLEANS oc mange flere deris, som i haffue hørt omtale, macht bleff formindskid. De kunde dog icke stille hertogen aff LOTHRINGEN til frids, effter adt de fire aar vore forløbne, twden de enthen wille antuorde hannom bemelte greffuedømme, eller giffue hannom skriftelig foruaring der paa, till en wiss termin, oc diss emellom altiit betale hannom de xxvj tusind francker, huor om de icke kunde forenis:|. Oc derfaare drog hand aff gaarden fra dennom, oc vor saare ilde tilffrids.

De Neapoli-
taner sette sig
op emod
deris konge.

Fire eller fem maaneder, før end hand drog aff, vor hannom en god orlage i bude, till at giøre sin ting, der som hand haffde kundit det skønne oc taged den vare. Dett gantzke kongerige Naples vor oplettisk imod sin herre oc konning, kong FERDINANDUS, for hans oc hans børns store tyrannies skyld. Oc alle herrerne oc de tre stater i rigid gaffue sig vnder kircken, det er i paffuens vold, dog tuingde kongen dennom saare. Thj hand fick hielp aff di Florentiner. || Oc derfaare sende paffuen och herrerne i rigid, som vore bleffne opletske imod kongen, bud til hertogen aff LOTHRINGEN, oc vilde giøre hannom til kong i rigid. Deris galeier tøffuede lenge effther hannom till Genua, och offuer dennom haffde beffaling cardinalen aff S: Peder ad vincula. Oc dissimellom adt hand tog sit affsked til howe och laa lenge paa sin henreisze, vore hos hannom legater fra alle de fornembste herrer i rigid, som hannom tilskyndede, adt giffue sig till veigs, at hand kunde komme did med det allerførste. Snart sagd, kongen och hans raad lode sig med alle mercke at saadant dennom vel behagede, formodindis i fremtiden at bruge hannom der i landit. Thj bleff hannom tilfagd lx tusind franc-

Paffuen oc
de Neapoli-
taner sende
bud till her-
togen aff
Lothringen
oc ville giøre
hannom til
kong i
Naples.

francker, huor aff hand oc bekom xx tufinde, och icke mere, hannom bleff och samtøckt adt hand motte føre med sig de hundrede spedtzer, som hand haffde aff kongen, oc at kongen skulde alleueigne henfende legater, huort behoff giordis, adt tale hans beste, hoß ad-
 5 skellige herschaff i Jtalien.

De tuende som ieg her offuen benefnd haffuer, haffde nu i x aar eller lenger huldid kongen i fortrøstning, oc stedsze sagd, end oc saa nyligen, at det rige Naples hørde hannom till.

Hertogen bleff lunge forsinkid med disse legater som kongen, han-
 10 nom til wilde, skulde afferdige, til Rom, Florentz, Genua, oc anden steds hen, som ieg fick at vide aff en aff samme legater, saa och aff hertogen selff. Jeg vor samme tid til Molins, hoß hertog JOHAN AFF BURBON, oc det volte en wenighed, som vor opkommen i kongens gaardt. † Hans anslag vor allerede halffueigs forgeffuis, for dend skyld,
 15 at hand vor saa seenerdig. Omfier kom hand til veigs, oc hans veig falt igennem for^{ne} Molins. Da drog ieg vd imod hannom, hanum der med ære at beuise, dog ieg vor hannom det icke plictig, ey heller haffde hand det aff mig forskyld. Thj hand haffde vel tilhulpit, at ieg bleff foruii staff gorden med fuld uel horde ord oc ondt bescheden.
 275v Nu vor hand saare venlig imod mig, oc talde ilde po || dennom som vore saa høigt i spilled i gorden:|. Hand bleff i to dage hoß hertog JOHAN AFF BURBON, siden drog hand fremdelis till Lyon.

Senferdig-
 hedt er
 hertogen aff
 Lotringen
 skadelig.

PRINDTZEN AFF SALERNA KOMMER I FRAN- 25 CKERIGE, OCH MEYLANDS REGIMENTE TAGIS FRA DEND RETTE ARFFUEHERRE CAP. II

SUMMA, HANS VENNER SOM HAND HAFFDE I DET RIGE
 30 Naples, keddis vid at tøffue hannom saa lunge effter. De vore oc saa fortuingde, at pauffuen oc herrerne aff Naples nøddis til at fla sig i forligellmaall met kong FERDINANDUS. Herrerne vore paa leide dragne til Naples samme forligellmaal at beslute. Der bleffue de alle fangne, wanbeet att pauffuen, de Fenediger, kongen aff Spanien, oc de Florentiner sig haffde forplichthet att denne
 dag-

Det bliffuer
 afflagd i
 Naples med
 hertogen aff
 Lotringen.

Herrerne aff
 Naples fongis
 offuer leide.

dagtigning skulle bliffue dennom hulden, och haffde dennom loffuid oc fuorid en tryg leide.

Printzen aff **SALERNE** vndredt oc kom hid i riigidt, oc vilde icke were met i denne dagtigning. Thj hand kiende kong **FERDINANDUS** vell, huordan hand vor till sinde. 5

†Hertogen aff **LOTHRINGEN** drog wel skamffuld hiem i sitt land igien. Oc siden dend dag naade hand aldrig nogen myndighedt hos kongen, oc motte miste sine kyriller, och de xxvj tulind francker som hand haffde for Prouintz, oc er hand endnu denne dag ligesaa der wid, huilcked er aar 1497:|. || 276 r

Forfæm-
melße kand
fette en mand
megid till
bage.

Bemelte printz aff **SALERNE** før end hand kom hid i rigid, drog hand til **Fenedig**, thj der haffde hand gott tilhold. Oc vore met hannom trende hans søsterlønner som vor printzens lønner aff **BEZIMIAN**. Oc som hand mig selffuer lagd haffuer, bore de deris raad til herrerne aff **Fenedig**, huort dennom **Biuntis**, at de heldst drage 15 schulde om bistand oc vndsetning, till hertogen aff **LOTHRINGEN**, til kongen aff **Franckerige**, eller til kongen aff **Spanien**.

Printzen
aff **Salerne**
søger raad
hos herrerne
aff **Fenedig**.

De **Fenediger**
deris raad.

De gaffue hannom saa for svar, som hand siden selff lagde. Hertogen aff **LOTHRINGEN** er saa got som en død mand, oc icke nær den hand vor von adt vere, huorfore hand icke skulle kunde frelse 20 eller hielpe dennom. Kongen aff **Spanien**, der som hand finge det rige **Naples** oc dend øe **Siciliam**, till det hand tillforn haffde i denne fenediske vig: da bleff hand (lagde de) alt for mechtig † met den styrcke och macht, som hand allerede haffde till sig:|. Men adt drage i **Franckerige** det raadde de hannom. Thj dend stund kongerne i 25 **Franckerige** haffde hafft det rige **Naples**, haffde de hafft gott venckaff oc nabokaff aff dennom. Oc tror ieg icke, at de tenckte, at sike schulde, det som siiden skeede.

Printzen aff
Salerne
kommer i
Franckerige.

Saaledis komme disse herrer i **Franckrige**, och bleffue well feignede, men icke nær so vel metfarne. De vore høieligen begierendis 30 oc styrckede kongen till adt drage met krigsmacht i **Naples**, oc det warede i tu samffelde aar, oc altiid hulde de sig till **STAFFEN AFF VESTS**, † som da vor befalingmand till **Beaucarie**, oc kongens kammeriuncker. En dag gaff mand dennom fortrøstning att de skulde fremme deris vilge, en anden dag vor det dennom afflaget:|. 35

Wdi **Italien** haffde de oc veige wde oc synderligen til **Meyland**, huor da vor hertog en kallid **GALLIACE**. † Jcke den || store och mech- 276 v
ti-

tige, som bleff iordet til Pauie i Cartuße kloster:|, men denne vor
 samme hertog GALEACES søn, vid dend hertoginde BONA, aff dett
 hwß SAUOYE, oc hun vor sine børns formynderlike, dog hun vor en
 quinde aff føige forstand. †Dog minds ieg dend dag, at hun haffuer
 5 verid i stor myndighed oc anseille, dend stund hun vor encke:|. Oc
 da lod hun sig raade aff en secreter vid nauffn CICO, som lenge haff-
 de tient der i gaarden. Hand foriagede alle hertog GALEACIJ hen-
 dis affgangne herris brødre oc slecht, †paa det at hertoginden och
 hendis børn kunde leffue i tryghed:|. Oc iblant andre fordreff hand
 10 en, kallid her LODUIG, huilcken liden bleff hertog till Meyland. Thj
 hun kallede hannom hiem igien, der hand vor fordreffuen oc hen-
 dis fiende.

Cico en god
thienere.

Loduig vor
fordreffuen
och kaldis
igien.

J liige maade lod hun oc igienkalle her ROBERT AFF S: SEUERIN,
 som vor en duelig krigsmand, huilcken bemelte CICO oc laa haffde
 15 foriagedt. Snarist sagd haffde hun en som stod hende for borde,
 som vor itt vngt menniske, oc hed ANTONIUS THESINUS fød till Fer-
 raria, aff ringe slecht, hand volte at hun dorligen kallede dennom
 igien, menendis at de inthed ondt skulle giøre bemelte CICO: thj
 laa haffde de loffuid oc fuorid.

Vnge raadt
schadelige.

20 Tredie dagen effter de vore igienkomne, songede de hannom,
 och førde hannom igiennom Meiland, i en wiin pibe, thj hand vor
 beuogred med nogle aff øffrigheden i byen, som de kunde fröchte
 faare, laa at der som hand haffde verid leddig i byen, haffde de sig
 icke fordrifted at gribe hannom. †Thet vor oc vel her LODUIGS vil-
 25 ge, at her ROBERT AFF S: SEUERIN, som kom samme veig frem, oc
 vor hannom offuermaade hadsk, skulde møde hannom i saadan skic-
 kelße:|. Saaledis bleff hand førdt i fengslell paa slottid till Pauie, huor
 277 r hand oc døde. ||

De beuiste hertoginden (det hun icke bedre forstod) stor ære.
 30 Thij de hulde raad, oc inted sagde hende hueß der skeede, wden
 huad de selff wilde. De kunde oc ingen større thieniste giøre hende,
 end at de sagde hende aff ingen ting. De stede hende oc at hun
 skenckte denne ANTONIO THESINO huad hun vilde. †De lode hende
 oc altid forere hart hoes hans kammer, oc hand førde hende igien-
 35 nom byen, bag paa heften hoelß sig, och der wor idel gestebud oc
 dantz paa ferde:|. Men det varede en føige tiid, maa skee itt halff
 aar. Hun gjorde denne THESIN megid gott. Oc alle postbreffue

Daarlig glæ-
de haffuer en
stakid hale.

kom-

komme hannom till hender, huoraff reigstis stor wuilge, saa oc der aff, att her LODWIG, som vor tuende aff hendis børns faderbroder, haffde stor attraa til at giøre sig til herre i landit, huilckid oc siden lkeede.

Førstinden
aff Meylan
tagis hendes
to sønner fra.

Først toge de hende sine tuende sønner fra, oc fløtte dennom hen ⁵
paa en rundeell aff Meylands slott, som kallis Rocke, oc her wdj
giorde altt itt bemelte her LODWIG, her ROBERT AFF S: SEUERIN,
oc en kallid PELLIUCIN, som vor den vnge hertogs tuchtemester, och
høffuidsmanden paa bemelte Rocke. Huilcken, siden hertog GA-
LEACIUS døde, aldrig vor kommen aff samme part aff slotted, ey ¹⁰
heller kom, long tiid der effter, førend hand bleff fangen, der aff,
formiddelt bemelte her LODWIGS bedrog, oc sin herris, som vor en
aff de unge herrer, daarlighedt, huilcken flechtede paa siin moder,
som vor føige wiis.

Dend
meilanske
dræBell.

Effter adt disse vnge herrer vore sette paa bemelte Rocke, for- ¹⁵
middelt dennom som her offuen ere benefnde, kaste de haand paa
dræBelen, huilcken paa den tiid vor den skøniste i christenheden,
oc omsier hulde de hertoginden til adt hun motte giøre dennom
regenskaff. Der||bleffue och gjorde tre nøgle til dræBelen aff huilcke ^{277 v}
hende bleff en anthuordett. †Men effter den dag sette hun aldrig ²⁰
sin haand der till. De komme hende till, adt lige sig aff met bør-
nenis veriemaal:|. Och her LODWIG bleff keist til deris verie. Der
udoffuer schreffue de mongesteds deris breff hen, oc lynderligen
till Franckeriige, huilcke ieg saag, oc mand motte blues ved at see,
beschyldendis hende for denne ANTONIUS THESINUS. Andit onde ²⁵
giorde de hannom icke, wden det adt hand bleff foruiid, oc be-
melte her ROBERT flyde baade hannom oc hans godtz i sitt behold.

Jeffnstore
herrer kunde
icke lenge
forligis.

Disse tuende ypperlige mend kunde icke komme ind paa bemelte
Rocke, naar de vilde. Fordi høffuidsmanden haffde sin broder der
inde, oc i hundrid mand i befolding, †oc lod foruare porten huer- ³⁰
gang de ginge der ind. Oc aldrig kom mere end en mand eller to
ind med dennom, oc det varede saare lenge:|. Dissemellom (som dett
pleiger till adt gaa) yppedis stor wenighed emellom her LODWIG oc
her ROBERT AFF S: SEUERIN. Fordi tuende mechtige kunde icke
fordrage hin anden indbyrdis:|. Dog beholt her LODWIG platzen, oc ³⁵
ROBERT drog hen oc tog tieniste aff de Fenediger, men siden kom-
me tuende aff hans børn till her LODWIG i tieniste, oc i de Meylaner
de-

deris tieniste, som hede her GALIACEUS och greffue GAJACIUS. Somme lige adt dette skede med faderens widfkaft, somme mene ney. † Men ehuor der om vor, fick her LODWIG stor vilge till dennom, och haffuer well brugt dennom, gjør oc laa end i dag.

5 Mand schal oc achte, adt deris fader vor aff dend flecht S: SEUE-
 278 r RIN, aff en baftart daather. Men i Jtali-||en gjøre de icke stort for-
 schiell emellom en baftart och itt echte barn:|. Dette liger ieg, fordi
 at de hulpe till adt raade och driffue vort anslag i Jtalien, oc det
 baade forsten aff SALERNE (som ieg haffuer omtalid) til vilge,
 10 som er dend fornemste i det hwß S: SEUERIN, laa oc for
 andre lagers skyldt, som ieg her effter vil omtale.

Føige for-
 schiell emel-
 lom echte
 børn oc
 baftars i
 Jtalien.

HER LODUIG MEDT TRETSKE FUND FAN-
 GER I SIN UOLD HERTOGEN OC HANS BRODER SINE BRØ-
 DREBØRN OC TAGER SIG TIL MYNDIGHED AT MYNTE
 15 PENDINGE PAA HUILCKE HANS BILLEDE UOR STEMPLID
 MET SIN BRODERSØNS. OCH HUAD FORBUND HAND
 GIORDE PAA DET HAND KUNDE FAA
 SIN VILGE FREM
 CAP. III

20 HER LODVIG BEGYNTE FLUCHS AT BIUDE PAA AT GIØ-
 re sig til herre i landit, oc lod mynte pendinge, huor paa her-
 togens billede vor stemplid paa dend ene side, och hans paa dend
 anden, huilckidt mangel mand fortogte. Dend vnge hertog fick
 hertogens aff CALABRIEN daather, som siden bleff kallid kong AL-
 25 PHONSUS, effter sin faders kong FERDINANDI død. Hun vor en laare
 modig forstinde, oc haffde gierne skaffid sin herre tilbørligh myn-
 dighed oc anseilße, om hun haffde kundit. Men hand vor føige
 wiis, oc røbte huels hun talde med hannom.

Dend unge
 herris Gale-
 acij aff Mei-
 lan giffter-
 maal.

Høffuidtzmanden aff bemelte Rocke vor i stor myndighed, oc al-
 278 v drig hand gick vdaff samme befestning. Der || begynte omlier adt
 yppis mistancker, laa at naar en aff de vnge herrer gick aff, bleff
 altiid den anden oppe igien.

Denne tale at forkorte, skede det sig laa, at itt aar eller tu, før-
 end

end wii droge i Jtalien, kom her LODUIG hiem aff marcken, met bemelte vnge hertog, oc fulde hannom som en thienere sin herre, til bemelte Rocke, huor hand skulde lidde aff sin hest, som hand haffde for lid. Høffuidtzmanden kom paa vindebroen, oc folck omkring hannom, adt gryße oc feigne hertogen som deris liduone er. ⁵ Hertogen vor enda nogit wden for broen, att høffuidtzmanden motte trine it fied eller tu (maa vel skee) wden for windebroen. Da fattede oc grebe bemelte tuende brødre aff S: SEUERIN hannom, oc andre som vore met dennom. Der de paa slottid vore, det laage, flogde de broen op. Her LODUIG optende en ende aff it lididt vox- ¹⁰ lius, oc fuor adt hand skulle lade halshugge dennom alle som vore der inde, wden de opgaffue slottid, førend liulit bleff vdbrent. De opgaffue det, och hand lod vel och tryggeligen foruare det, effter litt lind, och dog altiit lod litt ord staa adt det skede i hertogens naffn, alt hues hand der ved giorde. ¹⁵

Her Loduig reigler dele paa høffuidtzmanden aff Meilans flott. Hand begynte oc en rettergong met høffuidtzmanden, giffuindis hannom sag, at hand haffde villed forraade keiseren slottid i hender. Oc lod hecte nogle Tydske, ligindis, att de haffde dreffuid denne samme handel med hannom. Siden lod hand dennom løß ²⁰ igien. Dog lod hand halshugge en sin secreter, beskyllindis hannom, adt hand haffde werid hoffuedit for denne gierning. Oc der till en anden, som bestod sig at haffue ladit sig bruge for it bud i lagen. Høffuidtzmanden holdt hand lenge fangen, oc ombier lod hand hannom løß igien, oc foregaff till orlage huor for hand saa giorde, Bigindis at hertoginden || BONA haffde engong formot denne samme ^{279 r} høuidzmands broder til at sla hannom, det er her LODUIG, ihuel, som hand skulde gaa ing paa bemelte Rocke, huilckid høffuismanden haffde affstyret. Derfaare ville hand oc nu giffue hannom sit lif. Dog tror ieg at hueß hand haffde verit skyllig i saadan en sag, at vilde forraade Meylans slott keyseren i hender: haffde det icke saa ³⁰ bleffuit hannom skenckt eller tilgiffuit. Fordi keyseren paa sit keyserlige embedis veigne, saa oc som en hertog aff Østerige, kunde haffue nogen ret oc thilthalle til Meglan. Thi de herrer aff Østerige haffue der nogid i at lige. Der haffde oc bleffuid stor parlamente vdaff i Jtalien, om saa skeed haffde, at keyseren haffde faait slot- ³⁵ tid. Thi der som saa skeed haffde, da haffde alt det land som til Meylan hører, fallid keyseren til, paa en dags tiid. Fordisaa i key-
le-

lerens tiid, den stundt Meylan haffde dennom til herrer, gaffue de
 icke wden en halff ducat aff huer arnstedt til aarlig skat; oc
 nu ere de laare grummeligen medffarne, baade kirc-
 ker, adelen och den mene mand, saa at den-
 5 nom vederfari stor wret oc tyrani.

OM DET HERTUGDOMME MEYLAN OCH HUAD DET FORMAAR CAP. III

DER HER LODUIG FICK DETTE SLOTT OCH DETTE HWSIS
 10 **D** macht oc krigsfolck vnder sin haand: begynte hand ad tencke
 videre. Thi huem, som haffuer Meyland flott, hand haffuer vol oc
 regimente offuer det ganske land. † Fordi de beste aff alt landit bo
 der i byen, oc de som haffue de andre beffestninger i beffaling, de
 haffue oc laa deris hwß oc bolig der i byen:|. Det er oc lodan en
 15 land art, at effter landens storhed saa ieg aldrig skønnere stycke
 land, eller bedre. Saa at dersom herren vilde lade sig nøige met fem
 279 v hundrid tusind ducater om aarid || vore enda vnderlottene saa rige
 som de mest vilde. † Oc da kunde herren leffue trygeligen, oc haff-
 ue trostkaff:|. Men hand tager aff dennom vij hundrid tusind eller
 20 vij hundrid tusind, huilcket er en stor tyranni. Derfaar stunder och
 folckid inthet andit effter end effter herrelkifte.
 Her LODUIG haffde til echte hertugens dotter aff FERRARIA, oc
 de haffde monge børn tillammen. Derfor der hand nu saag at hand
 (som sagdt er) vor saa nær til at fremme sin vilge, gjorde hand sit
 25 beste at skaffue sig venner oc anhang baade i hertugdømmet oc
 andensteds i Italia.
 Oc først gjorde hand forbund met de Fenediger, † met saadane
 vilkor adt hand skulle thiene dennom, oc forluare deris land oc
 stæder:|, som hand oc tilforn haffde hafft stor venstkaff met dennom.
 30 Men dette forbund met de Fenediger vor hans hustrus ffader stor-
 ligen til skade, huilcken de Fenediger føige tiidt tilforn haffde tagid
 it lidit land fra, kallid Polelan, † dette land ligger gantzlike omfludt:|,
 oc er saa rigt aff al got, at vnder er. Det haffue de inde, indtil paa
 en halff mil nær Ferrara, oc ere i samme land tuende skøne lmaa
 kiøb-

Det hertog-
 dømme
 Meylan rette
 indkomme.

Her Loduigs
 forbund.

kiøbstæder (huilcke ieg seet haffuer, Rodogium oc Bastia), och dette land miste hand der hand krigede met de Fenediger.

Feide emel-
lom hert: aff
Ferrare oc de
Fenediger.

Ene begynte hertogen aff FERARIA denne feide. Siden kom hannom til hielp ALPHONSUS hertog i CALABRIEN, oc leffde end ALPHONSI fader, kong FERDINANDUS. Siden kom oc til hannom denne her LODUIG paa de Meylanke deris veigne, Baa oc de Florentiner, pauffuen oc den stad Bolonien. Der de Fenediger nu vore laa got lom tuingde, eller io vore de luagiste, oc megid pendingeløse, oc deris beffestninger wndne och intagne: gjorde her LODUIG frid, de Fenedier til ære oc fordeel. Da kom huer formiddelt denne frid til litt igien, vndertagen denne fattige hertog aff FERRARIA, Bom || 280 r krigen begynt haffde for hans, det er her LODUIGS, oc bemelte kong FERDINANDI børs skyld, fordi hand haffde FERDINANDI dotter til førstinde, som sagt er. Oc laaledis miste hand det land Polelan, huilckid de endnu inde haffue, oc ligis det, adt her LODUIG fick for samme frid lx tusind ducater. Dog ved ieg icke huad sant er. Men hertogen aff FERRARIA haffuer ieg seet den dag, adt hand vor i den mening.

HER LODUIG DEN TID HAND HAFFDE HERTOGEN OC HERTUGDØMMID VNDER SINE HENDER BE-
FRØCHTENDIS SIG AD ALPHONSUS AFF NAPLES SOM
VOR DEN VNGE HERTOGS HUSTRU FADER SKULLE GIØRE
HANNOM FORHINDRING I SINE ANSLAG FORMIDDELST
LEGATER OFFUERTALER KONG CARL VIII AFF FRANCKE-
RIGE AT OFFUERDRAGE KONG FERDINANDUS OC
ALPHONSUS HANS SØN OC INTAGE DET
KONGERIGE NAPLES
CAP. V

JNGEN AFF HERTOG JOHANS AFF MEYLAN ENTHEN
thiennere eller slecht hindrede her LODUIG, at tage hertogdøm-
mid an for litt egid, wden hans hertoginde allene. Hun vor vng dog
laare forstandig, oc vor bemelte hertog ALPHONSI AFF CALABRIEN
daather, huilken ALPHONSUS vor kong FERDINANDI AFF NAPLES
eld-

eldste søn. Derfor i det aar 1493 begynte her LODUIG at sende bud til kong CARL VIII som i dag regnerer, oc handle med hannom, att hand vilde komme i Italien, och indtage det kongerige Naples. † Oc det gjorde hand, paa det at de som det tilhørde oc som her offuen
 5 benefunde ere, kunde bliffue vndertuingede oc forderffuede. Thi
 280 vnderstaa sig, det hand liden gjorde:|. Thi paa den tiid vore || bemelte kong FERDINANDUS AFF SICILIEN och hans søn ALPHONSUS
 10 laare rige oc megid forfarne i krigs handtering, oc anleede for due-
 lig helde, dog de andit liden lode paakiende. Oc her LODUIG vor en laare viis mand, men megid red oc fêg, oc vel taabelig naar hand vor i fare.

Her Loduig
 befender
 kongen aff
 Franckerige.

Her Loduig
 huordan
 mandt.

Jeg taler her om, som den hannom kiendt haffuer, oc handlid megid med hannom. Hand vor en troløß mand, naar hand laag sin
 15 fordeel. Derfaar begynte hand (som sagd er), i det aar 1493 at lade denne vnge kong, som vor 22 aar gammel, luchte røgen aff Italien oc hendis herlighed, oc vnderviilde hannom, huad rett hand haffde til denne lkøne kongerige Naples, huilckid hand vel vilte hannom at loffue oc role paa det høigste. Oc i alle støcker gaff hand sig til
 20 bemelte STAFFUEN AFF VESTS, † som nu vor bleffuen rig, men icke endnu nock, som hand lod sig tække:|, oc til BRISSONET, † en rig oc vell fforstandig mand paa financi, oc i de dage denne STAFFUENS kostelig ven:|. Thi kom her LODUIG STAFFUEN til, at hand offuertalde BRISSONET, at hand skulde lade sig presteuide, oc loffuede at
 25 giøre hannom til cardinal. † Den anden gjorde hand fortrøsting om itt hertugdømme:|.

Her Loduig
 vnder gaar
 kongens raad
 med store
 løffter.

Adt begynde paa alt dette at driffue, sende her LODUIG en drabelig legation til kongen til Pariis, i det aar som forschreffuid staar, for huilcken greffue GAJASSE † bemelte ROBBERTZ AFF S: SEUERIN
 30 eldste søn vor hoffuedit oc den fornembste mand. Denne fant til Pariis printzen aff SALERNE, som vor hans frende, oc den fornembste aff det hwß S: SEUERIN, oc vor nu i Franckerige, fordreffuen aff kong FERDINANDUS, som i her offuen hørt haffue. Hand dreff oc paa det samme anlag om Naples. Med denne GAJASSE vor greffue CARL
 35 AFF VILLE JOYØSE, oc her GALEACIUS vice greffue aff MEYLAN.
 281 r De vore baade vel || vdstafferede, oc stercke i følge. Deris tale stod offuerliuft icke anderledis, end at de vore komne til en venlig be-

lø-

løgelße, met andre saadane ord oc fiduandlig tale, och inthet andit synderlig de foregaffue. Oc dette wor den første store legatz Bom her LODUIG sende til kongen:|.

Her Loduigs
begiering til
kongen.

Tilfforn haffde hand sendt en secreter til salig kong LODUIG THEND XI, begierendis at hans broders løn, hertogen aff MEYLAN, motte fremfende en fuldmchtig som paa hans veigne skulde hylde kongen aff den stad oc landskaff Genua, oc saa adborid tage det i forlænning aff hannom, huilckidt vor wbiligt. Men det kunde kongen vel giøre hannom til vilge aff synderlige naade, som hand oc giorde, adt fremfende en aff sine gode mend, at annamme huldskaff oc mandskaff aff hertogen selff i egen person, huilckid liden oc saa skeede. Thi en tiid som ieg vor paa kongens veigne legat der i landit, hyllede hand oc suor mig paa kongens veigne paa sit flott Meylan, huor paa ieg haffde synderlig oc wtrøckelig beffaling, oc da vor den vnge herre vnder sin moders veryemaal. 15

Den tiid denne legat kom til kong LODUIG haffde icke enda de herrer aff Meylan Genua vnder hender. Men her BAPTISTA CAMPOFULGOSUS haffde det da inde. Men her LODUIG haffde det nu igien bekommid, oc giffuid nogle aff kongens kammeriunckere viii tusind ducater, adt hand kunde bekomme kongens indfførsel oc stadffestelle der paa, huor medt de giorde deris herre oc konning stort vikel. Thi derfom de haffde villed, haffde de tilforn kunde skaffue det kongen selff til haande, oc derfom de end skulle haffue tagid pendinge for samme stadffestelße i kongens naffun, skulle de haffue begierid mere end saa. Thi hertog GAJASSE gaff en gong kong LODUIG min naadige herre i. tu-||ind ducater der aff. Huor aff hand skenckte mig xxx tusind kroner. Dog lode de lig høre, at de samme viii tusind ducater haffde tagged, met kongens vidskaff och samtøcke. Och STAFFUEN AFF VESTS vor en aff dennom (tror ieg vel) som det giorde, paa det hand kunde beholle her LODUIG i det anslag som hand haffde for hender, och her offuen er omtalid, om det hertugdømme hannom at forskaffue. 20 25 281 v 30

Den stund diße legater, som ieg i dette capitel haffuer omtalid vore til Pariis, oc haffde hafft saadann almindelig tale, som sagd er: talde greffue GAJASSE som vor megid høigt i spillet till Meylan, i synderlighed met kongen, oc her GALEACIUS AFF S: SEUERIN, hans broder, enda mere, oc synderligen dreffue de der paa at kongen skul-

Ikulde sende krigsmacht i Italien, oc begynte adt til biude kongen megen stor thieniste oc hielp baade met folck oc penninge. Thi hans herre nu rodde for Meylan, ligeruiis som det haffde verid hans egid. Oc gjorde hand med sin tale denne handel saare læt at driffue.

⁵ Och saa dage der effter tog hand och her GALEACIUS, vicegreffuen, deris affsked aff kongen oc droge hiem igien. Men greffue CARL AFF VILLE IOYØSE bleff tilstæde, handelen adt driffue och fodre paa. Hand begynte strax at klæde sig paa frantzolke, oc beuiste stor flit-tighed i lagen, saa at monge begynte at bliffue gode paa hans lide.

¹⁰ Kongen sende i Italien en vid nauffn PERON AFF BASCHE † (som haffde verid fremdragen i det hwß ANIOU) til hertog IOHAN AFF CALABRIEN, som och haffde lind til dette anslag.

Peron
Bafche paa
kongens veg-
ne i Italienn.

Siden drog PERON effter kongens beffalning: til pauffuen, oc siden fremdelis til de Fenediger, oc de Florentiner. Det varede vid vij

¹⁵ eller viii maaneder, adt disse practicker ginge saa frem oc til-
^{282 r} bage. || Der bleff mongelunde omtalid, iblant dennom som der aff vilte. Dog kunde ingen tro at kongen skulle villed drage der hen i egen person.

KONG CARL VIII FORLODER MARGRETHE

²⁰ KEYSERENS DAATER OC TAGER TIL ECTE HERTOG FRANCISCI AFF BRITANIEN DAATHER FORMIDDELST PRINTZENS AFF ORANIEN PRACTICKER SOM TILFFORN HAFFDE TROLOFFUID HENDE VID DEN ROMSKE KONG

²⁵ CAP. VI

DEN STUND DET SZAA STOD I DRAG, HANDLEDIS TIL Sanlis om frid, emellom kongen oc keyser MAXIMILIANI søn, PHILIPPUS, som vor arffuing till det hwß BURGUNDIEN. Oc som det nu stod i dage, paa kom en hendelse, huor aff yppedis wuilge oc
³⁰ stort vuenlkaff. Thi kongen forlod keyser MAXIMILIANI daather, bemelte PHILIPPI søster, som vor it saare vngt meniske: oc tog til drotning hertog FRANCISCI AFF BRITANIEN daather, paa det hand roligen kunde besidde det hertugdømme Britanien, huilkid hand, samme tiid denne handel vor for hender, nesten altflammen indtagit haffde,

Kongen for-
lader sin
drotning, oc
tager en
anden.

20

vn-

vndertagen den stad Renes, oc hertogens aff BRITANIEN daather som der inde vor. Hende haffde hendis morbroder, printzen aff ORANIEN faare adt raade, oc vor hendis formyndere. Hand haffde tilfforn giort gifftermaal emellom den romske konning oc hende, ⁵ ^{Maximilianus} † oc formiddelt en fulmechtig som aff hannom vor vdfendt oc stod ^{vies vid frøic-} i hans sted:| ladit vie dennom sammen, obenbarligen i kircken, oc ^{kenit aff} skede alt dette aar 1492, bemelte ertz hertog til vilge och tieniste. ^{Britanien, vid} Da kom i Franckerige en stor legation fra keyser FREDERICK, som ^{en substitut.} vilde gjorde sig til meglere, i denne fridshandell oc forli-||gellse. Den ^{Denne Fride-} 282 v romske kong sende och line budt didt, szaa gjorde och Paltz greff- ^{rick vor} 10 uen oc de Suitzer, ad de kunde ramme middel til frid oc enighedt. ^{Maximiliani} Thi huer mand siuntis at der vilde yppis stor trette vdaff, oc adt ^{fader.} MAXIMILIANUS vor skeed stor offuerlast, adt den bleff hannom fr- tagen, som hand holt for syn hustru, och hans daather sendt hannom hiem igien, som i monge aar haffde verid drotning i Franckerige. ¹⁵

Snarist sagd, da endedis det paa frid. Thi huer mand vor ked at krig, oc synderligen hertog PHILIPPI vnderflotte, som saa megid ont haffde lidt, baade i krig met kongen, Baa och i deris indbyrdis ^{Frid emellom} wenighedt, adt de icke mer stode hu adt laadant. † Oc bleff der frid ^{kongen oc de} giort paa iiii aar, alleniste paa det de kunde komme til huile. De ^{herrer aff} 20 aff Østerige behulde deris daather, huilckid fortrød nogle aff hendis folck, adt hun saaledis skulde dennom hiemfføris igien:|.

J blant andre som der vore tiltagne, vor och ieg hoß denne frid at gjøre, med hertog PEDER AFF BURBON, printzen aff ORANIEN, her- ²⁵ ren aff CORDES, oc monge andre ypperlige perloner. Da bleff her- tog PHILIPPUS loffuid, ad hannom skulde bliffue igien giffuit alt det som kongen inde haffde aff det land Arthois, Baa som det och bleff loffuid den tiid handlid bleff om bemelte ecteskaff i begyndelsen aar 1482, ad derlom det icke ginge for sig, skulde alle herligheder som hende bleffue giffne til hiemgiff, met hende igiengiffuis, oc ³⁰ komme hertog PHILIPPUS til hende. Men ertz hertogens vnderflotte haffde allerede indtagid Atricht oc S: Homer, Baa at inthed igien- stod at giffue tilbage, vden Hesdin, Area oc Bethune. Huilcke den- nom strax bleffue offueranthuordede, baade med herlighed oc ind- komme. Oc de lette beffa-||lingismend der wdi. Men kongen for- ^{283 r} middelt denne fridz handel som nu gick beholt slottene och motte legge folck paa dennom i besetting til Baa lenge iiii aar vore for- løb-

løbne, † som vore adt ende aar 1488, om S: Hanfledags tide. Oc da
 skulde kongen anthuorde ertz hertogen dennom igien, oc saaledis
 bleff baade loffuid oc suorid:|.

Huad heller diße gifftermaal bleffue saaledis omskiffte, effter den
 5 hellige kirkis ordning eller ey: det lader ieg vere som det er. Men
 monge doctores i den hellige skriffthaffue lagd ney for mig, oc
 somme haffue lagd ia. Men ehuor der om er, haffuer baade quin-
 derne siden den tiid hafft wløcke med deris børn.

Voris drotning fick iii sønner paa iiij aars tiid, oc døde ale kort
 10 effter hin anden, oc den som list døde leffde icke wden vid try aar.
 Drotning MARGRETHE AFF ØSTERIGE bleff giffthaffue vid printzens aff
 CASTJLIEN enilste søn, oc arffuing til monge andre kongeriger. Men
 hand døde i samme aar som hand bleff giffthaffue vdi, som vor aar 1497.
 Hun vor samme tiid fruchtlommelig, lagdis i barbel leng oc fick en
 15 vng herre strax effter printzens affgong. Huoraff kongen oc drot-
 ningen i Castjlien bleffue saare bedrøffuede, saa oc det ganlke rige.

Den romlke kong, strax effter denne handel som om er talid, tog
 hertog GALEACH AFF MEYLAN daather til echte, hertog JOHANS
 GALEACH søster som er omtalid. Oc dette giffthemaal bleff dref-
 20 uen formiddelt her offuen bemelte her LODUIG. Dette gifftermaal
 behagede førstene i rigid och monge aff den romlke kongis ven-
 ner saare ilde. Fordi at hun icke vor aff saa ædel slecht, som den-
 nom siuntis adt dennom vel anstod. Fordi paa de vice greffuers
 283v veigne, effter huilcke de som raade til Meylan lade || sig kalle, er
 25 søige adel paa ferde. Oc end mindre paa deris lide som kallis
 SPORTIA, aff huilcken slecht vor hertog FRANCISCUS AFF MEYLAN.
 Thi hand vor en skomagers søn aff en liden by Contignolles. Men
 hand vor en saare statelig mand, oc hans søn enda mere, som bleff
 hertog til Meylan, formiddelt sin hustru's gunst oc hylliste, som vor
 30 hertog PHILIPPI MARIE wechte daather, oc bekom hand samme her-
 tugdømme, oc stod det for, icke som nogen tyran, men som en rett
 oc god første. Oc vor hans duelighed oc godhed vel verd at lignis
 vid de alle ædelste første, som i hans tiid regnerede. Alt
 dette liger ieg til ad vduile huad effter kom aff diße
 35 omskiffte gifftermaal, och ved icke huad der
 endnu fremdelis vill komme vdaff.

fortaß: 86.

De vicegreff-
 uer aff Mey-
 lan ere aff
 ringe adel.
 Francisci
 Sportia
 fader, en sko-
 magere.

Sportia due-
 lighed oc re-
 gimente.

DE

DE FENEDIGER NECHTE KONG CARL BI-
 STAND OC HIELP PAA SIT TOG TIL NAPLES, OC OM
 DERIS FORBLOMMEDE SUAR OC LØSE PAA-
 SKUDT, OC HUORLEDIS KONGEN SIG TIL-
 LAUGEDE TIL SAMME TOG
 CAP. VII

ADT IGIENKOMME TIL VORT FORNEMMBSTE FORSETT,
 haffue i forstaaid huorledis greffue GALLIASSE oc de andre
 legater droge aff Pariis fra kongen, oc huorledis der drefuis monge
 adskillige practicker alleveigne i Jtalien, och huorledis vor konning,
 laa vng lom hand vor, tog sig denne sag hart til hierte, dog hand
 icke oplod sig for nogen, wden bemelte tuende, VESTS oc BRI-
 SZONET allene.

Frantzofke
 legats til de
 Fenedier.

De Fenediger
 deris suar oc
 befkedt.

Aff de Fenediger bleff begierid paa kongens veigne, at de vilde
 giøre hannom bistand, oc giffue hannom gode raad i dette anslag. ¹⁵
 De suarede at hand skulle vere dennom velkommen. Men ingen || 284 r
 hielp (sagde de) kunde vi giøre hannom, for den frøchts lkyld lom
 vi haffue for Tyrcken. Dog haffde de lamme tiid frid mett hannom.
 Och laa suarede de, at laadan en viis konning att giffue raad, lom selff
 haffde laa viist raad: vilde regnis dennom til formegen storachtighedt. ²⁰
 Ellersvildede snarere hielp ehannom, end giøre hannom noget forffong.

Meniske an-
 slag och
 viifdom.

Nu mercker, adt de lode sig tække, at suare viifeligen, Bom de oc
 gjorde. Thi ieg holler laa fore, at paa denne dag handlis ingen før-
 stis eller menigheds i verden lager laa viifeligen oc laa vel be-
 tenckt lom deris. † Men gud vill adt mand altiit skal forstaa, at ²⁵
 meniskens lkøn oc forstænd inted duer eller sig formaar, naar hand
 vil haffue der nogid mett adt giøre. Hand lkickede denne sag an-
 derledis end de mente:|. Thi de icke trode, at kongen skulle kom-
 me did i egen person. De haffde oc ingen frøcht for Tyrcken, lom
 da regnerede, lom hand oc vor føige duelig. Men de tenckte at ³⁰
 heffne sig offuer det hwß ARRAGONIEN, huilckid de haffde stort had
 til, Baa vel til faderen lom til sønnen, oc gaffue dennom lkyld, at de
 haffde volled, at Tyrcken kom til Sturecy. Jeg mener denne Tør-
 kis fader lom vandt Constantinopel, Bom hed MACHOMET OCTAUI-
 ANUS, oc gjorde de Fenediger megen skade. ³⁵

Om

Om ALPHONSUS hertogen aff CALABRIEN lagdis megid allehonde, oc iblant andit, at hand haffde verid orlage til den krig som hertogen aff FERRARIA begynte emod dennom, huilckid dennom ko-
 284 v stede Baa megid adt vnders vor, oc vor nær, adt || de haffde der off-
 5 uer bleffuid forderffuede. Huor om ieg nogid lidit haffuer her offuen omtalid. De lagde oc laa hertogen aff CALABRIEN til adt hand haffde fordi ene vdsent folck til Fenedig, at forgiffte deris cisterner, elle
 io laa monge som de kunde tilkomme. Thi de ere mesten luchte i laas, oc bruge de der icke andit vand endt det de laaledis lancke,
 10 thi de ligge aldelis i haffuid. † Oc er det som laaledis sanckis laare got vand. Thi ieg haffuer druckid der aff, en reigle otte gantzlike maaneder, oc liden vor ieg der atter end en gong, i denne tiid som denne krig vor i veige som ieg nu omtal:|.

Cisternerne ere murede vandkister aff cement, adt samle regnuand vdi.

Dette vor icke deris lynderligste orlage til de herrer aff Calabrien,
 15 men det at disse bemelte aff Calabrien forhindrede dennom adt formere deris macht som de vilde, baade i Jtalien oc Grecia. Thi de haffde øignene obne paa baade sider, oc haffde dog nyligen vndit det kongerige Cypren, och det wden all titel oc lofflig tiltall. For laadan wuilegisk skyld siuntis de Fenediger, att det vor deris profit,
 20 adt der vor krig emellom kongen oc det hwß aff ARRAGONIEN, † forhobendis at hun icke laa snartt skulle tage ende som hun giorde, oc deris fiender disse mellom suægis:|. Dog vor icke deris mening at de vilde haffue dennom platt vndertuingde oc forderffuede. De tenckte oc at det aldrig kunde gaa laa ilde, at en aff parterne io skulle
 25 giffue dennom nogle aff de byer som laage i deris vieg. Paa det de kunde haffue hielp och vndsetting aff dennom, naar det skulle gaa i herdingen, huilckid oc skede.

De Fenedigers betencken vdi det suar som de gaffue kongens aff Franckerige legat.

Men der fattedis søige wdi, at deris regenskaff io slog dennom feil. Ydermere mente de oc laa, at effterdi de huercken haffde rodd
 30 eller hulpet kongen, som deris suar vduiste, huilckid de gaffue PER-
 285 r RON BASCHE: kunde ingen ligge || dennom til, at de haffde voldit, ad hand vor kommen i Italien.

J det aar 1493 drog kongen til Lyon, † sine sager at bestille. Icke
 at nogen kunde tencke at hand vilde drage offuer biergene:|. Did
 35 kom til hannom her GALIACEUS greffue GALASSE AFF S: SEUERIN broder, vel sterk i følge, paa her LODUIGS veigne, hueß lutenant hand vor, oc hans ypperste thienere. Oc haffde hand med sig en
 stor

Biergene ere de som kallis Alpes oc atskillige Franckerige oc Italien.

stor hob skøne heste oc harnisk til tornere oc ridder-spil at bruge, huilckid hand oc giorde, oc end vel. Thi hand vor vng oc en due-
lig herre. Kongen giorde hannom stor ære, oc tog vel emod han-
nom, oc gaff hannom sit orden eller flÿs. Siden drog hand hiem i
Italien igien, oc greffuen aff VILEHOYEUSE tilbage igien ambalsatz-
uise, at skynde paa at toged kunde gaa for sig. 5

Thil Genua begynte at samlis en laare stor skibsflaade, oc vor der
paa kongens veigne den herre DURFE ypperste køgemester i Franc-
kerige, oc andre flere, omlier drog kongen til Vienne i Delphinat,
vid først i augustus i beneuffnde aar. Oc didt komme huer dag æd-
linge aff Genua, huort oc bleff forskickid hertog LODUIG AFF OR-
LEANS, † som siden bleff konning oc vor en vng mand oc deylig per-
son, men sin velløst megid vndergiffuen. Om huilcken megid skal
her effter omtalis i denne lille bog:|. Da holt mand Baa faare, at
hand skulle bliffue admiral offuer flaaden, och føre hende i det kon-
gerige Naples, med de førstes hielp oc ledsauning som foriagede
vore, huilcke ieg neffnd haffuer, oc vore printzen aff SALERNE oc
den aff VESIGNAUE. † Der vor ferdige giorde xiiii skib aff Genua, 285v
monge galeyen oc galioner. Oc den stund denne flaade vdrustedis
haffde kongen dær i denne sag Baa stor lydighed, som hand kunde
haffue til Pariis:|. Fordi denne by vor vnder Meylans regimente,
huilckid her LODUIGH haffde faare at raade, och vor ingen som paa
samme regimente giorde hannom nogen forhindring, wden herto-
gens, hans broder søns, førstinde, kong ALPHONSI daather. Oc om
diße tiide døde ALPHONSI fader kong FERDINANDUS. 25

Kongens
skibsflaade
til Genua.

Ferdinandus
kong aff
Arrogonien
dør.

Hendis mach vor laare liden til at giøre her LODUIG synderlig mod-
stand. Fordi hand haffde medhold aff kongen som vor rede at enthen
selff komme did i egen person, eller at fremsende sin krigs macht:
oc hendis herre haffde følge forstand, oc alt hueß hun lagde for
hannom førde hand for sin fader broder. Huilcken haffde allerede
ladit druckne itt bud, som hun haffde sendt til sin fader. 30

Denne skibs bekosting stod laare megid. Oc holder ieg Baa faare,
at hun beløb sig for iij^c tusind francker, oc vor dog til ingen ting
nøttig, † oc der wdi gick hen alle penninge som kongen paa den tiid
kunde aff stedt komme. Thi som ieg haffuer lagd, vor hand icke
vel forliunet enthen met folcke forstand eller med penninge, ey
heller med anden ting som behoff giøris til saadant itt anslag. Dog
lyc- 35

Kongen er
ilde forliunet
met hueß be-
hoff giøris.

lyckedis det vel aff guds lynderlig naade, som mand klarligen motte
 see for øignene:|. Jeg figer icke at kongen vor io forstandig nock
 for sin alder: men hand icke vor vden 22 aar gammel, oc vor nys
 kommen til verdzlig handel. De som hannom skulle raade, STAFF-
 5 UEN AFF VESTS oc BRISONET, som i dag er cardinal aff S: Malo, vor
 tuende mend aff ringe ståt, och ingen forfarenhed de haffde i nogen
 286 r ting. Men gud beuijste saa megid dils || mere sin macht i denne sag.
 †Di vore fiender vore hulne for laare forstandige herrer oc vell for-
 lögte i krigshandel, rige, oc vel forliuffnede met vile oc forstandige
 10 mend oc gode krigsraad, der tilmed haffde de oc rigid inde, oc be-
 lodde det:|. Oc vor kong ALPHONSUS nyligen kront til konge aff
 pauffue ALEXANDER, som vor en fød Arrogonier, hand haffde de
 Florentiner til vens, oc god forstand met Tyrcken. Hand haffde oc
 en søn, som vor en fin perßon, kallid dom FERDINANDUS, tu eller
 15 try oc tiuge aar gammell, som oc førde rusting oc bor verye, oc vor
 vel affhulden i rigid. Hand haffde oc en broder kallid dom FRE-
 DERICK, som siden bleff konning, effter sin broder søn, oc vor hand
 en laare forstandig mand, oc admiral for deris flaade, och haffde i
 long tiid verid her i rigid. Om huilcken i, min herre erckebylpen
 20 aff Vienne, haffde offte sagd foruist, vdaff himmelsløb, at hand skulle
 bliffue konning, oc der ieg førde saadane ethers ord for han-
 nom loffuede hand mig strax iiij tusind francker aarlig
 indkomme, derlom saa lkede. Oc dette lagde i
 xx aar førend det skede.

Kongens
 fienders
 mechtighed
 oc forstan-
 dighed.

Herrens aff
 Vienne spaa-
 dom.

25 BLIFFUER RAADUISE MEGIT DISPUTERID
 OM DET TOG AT GIØRE I NAPLES EMELLOM FØRSTER OC
 HERRER I FRANCKERIGE FØREND KONG CARL DROG AFF-
 STED, OC OM PENDINGE SOM KONGEN LAANTE AFF
 KIØBMEND PAA RENTHE, OC OM FØRSTINDERSOM
 30 FORSETTE DERIS SMØCKE TIL SAMME TOG
 CAP: VIII

286 v **K**ONGEN BLEFF I SIT FORSET. THI HER LODUIG OCH
 hans ambaßat, greffuen aff VILLE JOIØSE, lagde sig hart || effter
 hannom, saa oc de tuende som ieg her offuen neffnd haffuer. Dog
 be-

begynte modit att falle paa BRISONET, † anfeindis at huer skellig oc forstandig mand laftede det tog did hen att giøre, for monge lagers skyld. Oc lynderligen, at mand skulde komme did faa filde paa aarit i augusti maanid, wden pendinge oc alt andit som vor fornøden:|. Oc VESTS allene bleff bistandig. Den anden laag kongen 5 lurt paa i tre eller fire dage, for den skyld at hand vor bleffuen anderledis til linde: liden gaff hand lig der till igien, och haffde lige det samme mundheld som tilfforn. Men i samme dage døde VESTS en aff hans thienere fra, (som mand lagde) aff pestilentze. Der faare tore hand i nogle dage icke komme til kongen, huor aff hand vor 10 laare bedrøffuid, at der ingen vor som fordede paa sagen.

Herren aff BURBON oc hans førstinde vore komne til kongens gaard, dette tog at forhindre, laa megid dennom vor mueligt. Oc BRISONET haffde ord med dennom der om. Der aff kom at vor det en dag afflagt, da vor det en anden dag vidtagen. Oc omlier bleff 15 kongen aldelis beraad at hand endeligen vilde, at toget skulle gaa for lig. Der ieg det fornam gaff ieg mig til veigs, oc end met de første, forhobindis at komme offuer biergene, før end vi bleffue for mange i selfkaff. Dog bleff ieg kallit igien, oc bleff sagd, at togid vor aldelis affslagid. 20

Kongen
laaner pen-
ninge.

Samme dag bleffue lonthe aff en meylanck kiøbmand L: tufind ducater, men det vor her LODUG som himmeligen vdlaante dennom. Dog skulde kiøbmanden tage fyllist vilfen oc lougen for samme pendinge i Franckerige, oc fremdelis giffue hannom foruaring for dennom. Oc komme mig vj tufind ducater til att loffue fore paa min part, 25 oc andre lagde god for det andit. Men der gick ingen renthe vdaff. || 287 r

Kongen tager
op pendinge
paa renthe.

Tilfforn haffde mand londt til kongens behoff, aff SOLY til Genua hans contor, i^c tufind francker, huilckid lig beløb till rente paa iiij maanids tiid xiiii tufind francker. Men det bleff sagd at somme aff de som her offuen ere benefnde haffde lod oc part i samme pen- 30 dinge, Baa oc i renten.

Begyndis
kongens tog
i Naples.
Kongen laa-
ner hertog-
indens aff
Sauoye
klæynod, at
forfette.

Kongen drog aff Vienne den xxiiij augusti aar 1493, oc drog lige adt Ast. Der hand vor til Sula, kom til hannom greffue GALEASSE AFF S. SEUERIN, postuife. Der fra drog kongen til Turin, oc lonte hertogindens aff SAUOYE klæynodt (som vor margreffue VILLOMS AFF 35 MONTFERRAT daather, oc hertog CARLS AFF SAUOYE effterladne encke), oc forfette dennom for xii tufind ducater, † oc faa dage der eff-

effter kom hand til Calal:, til margreffuinden aff MONTFERRAT, † som vor en vng oc forstandig quinde, margreffuens aff MONTFERRAT encke. Oc vor kongens aff SERME daather. Tyrcken haffde vundit hans land, oc keyleren som vor hendis frende, haffde taged hende
 5 til lig, oc haffde giffit hende vid margreffuen aff MONTFERRAT:. Hun lonte hannom oclaa sine klæynod, huilcke oc bleffue vdfette for xii tulind ducater, oc her aff kunde i see, huordan begyndellse det vor til krig, wden gudt haffde regierid spillet.

Kongen laa-
ner margreff-
uindens aff
Montferrat
kleynod.

Serme kallis
ellers Sirmia.

10 HER LODUIG OC HANS HUSTRU KOMME
MED MEGET FØLGE EMOD KONGEN I DET GREFFUEDØM-
ME AST, OC OM FRANTZOSKE MACHT TIL LAND
OC VAND, OC OM DET HWSZIS DE MEDICIS
NAFFUNKUNDIGHED OC RIGDOM
15 CAP. IX

287 v **K**ONGEN BLEFF NOGLE DAGE TIL AST. † WDI DETTE
aar vor all vinen || i Jtalien sur, huilckid vort folck icke vel
behagede:. Did kom til hannom her LODUIG oc hans hustru, met it
stort følge, och bleff hoß hannom i to dage. Oc siden drog hand hen
20 till Non, som er itt slott det hertugdømme Meylan tilhørindis, lig-
gindis paa en mil nær Ast. Did drog raaditt huer dag til hannom.
Kong ALPHONSUS haffde tuende krigsher til veige, den ene vdi
Romania emod Ferraria, huilcken hans løn vor øffuerst vdoffuer,
oc med hannom her VIRGILIUS URSINUS, greffuen aff PETILLIANE,
25 och her JOHAN JACOB AFF TREUUL, huilcken i dag er paa vor lide.
Och emod dennom vore paa kongens lide herren aff AUBIGNY, en
god oc forstandig riddere, met ij hundrid kyrißer. Der vore vel oc
i det mindste v^c italianke kyrißer, paa kongens bekostning, huilcke
greffuen aff GAJASSE førde, som vor der hoß paa her LODUIGS veig-
30 ne. Oc disse Italianer vor icke frøcht foruden, at denne frantzolke
hob motte spildis oc togid bliffue affslagid. Thi der som wi haffde
bleffuit til linde oc dragid hiem igien: haffde her LODUIG hafft sine
fiender paa halßen, som haffde stor forstand oc himmelig prachticker
i det hertugdømme Meylan.

Kongens aff
Naples
macht.

Kongens
macht aff
Jtalien.

Kong Al-
phonfi macht
til siss.

Den anden ALPHONSI krigsmacht vor til søß, oc hende haffde i beffaling dom FREDERICK hans broder, och laa til Liburne oc til Pisa. Di de Florentiner hulde enda met dennom, oc haffde nogle galeyen hoß flaaden. Oc laa vor hoß hannom her BRETO AFF AFLISCO oc andre Genueler, formiddelst huilcke de forhobede ad locke den stad Genua, adt hand skulle falde om paa deris lide. Oc fattedis føige der wdi adt de io Baa gjorde. Thi de oplette vid tulind mand aff deris folck oc krigshielpere hoß || Especie oc Rapello hart hoß Genua, oc haffde fuldendit det de haffde i linde, derlom de icke haffde bleffuid Baa hasteligen offuerffaldne. 10

Men det skede sig laa, at enten samme dag, eller om andendagen, kom hertogen aff ORLEANS did, met nogle skiff, oc itt gott tal galeyen, oc en stor galeace som mig tilhørde, oc vor høffuizmand paa hende en kallid her ALBRET AFF MELY, oc paa hende vor hertogen, oc met hannom de andre fornembste. Der vor och megit skyt oc store støcker paa hende. Thi hun vor stor oc haffde euffne der til. Oc lagde hun laa nær i land, at hun allene laa got som nedlagde fienderne, som aldrig haffde seet laadan en før, oc vor megid nyt oc vuonligt i Jtalien. Det folck som vor paa disse skiff gjorde landgong, oc offuer land kom dragindis it tal Suitzer fra Genua, derlom flaaden da laa. Oc deris høuidsmænd vor retzherren aff Diion. Der vore och med dennom i følge folck aff Meylan, offuer huilcke BRETONIS broder haffde beffalning, som hed her JOHAN LODUIG AFF AFLISCO, oc her JOHAN ADORNO. Disse vore icke hoß den tiid huggene vanc-kede. Men de gjorde dog det gott folck burde, oc forlagde fienderne it pas, oc formenten dennom der frem adt komme. Oc inarist sagd, bleff fienden nedlagd, trett i middags stunden, paa det paß som vort folck gjorde deris maaltid. Oc bleffue i fluchten slagne hen vid j^c eller j^cxx aff dennom, oc viii eller x tagne til fonge, oc iblant andre en kallid FURGOSIN, bispens søn aff Genua. †Alle de som icke bleffue slagne, bleffue afførde indtil deris siorter, aff hertogens folck aff MEYLAN, andit ont gjorde de dennom icke. Thi de haffue Baa forlid at giøre. Jeg laag alle breff, som herom bleffue schreffne, baade til kongen och til hertogen aff MEYLAN. || Och laaledis bleff denne flaade støt for hoffuedit, oc vor icke liden laa nærgaaindis. 20 25 30 35

Kong
Alphonfus
lider itt føige
nederlag.

Vort folck droge fremdelis egiennom Genua, och da begynte de aff

aff byen nogid myteri, oc ihiellfloghe nogle Tyfke i byen, bleffue oc slagne nogle aff deris. Men det bleff strax altfammen stillid.

Jeg maa oc tale it ord om de Florentiner, som tuende gonge haffde sendt bud til kongen aff idel hycklery, før end hand drog aff
 5 Franckerige. Den ene gong vor ieg med VESTS oc BRISONET, at handle med dennom, oc den tiid vore legater bilpen aff Areta, oc en vid naffun PETRUS SONDERINUS. Wi begierede aff dennom in-

Handel emel-
lom kongen
oc de Floren-
tiner.

10 Alt hues de talde oc giorde, skede alt sammen effter PEDERS DE MEDICIS beffaling, som vor en vng oc føige forstandig mand, oc vor LAURENTZ DE MEDICIS søn, som vor død oc affgongen, oc haffde verid en aff de vilste mend, som i hans tiid leffde, oc regierede denne stad, moxen lige som hand haffde verid deris arffueherre,
 15 saa giorde och sønnen, thi deris hwb haffde nu saaledis leffuid deris liiff i tuende mends tiid tilfforn, som vore PEDER bemelte LAURENTZIS fader, oc COSMUS AFF MEDICIS, som vor hoffuedit til denne slecht, oc den først hende kom paa fode. Oc vor en mand verd at neffne iblant de allerstørste oc belynderligste:|. Oc i deris idret som
 20 vor kiøbmandskaff, holler ieg for ad det vor det ypperligste hwb oc slecht, som nogen tiid haffuer verid i verden.

Peder de
Medicis.

Laurentz de
Medicis.

Loff det hw-
fis de Medicis
till Florentz.

289 r Thi deris thienere haffue hafft saa stor louge || vnder dette nauffns lkiul, DE MEDICIS, adt det er vnder at tro, det ieg leet i Flandren oc i Engeland. Jeg haffuer leet en aff dennom, vid nauffn GERT
 25 CANUESE, som nesten vor orlage til att redde kong EDUARD III, at hand bleff vid sin kongelig ståt, den tiid der vor krig oprørt i hans rige. Huor hand forstrachte hannom mere end i^c xx tusind kroner, thi huor med hand giorde sin herre føige fordeel, dog hand omfær och longfommeligen kom til sit igien:|.

Gert Canuele
en thienere
deris de
Medicis.

30 Jeg haffuer och kiendt en anden, vid nauffn TOMAS PORTUNAY, adt vere selff anden forloffuere, emellom kong EDUARD oc hertog CARL AFF BURGUNDIEN, for 1: tusind kroner. thi Jeg loffuer det icke at kiøbmendene saa giøre: men ieg holler megid der aff, ad en første holler kiøbmanden met louge oc sandhed. Thi de icke vide naar
 35 de kunde haffue hannom behoff. Thi det skeer iblant med, at en føige pending gjør en stor thieniste, och it gott gauffn.

Thomas Por-
tunay.
Førster skul-
de holde
kiøbmend
louge som
dennom
forstrecker.
Offte gjør en
føigepending
gott gauffn.

Det siunis at denne slecht nu begynder att fornædris, som och
 skeer

Laurens de Medicis
haffuer xx
draffuantere.

skeer met keyferdømmer oc kongeriger. Oc denne PEDER haffde skade aff sine forffædris store myndighed:|. Dog COSMUS som vor den første, vor dannis oc god, oc saadan som vel tiente oc vor nyttig i en fry stad. LAURENTZ, denne PEDERS fader som ieg her omtal, haffde met øffrigheds beffaling i byen, som bød huad hand vilde, antagid xx mand til draffuantere sit liiff at foruare, for den wenigheds skyld som hand haffde met dennom aff Pisa och andre (huor om andensteds haffuer verid omtalid i denne bog): Dog skickede hand sig, i saadan stor myndighed, saare maadeligen och skickeligen. Thi hand || vor (som ieg haffuer sagd) med de vilste i sin tiid. Men lønnen meente at mand vor hannom saadan ære oc ståt billigen skyldig, oc skickede sig saa at mand frøchtede for hannom, formiddelt saadane sine draffuantere. Hand bedreff vold, oc flogs groffueligen om nattetiide, oc alt met deris aff MEDICIS fælidz penninge oc paa deris bekosting, †faderen haffde lige saa giort: dog saa fornufteligen, ad allemand nesten vore til fridz met hannom der om:|. 289 v

Anden florentinske
legatz i Frankrige.

Anden gong sende denne samme PEDER, til Lyon, legatzuise, en kallid PEDER CAPPON, oc andre flere med hannom. Hand gjorde saadan vndskylling (som och tilfforn skede) att kong LODUIG XI haffde beffalid dennom aff Florentz at giøre forbund medt kong FERDINANDUS, i hertog IOHANS AFF ANJU tiid, och at falde fra det forbund som de haffde met hannom, tydermere sagde hand, at efftherdi de, effter kongens beffalning, haffde giort samme forbund met det hwß aff ARRAGONIEN: kunde de kongens begiering icke samtøcke:|. Men derfom kongen komme saa nær til dennom, vilde de giøre hannom vilge oc thieniste. Och dette sagde de, fordi at de icke trode at hand skulle komme didt, som de Fenediger ey heller det trode. 25

Fenediger oc
Florentiner
tro icke at
kongen skulde
komme i
Italien.

J begge disse tuende legatzer vor altiit nogen met, som vor PEDERS AFF MEDICIS himmelige wuen, oc synderligen adt denne gong denne PEDER CAPPON, huilcken offte paaminte os huad wi skulde giøre, til ad vende Florentze stad emod PEDER, oc gaff større last paa hannom end hand haffde tilltient. Hand rodde oc, at mand skulde foruise alle Florentiner riigid, huilckid oc skede. || 290 r

Dette haffuer ieg fortæld, at i disß bedre kunde forståa det som siden skede. Thi kongen fick stor fiendskaff til PEDER. Oc VESTS oc BRISONET haffde megen forstånd met hans vuenner i Florentz,

oc

oc fynderligen med denne CAPPON, oc tuende PEDERS nær flech-
tinger, som och vor AFF MEDICIS, oc i lige maade met hans
fader brødre.

HER LODUIG TILSKYNDER KONGEN AT
5 FORFFØLGE DET TOG I NAPLES OC LOFFUER AT GIØRE
HANNOM BISTAND. KONGEN SENDER PHILIPPUS AFF COM-
MINES LEGATZUISE TIL FENEDIG. KONGEN DRAGINDIS TIL
PAUIE BESØGER HERTOGEN AFF MEYLAN SOM
VOR SIUG OC LAA I FORUARING PAA
10 MEYLAN SLOTT
CAP. X

JEG HAFFUER SAGD HUAD TIL RAPALO SKEDE TIL SIØS,
oc huorledis dom FRIDERICK holt sig hen til Pisa † oc Liburnum,
och icke liden fick samlid det folck som hand haffde sett i land:|.

15 De Florentiner vore laare ilde tilfrids met hannom, som de altid
haffue verid det hwß Franckerige mere tilneigede, end det hwß Ar-
ragonien. † Den krigsmacht som vor i Romania, dog hun vor den
suagilste, dog gick deris sag løckeligen, oc begynthe alt effter haan-
den adt samle dom FERDINANDI, hertogs aff CALABRIEN folck til sig:|.

290 v Kongen fattede i linde, at fare frem met || sit forfætt, tilskyndit
aff her LODUIG oc andre som ieg neuffnd haffuer. Her LODUIG den
tiid hand først kom til hannom, haffde laadane ordt til hannom.
Herre, gruffuer inthed for dette anlag. Vdi Jtalien ere trende herre-
dømme, huilcke vi holle for mechtige at vere. Aff huilcke det ene
25 som er Meylan, er eders eged, det andit rører sig icke, som er de
Fenediger: Baa saa haffue i icke vden det ene som er Naples at giøre
med. Nu haffue monge aff eders forfædre flaged oß, naar vi haffue
verid alle tilfammen, derfom i ville tro mig, vill ieg hielpe til, adt i
skulle bliffue større och mechtigere, end CAROLUS MAGNUS nogen
30 tiid vor. Oc ville wi lettelig fordriffue Tørcken vdaff det keyser-
dømme Constantinopel, naar i indehaffue dette kongerige Naples.
Huilckid och vor mogeligt, om den Tyrck som nu regnerer, derfom
alting haffde paa vor lide bleffuid vel bestillid.

Saa begynte kongen effter her LODUIGS vilge, oc som hand han-
nom

Her Loduigs
tale til
kongen.

Trende for-
nemste her-
redømme i
Jtalien.

Fortælling
om Tørcken
at fordriffue
aff Constan-
tinopel.

nom forlagde, at bestille line ærinder, huilckidt somme aff vore her-
 rer fortrød, adt kongen tog effter her LODUIGS ord, oc synderligen
 en kammeriuncker, oc enda en anden: huilckid de dog inthet haffde
 hafft behoff. Thi hand vor i dette anslag wmistindis. Men hueß de
 giorde, giorde de hertogen aff ORLEANS til vilge, som lod sig tække ⁵
 at hand haffde nogen rett oc tiltal til det hertugdømme Meylan.
 †Oc for alle tog BRISONET det til mistække, som allerede lod sig no-
 get tycke:|. Der vor allerede nogen wulge kommen emellom han-
 nom oc VESTS. Oc her LODUIG lod sig it ord forlyde til kongen om
 hannom, paa det hand skulde lade hannom bliffue hiemme, oc icke ¹⁰
 tage hannom i lit raad. Der aff bleff BRISONET oprørt at tale emod
 hannom igien. Oc sagde hand, adt || kongen skulde befinde, att her ^{291 r}
 LODUIG skulde beuiße hannom falschhedt, oc suige kongens herr. Men
 det haffde staait hannom bedre an, at hand haffde tagd. †Oc aldrig
 kom hand Biden til nogen handel som macht laa paa, haffde oc in- ¹⁵
 gen forstand der paa, vor oc en lettferdig mand i tale:|. Dog mente
 hand det got med sin herre.

Brifonet
 vantroer her
 Lodwig.

Det bleff beslutedt adt kongen schulde sende mange ambalsater
 till adskiillige stæder, oc iblant andre bleff ieg sent til Fenedig. Jeg
 fortøffuede nogle dage førend ieg drog aff, fordi kongen vor siug ²⁰
 †aff smaapocker, och vor till fare adt hand skulde dø. Thj der flogs
 en koldefiuge til, men det varede dog icke wden sex eller siu dage:|.
 Jeg gaff mig til vegs, oc drog fra kongen, som vor til Ast, menindis
 foruist at hand icke skulde drage videre. J sex dage drog ieg til
 Fenedig, †met mine mulæbel oc mit følge. Thj det vor dend beste ²⁵
 veig, det i werden were kunde:|. Jeg gruede noged vid at giffue mig
 till veigs, beffrøchtendis at kongen skulde drage hiem igien: †Men
 gud haffde det anderledis forskickid. Oc drog hand genisten at
 Pauie, oc igiennom Caßâl, til margreffuinden der sammesteds, som
 vor god paa vor side, oc en god quinde, oc her LOGDUIGS store ³⁰
 wuen, oc hand lige saa hendis:|.

Kongen siug
 aff smo-
 pocker.

Commineus
 legat til
 Fenedig.

Effther at kongen vor kommen til Pauie, begynte hand adt faa
 nogen føige mistancke. Thj mand vilde at hand skulde ligge i byen,
 oc icke paa slotted. Men hand vilde ligge paa slottid, som hand oc
 giorde, oc samme nat bleff wor wacht sterckid. †Folck som hosß ³⁵
 kongen vore, sagde mig adt der vor fare paa ferde:|. Men her LOD-
 UIG bleff vnderlig der vid, oc talde kongen till der om, tilspørgendis
 han-

hannom, om hand haffde mistancke til hannom. †Det lod der laa
 291 v paa baade li-||der, at mand haffde nock at fordriffue tiiden met.
 Men paa vor liide ginge allehonde tale mere end paa deris. Jeg
 mener icke at kongen talde noged synderlig der om: men megit
 5 mere de som vore hans neste flechtinger:|.

Paa slottid aff Pauie vor dend vnge herre aff Meyland, kallid JO-
 HAN GALEAS, och hans førstinde, kong ALPHONSI daather, som vor
 en well ynckelig oc bedrøffuid qvinde. Thj hendis herre laa der
 liug, oc bleff hullen paa dette flott, laa got som i fengsell. Saa och
 10 hans søn, som end i dag leffuer, oc en daather eller tho, oc vor søn-
 nen dend tiid vid fem aar gammel. Jngen fick hertogen at see, men
 sønnen fick at se huem som vilde. Jeg drog der igiennom try aar
 førend kongen kom did: da vor der ingen raad til, at ieg kunde
 faa hertogen at Bee, thj de skøde paa, oc laa da, at hand vor suar-
 15 ligen liug. Dog kom nu kongen hannom till ords. Thj de vore tuende
 sølkendebørnn. Oc haffuer kongen fortald mig huad ord de haffde
 tilfammen, huilcke dog vore idel almindelige tale och inthed synder-
 ligt. Thj kongen vilde met ingen ting giøre her LODUIG emod, dog
 sagde hand till mig, att hand gierne haffde warid hannom adt nogid.
 20 Samme tiid faldt hertoginden i knæ for her LODUIG, oc badt han-
 nom at hand vilde vere hendis fader oc broder milkundelig.
 Hand suarede hende at det vor wmogeligt, men hun haff-
 de bedre hafft behoff at bede for Bin herre oc lig selff,
 som endnu vor en deilig och vng quinde.

Hertugen aff
 Meilan liug
 oc fangen til
 Pauie paa
 slottid.

Kongen oc
 hertogen aff
 Meylan nær
 flecht.

Hertoginden
 aff Meylan
 gjør knæfald
 for her Lod-
 uig.

DEND VNGE HERTOOG JOHAN GALEAS DØR
 TIL PAUIE, LADINDIS EFFTER SIG EN SØN SOM HAND
 HAFFDE VED SIN FØRSTINDE, KONG ALPHONSI TIL NAP-
 LES DAATHER, HUESS FRENDER ICKE KUNDE VNDSETTE || 292 r
 HENDE FOR DEN FRANTZOSKE MACHTS SKYLD SOM NU s
 VOR I JTALIEN, HUILCKE HER LODWIG DER FOR HAFFDE
 OPRØRT TIL DETTE TOG AT HAND VILDE VELDE SIG THET-
 THE HERTOOGDØMME MEILAND TIL. DEN MENE MAND BE-
 GIERER INTIDT ANDIT END HERRESKIFFTE. DE
 FLORENTINERS HIMMELIGE STØCKER 10
 EMOD PEDER DE MEDICIS
 CAP. XI

DER FRA DROG KONGEN TIL PLÆSANCE, HUOR HER
 LODWIG fick tidender, at hans broder søn hertogen aff MEYLAN
 laa for døden. Hand tog sin afflkeed aff kongen, oc vilde drage der 15
 hen. Kongen bad hannom at hand vilde komme igien, huilcked
 hand loffuede adt giøre. Før hand kom till Pauie, vor hertogen død.
 Strax drog hand til Meyland, laa gott som postuiße. † Denne ti-
 dende fick ieg adt vide, formiddelt dend fenediske legates breff,
 som vor hoß her LODWIG:|. Huilcken schreff til Fenedig, oc varede 20
 herrerne adt, at hand haffde i sinde at giøre sig til hertog. Oc sandt
 at lige, fortrød dett hertogen oc raadit til Fenedig, oc tilspurde mig
 huad mig liufftis, om kongen icke skulle ville vere paa dend aff-
 døde hertogs søns lide. Oc endog ieg vel viste adt det haffde ve-
 ridt billigt: lod ieg dennom dog bliffue i tuiffllmaall, for dend skyld, 25
 att kongen haffde her LODWIG laa storligen behoff. Med faa ord at
 lige lod hand sig anamme for herre. Oc (som mange lagde) vor det
 orlagen oc beslutningen, huorfor hand haffde voldit at wij droge i
 Jtalien. Mange oc laa lagde hannom sin broderløns død till, hues
 flecht oc venner i Italien laugede || Big til, at fordriffue her LODWIG, 292 v
 oc formene hannom regimentid, huilcket de oc lettelligen giort haff-
 de, der som kongen icke haffde verid dennom i veigen. Thj de
 vore (som i hørt haffue) allerede i Romania med it stort tall folck.
 Men greffuen aff GAJASZE oc herren aff AUBIGNI trengde dennom
 til-

Hertogen aff
 Meylan dør.

Her Lodwig
 anammer
 Meylan vn-
 der sin haand.

tilbage igien. †Thj hand aff AUBIGNI vor vel i^j eller ij^c kyriffer
sterck, idel Frandtzofer, oc haffde tilmet itt tal Suitzer hoß Big.

Dom FERDINANDUS holt sig tilbage igien til sine krigshielpere de-
ris folck:, som vore en halff dags reigle eller laa vid laug for vort
5 folck, oc droge hen emod Sorly, huoroffuer vor frue en wechte
daather aff Meylan, greffue HIERONIMI effterladne encke, som wor
pauffue SIXTI løsterløn. Ordit gick att hun skulle vere paa deris
lide, men vort folck vand en liden befestning met storm, som icke
bleff beskudt vden en halff dag. Derfor gaff hun Big om paa wor
10 liide, huilckid hun oc ellers haffde lind oc vilge til att giøre. Be-
gynte oc almogen alleueigne i Jtalien adt tage môd til sig, oc traa
adt fornyellße och herre skiffte. Thj de laage det de aldrig før
leet haffde i deris dage, ock icke forstode sig paa arckelies handel,
huilcked oc aldrig haffde verid laa høigt kommid i Frankerige, som
15 det nu vor.

Italianer be-
gynde at gaa
kongen til
honde.

FERDINANDUS drog hen emod Cesana, huilcked er en god stad
paffuen tilhørindis, paa veigen til Naples, oc i egnen hoß Ancona.
Oc ihuor de droge frem, bleff deris troß plußrid aff landffolckid,
naar de funde det offuer en lide. Thj i gantzliche Jtalien begierede
20 almogen inthedt andit end oprør, haffde kongens sag ellers bleffuid
vel oc skickelig bestyrid, och vort folck haffde huldit sig foruden
293 r off oc snapperi. Men der skeede alt tuert emod, huilckid mig ||
giorde vel ont, for den ære och gode nauffns skyld, som det frantz-
oske folck haffde kundit paa dette tog indlegge. Thj dend mene
25 mand holt aff osß som aff it helligt folck, forleindis sig ald trolkaff
oc godhedt till osß. Men de bleffue icke lenge i denne mening, det
volte baade vort snapperi oc wickelighed: laa oc adt fienden off-
uertalde folckid paa alle sider, och lagde osß til, at wij toge quind-
folck met vold, oc ligelaa røffuede pendinge oc andit godtz, ihuor
30 wij det kunde offuerkomme.

Italianers
gode mening
om de
Frantzoser.

Verre skyld kunde de icke giffue os, eller met nogen sage høig-
ligere oss besuære i Jtalien. Thj de ere nidkiære offuer deris quind-
folck, oc pendinge gierige, mere end andit folck. Huad quindfolck
vor angaaindis lagde de osß wlant paa: men det andit vor vel me-
35 gid om.

Kongen lader
begraffe her-
togen aff
Meylan.

Kongen værindis til Plæfance, lod hederligen begraffue sin frende,
hertogen aff MEYLAN. Oc tror ieg vel at hand icke kunde giøre

dert

Det ehr her
Loduigh.

dert andit der wid, effterdj dend ny hertog vor dragen fra hannom. Oc fordi at hoben (som mig bleff sagd aff de det vel wiide skulde) allerede begynte at faa stor vilge til adt drage paa hiem veigen, † offuerueigindis frøcht oc fare, som de befunde sig at were stedde wdj, oc fordi de fornumme at de vore ilde foruarede oc forliuffnede:|. ⁵

Thj nogle aff dennom som tilfforne haffde loffuid dette tog: laftede det nu, oc talde ilde der om. Som och dend ypperste køgemester, herren aff VRFÉ, dog hand icke vor næruerendis, men laa siug til Genua. Och schreff hand itt breff met huilckid hand yppede stor mistrøstrighed, lydendis, at hand vor varid adt, att der vor farlighed ¹⁰ po ferde. Men gud (som ieg anden steds sagd haffuer) beuiiste at hand vor dend som dette anslag regierede. Kongen fick hasteligen tidender, at hertogen aff MEYLAN kom til hannom igien, fick oc laa

Kongen fan-
ger kundskaff
fra Florentz.

nogitt kundskaff fra Florentz, || formiddelt det wuenkaff som ieg ^{293v} haffuer omtalid, som de haffde med PEDER DE MEDICIS. Hand holt ¹⁵ sig liigeruiis som hand haffde verid deris landsherre, oc førde itt strengtt regimente, huilckit fortrød all hans nær slecht, och megid anditt gott folck, som vore alle de CAPPONI, de AFF FODORMY, de AFF NERLY, och nesten dend gantzke stad.

Slechter till
Florentz.

Derfor drog kongen aff, och hen i de Florentiners land, att hand ²⁰ kunde faa dennom till anhang och paa sin side. Eller oc adt indtage aff deris byer, som icke vore faste, der adt ligge vinteren vdoffuer, som allerede vor i henderne. Mange lmaa byer ginge hannom till honde, laa oc dend stad Luca, som vor de Florentiners fiende, oc de giorde kongen ald thieniste oc willighedt. Hertogens aff MEYLAN ²⁵ anslag haffde altiit stracht sig tuende veige vdt, som vor at kongen denne effterhølt icke schulle gaa viidere frem med sagenn: det andit at hand hobedis at bekomme Pisa (som er en god oc stor stad),

der till oc laa Sarezanna, oc Petresancto, vnder sit velde. Diffe

tuende haffde de aff Genua nogen stund inde hafft, oc ³⁰

vundit dennom fra de Florentiner, i LAURENS

AFF MEDICIS tiidt.

KON-

KONGEN BELEGGER DETT SLOTT SARE-
 ZANNA, FLORENTINSKE LEGATER KOMME TIL HANNOM,
 PEDER DE MEDICIS MEGIDT LETFFERDELIGEN SAMTØC-
 KER KONGEN BEFESTNINGER DE FLORENTINER TILHØRIN-
 5 DIS HUORFOR HAND SIDEN BLEFF FORDREFFUEN, HER-
 TOG LODUIG AFF MEYLAN DRAGER VRED FRA
 KONNINGEN. KONGENS INDRID TIL PISA.
 PISA BEKOM SIN FRIHEDT IGIEN

294 r

CAP: XIJ ||

10 **K**ONGEN TOG SIN VEIG IGIENNOM PONTREMULO, SOM
 hører hertogen aff MEYLAND till, oc drog hen oc belagde Sare-
 zanna, itt laare fast slott, oc dett beste som de Florentiner haffde.
 Dog vor det ilde foruarid, oc det uolte den store tuedrechtighed,
 som vor paa ferde i staden.

15 De aff Florentz (sandt at lige) vore nu dett hwß Franckerige icke
 gode, dog de Florentiner alle dage haffde verid Franckerigis rette
 thienere oc venner, baade for deris kiøbmands handels skyld,
 som de haffue haffd i rigid, laa oc fordi de vore aff det parti som
 kallis de Guelfer. Men derfom dette slott haffde veridt vell for-
 20 siuffnid haffde kongens herr bleffuidt spilt derfaare. Thj det er en
 wgrødesom landart, oc iblant bierg, der vor och ingen fetalie po-
 ferde, oc til met vor der en stor snee falden. Hand laa der icke for,
 wden tre dage, laa bleff det opgiffuid, oc hertogen aff MEYLAN kom
 did, før end dagtingningen skeede. Hand drog igiennom Pontremulo,
 25 huor hans folck som laag der i byen i belettning, haffde hafft stor
 perlemente met vore Tyske, † som laage under en kallid Buzer. Der
 bleffue ihiellagne nogle aff samme Tyske. Oc endog ieg icke selff
 vor der hos der dette skede, haffuer ieg dog hørt det aff kongen,
 aff hertogen, oc aff andre som mig det haffue fortaldt:|. Oc af denne
 30 perlamente kom megidt ont, som i her effter skulle faa at høre.

De til Florentz begynte at practicere, oc vdgiorde femten eller
 sexten som de vilde sende til kongen. De lode ordit laa staa i byen,
 att de icke ville vere i denne store fare, at kongen skulle vere den-
 nom vred, ey heller hertogen aff MEYLAND, som altid haffde sin
 35 legat liggendis der i byen. At denne legatz skulle sendis til kongen,
 sam-

Om Guel-
 pher oc Gi-
 beliner findes
 her effter for-
 klarit huad
 det er.

Sarezanna
 opgiffuidt.

Butzer en
 suitzerfch
 høffuidf-
 mand.

De Florenti-
 ner beskicke
 kongen.

samtøckte PEDER DE MEDICIS. Oc derfom hand icke haffde villed giffue litt samtøcke der till, haffde hand dog intedt kundit giort der uid, saa som lagerne nu stode. Thj haffde de det icke giort, da haffde de verid forderffuede. Thj de haffde følge forraadt, som en krig vilde tilhøre. Viste oc icke huad det haffde paa || lig adt føre 294 v feyde. Der disse legater fremkomme, tilbøde de lig, adt indtage kongen i Florentz med andre saadanne vilkor flere. Oc meste parten aff dennom vore tilfrids, ehuor det gick, och søgte effther inted andit end at fordriffue PEDER DE MEDICIS. De meente och at det vell skulle staa til at giøre, fordi de haffde god forstand med dennom som mest rodde for kongens lager, oc her offuen ofte haffue uerid beneuffnde. Paa den anden siide practicerede oc PEDER DE MEDICIS hoß kongen formiddelt en sin thienere, kallid LAURENTZ SPIUELY, som haffde hans contor till Lyon fore adt staa, oc vor aff den ståt en erlig mand, som oc lenge haffde verid i Franckeriige. 15 Kunde dog icke forstaa sig, huorledis nu til gick i vor kongis gaard. Ja det vor end met stor nød, at de som vore opfødde i gaarden, kunde det forstaa, saa megen omuending wor der nu paa ferde. † Denne SPIUELY gaff lig i tal met dennom som beffaling haffde, som vore herren aff BRESSE, huilcken liden bleff hertog i Sauoye, oc 20 herren aff MYOLENS som vor kongens kammeriuncker:|.

En anden
legatz aff
Florentz till
kongen.

Kort der effter komme nogle andre aff byen, oc PEDER DE MEDICIS met dennom, att giffue suar paa hueß kongen haffde begierid aff dennom. Disse legater fornumme vel, at hueß de icke giorde huad kongen vilde, da bleffue de forderffuede. Der for stode de 25 effter adt vinde hans venßkaff oc naade: paa det at det kunde sigis dem efter, at de noged mere haffde udrettet end de første.

Peder de Me-
dicis samtøc-
ker alt det
kongens
folck begie-
re.

Der de nu vore for honden, PEDER DE MEDICIS oc hans følge, bleffue vdsende emod hannom herren aff PIENNES, fød i Flandren, vor naadige herris kammeriuncker, oc met hannom BRISONET. De 30 talde met hannom om dette slott Sarezanna, det at bekomme vnder kongens haand. Det beuilgede hand strax paa stand. Ydermere begierede de, at Pisa, Liburnum, Petresancto oc Librefacto motte laanis kongen, oc en tiidlang hannom anthuordis til troer haand. Huilckid hand strax altflammen samtøckte, oc intedt beraadde sig der 35 paa, met sit selschaff, || som vel viste adt kongen vilde vere til Pisa, 295 r lig oc sin herre der at forleske. Men de thenchthe icke, adt hand
[kul-

Ikulde indtage befestningerne oc dennom ville beholde. Saaledis vor nu deris land oc store macht kommen i wore hender. De som her vdi handlede paa kongens veigne met PEDER DE MEDICIS, haffue offte talt derom till mig oc mangre andre, spottendis hannom, oc lig
 5 forundrindis att hand saa lettelige samtøckte saa store ting, huilcket de lig aldrig forbeet haffde.

Kongen drog ind i Pifa, oc thiße legater som om er talid droge tilbage igien til Florentz. Och lod PEDER DE MEDICIS tilskicke kongens losamente i lit hwß, huilckid er det skøniste hwß, oc best for-
 10 liunid mett ald smøcke oc nødtørftighed, for itt kiøbmands oc en mands hwß aff dend ståt, der ieg nogen tiid beet haffuer eller i verden vere kunde.

Nu er paa tiden at tale noged om hertogen aff MEYLAN, som allerede gierne haffde seet, at kongen haffde verid aff Jtalien igien,
 15 hand haffde oc giort litt beste til, oc ydermere vilde giøre, at hand kunde saa vnder sin haand de befestninger som kongen haffde indtaged. Hand trengde oc hart paa hoß kongen, at hand motte saa Sarezanna oc Petresancto, huilcke hand sagde at høre thennom aff Genua til. †Oc samme tiid lonte hand kongen xxx tusind ducater:|. 20 Hand sagde oc for mig, oc mange flere, at kongen loffuid haffde, samme stæder hannom adt opgiffue. Oc drog hand fra kongen saare ilde till fridts, att de nu bleffue hannom nechtede. Dog lod hand sig icke mercke, men skød paa, at hand nøddis til, formiddelt sine ærinder oc bestillinger, at drage hiem. Men siiden saa kongen hannom aldrig. Dog lod hand bliffue igien hoß kongen her GALEAS AFF
 25 S: SEUERIN, oc vor hans mening, adt denne GALEAS oc greffue CARL 295v AFF VILLEIOYEUSE skulle || altiidt vere medt, naar raad bleff holdit.

Der kongen nu vor til Pisa, lod denne GALEAS effter sin herris befaling hente til sig i litt herberge aff de belynderligste borgere i
 30 byen, oc raadde dennom, adt de schulle sette sig op emod de Florentiner, oc supplicere til kongen, at hand vilde vnde oc giffue dennom deris gamle frihedt igien. Saa atborid (tenckte hand) motte byen bliffue hertogen aff MEYLAN til dele, som hand tilforn haffde verid, i hertog JOHAN GALEAS hans tiid, som vor dend første aff
 35 det nauffn hertog til Meyland.

Hand vor en stor oc wmild tiran, dog megid ærid oc anseet, thj hand vor rund oc gaffuemild. Hand ligger begraffuen til Pauie i Car-

Kongen til Pifa.

Peders de Medicis hwß.

Her Loduig laage gierne at kongen vor aff Italien igien.

Her Loduig drager vred fra kongen.

Her Galeas hans practiker om Pifa.

Her Johan Galeas aff Meylan.

En stor tiran
kallis hellig
at vere.

Cartuse kloster, høigre end høige altere, at mand gaar op paa graff-
uen met en stige. Brøderne, det er munckene derlamme steds,
haffue viist mig hans læiersted, oc hans been, huilcke vore stinc-
kendis, saa som naturligt er, oc døde kroppe pleige at giøre. Och
en aff munckene fød til Burges talde met mig om hannom, oc kal-
lede hannom hellig. Da huiskede ieg oc tilspurde hannom, huorfor
hand kallede hannom hellig, oc bad hannom see, huor mange stæ-
ders voben der stode malne omkring hannom, huilcke hand met
vold oc velde haffde tagid sig till, oc ingen rett hand haffde hafft
til dennom. †Oc hand oc hans heft vore giorde der offuen paa,
høigre end alterid, vdhugne i en steen, oc hans legomme under he-
stens fod:|. Hand suarede mig himmeligen, och sagde, wij kalle alle
dennom hellige som osß giøre til gode, †sagde och yder mere, hand
bygde denne skønne Cartuse kircke. Huilcken ieg mo bestaa, adt
det er dend skøniste ieg nogen tiid seet haffuer, oc er aff idell
malmeersteen:|.

Her GALEAS vilde gierne forbedre sig, oc vere mechtig, oc tenc-
ker ieg adt hertogen aff MEYLAN vor ocslaa til sin-||de at hand der
wdj vilde stærcke hannom. Fordi GALEAS haffde hans wechte daa-
ther till echte. Di lod hand oc paakiende at hand haffde vilge till
adt fremme hannom, liger uis som hand haffde verid hans søn. Thj
hand Belff endnu inthed voxet barn haffde.

De aff Pisa
supplicerer
til kongen
om frihedt.

De aff Pisa haffde veridt w mildeligen medfarne aff de Florentiner,
oc huldne som andre træle. Thj de haffde tuingd dennom met vel-
dig haand, oc det vor nu vid hundrede aar liden. Dette skeede i
samme aar, som de Fenediger vunde Padua, huilckitt vor deris første
feide oc seyer, til landuert. Disse tuende byer haffde tilforn lenge
verid moxen aff ens vilckor oc velde. Aff gammel thiid haffde de
Pisaner verid de Florentiners store fiender (som dennom nu haffde
i volde), oc det vdi mange aar, før end de bleffue offuervundne, oc
tuingde under deris lydighedt. De vore oc nesten ens aff fasthed
och formoge. Derfaare ginge de aff Pisa nu i raad, huad de nu giøre
vilde. Oc bleffue til raads, at effterdj saadan en mechtig mand rodde
dennom det, oc fordi de saare stundede effter deris formere frihed,
vilde de lyde hannom oc fylge hans raad effter. Derfor komme de,
mange i hob, til kongen som hand gick til meße, oc robte, mand oc
quinde tillammen, frihed, frihedt, oc bade hannom met vode øigen

oc

oc grædindis taare, at hand uilde giffue dennom dend. En aff raadit som gick for hannom, kallid RABOT, (enten fordi hannom vor loffuidt noged, eller fordi hand icke forstod, huad de begierede) sagde till kongen adt det vor en stor ynck med dette folck, och at
 5 kongen burde dennom det vel samtøcke, thi aldrig nogid folck bleff Baa haardeligen medfarid som dette.

Kongen forstod icke vel huad det ord haffde adt ty, †kunde oc
 296 v ey med god belkeedt giffue dennom frihedt. Di || byen icke vor hans, men hand alleniste bleff venligen der indtagen, i sin store
 10 trang, oc begynte nu først at forstaa dend ynckelighed som vor i Italien, och huorledis først oc de store menigheder oc frii stæder handlede met deris vnderlotte:|. Dog suarede hand, att hand vor vel tilfrids der met, oc samtøckte dennom deris begiering. Det sagde denne raadsherre dennom igien. Och strax begynte almogen at
 15 raabe frygde raab, och gick hen paa deris bro, som ligger offuer dend flod Arne, oc er en skøn bro, der nederkaſte de til jorden en stor løffue, som stod paa en støtte aff malmersteen, huilcken løffue de kallede Majôr, oc belædede det florentinske herredømme, oc kaſte de samme løffue i floden. De lode oc giøre paa pilleren igien
 20 en kong aff Franckerige, mett itt suerd i haanden, och en løffue vnder hans hestebeen. Nogen tiid der effter drog dend romske kong der ind, da gjorde de lige saa vid denne kong de nu opreiste, som de nu gjorde vid løffuen. Oc er det dette folcks lind oc vone, altiit saaledis at florere for dend som sterckilt er. Det er dog inthid at for
 25 undre, att de ere saa wistadige, fordi de da vore, oc endnu ere saa hordeiligen huldne, oc saa ilde medfarne, at de ere verde at vndskyldde.

Kongen giffuer de Pisaner frihedt.

De Pisaners wistadighedt.

Kongen tøffuede der en føige tiid, oc drog saa fremdelis hen emod Florentz, did komme de till hannom, oc gjorde hannom vnderuiſning, huad wrett hand dennom giortt haffde, och att det vor emod
 30 hans løffte oc tillagnn, at hand haffde giffuit dennom aff Pisa frihedt. De som finge befaling aff kongen, der till at suare, gjorde hans vndskylling, oc sagde at hand icke haffde forstaaet deris begiering, oc finge de en anden belkeed der paa, som ieg her effter vil omtale, naar ieg fanger talid noged om huad ende det tog med
 35 PEDER DE MEDICIS, † och om kongens indridende til Florentz, oc huorledis hand lod folck i beſetting till Pisa oc andre beffestninger,
 297 r som mand hannom lont haffde:|. ||

Der PEDER DE MEDICIS haffde ladit anthuorde kongen disse be-
 festinger, som ieg haffuer omtalid, vore de oc saa nogle flere i byen,
 som samtøckte met hannom, formodindis at kongen icke skulde vil-
 de beholde dennom: men saa tilige som hand drog aff Pisa (huor
 hand icke haffde at giøre wden tre eller fire dage) strax haffue ant-
 uordit PEDER dennom igien. Dog ieg vel oc saa troer, at hueß hand
 vilde der haffue hollid lig den vinter offuer, haffde de dett gierne
 samtøckt hannom. Endog de hulde mere aff och høigre achtede
 Pisa, end Florentz, vnder tagindis dett alleniste, at de der haffde
 deris lifff oc deris bo och boskaff. 10

Der PEDER kom igien till byes, saag huermand vredeligen paa
 hannom, oc icke wden lag. Thj hand haffde affhendit dennom all
 deris styrcke och macht, och alt det som de i hundrede aar vundit
 haffde. Oc lyntis at deris hu lagde dennom, huad wløcke dennom
 liden er offuer kommen. Oc derfaare, ¶ saa och for det gamle hads 15
 skyld som de haffde til PEDER (huilckid ieg achter att vor den for-
 nemste orlage, dog de det aldrig bekiende vilde), oc: paa det de
 kunde komme till deris frihed igien, huilcken dennom vor frtagen
 formiddelt deris DE MEDICIS regimente: beslutede de, at uille
 foruiße PEDER DE MEDICIS byen, wanleet, oc inthedt ihu- 20
 kommendis hans forffædris COSMI och LAURENS DE
 MEDICIS velgierninger.

PEDER DE MEDICIS FORIAUGES I SAARE
 ELENDIG SKICKELSSE AFF FLORENTZ OC DRAGER TIL
 FENEDIG HANS HWS OC ALT HANS BO PLYNDRES 25
 OCH KONGEN INDRAGER I FLORENTZE
 CAP. XIII || 297 v

PEDER SOM INTED HER AFF VISTE (DOG HAND SIG VEL
 nogid beffrøchtete) gaar til palatzid, der adt tale om kongens
 tilkommelse, som endnu vor tre velcke mile der fra. Hand haffde 30
 line vonlige tienere oc draffuantere met sig, oc kom och banckede
 paa palatz dørren. Men dørren bleff hannom formeent vid en aff
 den slecht NERLY. Denne lagde till hannom, at allene motte hand
 vel komme der ind, om hand vilde, ellers icke. Oc vor denne sam-
 me

me i harnilk, som formeente hannom døren. Denne aff NERLY haffde mange brødre, de ieg vel kient haffuer, Baa haffuer ieg oc deris fader, och hand vor laare riig. Strax gick PEDER til litt hwß oc beuebenede Big, hand oc alle hans tienere. Hand lod oc en vid naffn PAULUS
 5 URSINUS forstaa huad hannom vor vederffared. Oc denne URSINUS vor i de Florentiners befolding, hannom lod PEDER sig op for, fordi hand vor oc laa aff de VRSINER paa lit møerne. Oc baade hans fader oc hand haffde altid huld det nogle aff samme slecht i deris befolding. Hand bleff til finds at wille sette verie emod sin vederpart i byen. Men
 10 strax motte mand høre raabe, frihed, frihed, oc met det samme kom ald almogen met voben oc verie. Derfor drog PEDER aff byen, thi laa rodde denne PAULUS URSINUS hannom. Men det vor en ynckelig reigße for hannom. Thj baade hand oc hans fader haffde moxen værid store første lige, i rigdom oc macht, siden COSMI DE MEDICIS
 15 tiid, huilcken vor ophoff oc begyndellße til slechten. Men denne dag begynte løcken ad gaa hannom vnder øigen, Baa at hand miste baade sin anseillße oc alt litt inde haffue godtz.

Wßtyr thill
Florentz.

Peder de
Medicis
rømmer aff
Florentz.

Jeg vor samme tiid til Fenedig, oc spurde denne tidende aff den
 298 r florentiniske legatt, som da oc vor sammestedt. || Det behagede mig
 20 ilde, † fordi ieg haffde hafft hans fader laare kjær. Oc der som hand haffde villed i tiide lydt mitt raadt, haffde hannom icke vederfarit denne wløcke :|. Fordi det første ieg vor kommen til Fenedig, schreff ieg hannom til, i hueß maade kongen oc de Florentiner best haffde staaidt till at forliige (dellß haffde ieg myndelig beffaling och myndighedt aff VESTS oc BRISONET). Adt kongen vell schulde lade sig
 25 nøige, naar hand finge friitt paß egennum landett elldr i thet høiegste, naar hannd finge Liburnum vnder sin haand. Oc adt der emod skulde hand gierne giøre hueß PEDER skulle ville begiere aff hannom. Men hand swarede mig laa got som met spott, och det volte PEDER
 30 hans tienere, som ieg tilfforn neufnd haffuer.

At forfmaa
gode raad,
gielder en
mand ilde
igien.

Om anden dagen bor dend florentiske legat breff frem for herrerne, indehollindis, adt hand vor fordreffuen for dend skyld, at hand vilde giøre sig til herre offuer byen formiddellst dett hwß ARRAGONIEN oc de VRSINER. Med anden megen beschylling, som icke vor sandru. † Saadane er verdzens æuentyr, att huem som flyr oc fanger
 35 skade, finder icke allene den hannom iauger; men och laa venner kaste sig om oc bliffue uwenner, som denne legat gjorde. Hans naffn

Merck.
Wløcke fattis
icke wuen-
ner.

vor PAULUS ANTHONIUS SODORINUS, huilcken vor en aff de viliste mend, som mand wiste i Jtalien:|. Om dagen tilfforn haffde hand talid med mig om Bamme PEDER, och da talede hand om hannom med lodan ære och reuerentz, ligesom hand haffde verid hans naturlige och arffueherre, och nu gaff Big ud for hans fiende, dog gjorde hand dett effther herrernis til Florentz beffaling, oc icke paa Bine egne veigne, eller for sin egen perlon.

Om anden dagen der effter fick ieg adt vide, || att PEDER kom til Fenedig, och huorledis kongen vor medt stor triumph indragen til Florentz. Herrerne aff Florentz bøde bemelte legat thill, adt hand 10
 Ichulde tage orloff aff de Fenediger oc drage hiem. Thj det vilde laa vere, att mand skulle segle med dett veder som nu bleste. †Breffuid laag ieg, thj hand vilste mig det och drog laa aff:|.

Det er: søige
 sig effther
 vor kongis
 vilge, som nu
 mest formot-
 te.

Peders de
 Medicis
 armod.

Tho dage der effter kom PEDER til Fenedig, laa got som i hote och trøie, †eller io laa fattig adt hand haffde en aff Bine luennis 15
 kiortell paa:|. Och indtog de hannom till Fenedig med frøcht. Thj de bore fare for att gjøre kongen emod der medt, dog kunde de icke met skiell forbiige hannom det. De haffde och gierne vdfritted aff mig, huad kongen sagde, oc huorledis hand skulle ville vere till finds der om. Och bleff hand i to dage wden byen. Jeg haffde 20
 god vilge till at hielpe hannom, thj ieg haffde ingen schriffuelße fra kongen, emod hannom. Thj sagde ieg, at ieg trode, at hand vor rømtt, beffrøchtendis Big for almogen, och icke rømtt for kongen. Der med kom hand ind i byen, †oc ieg beløgte hannom, om anden dagen effter adt herrerne haffde talid met hannom:|. De forskaffede 25
 hannom itt gott herberge, oc tillstedde hannom at bære verie i byen, laa och hen vid xx aff hans thienere, som || hand haffde hoß 299 r
 Big, dog icke andit verie end rapiir. De gjorde hannom oc laa i anden maade stor ære, wanleindis adt COSMUS tilfforn voldit haffde, at de icke vunde Meylann. Jcke dissmindre gjorde de hannom stor 30
 reuerentz, for hans hwls oc slechtis skyld, som offuer alld christenheden haffde verid laa nauffnkundigt oc høigt anseet.

Peder de
 Medicis til-
 stædis at bere
 verie i Fene-
 dig.

Naar en
 mand gaar i
 verden imod,
 skall mand
 icke tencke
 paa fremfar-
 ne fortør-
 nellße.

En ond
 tienere.

†Der ieg talde med hannom, siuntis mig at hand icke vor mand til at lignis vid dett hwß oc slecht som hand vor vdaff:|. Hand fortalde mig sin modgang met mange ordt, †oc ieg hufualede hannom som 35
 ieg best kunde:|. Hand sagde mig, huorledis hand haffde mist alt det hand haffde. Oc iblant anditt att hand haffde send bud till en aff Bine
 fac-

factorer, om klæde oc filcketøig for icke mere end hundrede ducater, till sig oc sin broder: huilcked hand hannom icke vilde lade bekomme.

†Kort der effter fick hand tidender, formiddelt herren aff BRESSZE, som siden bleff hertog i Sauoye, lydindis, adt kongen haffde schreff-
 5 uid hannom til, oc breffuene vore komne till Florentz om dagen førend kongen drog der ind i byen. Oc vor i samme breff kongens begiering, att PEDER schulle komme till hannom, men hand vor da alt affdragen. Jeg kunde icke gaa forbi, att ieg her io skulde tale
 10 noged om denne PEDER DE MEDICIS. Fordi dette vor en stor underlig ting som hannom vederfforis, anseindis hans ståt oc store myndighed, som nu haffde varid i lx aar, oc verid saa stor, adt hun ei store vere kunde:|.

Om anden dagen effter ad PEDER vor affdragen drog kongen ind i Florentz, oc denne PEDER haffde ladit berede sitt hwß imod han-
 299 v nom, oc vor herren aff BALASSET || allerede der, hans herberge adt bestille. Men saa tilige hand fick PEDERS flucht at vide, begynte hand strax att giøre till priis alt dett hand fant i hwlid, sigindis at deris contôr til Lyon vor hannom store pendinge skyldig. Oc iblant andit tog hand itt helt enhorn, som vor sex eller liu tulind ducater
 20 verdt, † oc tuende store støcker aff itt andit, oc megid andit gott. Som hand giorde, saa giorde oc andre:|. Der vor itt anditt hwß i byen, huilckid tog emod alt det hand haffde. Almogen plyndrede alt det de funde, herrerne finge en part aff hans skønste kleynod, oc xxij
 tulind ducater † i rede pendinge som hand haffde i sitt contor der i
 25 byen, oc der til mange skøne kander aff gagat, oc mange skøne camohy, kosteligen skorne at vnder vor, huilcke ieg tilfforn Beet haffde. Der til met oc saa try tulind medeyer aff guld oc sølff, som
 veide vel xl pund, oc tror ieg att i gantzke Jtalien vore icke saa mange skønne medeyer igien:|. Hand tog
 30 samme dag skade till jc tulind kroner oc der vdoffuer.

Jt enhjørnings horn.

Pendinge oc kleynod som Peder de Medicis miste.

ENDE PAA FØRSTE BOG

DEND

DEND ANDEN BOG
 AFF CARLS VIII KONGIS AFF FRANCKERIGE
 KRØNICKE OM HANS TOG I NAPLES || KONGEN 300 r
 DRAGER FRA FLORENTZ OC BLIFFUER MED STOR ÆRE
 INDTAGEN TILL SENA KOMMER TILL VITERBE 5
 OC TILL DET SLOT BARCHANE OC I
 DE VRSINER DERIS LAND
 CAP. I

DEND STUND KONGEN VOR TIL FLORENTZ, SOM SAGD
 er, Ikede der itt forligesmaal imellom kongen oc dennom, 10
 †och troer ieg att de gjorde dett gierne och mett en god
 wilge:|. De loffuede kongen hundrid oc xx tulind ducater, †huoraff
 de strax betalde L: tulind met rede pendinge, oc dett som igienstod
 Ikulle de giffue til tuende oc stackede terminer. Kongen lonte oc-
 laa pendinge aff mangre andre stæder som ieg benefnd haffuer:|. De 15
 Florentiner omkiffte deris voben, som vor en rød lilie, oc toge Big
 igien laadane lilier till voben som kongen førde. Och hand tog den-
 nom i sin beskermellße oc forluar, och loffuede oc suor dennom,
 paa S: Hanße altere, at igien anthuorde dennom deris stæder, fire
 maaneder effter at hand komme ind i Naples, eller før, der som laa 20
 Ikeede adt hand før drog tilbage i Franckerige. Men dett gick en
 anden veig, som her effter Ikall omtalis.

Kongen gjør
de Floren-
tiner en eedt.

Kongen till
Viterbe.

Kongen bleff en føige tid till Florentz, drog der fra till Sena, huor
 hand bleff vel vndfongen. Oc derfra till Viterbe, huort fienden i
 linde haffde att komme oc legge Big, haffde oc ladit dett beffeste, 25
 laa adt hand oc laa vilde leffuerere off en slachting der sammestedt
 der som hand laage sin fordeel. Dette sagde kong ALPHONSZI oc
 pauffuens legater mig, till Fenedig. Midler tid vor FERDINANDUS
 kong ALPHONSI løn hendragen til Rom. Thj tenckte ieg || for vißt at 300 v
 kong ALPHONSUS Belff Ichulde haffue kommid imod oß til Viterbe 30
 i egen perlon (thj mand holt hannom for en herdig mand) oc ladit
 sin løn bliffue i rigid igien. Oc liuntis mig att dett haffde verid den-
 nom vel beleiligt, fordi da haffde hand hafft bag lig alle land litt
 riige tilhørendis, laa oc pauffuens oc de VRSINER deris land. Men
 ieg

ieg bleff rett vnderlig vid, der ieg fick vor konges breff, aff huilcke ieg forstod, att hand allerede vor i Viterbe stadt, siden leffuerede en ridder aff S: Hanlis orden hannom oc laa slottid. Oc det volte dend cardinal aff S: Peder ad vincula, som der sammesteds vor re-
 5 gentere, och mett hannom de COLUMNESER. Da siuntis mig adt handelen vilde rett gaa for Big, oc begynte at angre, adt ieg haffde schreffuid kongen til, oc rodd hannom, adt hand skulle tage vid en god forligellse, som hannom nocklommeligen bleff tilbøden. Aqua pendens oc Montefalcon bleff hannom anthuordit før endt Viterbe.
 10 Saa och alle beffestinger der omkring, huilcked ieg fick att forstaa aff kongens breff oc aff herrerne til Fenedig, † huilcke dagligen finge tidender aff hueß der skede, formiddelt deris legater. Oc vilde de mig mange aff samme legaters breff, men en part aff huis der skeede, lode de mig Bige vidt en aff deris secretarier:|.
 15 Derfra drog kongen till Rom, och siden till de VRSINER deris land, huilcke alle bleffue hannom opgiffne, formiddelt her CARL VRSIN, som sagde at hannom vor laa befalitt aff sin fader, som tiende kong ALPHONSUS, och haffde befolding aff hannom. † Oc lod hand sit ord staa, adt laa viit som FERDINANDUS haffde adt volde, och paa kirk-
 301 r kens [] vilde hand thiene hannom, oc videre icke:|. ||

Aqua pen-
dens oc
Montefal-
con bliffuer
kongens.

Saaledis handle i Jtalien baade herrer oc høffuidtmend, at de altid haffue himmelige prachter met fienden, och altid vochte Big vell att de icke holde met dend luagiste. Wdj denne gamble VRSINI som hed VERGILIUS, ypperste stad, kallid Brachane, bleff kon-
 25 gen indladen, huilckedt vor en skøn stad, fast, oc vel stafterid met fetalie. † Oc haffuer ieg siden hørt kongen holde megid aff samme stad, oc berømme dend medferdt som hannom skeede der samme stedtz. Thj hans herr haffde en tiid lang hafft allomstørste brøst for fetalie. Sagde oc, att hand kunde achte huor offte det haffde verid
 30 paa veige, at denne hob skulle verid spildt, och huorledis, och vid huad middell hand atter vor kommen till sig igien, siden den tiid hand kom til Vienne i Delphinat. Kort, alle mand sagde at gud førde oc ledsagede hannom:|.

Italianiske
practiker.

Kongen till
Brachane.

KON-

KONGEN VDSENDER DEND CARDINAL
S: PETRI AD VINCULA (SOM SIDEN BLEFF KALLID PAUFFUE
IULIUS) OM DEN ROMSKE WENIGHEDT OC PARTI
EMELLOM DE VRSINER OC COLUMNESER
CAP. II

KONGEN SENDE CARDINALEN AFF S. PEDER AD VINCULA fra Brachanne til Ostia, † huor hand vor biſp. Dend stad laa os ſtor macht paa oc hannom haffde de COLUMNESZER inde, oc haffde nogen tiid liden tagid dend fra pauffuen. Men paffuens folck haffde atter nyligen taged den fra cardinalen igien. Staden vor laare wffaſt :|, ¹⁰ dog holt hand Rom i lang tiid under tuang liden wij hannom haffde becommidt, adt Rommere ſtad icke tore røre ſig imod os. Oc det lkede met cardinalens hielp, ſom haffde || ſtort venſkaff med de ^{301 v} COLUMNESER, huilcke da oclaa hulde paa vor haand, oc dett volte cardinalen aff Sauoye, ſom vor hertogens aff MEILAND broder, oc ¹⁵ det paffuelige lædis vicecantzeler. Det giorde hand aff had till de VRSINER, hueß wuener de ere och altiid verid haffue. Saa adt alle kirckenis land ere i wſtyr, formiddelſt denne wlamdrechthighed imel- lom diſſe tuende ſlechter. Ellers vore i ſamme land dett beſte at bo for vnderſlottene, der nogen ſteds kand vere i verden. Thj de ²⁰ giffue huercken ſkatt eller anditt, oc bliffue vel regierede. Fordi pauffuerne ere altid viſe, oc haffue gode raad. Men nu ſkeede der i ſamme land, formiddelſt denne wlamdrechthighed, offte gruelige mord oc raaff. Oc der aff haffue de megid haffd nu i fire aar, laa vel aff pauens egitt folck ſom aff de andre. ²⁵

Huad de Co-
lumneſer
haffde aff
kongen.

Gibelinske
och gelfiſche
parti i Italien.

Siden den tid ere de COLUMNESER bleffne vore fiender † med ſtor wrett, fordi de haffde vel xx tulind ducater aarlig indkomne, i gode herligheder oc forlænenger ſom i den ſtad Taillekuſa, oc andre, huilckidt allammen de VRSINER tilforn haffde. Oc derforuden finge de aff kongen alt andit hueß de begierede, baade befalinger offuer ³⁰ krigſfolck oc penſioner. Men huel de liden giorde i det de fulde kongen fra: det giorde de aff idell wlougachthighed, oc wden ald orſage. Oc laa ſchal mand viide, at de aff arilds tiid haffde verid aff det aragonſke, oc andre Franckerigis fienders parti oc anhang, fordi at de vore aff de Gibelliner, oc de VRSINER haffue altiid hullid ³⁵ met

met de Frantzoler, laa vel som de Florentiner, fordi de vore aff gelfelske parti:|.

PERON AFF BASCHE, kongens kiøgemestere, bleff sendt till Ostia, med cardinalen aff Ostia. Oc denne PERON haffde tre dage tilforn
 5 førdt kongen xx tulind ducater † til siøs, oc vor kommen i land till Plombin:|. Oc vor det pendinge som hertogen aff MEYLAN haffde lont hannom. † Holß ikiffsflaaden, som icke vor megit stor, bleff igien
 302 r printzen aff SA-||LERNE, oc en kallid herren aff SERNON i Prouintz. Denne flaade bleff aff storm indreffuen for Donsercke, huor deris
 10 ikiff bleffue ilde forderffuede. Derfor vore de laa lunge sig igien att vdrede, att de liden inthed gauffnn gjorde. Dog kaastede samme flaade laare megid. Oc omsier komme herrerne, som haffde verid med samme flaade, til kongen til Naples:|.

Cardinalen
aff Ostia er
dend samme
som ellers
kallis af
S: Peder ad
vincula.

Thill Ostia haffde cardinalen med Big well v^c kyriller oc tu tulind
 15 Suidtzer. Med hannom vor oc greffuen aff LIGNY, kongens nær slecht paa sit møderne, herren oc laa aff ALAIGRE oc andre flere. De haffde i sinde, der ad drage offuer Tybren, oc der indeløcke kong ALPHONSI AFF NAPLES søn FERDINANDUS (som vor til Rom) formiddelt de COLUMNESER deris raad oc hielp, † aff huilcke samme
 20 tiid vore de fornembste PROSPERUS oc FABRITIUS COLUMNA oc cardinalen COLUMNA:|. Hannom lod kongen giffue befolding paa tu tulind mand til fods, formiddelt bemelte BASCHE, † oc dette folck haffde de COLUMNESER foramlid effter deris gode tække, oc det til Sannesonne som dennom tilhører:|.

De fornemb-
ste aff dend
slecht Co-
lumneser.

25 PAUFFUEN LADER FERDINANDUS KONGENS AFF NAPLES SØN IND I ROM OM NATTETIIDE CAP. III

HER INDFALDER MEGID TILHAABE, OC MAA TALIS IO
 nogid om huert stække. Før end kongenn fick Viterbe, haffde
 30 hand sendt till Rom herren aff TRIMUILLE, † sin kammeriuncker, oc den prælidet GANNAY, som haffde hans segl, oc BEDAUT:|, forhobindis att giøre nogen ening met pauffuen, huilcken (som de Italianer haffue for lid) altiid haffde nogen himmelig prachticke oc han-
 302 v del for hender. Dend || stund de der vore indlod paffuen FERDI-
 NAN-

NANDUS i Rom om nattetide, oc all hans macht. Vort folck som da vore i Rom bleff aresterid, dog de vore icke mange. Men pafuen gaff dennom løff igien strax samme dag, dog beholt hand i fengslel cardinalen aff Alcanien, som vor hertogens aff MEYLAN broder oc vicecantzler, oc met hannom PROSPERUM COLUMNAM, oc vildt mand 5
 Denne Alcanien bleff her offuen kallidt cardinalen aff Sauoye.

†Jeg fick [schriffuelße om alle disse tidender fra kongen, oc her-
 rerne aff Fenedig finge enda flere tidender der om fra deris folck oc legater som de haffde wde. Oc alt dette lkeede førend kongen kom ind i Viterbe:|. Thj hand ingenstedtz laa lenger stille ind i to 10
 dage, oc gick alting for sig, bedre end hand nogen tiid haffde tienckt eller kunde tiencke. †Thj herren offuer alle herrer lagde sig der iblant, som huer mand kunde see och skønne. Wort folck som vor til Ostia, haffde saa haard vederlig, att dett inted kunde vdrette. Herrens aff ABIGNY folck, oc hand selff met, vore dragne tilbage igien. Oc 15
 Herren aff Aubigny aff-
 set aff sin befalningh.
 Italianer afftachede.
 hand selff bleff i samme dage afflett aff sin befaling. Oc saa bleffue de Italianer afftackede, som haffde verid i Romania met hannom, vnder høffuidtzmandt RODOLPHUS AFF MANTUA, her GALLIOT AFF MIRANDULA, oc FERRASSE, som vor her GALEAS AFF S: SEUERIN broder. Huilcke bleffue vel affbetalde, oc vore vid fem hundrede 20
 verachtige mand.

Der kongen (som i hørt haffue) drog fra Viterbe, drog hand hen emod Naples, som herren aff Alcania indehaffde. Och kand ieg siige forlant, att dendt stund vort folck laa til Ostia, 25
 nidfalt til Rom mere end xx faugne aff muren, paa den
 siide som vort folck skulle haffue dragid der ind:|.|| 303 r

Gudt
 belchiuder
 Rom for
 kongen aff
 Frankerige.

KON-

KONGEN MED SIN KRIGSMACHT DRAGER
IND I ROM. FERDINANDUS DEND VNGE HERRE AFF CALA-
BRIEN DRAGER AFF ROM OM NATTETIDE. ALPHONSUS
KONG AFF NAPLES BLIFFUER FORSKRECKID VID KONGENS
5 KOMME LADER SIN SØN FERDINANDUS KRONE TIL
KONNING FORLADER RIGID OC DRAGER I
SICILIEN HUOR HANDT OCH DØDE

CAP. III

10 **P**AUFFUEN DER HAND SAAG, ADT DENNE VNGE KON-
ning kom laa hasteligen affsted, met laadan løcke oc fremgang,
stedde hand hannom adt indrage i Rom, stod och icke till pauffuen
hannom dett at formene. †Dog begierede hand aff kongen leide-
breff paa FERDINANDJ veigne, som vor hertog aff Calabrien, och
kong ALPHONSZI eniste søn, att hannom inted ont skulle vederffaris:|.
15 Denne FERDINANDUS drog aff Rom om nattetiide, paa veigen till Na-
ples, oc cardinalen aff Alcania gjorde hannom selskaff indtil porten.
†Kongen drog der ind i rusting, liigeruiis som den der nu haffde
myndighed, offuer alt adt gjøre effter litt gode tække:|. Mange car-
dinaler, laa och regenterne oc raadsherrerne aff byen, ginge ud
20 mod hannom. Och bleff hand lagd paa S: Marcus pallatz, huilckit
vor i de COLUMNESZER deris quorter, som da vore hans venner och
tienere. Oc pauffuen drog ind paa det slott S: Angelo.

Kongen
drager ind i
Rom.

Er dett icke storliig at forundre, att kong ALPHONSUS laa herdig
303 v mand som hand vor, oc opfødt i krig, oc || hans søn, oc alle VRSINER,
25 som inde haffde laa stor en part i Rom, icke tore bliffue i byen?
Effterdi de kunde tage oc føle paa, at hertogen aff MEYLAND oc de
Fenediger icke vore de som wij kunde lide paa, och effterdi de vel
vilte att der giordis paa itt forbund emod os, huilckid oc visseligen
haffde bleffuid besluted, dersom os haffde bliffuid giort nogen mod-
30 stand, enthen till Viterbe eller til Rom. Huilckid ieg haffde foruist
trød, at de skulle haffue giort, oc i det mindste linket kongen nogle
faa dage. Huad vill ieg lige? Gudt vilde giffue tilkiende, att alt
dette offuergick all mennikelig forstand och klogskaff. Det er och
vert at mercke, adt liigeruiis som stadsmuren vor nidffalden, laa
35 falt och vell xv faugne aff muren wden for S: Angelo slott, som

S. Angelo
kaldis En-
gellborgh.

Muren falder
paa det slot
S: Angelo,
eller Engel-
borgh.

mange mig fortald haffue, oc synderligen thuende cardinaler, som vore i Rom dend tiid det skeede.

Samuittighe-
den vogner i
modgang.

Nu er det paa tiden adt tale noget om kongen aff NAPLES. Det første hans søn hertogen aff CALABRIEN, med navn FERDINANDUS DEND VNGE, (som nu ofte haffuer verid omtalid) vor kommen till 5
Naples, falt kongen i saadanne tancker om sig selv, att hand for sin store mildheds skyld vor wuert at vere konning. Oc thenckte fordi, at de Frantzøser vore kommen hannom offuer til en straff aff guds.

Kongens aff
Naples
wougachtig-
hedt.

Først i denne bog haffuer verid omtalid, att herrerne oc ridder- 10
skabet i riget vor bleffne opbøtzke imod deris konning dend gamle FERDINANDUS, ALPHONSI fader. Men der de ingen vndsettning kunde bekomme, fulde de til føige igien, oc droge baade paa faderens oc sønnens leide til Naples stad, at lade sig forlige met dennom. Offuer denne leide bleffue de grebne oc huldne i fengsel sa lenge 15
dend gamle herre leffde, oc vore tilhobe første oc friherrer indtill xxiiij.

Printzen aff
Rosanne.

Hand lod oc i liigemaade offuer leide fange thuende andre herrer, dend ene printzen aff ROSANNE, den anden hertogen aff CESZE, en 304 r
saare || drabelig oc mechtig mand. Hertogen aff ROSANNE haffde till 20
hustru bemelte gamle herris kong FERDINANDI søster, och haffde vid hende en saare deilig vng søn, disstryggeligere forlod hand sig till hannom. Denne første haffde vell i liden att giøre FERDINANDO it stort forræderi, och haffde vel fortient ald straff, derom hand icke haffde kommit effter hans egen begiering, och paa den leide som hand 25
bekom aff hannom. Hand sette hannom i itt suar oc stinckendis fengsel. Siden lod hand oc saa fengle hans søn, der hand vor bleffuen femten eller sexten aar gammell. Der ALPHONSUS nu kom till regimentid, haffde faderen till denne vng herre verid xxiiij aar i fengsel, eller sa paa paß. Da lod ALPHONSUS føre alle disse fanger ud 30
paa en liden øe, hoß Naples, kallid Ischia (huilcken her effter skal omtalis), oc der lod hand affliffue dennom, en eller to vndertagindis, huilcke hand beholt paa slottid til Naples, som vor hertogens aff ROSANNE søn, oc den ædle greffue aff POLXE. † Oc haffuer ieg vdsprødt, att de saare grummeligen bleffue affliffuede, (dog mange 35
meente at de enda vore i liffue, dend tiid vor konning nu indrog i Naples), oc bleff mig fore sagdt, aff deris synderligste tienere:|, at
hand

hand lod dennom saa skendeligen oc grummeligen affliffue, formid-
delt en mormand aff Aphrica. Oc strax effter at denne gierning
vor giort, drog samme blaamand effter sin herris beffaling hiem i
sit fæderneland, paa det at der icke skulde gaa ord aff.

xxiiij første
oc friherrer
affliffuis.

5 † Aldrig vor nogen grummere mand til, end denne konge, ey hel-
ler verre, wdygdeligere, flemmere, eller aadigere end hand:|. Fa-
deren vor vell farligere end hand, thi ingen kunde forståa sig paa
304 v hannom eller paa hans vrede. Di i gledskaff, oc beindis blide-||ligen
paa folck, lod hand fange oc forraade dennom. Som hand gjorde
10 vid greffue JACOB, huilcken hand skendeligen oc grummeligen greb
och lod affliffue, der hand vor hertog FRANCISCI AFF MEYLAN legatt
till hannom, huilcken hertog FRANCISCJ wechte daater hand haffde
til drotning. Dog samtøckte samme hertog FRANCISCUS i denne
greffuis dødt, fordi de baade frøchtede for hannom och hans store
15 anhang som hand haffde i Italien. J liige maade (som sagd er) greb
och fangede samme FERDINANDUS oc alle de andre som hans søn
ALPHONSUS lod affliffue, som her offuen er omtalid. Oc fantis aldrig
i hannom naade eller barmhiertighedt, som hans egen neste slecht
haffue sagd for mig. Hand haffde och aldrig hafft nogen medynck
20 offuer sin fattige almoge.

Kong
Ferdinandus
er glubk.

ALPHONSUS drev alld handel oc kiøbmandskaff som gengse vor i
rigid, saa langt at hand och fick sin vd iblant almogen att fede,
paa det de kunde gielde dißmere, oc derom de døde, da motte de
som dennom haffde at føde betale dennom. Wdj Apulia kiøbte hand
25 bomolie, saa got kiøb nesten som hand vilde, och ligesaa korn, som det
stod paa roden, oc solde det det dyrste igien hand kunde. Och der-
om denne kiøbmandskaff slog aff, nødde hand almogen till adt kiøbe
dett, och paa den tiid som hand vilge selge, motte ingen selge wden
hand. Vor der nogen første eller friherre som vor god hußholdere,
30 och vilde legge sig nogid till gode: begierede hand det til lons, och
saa ledis motte Eiermanden ombære det, hand vilde eller ey. Hand
305 r tog oc deris heste slechte || fra dennom (thj der i landit haffue de
mange aff dennom), oc tog dennom for sine, och lod dennom dog
vere vnder deris hender adt røchte, som hand tog dennom fra, † och
35 haffde hand saa mange baade hopper, vnge heste oc fæll, att de
vore mange hundrit tusinde verde. Och motte de læ hannom mange
heste, saa oc hauffuer oc greßgang til dennom, huilcket vor dennom
stor-

Kong Al-
phonfi kiøb-
mandshan-
dell och
gerighedt.

Kong Al-
phonfi stød.

Det er: faderen
oc sønnen.

storligen till skade:|. Baade to toge de mange quindfolck med vold. Kircken beuiiste de ingen ære eller lydighed. De solde bispedømmer, som de gjorde vid dett til Tarentum, huilcken faderen solde en jøde for 13 tusind ducater, til sin søn, huilcken faderen lagde christen adt vere, gaffue falckefengere oc andit saadant folck hele kloster, 5 til deris børn, att de skulle holle och temme itt tal fule paa deris egen bekostning, och holle saa megid folck som de entis om, paa deris egen bekostning. Sønnen holt aldri fäste, eller lod sig tække adt der vor nogen fäste till. Vor i mange aar icke till skrifte, och ei anammede sacramentid. Och adt beslute, er det wmogeligt verre 10 at handle sig, end disse tuende gjorde. Och somme ville Biige, att dend vnge kong FERDINANDUS vor dend verste aff dennom alde, dog hand vor ydmyg och god den tiid hand døde, men hand vor och da i forrig och modgang.

Armod gjør
ydmyge.

Nu maa nogen tencke som dette hender at læse, adt jeg liiger 15 alt dette aff nogen lynderlig had, som ieg kand haffue till dennom. Det gjør ieg i sandhed icke: men ieg gjør dett ad fremfølge denne min tencketaffle, och att mand || kand see fra begyndelsen, at dette 305 v vort tog och anslag vor dennom wmogeligt, som sig dett faare toge, wden det haffde kommid aff gud allene, som gjorde denne gode 20 vnge konning til sin commisari, (saa aant forraadt som hand haffde oc saa onde raadgiffuere) til at straffe saadane wiise konger, saa rige och forløchte, som haffde saa mange wiise mend baade i forbund, saa oc i deris befolding, huilcke oc saa macht paa laag, adt dette rige Naples bleffue belkermidt, och som saage denne fare saa langt 25 borte, och dog aldri kunde gjøre nogen modstand der wdj, thj vndertagid slottid till Naples, vor ingen som hindrede kong CARL VIII en eniste dag och natt. Och som pauffue ALEXANDER, som nu regerer, lagde, komme de Frantzøer didt met træ spore, och deris forerere med krid i henderne, att mercke deris herberger, anden 30 wmage (lagde hand) haffue de icke hafft med dette kongeriige at vinde. Med træ spore, fordi att det vnge herrefolck her aff rigid, naar de i nogen kiøbsted drage fra en sted til en anden, følge deris smaadrenge effter, paa deris muler, sidde oc slingre met føderne, och haffue en træpind i skoen, eller pantufflen. Och paa alt dette 35 tog vor vort folck lielden i harnisk. Och vor kongen icke lenger end iiij maaneder oc xix dage fra det hand drog aff Ast, indtil hand kom

Pauffuens
ord om kong
Carls tog i
Naples.

kom ind i Naples stad. † En legatt haffde vel nesten saalenge verid
der emellom:|. Der faare bleff lagd aff mangel god klostermand,
som leffde itt helligt leffnid, oc aff mange andre flags folck (huilc-
kidt er gudtz egen røst) adt gud vilde siunligen straffe de herrer aff
306 r Naples, dett kunde huermand || tage och føle paa: der medt adt
giffue alle konger oc førster exempell, att de skulle leffue vell, oc
effter gudtz budt.

De arragon-
ske herrer
straffis, andre
førster til it
exempell.

Thj disse herrer aff Arragonien som ieg omtaler, miste all deris
verdighedt, deris kongeriger, deris store rigdom oc boskaff aff alle-
10 honde flag, oc ere saaledis bleffne forstrødde, at mand med stor
nød ved huor de ere bleffne. Oc komme om halften tre aff dennom
paa itt aars tiid, eller føige lenger. Dog hobis ieg adt siælene ere
wffortabte.

Trender
konger aff
Naples om-
komme paa
itt aars tiid.

Kong FERDINANDUS (som vor dend store ALPHONSI wechte søn,
15 huilcken ALPHONSUS vor en vijs och hederlig konning och god met
alle) haffde i sit hierte stor sorg, der hand saa denne krigsmacht
komme offuer sig, huilcken hand icke kunde affuerie, betenkendis,
att baade hand oc hans søn haffde leffuid saare ilde, Baa ad alle
mand haffde had oc wulge til dennom. Thj endog at hand vor
20 grum och wmild, vor hand dog viis och forstandig. Och nogle aff
hans neste slecht haffue sagt for mig, att en tiid, der hand nidbrød
en cappel † (paa huilken stod saa schreffuid, sandhed med sine hem-
melige raad):| fandt hand en schreffuen bog som indeholt alld denne
wløcke som hannom nu offuerkom. Och vor hand icke wden selff-
25 tredie samme bog adt læse, och der hand dend haffde igiennom
læst, kaste hand hinde paa ilden. Det laa hannom och i sinde, att
huercken hans søn ALPHONSUS, ey heller hans sønne søn FERDINAN-
DUS haffde villed tro och giffue det macht adt wij skulde komme i
306 v riigid til dennom. Men haffde talid met store trusel om kongen, ||
30 och met megen forachtelse, och sagde adt de vilde møde hannom
med deris macht vid de velcke bierg. † En anden suarede oc bad
till gud, adt aldrig nogen konge aff Franckerige skulde komme i
Jtalien. Och sagde att hand haffde kient en eniste mand aff dend
slecht ANTU, som haffde giort kongen aff NAPLES vell bange, huilc-
35 ken vor hertog JOHAN, kong RENATJ søn:|. Men dend gamle FERDI-
NANDUS brugte sitt beste vid en sin legat kallid CAMILLUS PENDOL-
PHUS, at kongen skulde bliffue oc icke drage frem fra Vienne, oc
til-

Ferdinandus
finder en vn-
derlig bog.

De Arragon-
ske forachte
de Frant-
zofer.

Det er: paa
grentzerne
aff Italien,
oc icke lade
dennom
komme ind
til sig i rigidt.

Kong Ferdi-
nandi aff
Naples død.

tilbød hannom, att skatte hannom aarligen L: tulind ducater, och haffue sit rige i forlæning aff hannom, och der hand saag att hand icke kunde komme till nogen frid, ey heller stille de herrer aff Meylan, falt hand i en siuge, oc døde. Och i hans siuge fick hand skriff, och (hobis ieg) anger for sine synder. 5

Kong Al-
phonfi store
och vnder-
lige frøctach-
tighedt.

Hans søn ALPHONSUS, som haffde verid grum oc forffærlig, och brugt krigshandell alle Bine dage: lagde sig aff met linn krone, før end kongen drog aff Rom, och kom i saadan frøcht, att hand om natten aldrig lod aff adt raabe, adt hand hørde de Frantzøser, oc att baade træ oc stene robte, Franckerige, Franckerige, och vor 10
aldrig saa dristig att hand tore drage vdaff Naples. Men der hans løn kom fra Rom, indflette hand hannom wdj rigid, oc fick hannom dett att eie och besidde, oc lod hannom krone, och siden lod hand hannom ride op och ned ad byen til Naples, och med hannom i || 307 r
følge de ypperste som tilstæde vore, † som vore FREDERICH hans bro- 15
der, oc cardinalen aff Genua, och dend vnge kong emellom den-
nom baade, oc met dennom hueß legater som tilstæde vore. Lod
och holle ald anden ståt som der tilhørde:|. Och hand Belff gaff sig
paa flucht, oc tog med sig dend gamle drotning, sin hustru moder,
som vor kong FERDINANDI AFF CASTILIEN søster, som endnu leffuer, 20
och dett kongerige Sicilien tilhører, och drog hen till en anden be-
festing, som hun der haffde.

Kong Al-
phonfus
landflychtig.

Der aff gick megen oc adskillig sagn offuer alld verden. Och syn-
derlig till Fenedig, der som ieg da vor. Somme lagde att hand vor
dragen til Tørcken, somme, adt hand gjorde dett, paa dett hand 25
kunde skaffe sin søn hylliste, som icke vor ilde lid i rigid. Men dett
haffuer altiit verid miin mening, ad det skeede aff idel fêghed. Thj
aldrig vor wmildt mand freidig, som mand maa Bæ i alle historier.
Saaledis falt oc saa NERO i fortuiffing, och mange andre flere. Hand
haffde oc saa stor begiering til adt fly, at hand lagde till sin hustru 30
moder (som mig er foresagd aff de hannom tient) samme dag som
hun drog aff, att der som hun icke gaff sig til veigs, da wilde hand
drage fra hinde. Hun suarede oc bad hannom, att hand endnu vilde
bie i tre dage, thj paa tre dage ner haffde hun verid itt helt aar i
hans rige. Da lagde hand, der som i icke ville lade mig fare, da 35
skall ieg kaste mig vdaff it vindue, høre j icke (lagde hand) huor-
ledis huermand raaber, Francckerige, Franckerige.

Merch,
wmildt
mandt aldrig
fredigh.
Alphonfi
offuermaa-
dige frøcht-
achtighedt.

Saa-

307 v Saaledis gaffue de Big paa galeier, och hand tog met sig allehonde
 flags viin (thj der till haffde hand løst, || mere end til nogen anden
 ting) och allehonde vrtefrøe, och inthed befol hand huorledis till skulle
 gaa met hans godtz och bohaffue, thj dett bleff største parten paa
 5 slottid til Naples, vden nogle kleinod och nogle pendinge som de
 toge med Big, och droge saa hen i Sicilien. Siden drog hand til
 Melsane, der lod hand hente och førde met Big mange klostermend,
 och loffuede, aldrig mere at haffue met verden adt gjøre. † Och syn-
 derligen haffde hand gierne holf Big muncke som kallis de aff Olie-
 10 bierged, som ere huidklædde, och haffue S: HELENE legomme i de-
 ris kloster, och dette haffue de mig fortald til Fenedig:|. Och begynte
 hand adt føre dett helligste leffnid, som nogen kunde gjøre, och adt
 tiene gud huer time, baade dag och natt, med bemelte muncke, al-
 delis som de gjøre i deris conuent. Och leffde hand der i megen
 15 faste och affhold, och gjorde megen almose. Siden fick hand en stor
 liuge aff stên. Och lagde de for mig adt de aldrig haffde leet nogedt
 menniske saa ilde plaged, men hand bor det altflammen tolmode-
 ligen. Och vor hand til lind, adt slide sin tid i itt kloster til Valentze
 den store, oc der at tage sig klosterklæder paa. Men hand bleff saa-
 20 ledis offuerfalden med siugdom, att hand leffde en stackid stund,
 och døde inden en kort tiid. Och effterdi hand gjorde saa god pæni-
 tentz, er dett at hobis, att hans siel er i glæde och ære i paradijs.
 † Hans søn leffde føige tid der effter, och døde aff en kolde liuge oc
 aff it flud. Oc tror ieg at de ere bedre farne, end de vore i denne
 25 verden. Jeg ved oc icke rettere, end att, mindre end po tu aars
 tiid, vore fem kronede konger til Naples, de tre som ieg
 neffndt haffuer, kong CARL VIII aff Franckerige,
 och FREDERICH kong ALPHONSI søn, som
 308 r endnu regierer:|. ||

Alphonfus
giffuer sig i
closter.

Alphonfus
siug aff stên.

Alphonfus
dør.

Fem kronede
konger til
Naples, paa
enn kort tidt.

DEND VNGE KONNING FERDINANDUS EFF-
 TER ADT HAND VOR KRONID SLAR SIN LEIGER TIL S: GER-
 MAN ADT GIØRE VOR KONNING MODSTAND SOM VOR
 TILKOMMENDIS. OCH DEN STUND KONGEN VOR TILL ROM
 VOR STORT MYTERI OCH KLAGEMAALL EMODT 5
 PAUFFUEN OM HANNOM AT AFFSETTE OCH
 EN NY ADT VELIE OCH KEISE
 CAP. V

KONG FERDINANDUS STRAX HAND BLEFF KRONID,
 bleff Baa gott som itt nytt menniske, oc lod sig tække at alt 10
 wuenscaff oc gudtz fortørnelße vor forglemdt, formiddelt hans fa-
 ders flucht. Thj samlede hand alt det folck hand kunde, baade til
 heft oc fod, oc kom til S: German som er dend fremmerste by aff
 det kongerige Naples, och en fast sted som letteligen kunde belker-
 mis. Der lagde hand sin macht oc beßette byen. † Oc de Frantzoler 15
 haffue tyller tillforn dragid her igiennem:|. Denne stad er fast, for-
 middelt en liden flod, som iblant med kand vdis vdoeffuer, oc stund-
 dum icke, oc formiddelt itt bierg som ligger der vd offuer. Oc der
 dette lkeede, da finge hans venner mod igien.

Wenighed
 emellom
 pauffuen oc
 cardinalen.

Kongen vor enda til Rom, huor hand duelde vid xx dage, oc der 20
 vore allehonde handel oc practiker paa veige. Holß hannom vore
 vell xvij cardinaler, och andre mange store herrer som kom alle-
 ueigne fra, och iblant andre bemelte aff Alcania, vicecantzeleren
 som vor hertogens aff MEYLAN broder, oc cardinalen til Petri ad
 vincula, som vore pauffuens store wuener, † och ligelaa hin andens 25
 indbyrdis. Der vore och hand aff Guelse, S: Diny, S: Seuerin,
 Sabillj, || dend aff Colne, oc andre flere:|. Oc alle vilde de velie en 308 v
 ny pauffue, † och at pauffuen skulle kallis i rette, som da vor paa be-
 melte slott S: Angelo:|. Tyller vor lkyttid dragid for slottid. Men
 kongen (som de fornembste mig lagt haffue) met sin fromhed stod 30
 der emod. Stæden i sig selff er icke fast, † thj det bierg, som slottid
 ligger paa, er gjort met hender, oc er lidit i Big selff:|. Alle mand
 lagde oc, at det vor it mirackell adt muren laaledis vor indfalden.
 De gaffue oc pauffuen lkyld, att hand haffde kiøbt sig denne hellige
 verdighed till, som oc fant vor. Men bemelte aff Alcania haffde 35

ve-

verid i dend lag ypperste kiøbmand, som haffde dreffuid dend gantzke handel, oc haffde faait store pendinge der faare, oc sin vicecantzlers befaling, oc mange stæder oc slott aff kirckens patrimonio. Thj disse tuende, Alcania och ad vincula, drogis om pauffuedømmid.

⁵ Dog er min mening, att de baade sammen nu vell haffde samtøckt, adt uduelie en anden, effter kongens vilge, oc end en Frantzoz till bædring. Och kand ieg icke siige, huad heller kongen gjorde vel eller ilde, att hand icke dreff lagen didt hen. Dog tror ieg adt hand gjorde det beste paa ferde vor, at hand fordrog dennom. Thj hand

¹⁰ vor vng, och ilde foruarid med folck til saadan en gierning at driffue, som er kircken adt reformere, dog hand vel haffde det i volde, haffde hand ellers vist sind der till. Jeg tror att alle forstandige och billige folck haffde holled det for en god, stor, oc megid hellig gierning. Men der vilde høre stor trerlskhed oc snildhed

¹⁵ till. Dog vor kongens vilge god i lagen, oc er
 309 r endnu derfom hand haffde hielp till sig. ||

KONGEN OCH PAUFFUEN BLIFFUE FOR-
 ENTE HUILCKID ICKE LENGE VAREDE. KONGEN PAA SIN
 VEIG FRA ROM TILL NAPLES INDTAGER MANGE SLOTT
²⁰ MET MACHT HUORFOR DEND VNGE KONG FERDINANDUS
 FORLADER S: GERMAN OC FLYR OC STØRSTE
 PARTEN AFF RIGID GIFFUER SIG
 VNDER KONGEN
 CAP. VI

²⁵ **K**ONGEN GJORDE EN FORENING MET PAUFFUEN, SOM icke lenge kunde vare. Thj hun vor i somme støcker for streng, oc vor stor orlage till itt forbund imod osß at giøre, huor her effter schall omtalis. Vid denne forligellße skulde vere fred emellom pauffuen oc hans cardinaler. Cardinalerne, huad heller de vore

³⁰ tilstæde eller ey, skulde de nyde deris embedis rente och rettighed. Hand skulde laane kongen fire byer der i landit, † som vore Terra-
 fina, Civita vecha, Viterbe, som kongen allerede indehaffde, och Poleta. Dette Poleta vilde hand icke anthuorde hannom, dog hand
 25* det

Pauffuen och
 cardinaler
 forenis.

Civita vecha
 ☞: gamle by.

Tyrckens
broder anth-
uordis kon-
genn.

det haffde loffuid. Diffe stæder skulde hand skicke pauffuen til haande igien, naar hand drog fra Naples, som hand oc gjorde, dog pauffuen haffde falsked hannom:|. Hand anthuorede oc laa kongen, vid samme handel, Tyrckens broder, for huilcken hand haffde aar- 5 ligen aff Tyrcken lx tusind ducater, † och holt hannom met stor frøcht oc fare. Hand loffuede oc, ingen legat at legge i nogen aff kirkens stæder eller byer, wden kongens samtycke:|. Der vore och andre artikler flere, angaaendis cardinalernis consistorium, oc pauffuen sette kongen sin søn till giffel, som vor cardinal aff || Valence. Hand 309 v drog legatzuile mett kongen, oc kongen beuiste hannom sønlig vnderdanighed, met all ydmighedt, som nogen konge giøre kunde. Och kongen til vilge gjorde pauffuen tuende cardinals, BRISONET, som allerede vor bispe aff S: Malo, och bispen aff Mans, som vor aff det hwß LYXENBORG, och samme tiid vor i Franckerige.

Kongen dra-
ger aff Rom.

Dette saaledis bestilled, drog kongen aff Rom, i megid venfkaff 15 met pauffuen, som dett siuntis. Men otte cardinals droge fra Rom, ilde till fridtz mett denne handel, aff huilke de sex hulde met bemelte vicecantzler oc cardinalen aff S: Peder ad vincula. Dog mand mente, att cardinalen aff Alcania gjorde dett aff skrømpte, och vor dog i litt hierte vel tilfridts med paufuen. Men hans broder herto- 20 gen aff MEYLAN haffde icke endnu ladit sig mercke at vere off emod.

Castelfortin
indtagis.

Kongen drog till Iannelanne, oc derfra till Belistre, huor cardinalen aff Valence paufuens søn vndrømbede. Anden dagen indtog kongen Castelfortin met storm, som tilhørde JAKOB COINTE (som 25 haffde tagid pendinge aff kongen, och siden vor fallid hannom fra), oc alt det derinde vor, bleff ihiellslagid. Thj dette greffuedømme vor aff de VRSINERS parti. † Der fra drog hand til Valementon, som er aff de COLUMNESERS anhang:|. Siden lagde hand sig fire velske mile fra Mont S: Johan, som er en faste platz, huilcken bleff skutt 30 til storm i vij eller viij timer, och endeligen vundit met stormer haand, och ihiellslagid allt, eller nesten alt det der inde vor. Och tilhørde det margreffuen aff PESCAIRE, oc vor kirckens godtz, oc der vor all kongens macht forsamlid. Derfra drog kongen hen emod S: German huort hand haffde sexten velske mile hen, eller Baa vid || 310 r laug. Oc der haffde FERDINANDUS den nykronte konning (som sagdt er) sin leiger, met allt dett folck hand kunde affsted komme. Och

Mont S: Jo-
han vindis
med stor
storm.

vor

vor denne sted hans yderste fortrøstning, oc en sted til adt giøre vern aff, om nogen vor i alt det land. † Thj dett vor fremmerst i hans land, och haffde hand til met sammesteds stor fordeel, baade aff itt lidit vand, och aff itt bierg:|. Hand haffde vdsent folck att foruare
 5 it pass och sneffuersti, liggendis vj vellske mile fra byen, † oc forlod
 laa byen som vor en grentzestad, och løcke eller laaß for landit:|. Den dag førde herren aff GUYSZE vort fortog. Herren aff RIØX vor dragen hen till denne sneffuerstii som mand kalder Chancelle, huilcken de och forløbe. Oc kongen indrog i S: German.

Kong Ferdinandus forlader den befæstning S: German.

10 Kong FERDINANDUS drog ligeste veigen til Capua huor porten bleff hans folck forment, men hannom selff lode de ind met føige folck. Men hand bleff der ingen stund, och drog til Naples, befrøchtendis lig for myteri och oprør, huilckid och liden skeede. Hand bad dennom aff Capua, at de vilde holde fast paa hans haand, loffuendis att igien komme till dennom, om anden dagen. Alt hans folck
 15 skulde bie hannom till Capua: men der hand igienkom om anden dagen, vor dett altammen forløbid oc dragid hen til Nola.

VIRGILIUS URSINUS oc en hans frende och greffuen aff PETILLANE och deris følge bleffue fangne aff vort krigsfolck. De mente at lige,
 20 att de haffde vor kongis leide, och adt dennom der paa skede wrett, som och sandt vor. Men breffuene der paa vore icke enda kommen dennom til honde. Dog gaffue de ingen rantzon, men ellers skede
 310v dennom nogen wrett. ||

Fra S: German drog kongen til Mingamer, och till Triague, oc
 25 lagde sig til Calin to mile fra Capua, och did komme till hannom de aff Capua, at dagtinge med hannom. Saa drog kongen der ind mett ald sin herr. Om anden dagen drog hand der fra til Auerla, midueigs emellom Capua och Naples, fem vellske mile paa huer side. Did komme de Neapolitaner at handle om fred. Kongen loffuede dennom, att
 30 de skulde nyde deris gamle priuelegier. Der paa sende hand faare hen, adt indtage byen, dend marskalck GYE, VESTS, prælidenten aff GANNAY, som haffde kongens segl i antuorde, oc nogle secreter. Der kong FERDINANDUS dette laag, och at almogen och adelen vor
 i harnisk och oprørsck emod hannom, och plyndrede hannom, der
 35 hand kom hiem, sin stold oc heste, som skøne vore och mange: lette hand lig paa en galeie, oc drog till Sicilien, † som er en øe liggendis
 xvij vellske mile fra Naples:|. Kongen bleff indtagen til Naples, medt frygd

Kong Ferdinandus vndrømmer.

Kongen indtages i Naples.

frygd och megen stads. Och alle mand gick ud emod hannom, oc vore de fremmerste i denne lkare de som vore det hwls ARRAGONIA, det er de konger aff NAPLES, mest forplichtige, som vore alle de AFF CARAFFE, som haffde aff de arragoniske herrer xl tusind ducaters indkomst, baade i arffuegodtz och forlening. Thj kongerne haffde der 5
macht till, adt giffue bort, icke deris egid allene: men och andre deris. Oc tror ieg at der icke ere tre i alt rigid, som io haffue alt hueß de eye, enten aff kronen, eller anden stedtz fra.

Aldrig beuiste nogen almoge nogen konning eller nation saa stor vilge oc tieniste, som disse beuiste vor konning. Fordi de hobedis nu 10
adt vere gantzke fri for tyranni, som de hertil dags haffde hafft at liide. Landit oc laa flog sig self till retthe, † thj gantzke Calabria gick kongen til haande. || Och did Bende hand herren aff AUFFBIGNY, 311 r
och med hannom PERON BASKE, och inthed krigsfolk med dennom. Gandiske Bredse ginge oß thill haande, och stadenn begynte først, 15
som althid haffuer veredt god frantzolk:|. Gandiske Apulia giorde ligilaa, vnderthagett Brunduse slott, som wor stort och fast, och Gallipolis huilket och bleff hullet. Ellers haffde all almogen y landett gaaed thill haande. J Calabria hulde sig och trende beffestinger, † som vore Mentie, Turpie oc Encrenes. De aff Engenines 20
stucke kongens faner op: menn fordi hand lkenckte herren aff PERSI dett, och icke vilde lade hylde sig, stucke de den aragoniske fane vdt igien:|. Dett slott Rhegium bleff och saa aragoniskt, men adt FERDINANDUS beholt enthen dett eller nogett andett, volte att kongen ingen budt lende thill dennom, som dennom kunde anamme 25
paa hans veigne. Tarentum opgaff sig, baade staadt och slott, och alt selfbudne. Ti der icke drog saa mogett aff kongens folk i Apulien, som mand haffde kundett holde ett eneste slott mett, paa kongens veigne.

Brefse er dett
land Brixia.

Otronto kal-
les ellers
Hidrunum.

Italianke
herrer som
gaa kongen
till haande.

Otronto, Monopolis, † Trave, Manfredon, Berle, och altflamen, 30
vndertagedt dett ieg her offuen benefnd haffuer, kome tre dage reise vort folk vnder øigen, sig att giffue i kongens vold:|, oc vort folk forviste dennom alle fra sig och thill Naples till kongen. Did kome och alle først och herrer y rigett, adt hylde kongenn, vndertagen margreffuen aff PESCAIRE, dog komme der hans brødre 35
och neste flecthing. Greffuen aff AREA och margreffuen aff AQVELASE flyde hen thill Sicilien, † di kongen haffde giffued herren aff AU-

AUBIGNY deres land och herligheder:|. Did kom och thill kongen greffuen aff **SALERNE**, †som haffde vered vde medt vor konges
 311 v ikibs flaade, och dog inthedt gauffn giort:|. ||

Førstenn aff **BESIGNAN**, och hans brødre, hertogenn aff **MALPHE**,
 5 hertogen aff **GRAUENNE**, den gamle hertog aff **SORE**, †huilkenn nogen tid liden haffde soldt cardinalen aff **S: Petri ad vincula** sett hertug dømme, huilkef same cardinals broder, greffuenn aff **MONTOYE** end i dag besidder:|. Greffuen och saa aff **FUNDIS**, greffuen aff **TRIPAUE**, †greffuen aff **SILONNE**, som lenge haffde veredt forvißt landett, och var dragenn thill kongen. Denn vnge greffue aff **TROYE**, som bleff opfødt y **Franckerige**, och vor fød i **Skotland**, greffuen aff **POPOLE**, huilken vy funde fangen thill **Naples**. Denn vnge printz aff **ROSANNE**, som var bleffuen ledig, oc om er thald, att hand lang tidt haffde veredt fangen medt sin fader. Och denne vnge herre
 15 drog i følge med dom **FERDINANDUS** som var margreffue aff **GUEFRON**. Alle de aff **CABIDROSQVE**, greffuen aff **MATELON**, greffuen aff **MERILLANE**, som althidt haffde haffth stor myndighedt hoß de herrer aff **ARAGONIA**. Och i en sum adt lige, alle herrer i rigett, vndertagne de trende som
 20 ieg benefndt haffuer:|.

KONG CARL KRONIDTZ KONNING TILL NAPLES EFFTER ATT HAND HAFFDE VNDERTUINGED SIG ALLE BEFFESTINGER I RIGIDT OC DER NÆR OMKRING VNDERTAGNE FIRE ELLER FEM SLOTT AFF HUILCKE HANDT
 25 **SIDEN FICK STOR SKADE. KONGEN FONGER FORHOBNING OM GRÆCIA AT VINDE FRA TYRCKEN. DE FRANDTZOSER FORMIDDELST ØRCKELØSSHEDT OCH VELLØST BLIFFUE FORSØMMELIGE OCH WDUELIGE**

312 r

CAP: VII ||

30 **D**ER KONG **FERDINANDUS** RØMBTE FRA **NAPLES** LOD hand paa slottedt margreffuen aff **PISCAIRE** och nogle faa Tydke, och selff drog hand thill sin fader, att hand kunde faa vndfletning **Sicilien**. Dom **FREDERICK** holt liøen, met nogle faa galeyen. Och
 kom

kom tyfser paa leide, att tale med kongen, ombedendes hannom att hans søstersøn motte beholde nogen part aff riged, och beholde konge naffun, bad och for sig selff, adt han och hans hustru motte beholde deres part der wdi. Hanns part var icke mögedt, thi hannom vor føige ting thillffuldett paa lkiffthe. Kongen bød dennom ⁵ godts i Frankerige, baade hannom och hans søster søn, och troer ieg, adt hann vell haffde giffued dennom ett gott och stort hertogdøme. Mend de vilde dett icke vid tage, vor och ike att forundre att kongen icke vilde vnde dennom att bliffue i Naples, di dett vor och vell att vide, adt de icke haffde hulled farffue, der som de haff- ¹⁰ de bleffued i rigedt, naar de haffde seett deres fordeell.

Medgong
gier for-
Bømmelige.

Skøtted bleff stilled for Naples slott, och der vore ingen inde wdenn de Tydske, di margreffuen aff PESCAIRE vor affdragen. Och derfom vy haffde sendt iiij støcker groffth lkøtt vdt paa denn øe, som ligger der strax vden fore, haffde vy visseligen vundett dett, och ¹⁵ medt dett same alle de andre befeltinger, † Bom de behulde, huilcke icke vore vden fire eller fem. Men adt dett icke lkede, dett volte oß mögen lkaade, och mögedt onde:|. Alle mand tog sig nu thill idræt, att giøre sig glad, gjorde gestebud, och hulle steckspill. Der till med begynte mand och laaledes sig adt hoffmode att vy lode os ²⁰ tække, adt de Jtalianer icke vore folk emod oß att regne.

Almoge en
wftadig ting.

Kongen bleff kroned, och haffde sin losamente paa den sted Bom kalles paa italianiske Caponaue. Jblant mett drog hand till keyserbergedt. Vnderlotterne beuißde hand stor naade || och formind- ^{312v} lkede deres beluering. Jeg troer och well att endog almogen er en ²⁵ wftadigt ting, som inthedt er att lide paa: skulde denne almoge dog icke haffue fuldett vor konnig fra igien, aff sig selff. Men her medt bleff dett forseett, att mand icke firede thill nogen synderlige adels personn, Bom thillbørligt haffde veredt. † Ty ingen actede om dennom, och derfom Baa lkede, att nogen aff dennom bød sig thill ³⁰ en port, Bom kongen vor inde, da forminte mand dennom porten, och beuißde dennom all hardhedt. Och de mand gjorde best emod, dett vore de aff CARAFFE, Bom vore aragoniske medt alle. Dog bleff dennom ochBaa nogedt fra tagedt. Ingen anden beholt enthen stâdt eller beffalling:|. Menn de aff ANIOU Bom kongen vor komen ³⁵ aff, och haffde aff denom all den rett Bom hand haffde thill denne seide: bleffue enda vere medfarne end de Aragoniske. † Greffuens aff

- aff MARILLANO folk finge end kongelig beffalling, och lagdes præ-
 lidenten aff GANNAY thill, dißligeste och Baa VESTS, som vor rigens
 ypperste kammeriuncker, adt de skulle haffue tagedt pendinge for
 dett mandatt adt forhuerrfue. Wed dette mandatt bleff huer (Bom
 5 noged haffde paa sin egen haandt indtaged) vid dett hand i hende
 haffde, och de aff ANIOU som bode i Naplis bleffue wdeluchte, att
 de icke matte indkome i deres arffue och eye igien, wden medt
 trette och rettergang, dog skulde dette Baa holdes, med Badant
 skill och vildkar, adt de Bom nogid saadant inde haffde, Bom greff-
 10 uen aff SALONNO och andre, skulde stercke sig och helpe thill adt
 fordriffue de andre. Frantzoser finge alle læn och beffallinger, och
 dett icke wden to eller tre. All fetalie som vor paa slottedt thill
 Naples, Bom var Baare megen, der kongen bleff giort außing der-
 paa, gaff hand denn, ehuem der bad om :|. Ty slotted bleff opgiff-
 313 r ued (mid-||ler tyd att Baaledes handledes som sagdt er) formedelt
 Tydskernis hemelige driffth och anslag. † Huilke finge thill deris pro-
 fit offuer maade megett godtz, Bom der vor indført. Dett sloett
 Loeffe bleff och Baa indtaged, effther adt det lenge och vell vor be-
 skutt :|.
- 20 Aff dette forskreffne kand mand see, att de som denn store be-
 stilling dreffued och forestaaed haffue, haffde dett icke aff dennom
 selff: men att dett vor ret gudtz egen girnig, Bom huer mand kunde
 tage och føle paa. Men disse store forseelßer Bom ieg omtaald, vore
 25 meniske gierninger, som vor mett offuermød saa betagne, adt de
 icke kiende, huem de haffde saadant gode och ære vdaff. Derfare
 fore de frem effther deres forstand och forffarenhedt. Och derfaare
 begynte løcken att vende sig Baa Bnarligen, som solen gjør y Hol-
 land och Auergnie, huor dagene ere lange, saa att naar dagen fal-
 ner om affthenen, strax eller kort der effther lader denn thillko-
 30 mendes dag lig igenn tillbiuffne.
- † Saaledes omkiffthedes och denne vor hederlige løcke, aff huil-
 ken saa megedt gaatt och ere motte haffue vederffared den gandske
 chrißtenhedt, der som mand haffde kient den hun kom wdaff :|. Ty
 Tørcken haffde io Baa lettelligen staaid thill att fordriffue, Bom kong
 35 ALPHONSUS. Di hand er ingen duelig krigsmand. Men hans broder
 som hand Bare frøctede fore, vor i kongens hender, † och leffde faa
 dage effther adt cardinalen aff Valence vor rømbt fra kongen. Och

Jt wlskicke-
 ligt mandat
 aff kongen
 vdgiffuet.

Naples slott
 opgiffues.

Offuermød
 miskiender
 gudtz vel-
 girninger.

En merckelig
 lignelße.

Kong Carls
 løcke i Nap-
 les foruender
 sig.

Denne vor
 Baiazetus.

Legelighed
thill at for-
driffue
Tørcken.

mente mand, att hand vor forgiffuenn førend hand bleff kongenn
antvordett:|. Der vore ochsaa monge hundredt thulindt christne
rede att falle Tørckenn fraa, adt dett er vßigeligt. Di fra Hidruntum
och thill Apollonia er icke vden lx vellske mile, och derfraa thill
Constantinopell hend vid xviiiij kiøbmands dagreiser, som de || mig 313 v
fortalde, som offte reigste same veig, och paa alt dette strog er in-
gen befesting eller io icke wden to eller tre, de andre ere alle fle-
bede. Och bo i same land idell Albaner, Slauonier och Grecker,
och landett er møged folkerigdt. Diffe landes indbyggere formid-
delst deres venner, som vore thill Fenedig och i Apullia, spurde 10
thill kongen att hand ennu vore i Italia, och skreffue dennom thill
Anslag imod
Tørcken.

igien, att dennom inthed fattedes till adt falde Tørcken fraa, wden
en herre och orlage.

Scander-
beck.

Alias Servia
eller Bosna
i gamell tid
Mælia supe-
rior.

Tampferis.
Senteri.

Constantinus
arffueherre
thill Macedo-
nia och The-
salia.

Der kongen laadant fick att spørge sende hand did henn ercke-
bispen aff Dirachio, som vor en Albanier, dette anslag att driffue. 15
Men hand gjorde formøged ord der aff, och talde om dette anslag
med saa mange adt vnders vor, och iblant andre med nogle ypper-
lige personer, som SCANDEBECK, huilken vor keyserens søn aff Con-
stantinopel: och med her CONSTANTINI søskenebørn, som i dag er
gubernator i Montferrat, † och ere kongens aff Serme nær slecht. 20
Aff Tampferis allene haffde fuldett off thill mere end fem thulind
mand. Senteri haffde och bleffuet vondett, formidelt kundschaff
och forstand, som mand haffde der inde:|, och dett formedelt CON-
STANTIN, som i mange dage vor himmeligen hoß mig thill Fenedig.
Ty Macedonia och Thesalia hører hannom thill, aff sett federne, 25
och var Alexandria kirckes patrimonium, saa vor och Apollonia.
Senteri och Croya ligge der hart hoß. Denne CONSTANTINI fader
eller fader broder i CONSTANTINI minde sette de Fenediger disse
land i pant. Och der dennom Croya bleff vundett fraa fick Tørcken
Senteri till, formidelt fridz handell och dagtingning. 30

Huorledes
bleff forfeet
dett anslag
imod Tør-
cken.

CONSTANTINUS vor komen saa langdt, adt hand vor || der i egnenn 314 r
paa tre mile nær. Och dette anslag haffde vißeligen gaaed for sig,
haffde icke dett veredt, att denne erkebispe bleff nogle dage forlunge
till Fenedig effther CONSTANTINUS var affdragen. Och huer dag
eggede ieg hannom thill, och formanede hannom adt reise. Thy hand 35
sintis mig att vere end lettferdig mand i tale, och offuen mundett,
och mente dog i lett lind, att hand vilde nogedt vdrette som skulle

ve-

vere verdt att tale om. Som wløche vilde, ſpurde de Fenediger y
 diffe dage adt Tørckens broder var dødt, ſom paffuen haffde ant- Tørckens
broder dør.
 vordett kongen. Och ſame dag ſom de finge denne tidende, bleffue
 de thill raads, att de vilde laade Tørkenn dett vide, formiddelſt en
 5 ſecretarier. Der faare lode de vdgaæ en befalling, att denne natt
 ſchulde ingen ſchibe løbe igiennom dett ſund, emellom de tuende
 slott, ſom ligge yderſt paa vigen, ſom løber indthill Fenedig, och
 lode ſette vacht der paa. Di ſame tid vore aff deres øer Bom ligge
 i Græcia, mange ſmaa ſkiff oc pincker for hender, denom frøchtede
 10 de fare, att de ſkulle giøre ord her aff, førend deres bud komme
 frem ſodant att kundgiøre. Di de vell vilte, at huem førſt kom med
 denne tidende, ſkulle bliffue vell begaffued aff Tørcken. Den ſamme
 nat vilde denne arme erkebiſp drage aff, och drage hen paa bemelte
 CONSTANTINI anſlag Bom tøffuede hannom effther. Och førde hand
 15 med ſig en gandske ſtor hob Buerd, rundeler, och gaffueliner, adt
 antvorde dennom, Bom hand haffde forſtand med y diffe land, fordi
 ſelff haffde de inthedt ſaadant. Och ſom hand vilde løbe igiennom
 314 v ved bemelte tuende slott, bleff hand fongen, och ſett paa ett aff ||
 flotterne, och ſkibbedt fick loff att løbe ſin veig. Der fantes breff
 20 ſom røbte all handelen. Och CONSTANTIN haffuer ſiden Bagdt mig,
 adt de Fenediger ſende bud hen, och lode advare Tørckens folk
 her om, till di neſte beffeltinger, och till med Tørcken ſielff. Och
 haffde icke dett veredt, att CONSTANTINUS fick varbell aff dennom
 ſom vore paa dette ſkib, paa huilcked en Albaner var ſkipper,
 25 haffde hand faldett Tørcken y henderne, och bleffued
 hans fange, men hand flyde och vndkom hen i
 Apulien thill ſiøs.

De Fenediger
 forkynde
 Tørcken ſin
 broders dødt.

Fenediger
 røbe de
 chriſtnes an-
 ſlag imodt
 Tørcken.

PHILLIPPUS AFF COMMINES HERRE TILL
 ARGENTON DEN STUNDT HAND VOR KONGENS LEGAT
 TTHILL FENEDIG GIFFUER GRANDGIFFUELIGEN ACT PAA
 DE HERRERS AFF FENEDIG VISDOM OCH GODE REGIMEN-
 TE. DER OM OPSCHRIFFUER OC FORTÆLER HAND 5
 MEGED SOM VERD ER ADT VIDE OC TALE
 OM, SOM HER EFFTHERFØLGER
 CAP: VIII

Comminei
 ærinde till de
 Fenediger.

DET ER NU PAA TIDEN ATT IEG TALLER NOGEDT OM
 de Fenediger, † och huor thill ieg wor didt hen sendt. Kongen 10
 haffde vundett spill till Naples:|. Fra Ast var ieg heendragen till
 Fenedig, och tacke dennom for gode luar, som de haffde giffued
 tuende kongens legatter, och om dett vore mig mogeligt, beholde
 dennom y lame gode vilge emod hannom, ty de haffde vell kundett
 giort hannom spilding y sine ærinder, med deres macht, forstand, 15
 och klogskaff i regimente, och ingen anden y Jtalien.

Manidtz
 penng som
 de herrer aff
 Fenedig giff-
 ue den meyl-
 lansche
 legatt.

Herren aff MEYLAN halp till adt ieg bleff afferdigedt, skreff thill
 sin legatt, som var daa thill Fenedig, thi hand haffde althid enn
 ligendis der y byen. Denne legatt holt mig stedtze selfkaff, och
 gjorde mig vndervilning i hueß || ieg behøffuede. Hand haffde huer 315 r
 maaned aff herrerne hundred ducater, och hans losamente vell staffe-
 red, och trende baade, vden sin bekostning, hannom att føre hid och
 did i byen. Hertogens legatt aff Fenedig haffuer lige laa meged thill
 Meylann, disse Bmaa skiff eller baade vndertagne, † thi mand kand
 der ride huort mand vill, till Fenedig skall mand alt thill vandtz:|. 25

Commineus
 vndfanges aff
 de Fenediger
 deres stæder.

Der ieg drog didt, drog ieg igiennom deres byer, Bresce, Veronna,
 Vincenne, Padvæ och andre stæder flere. Offuer alt bleff mig
 giort stor ere, for hans schyld mig wdßend haffde, och hanum thill
 erre, och kom alle veigne møgen almoge vd emod mig, † huer
 med sin høffuitzmand. Dog høffuidtzmanden ingen tid gick lenger 30
 vd emod mig, end till porten:|. Och naar ieg kom i byen, ledlagede
 de mig endthill herberged, och der beffole de verten, adt hand
 rundeligen och offuerflødeligen skulde tractere mig, och lagde att
 de vilde tage mig fri aff herberged, med monge andre hederlige ord
 och tale. Men der som mand vilde regne, huad end schall giffue 35
 spil-

spillemend och tromettere: er en icke mögett frihollen. Dog bliffuer hand hederligen trachteredt och medffarenn.

- Den dag ieg ankom thill Fenedig, droge de vd emod mig indthill Chafulme, huilket er fem vallske mile fra byen, der tren ieg aff den
 5 baad, paa huilken ieg kom ned med floden fra Padvā, och trodde med mitt folk i lmaa baade, vell rene och vell dragne, och vore der wdi skønne klæder, medt long vld, Bom hint lodne fløyell, till adt lide paa. Hoß bemelte Chafulme tager haffued, adt mand icke kand kome nermer Fenedig thill landtz. Men vandett er derfra och thill
 315v Fenedig laare flett, vden dett blæß en storm. Derfor || tages der mögen filk, aff alle hande slag.
- Jeg forundrede mig storligen, der ieg laag, hurledes den by laa, och adt ieg laag laa mange torn och kloster, och laa mögen och stor mur verck, och alt paa vandett. Almogen gaar icke anderledes igen-
 15 nom byen, end mett baade, dennom kalle de barcke, aff huilkee ieg tencker, att der skall findes hend vid xxx tusind, dog er de meged lmaa. Omkring denne by ere vell lxx kloster, † paa mindre rom end en halff frandtolk mil i runden, och alle ere de paa same øe, baade muncke och nunde kloster, Baare skøne och rige, baade aff bygning
 20 och prydelße, och haffuer Baare skønne haffuer, och ere de kloster som i byen ere i dette tal vbegrebne:|. Der inde ere de fire orden aff tyggebrødre, der ere och vell lxxij sognekircker, † och monge munckekloster, och er en vnderlig ting, adt se saa store och skønne kircker liggendis y stranden:|.
- 25 Till bemelte Chafulme kome vd emod mig xxv riddermend- mend, vell och rigligen klædde y skønne silke och skarlagens klæder. De bade mig vere vell komne, och fulde mig hart indthill byen, och thill en kircke, kalled S: Andriæ kircke, der fandt ieg atter lige laa mange herremendt, och med dennom de legater aff Meylan oc
 30 Ferraria. Och der gjorde de atter end en tale thill mig. Siden toge de mig ind y andre baade (huilke de kalle platte) som vore mögedt store end de andre. Tuende aff dennom vore offuer dragen mett filke settenj kramosin, och plichen eller bondthilled offuer lagdt mett
 316r kostelige klæder, och rom till xl mand adt lide paa. || Och da vilde
 35 io huer lade mig Bide i middell sædett. Saa førde di mig op adt den store gade, som de kalle den store canal eller rende, Bom er vell bred, Baa att galeyerne kunde gaa der frem, † och Baag ieg der
 skib

Legattens
komme fieg-
nis aff de
Fennediger.

Commineus
till Chafulme.

Baade thill
Fenedig
huor mange.

Kloster huor
monge.

Sogne kir-
cher huor
monge.

Commineus
tages vell
emod.

Den store
canall till
Fenedig.

lkib paa iiij hundredt fad, huert fad paa viii tynder, liggendes tæt
 op till hwsene:|. Jeg tror adt i all verden er icke saa lkøn en gade,
 som denne, eller saa vel bygd. Och gaar hund longs egenom by-
 en. Hußene ere saare store och høige, och opmurede aff god steen.
 De gamle hwß ere formalede offuer alt. De andre som ere bygde ⁵
 nu i hundrede aar, ere vd thill gaden aff idell huid malmersten som
 kommer fra Istria † hundrede mile derfra, och iblant med er med
 imurit mongen lkøn porphyre sten och serpentine vd till gaden.
 Inde i deris hwße haffue de melten tuende kammer i dett mindste,
 medt forgylte loffttht, med kostelige lkorsten lkeg, wdhugne i mar- ¹⁰
 mersten, deres træbenge forgylte, deres sparlagen malne och for-
 gylte, och kammerne vell stafterede mett allehonde boskaff:|.

Jeg saag aldrig saa herlige en by, eller som gjør legatter och frem-
 ede Baa stor eræ, eller saa vißeligen regieris, eller holler gudz
 thieneste Baa vell vid lige. Och endog hand vell kand haffue sine ¹⁵
 brøst och feill: troer ieg dog att gud hielper och gjør dennom bistand,
 fordi adt de holle Baa megid aff kircke thienesten. Dette seldskaff
 aff L: riddermendsmend fulde mig thill S: Jørgens closter, som er
 ett orden aff sorte muncke, huor ieg skulde haffue mitt herberge.
 Om anden dagen komme de effther mig och fulde mig optill her- ²⁰
 rerne, huor ieg frember mine breff, och antvordede dennom deres
 hertog, som haffuer paa deres raadt dett ypperste sæde, och lkeer
 hannom || ære och reuerentz, som hand vor en konge. Hannom ^{316v}
 vore och alle breff thillskreffne, som ieg haffde medt adt fare. Her-
 togen haffuer icke stor macht, for sin egen person allene. Men den- ²⁵
 ne hertog haffde stor myndighedt, och større end nogen deres første
 nogen tijd haffuer hafftht, haffuer och verd deres hertog nu y
 tolff aar. Och haffuer ieg beffundett hannom en erlig mand at vere,
 forstandig och welforfaren, i huis Jtalien er angaaendes. † Hand vor
 en lindig och venlig mand, dett ieg endnu icke andett vill Bige. ³⁰

Mand vylte mig och paa deres palatz try eller fire kammer, ko-
 steligen forgylte vnder loffthene, saa och sengene och dørerne. Och
 er pallatzid effter sin storlighed lkønt och kosteligt, aff idell vell
 vdhuggen malmersteen. Vd thillgaden ere all hiørnene paa stenene
 forgylte it tømmebrit. Der ere och fire lkønne faller, kosteligen ³⁵
 forgylte, och meged andet lkønt hwßrom, men gaarden er liden.
 Hertogen kand aff sitt kammer høre meße, naar hun Biunges for
 høi-

høige altere i S: Marcus capel, huilket er den kosteligste capell i verden er, och capel kalles. Hand er aff idell mußaick steen offuer alt. De roße sig och der aff, att de denne konst, med denne mußaick sten adt gjøre, haffue paa fundett, huilken de och megedt late bruge, och ieg haffuer seet huorledes han gøres:|. Wdi denne capell er deres skatt, som i verden Baa meged omtalis, och er alle honde ting, skickede thill att smøcke kircken medt. Der ere tolff eller fiorten store perler, huilke de kalle ballais, dislige ieg aldrig seett haffuer.

317 r Der ere thuende, den ene veiger mere end vij hundred, den || anden mere end viij hundred carras, dog ere de icke rene eller polerede. Der ere och tolff altere aff steen, med guld offuerlagdt, paa huilke den fremerste side och alle kanterne ere vell stafferede med saare gode ædell stene. Der ere och tolff guld kroner, met huilke mand y gamle dage pleigede att smøcke tolff kvinder. † Och kallede den-
 15 nom drotninger, huilke paa nogle beßunderlig høytider om aarid droge om att beßøge de øer och kircker, som ligge der omkring:|. Enn tid som de Baaledes droge omkring, bleffue disse qvinder, och ett stort antall andre qvinder der aff byen, bort stolne † aff nogle røffuere, som laage bag øerne y schiull, och vore komne fra Istria,
 20 eller Forum July som ligger der hart hoß:|. Men deres mend droge effther och wnde dennom igien, och gaffue kronerne thill S: Marcus, och funderede eller stiftthede en capel paa stæden. Och samme dag som de vunde denne seyer paa, gaa herrerne aarligen aars i same capel, mett proceß.

25 † Dette er vell en stor rigdom till kirckens beprydelse, med meged andett aff guld giort, som der er, Baa och aff ametister, gagatt, och nogit føige aff smaragdt, aff huert slag mere eller mindre epther som dett er kosteligt och dyrebart:|, dog er der ingen stor dræfel, adt reigne som mand pleiger adt ligge samen i rede peninge. Thy
 30 de legge ingen pendinge skatt tillamen, och sagde hertogenn mig, y alle herrernis nærværelse, adt dett er hellsag hoß dennom, adt thale om dræfell att gjøre. Och holler ieg for, ad de der wdi haffuer redt med att fare, paa dett att di kunde fly tuist och wenig-
 317 v hedt || emellom sig indbyrdes, som pleiger att yppes for penige och
 35 rigdom skyldt.

Siden lode de viße mig ett tøjg hwß, huor vdi ere deres galeyen, och all den ting som hører thill deres skibs flaade. Och er dett den
 lkø-

S: Marcus capell.

Musaick er ett arbeid som siuffnes att vere aff idell och allehonde ædle stene.

Fenedigis skatt.

Balais lyder saa møgett som koste.

Carras er effther guld uecht att reigne den fire och thi-uendste part aff en marck. XII guld kroner.

Tholff kvinder vdridd paa drottnige viis.

Forum Julij er dett paa tydlske kaldes Friaul.

De Fenediger gjøre ingen dræfell.

Peninge och gerighed haffue forderffuedt nogen land och stæder. Fenediske tøjg huuß.

Fenedigis
polici och
regiering.

Ikønneste ting mand kand see i gandke verden. † Jeg bleff liggendes
till Fenedig i otte maaneder och bleff vdqvittedt och fry hollenn thill
all bekostning, lige saa bleffue alle andre legatter holdne, som der
daa vore:|. Och maa ieg vell Bige adt ieg haffuer fundett dennom
saa klaage, och Baa begierligen thill adt formere deres macht och
herredømme: adt der som mand icke leer till med dennom i tide,
skulle alle deres naboer græde dett igien. Och liden kongen kom
der y landett, haffue de bedre lærdt adt forbuare Big, och foruare
sig hieme thill deris eget, end de wiste nogen tyd thill forn. Ty de
endnu haffue feyde medt hannom. De haffue och vell haffth mod
till, sig viit adt vdgiffue, och deres macht at formere saa, adt de
haffue panted sig vij eller viij byer till i Apulien. Men ieg kand
icke vide, naar de vilde antvorde dennom fra sig igien.

Der kongen først kom y Jtalien, trode de icke adt mand Baaledes
och paa Baa kort tyd kunde vinde och indtage befestninger. Di de
haffde icke Baa for sid, men bode de och andre haffue liden bygd
monge faste stæder y Jtalien. De ere icke folk thill att formere sig
hafteligen, som de Rommere gjorde: ti di ere icke saa haarde och
stercke till deres personer som de Rommere vorde.

Fenediger
drage ecke y
krig thill
landtz.

Der drager och ingen aff dennom y krig till land vert, som de
Rommere gjorde, wden deris commilsarier och pendinge || mestere
allene, som følge deres øffuerste, och beßørge deres herr med hues
hand behøffuer. Menn all deres krig till siøs regieris vid deris her-
remend, och de ere høffuitzmend baade paa schiff och galeyer.
Och adt ingen aff dennom drager i krig thill landtz, der aff haffue
de dett gode igien, at ingen aff dennom bliffuer saa stormodig, att
hand staar effther att giøre sig till herre med macht, saa som vell
lkede thill Rom. Och der medt haffuer de ingen borgelig wenighedt
y byen. Huilked er end aff di største vißdome, som ieg fornam hoß
dennom.

Jngen skatt
thill Fenedig.

De haffue och y alle maade saa vell foruared sig, at vnder er.
Ti de tage ingen skatt aff almogen som de Rommere gjorde, huil-
ked vor en deell orßage at almogen falt dennom fra. Almogen haff-
uer och her ingen myndighedt, bliffuer och till ingen ting till kalled,
och ædel mend haffue alle beffallinger, wden secrêter embede allene.
De ere icke aff adell. Och mesten parten deris almoge er aff frem-
mede land. Och formiddelt den historie schriffuere LUTUS, forstaa

Livii den
historie-
schriffueris
beenn findes
thill Padua.

de

de lig Belff vell, huor vdi de Romere sig forbaage, hueß been de
 haffue paa deris palatz till Padua, och for disse sagers schild,
 och andre som ieg haffuer beffundett holl dennom, siger
 ieg end en gang, adt de erre paa veige att bliffue
 5 mectige herrer i fremtiden.

HERREN AFF ARGENTON FORTELIER TILL
 FENEDIG HUAD HANNOM I SIN LEGATION VOR BEFFA-
 LID. FORTELIES HUAD ORDT DE FENEDIGER HAFFDE MED
 HANNOM. OC HUAD LEGATER SOM KOMME TILL
 10 FENEDIG AT GJØRE FORBUNDT
 EMOD KONGEN

318v

CAP: IX ||

HUAD IEG HAFFDE THILL FENEDIG ATT VDRETTE, OC
 huor der om gick, vill ieg nu frembdellis fortelie. Før end kon-
 15 gen drog fra Aft, haffde hand beßendt dennom med tuende legatter.
 Och baade gongen haffde de suarett venligen och vell, oc ladett han-
 nom Bige, at hand dierffueligen skulle fare frem som hand haffde i
 linde, och forße Big alt vendſchaff til dennom. Derfor der nu ieg
 kom for, tackede ieg dennom for lodanne venlig ord, och der neft
 20 opregnede ieg, huordanne longvarendes och gamle forbund de kon-
 ger aff Franckerige oc dennom haffde verit emellom. Siden thill bød
 ieg dennom Hidruntum oc Brundufium paa min herris veigne till
 en foræring, mett saadane vildkor, at naar kongen gaffue dennom
 bedre end dett i Græcia, ſchulde de vere forplictete, hannom dette
 25 igien att giffue.

Comminei
 tale thill
 herrerne aff
 Fenedig.

De haffde med mig de beſte tale, om kongen och hans sager, som
 mogeligt vor i verden, †dog trode de icke at hand ſchulle komme
 dert langt, met dett thillbud som hand gjorde dennom:|. De lode
 mig Bige, der som wy vilde dett gjøre, kunde wy vell føre hannom
 30 feide paa: dog ville vy dett icke gjøre. De byer som hand byder
 oß haffuer hand icke en nu bekomedt, och der som hand en ſkønt
 haffde dennom, ville vy icke, att hand ſkall kiøbe sig vort vendſkaff
 thill, fordi vy er allerede hans venner och thienere.

Huad de Fe-
 nediger ſuare
 Commineus.

Der vor och legatter aff Naples paa kong ALPHONSI veigne, som dagligen gjorde bøn thill dennom, och thill både dennom alt hueß de vilde begiere. De bekiende adt kong ALPHONSUS, som da regierede, haffde forþett sig emod || dennom, och gaffue dennom adt 319 r betencke, huad fare dett vilde vere dennom, om kongen finge frem- 5 gang i lett forlett.

Tyrcken paa den anden lide sende och Baa strax en legat till dennom (den sag ieg tyt och offthe) huilken aff paffuens thillskyndelße truede dennom till adt de schulle sige kongen feide till. Alle finge gode luar aff dennom. Wdi begyndelßen frøchede de inthedt for 10 oß, men haffde idell lader och gammen aff oß.

Hertogen aff MEYLAN lod dennom oc Baa sige, vid sin ambalater, att de inthed schulde frøcte. Thy hand vilte vell raad till adt vise kongen thill bage igien, saa adt hand inted skulle vinde eller bekomme y Italien. Lige saa haffde hand och boditt PEDER DE MEDICIS till, 15 som hand mig þelff sagdt haffuer. Men der de Baage, och lige Baa hertogen aff MEYLAN, adt kongen haffde de Florentiners befestinger i sine hender, och Bynderligen Pifa: begynte de att frøchte, och tale om, huorledes de kunde formene hannom adt gaa videre frem. Men deres raadslag vore longþomme, difsemellom drog kongen frem, 20 och gjorde huad hand vilde.

Der reigste folck och bud, frem och thillbage, fra en thill en anden. Kongen aff Spanien begynte och adt frøchte for de øers skyld, Sicilien och Sardinien. Keyseren begynte och adt bliffue affuind Biug, och bære fare, for Bin kieyßerlige krone, sigendes adt kongen 25 vilde vælde sig den till, och adt han der om haffde gjort bøn till paffuen, huilket var wlandt. Och for disse farers skyld sende de store legatter till de Fenediger. Och vor ieg der lame tidt som key-|| 319 v leren sende dennom budt, thy hand vor deres nær nobo.

Hoffuedet for denne legatz vor bispen aff Trident, to riddere och 30 en doctor. Och dennom bleff gjort stor reuerentz, och deres herbergd vell flydt, lige som mit, och gaffue de dennom x ducater huer dag till deres tæring, † och hulle deres heste fry, som vore bleffne thill Trier:|.

Strax der effther kom aff Spanien en Baare hederlige riddere, 35 vell sterk paa folk, och kosteligen klædt, hannom gjorde de och stor ere, och hulle hannom fri.

For-

Foruden den legat som hertogen aff MEYLAN der haffde, sende hand did och Baa bispen aff Comum och her FRANCISCUS BERNARDIN, och begynte himeligen och om natte tide, och formiddelt deres secretarier adt handle met hin anden, di de tore icke obenbarligen
 5 forklare sig kongens fiender at vere. Synderligen hertogen aff MEYLAN och de Fenediger, som icke endnu vilte om dette forbund som vor paa tale, ikulle bliffue besluttet eller ey.

Meylandfke
legat till
Fienedig.

De legater aff Meylan komme mig at beßøge, och bore mig breff fra deres herre. Wdi vor første samtale vilde de lade mig forståa,
 10 aff huad orBage deres herre nu haffde tuende legatter till Fenedig thillige. Sigendes adt de Fenediger haffde giffuet hannom der till orBage, i dett att de først haffde sent tuende legatter thill Meylan, i den stæd at de aldrig pleigede der att haffue wden en, som de end nu icke helder haffde. Men dette vor en dicht, ett luig och idell
 15 bedrog. †Ti alle her offuen bemelte vore forBamlede, att forbinde
 320 r och befuerge sig emod vor gode koning. Men || fordi de vore saa mange hærrer och stæder, kunde de icke forenis paa en kort thidt:|. Siden tillspurde de mig om ieg icke vilte, huad den spandfke legatt haffde der att giøre, och lige Baa keyßerens legatt. Det vilde de
 20 (sagde de) vide, paa dett de kunde giffue deres herre dett tillkiende. Nu haffde ieg alt vdsipurdt, hær och der, baade aff legatters thienere och andre, at den legatt aff Spanien vor dragen forklæd igiennem Meylan, och adt keyßeren och de Tydfke dreffue alle deres anslag, formidelt hertogen aff MEYLAN. Jeg vilte oc, adt legaten aff Naples
 25 huer stund offuerandtvorede knipper breff, som komme fra Naples. Ty dette altBamen ikede, før end kongen drog aff Florentze.

Meylandfke
legatis tale
till Commi-
neus.

Jeg lod mig och megid koste, adt ieg kunde faa saadant att vide, haffde och gode raad der thill, och vilte allerede begyndelßen paa deres artickler, men de vore icke en da samtøckte och besluttete.
 30 Fordi de Fenediger ere Baaare fendfferdige thill saadanne besluttin- ger:|. Derfor, och efftherdi ieg fornam adt dette forbund var Baa nær i veige: vilde ieg icke lenger giøre mig Baa vanuittig. Di Buarede ieg den meyländfke legat sigendis. Efftherdi i Baa vnderligen komme thill ordtz med mig, vill ieg beuiße eder, adt kongen icke gierne vill
 35 ombære hertogens aff MEYLAN vnschaff och forbund med sin vilge. Oc ieg Bom en thienere vill vere offuerbodig min herres vndsichilling att giøre och hannom adt forBuare, i alt det Bom eders herre han-

De Fenediger
lene thill att
beslutte.

Cominei
giendfuar.

nom

nom kand haffue med vgrund att beskylde, di jeg vell kand fornemme att hannom er falskeligen forefført. Hand ¶ skulde (sagde 320 v ieg ythermere) vell bethencke sig, før end hand forspilte sodan thieneste, som hand haffuer gjort kongen, och hues forskylling, som hand derfor haffde att formode. Di vore konger i Franckerige pleige 5 aldrig att vere vtacknemmelige. Derfor bør icke for nogle løbe ord och talle, som kand vere Bagdt, dett vendskaff att spildes, som dennom Baa nøtteligt er paa baade sider. Och bad ieg dennom fremdelis att de vilde Biege mig all deres fortørnelße, paa dett ieg kunde giffue min herre dett thill kiende, før end de gjorde der videre paa. 10 Daa Buore de baade tho store eder adt de icke thenckte paa noged wuensskaff. Dog vor dett løigen, di the vore komne adt handle om bemelte forbundt.

Comineus till
raadet i
Fenedig. Om anden dagen gick ieg paa hoffued eller raad huußett adt tale med herrerne om dette forbund, och Biege dennom hueß mig liuntes 15 adt kunde thiene till Bagen. Och iblant andett sagde jeg, att anßendes dette forbund som de haffde haffth med kong LODUIG, vor kongis fader, motte de icke hæle den ene den andens fiend, och att dette forbund som ord gick aff, kunde de icke gjøre, wden adt gjøre emod deres ordt och tillBagenn. 20

De bade mig vige, och der ieg kom ind igen, sagde hertugen thill mig, adt ieg icke schulle tro, alt huad der y byen sagdis. Ty huer mand var der fry, och motte Biege, huad hand vilde. Wy haffde (sagde hand) aldrig tenkt, att gjøre forbund emod kongen, ey heller hørt tale der om. Men tuert emod, adt ville gjøre forbundt met 25 kongen, keyßeren, och kongen aff Spanien, och gandske Italia emod Tyrcken, och adt huer skall gjøre sin part aff bekostingen till Bame krig, och der som nogen findes y Jtalia, som icke vill vdlegge, dett hand bliffuer satt for, skall kongen och wy nøde hannom till medt ¶ 321 r macht. Wy ville och gjøre en Baare god handell, emellom kongen 30 och hans fiender, som skall vere sodan, adt kongen skall tage en sum pendinge aff dennom, den ville vy forstrecke paa de byer y Apulia, som vy haffue i pant (dennom haffue de och denne time), och riget Naples skall medt paffuens samtøcke tages y leen aff kongen, och giffue hannom en forBagdt sum pendinge, aarligen aars, 35 och kongen skall beholde trende beffestinger y rigett. Denne handell vor saadan, att dett haffde verett att ønske, att kongen den indgaa-

gaaed haffde. Jeg sagde, att ieg icke tore vnderftaa mig, nogen frid att giøre, och bad adt de icke vilde vere for haftige, nogid forbund att giøre, di ieg Baadant vilde giffue kongen thill kiende, och end ythermere bad ieg dennom, Bom ieg thill forn baad de andre, adt de
 5 vilde frem Bige huad dennom vor fkeed thill fortørnelße, och dett icke fortie, Baa som de Meylandfke gjorde.

Daa befode de adt de vore ilde thill fredz, om de stæder pauff-
 uen thill hørendes, som kongen inde haffde, och end mere om de
 som hørde de Florentiner till, och Byndeligen Pifa. Sigendis att
 10 kongen haffde fkreffued monge ftedz fra sig, och Baa thill dennom, adt hand i Jtalien inthedt mere begierede end dett kongerige Naples, och fremdelis adt drage emod Tørcken. Men nu lod hand paa kiende att hand y Jtalia vilde ind tage, alt dett hand kunde faa, och inthed beffatte lig medt Tørcken, sagde en videre, adt hertogen aff
 15 ORLEANS som kongen lod ligge till Ast, gaff hertogen aff MEYLAN orBage thill adt tro hannom ilde, och adt hans folk och thienere megid truede och vndBage hannom, dog vilde de inthed nytt giøre, før end ieg finge belkeed fra kongen.

Huad de Fenediger beschylde kongen.

Alt dette lod ieg kongen forftaa, som endaa vor thill Florentz:
 20 dog bekom ieg ingen aluorlig besked thillbage igien, och fra den
 321 v dag hulde de huer dag mode, fordi de fornumme att || deres anflag vore bleffne obenbare, och der Bom kongen haffde fked nogen modftand till Viterbe, som de Fenediger foruift vor formodendes, och io derBom kong FERDINANDUS haffde bleffued liggendes i Rom, haffde de de vißeligen Bent aff deres krigsfolk till Rom emod kongen. Men
 25 der de fornumme, att Rom vor forlaatt, huilke de aldrig thenckte att fke fkuile, begynte de att grwe och fræcte, och bliffue thuiff-raadige, huad de nu fchulle giøre. Dog trengde de høigmelte tuende kongers legatter hart paa, adt de fchulle beflutte, och giøre de-
 30 res beraad thill en ende, eller de vilde drage deres veig, ty de haffde allerrede veridt der i fire maaneder. †Huer dag ginge de paa hoffued, och ieg gjorde som ieg bef kunde:|.

DE

DE FENEDIGER BEHAGE ILDE ADT NAPLES
SLOTT VOR INDTAGEDT, OCH DERFOR ERE DE VEL
SNARE AT BESLUTTE FORBUND EMOD KONGEN
CAP: X

DER DE FENEDIGER NU SZAAGE, ADT KONGERNE AFF ⁵
NAPLES, som forschreffued itaar, haffde offuer giffuet disse be-
festinger, bemelte Viterbe, Rom, och Naples, och spurde adt kongen
var nu y Naples: Bende de bud effther mig, och forthaalde mig disse
thidender, och lode som de vore glade der vedt. Dog sagde de att
slottedt vor fast och vell forvaredt. Och habedes de for uist, att ¹⁰
dett schulle holle sig fast. Derfor samtöckte de adt den neopoli-
tanske legat motte samle krigsfolk i byen adt sende thill Brundisium.

Sorrig thill
Fenedig for
Naples flotz
föröfring.

Men der dette forbund nesten vor besluttet, sende deres legatter
dennom bud, adt slotted thill Naples och Baa vor opgiffued. Daa
Bende de atter bud effther mig, och lode mig hente thill sig, om en ¹⁵
morgen stund. Daa fandt ieg dennom vell monge forsamlede, som
kunde vere hen vid l || eller lx, i hertogens kamer, Bom vor Biug ^{322 r}
aff colica. Hand fortaalde mig denne tidende med glade lader. Men
ingen aff dennom alle kunde Baa vell dølee sig som handt. Some
aff dennom sodde paa en fodskamell och Bette hand vnder kindt, ²⁰
somme anderledes, och alle vdviste de, adt de haffde stor sorrig y
deres hierter. Och troer ieg adt den tydt tidenderne komme thill
Rom, adt dett flag vor tabt emod HANNIBAL hoß Cannas, bleffue
raadsherrerne som vore y byen, icke mere vnderlige eller forlkrec-
kede, end disse nu vore. Ty de lode nu alle, Bom de icke Baage mig, ²⁵
och ingen taalde ett ord thill mig, wden hertogen allenne, saa adt
ieg Baag stort vnder paa dennom.

Hannibals
feyer hos
Cannas.

Hertogen thill spurde mig, om kongen vell schulde ville holde dett
hand althydt haffde bødett hannom till, och ieg dennom Baagdt
haffde. Jeg suarede hart ia, och foregaff middell thill en god fred, ³⁰
och thill bød mig Baadant at ville komme thill veige, forhobendis
att tage dennom aff mistancke, och der mett gick ieg fraa dennom.

Deres forbund vor endnu huercken giort eller aff flagedt. Och de
Tydske vore ilde thillfridtz, att de laa lenge bleffue ophuldne, och
lkickede sig ligervis som de vilde giffue sig thill veigs. Hertogen ³⁵
aff

aff MEYLAN lod sig endnu bede, om nogen artickell, ieg ved icke
 322 v dett || thill en ende. Och der med bleff forbundett besluttidt.

Midler tyd adt dette vaar paa veige, haffde ieg wden affladelße
 5 giffued kongen alt lodant adt forstaa, formaanindes hannom att hand
 i tide schulle beslutte, och enthen bliffue y rigett Naples forbiuff-
 nendes sig med mere fod folk och pendinge: eller och i tide giffue
 sig thill veigs paa afftoged och lade god beßetting i de beste befest-
 10 inger, førend disse offuen bemelte herrer med deres macht bleffue
 alle forßamlede. J lige maade advarede ieg och Baa hertogen aff
 ORLEANS, som vor thill Aft och haffde inthed folk hos sig wden Bett
 egid hofffinde (di hans krigs folk vor med kongen), formaanindes han-
 nom, adt hand schulde ligge folk ind i Aft, och sagde hannom for
 uist, att de mett dett allerførste skulde vorde komindes att gielste
 15 hannom. Och Baa skreff ieg thill herren aff BURBON som vor y Franc-
 kerige kongens stadthollere, adt hand schulde skynde sig, och sende
 folk aff Franckerige thill Aft, adt dett kunde bliffue foruaredt. Ty
 der som Baa skede att denne stadt bleffue vunden oß fra: kunde
 mand siden ingen vndßetting sende kongen. Jeg skreff och thill
 20 margreffuen aff MONTFERRAT, som vor god frandtzolk, och ond paa
 hertogens aff MEYLAN side, att hand skulde hielpe hertogen
 aff ORLEANS medt folk, om hand dett behøffuede. Di
 naar Ast vore borte daa vore dett margreffuedømme

323 r

Montferrat och Saluces forderffuedt. ||

Forbundet
 besluttet
 emod kon-
 gen.

Commineus
 giffuer kon-
 gen gode
 raadt.

Cominei
 hulde omhu
 for sin herre.

DEN

DEN TREDIE BOG
AFF CARLS VIII KONGIS I FRANCKERIGE HI-
STORIE OM DETT TOG I NAPLES. FORBUNDIT
BLIFFUER BESLUTEDT OCH DER UDOFFUER HOL-
DIS MEGEN TRIUMPH OCH HØIGTIDT 5
CAP: I

Forbund be-
slutis.

DETTE FORBUND BLEFF BESLUTED VELL SILDE OM
aftens tijd, om morgenen der effter lende herrene bud
effter mig, tiligere end de pleigde at giøre. Der ieg kom och
vor sett, lagde hertogen, at ty den hellige threfoldigheds nauffn:| haff- 10
de de besluttet forbund, met den hellige fader pauffuen, met kei-
leren, och kongen aff Castilien, oc hertogen aff MEYLAN, och det
for trende sagers skyldt. Den første at forluare christendommen
emod Tørcken, den anden att beskerme Jtalien, den tredie at for-
luare deris stæder och herredømmer, och bad at ieg skulle fly kon- 15
gen dett att vide.

Sager till
dette for-
bund at
giøre.

De vore nu monge forlamlede, hen vid hundrede raad herrer,
eller flere, hulde deris hoffuidt høygt, och vore vell tilfrids, och
haffde icke lodanne facter, som den dag de lagde mig tidender,
adt Naples slott vor indtaged. De lagde mig och, at de haffde 20
skreffuidt till deris legater, som vore hoeß kongen, adt de skulde
tage orloff oc kom hiem. † Den || ene hed her DOMINICUS LORIDAN, 323 v
den anden her DOMINICUS TREMISSAN:|.

Fenedilke
legaters
nauffn, som
vor hoeß
kongen.

Comineus
forgefuld for
sin herre.

Jeg vor hiertklemmt, och frøcktede laare for kongenß perlon och
alt hans sellkaff. Di ieg tenckte at diße forbunds herrer haffde hafft 25
deriß ting nermer rede end de haffde, som de oc selff tenckte. Jeg
frøcktede oc laa, at de haffde hafft deris tylke krigsfolck till sam-
men, och der som det laa haffde veridt haffde kongen aldrig kom-
midt aff Jtalien.

Comineus er
trek y suar.

Jeg haffde set mig fore icke megid at tale i denne min hastighed 30
och fortørnelße. Dog iaugede de mig nogid i harnisk, di suarede
ieg dennom, att ieg haffde allerede schreffuid kongen dette thill om
aftenen, och offte tillforn. Och at hand och laa haffde schreffuid
mig till at hand lodant haffde spurt fra Rom och fra Meylan.

Al-

Alle laage de lurt paa mig, at ieg lagde, mig at haffue Ichreffuid kongen det till om afftenen tilforn. Thi intedt folck er laa mißtanc-kefuld, eller holler deris raad laa himmeligen som diße, och offte gribe de folck for mißtanc-kefuld allene, och derforre lagde ieg
 5 dette. Ydermere lagde ieg, at ieg ochlaa haffde Ichreffuid hertogen aff ORLEANS till der om, laa och till hertogen aff BURBON, adt de skulde foruare Aft. Och dette lagde ieg, forhaabendis, adt de skulde lengte noget med att drage for Ast. Thi der som de haffde verid laa rede, som de roledde aff, och som de mente, haffde de
 324 r wundt dett. Der haffde ingen anden raadt staaidt || till. Thi det end y long tijd der effter vor ilde foruaridt.

De begynte at lige, at der vor inted giort imod kongen, wden allene, adt de kunde tage sig vare for hannom, och lagde at de icke vilde lide at hand laaledis skulde skuffue folck, med sine ord, der
 15 hand lagde, at hand inted begierede, wden Naples, och siden at ville drage emod Tørcken: och tuert emod nu vilde forderffue hertogen aff MEYLAN, och den stad Florentze, oc tilmed beholde de land och byer som kircken thilhørde.

Kongen
beskylles.

Der till suarede ieg, adt Franckerigis konninger haffde formeredt, 20 forbædrid, och foruarid kircken, laa skulde och denne kong giøre, Inarere end at tage hinde nogid fra. Och ydermere lagde ieg, adt dette icke vore de sager, som dennom rörde, men at de haffde y finde at giøre wltyr y Jtalien, att de dißimellom kunde giøre deris profit, huilckedt (som mig siuffntis) de ochlaa gjorde.

Comineus
gør sin her-
ris vndskyl-
ling.

25 Dette toge de till mißtøcke, som mig bleff fore lagdt. Mend att ieg lagde sand, kiender paa, y det de haffue endnu wdj pandt det y Apulia, aff kong FERDINANDUS, huilcken dennom bleff pandtslett, paa det de skulde giøre hannom bistand emod oss.

Dette lagd, vilde ieg staa op och gaa, de bade mig sidde. Och
 30 hertogen tillpurde mig, om ieg inted forslag vilde giøre om frid, fordi ieg om dagen tilforn haffde talid nogid der om. Men dog met
 324 v vilckor, om de vilde bide xiiij dage, met deriß forbund att beslutte, || paa det ieg kunde sende kongen bud, och faa suar til bage igien. Diße ord talde, holt ieg mig till mit herberge, och de sende bud
 35 effter de andre legater, først den ene, laa den anden. Der ieg gick aff deriß raad møtte ieg den legat aff Naples. Hand haffde en skion ny kiørtell paa, och vor lystig, som hand oc haffde god aarslage till,

ti

ti der vor gode tidender paa ferde for hannom. Effter maaltijd lankedis alle legater aff dette forbund y lmaa skiff eller baade (thi det er det fenedilke tijdfordriff och spatzer gong), och haffde huer legat fler eller ferre baade, effter som hand vor sterck med folck, och alt paa herrernis bekoftning, laa ad de vore vid xl baade, och som haffde tecke, huer medt den legatz herris voben offuen paa teckidt, som der vor inde.

Alt dette sellkaff laag ieg drage frem for vinduene i mit herberge met monge trommer och instrumenter. Den legat aff Meylan, som y begyndellen haffde hullid mig sellkaff, lod som hand nu ickē kiende mig lenger. Och i tre dage gick huercken ieg eller mytt folck paa gaden. Dog mig aldrig bleff lagd itt eniste wquems ordt, eller nogen aff mit folck der i byen.

Frygde ild till
Fenedig for
det forbund
som giort vor
emod kon-
gen.

Om afftenen haffde de megen høytijd med illd paa tornene optende, oc monge løcter och fyrpander paa legaternis huß, och skiede med grofft skøtt. Jeg lod mig fore y en fortagt baad om afftenen vid x flæt, at ieg kunde see denne statz, oc lynderligen for legaternis herberge, der motte ieg see banckett och megen glæde.

Denne dag bleff icke endnu forbundit for-||kyndet och vdrobt, 325 r vor ey heller endnu den store høigtidt. Thi pauffuen haffde schreffuid dennom till, at hand vilde, at de endnu skulde fortøffue nogle dage, och lade det ske paa palmeløndag, och vilde at huer første, hoeß huilcken dette forbund bleff vdrobt, och huad ambaßater som hoeß dennom vore, skulde samme dag bære en olie gren y sin haand som pleiger att vere frids och forbundz tegen. Och at alt paa en dag skulde samme forbund vdrobis, baade y Spanien och Tyßkland.

Paffuens
legat figer
meße.

Proces.

Thil Fenedig bleff giort en bro eller gade aff tømmer, høigt op fra jorden, som de pleigede at giøre der y byen, paa hellige legoms dag. Den lode de och drage medt klæder, fra palatzid, intil enden paa S: Marcus platz. Och effter at meßen vor vde (huilcken paffuens legat sang, och gaff affløfning baade aff lkyld och pine huert mennilke, som hørte dette forbund vdrobis), ginge de i proceß offuer denne træbro, herrerne och alle legaterne vell klædde, och meste parten medt kiortle aff cramolij fløyell, som herrerne haffde giffued dennom. †Och io haffde de Tyßke och alle deris tienere ny kiortle, och vore de fore stackede:|.

Der

Der procelsen vor adt ende, och de ginge hiem igien, lkede der spectackell † ligeruiß som en afftenleg medt atskillige perloner. Wdi samme leg vor først Jtalia for en perlon, och siden alle diße konger och fyrster, som till forbundit hörde, och drotningen aff Spanien:|. 5 Och der det haffde ende, lode de dette forbund wdrobe paa en porphire sten huor de lodant altijd pleigede att lade wdrobe.

Samme tijd vor der en tærckisk legat, huilcken de haffde giffued sin affked, wden det, at de vilde at hand skulde bliffue tilltæde och lee denne høigtid. Om natten kom hand oc talde med mig, formid- 325v delst en grek tolck, och vor vell iij timer || hoeß mig i mit kammer, och lod sig høre, adt hand gierne vilde, at hans herre skulde vere vor ven och y forbund med os.

Tyrckisk
legat til
Fenedig.

Jeg vor tyßer bleffuen beden til denne høigtid; men ieg vndskyl- dede mig, och bleff siden en maanid der y byen, och bleff lige laa 15 vell medtfaren som tilforn. Siden fick ieg bud fra kongen oc drog deden. Och med deris leide bleff ieg ledlaget i god tryghed och paa deris omkost, indtill Ferrara.

Hertogen aff FERRARIA kom wd emod mig, och gjorde mig got- ligen y to dage, och halt mig fri. Saa gjorde oc her JOHAN 20 BENTIVOLA, till Bolonien, och der fra lode de Florentiner mig hente. Och drog ieg til Florentz, der at bie kon- gen, huilcken ieg nu fremdelis vill omtale.

KONG CARLL DER HAND VIL DRAGE Y FRANCKERIGE IGIEN LADER HAND DETT KONGERIGE 25 NAPLES ILDE FORSIUNIDT MET FOLCK FETALLE OCH ALL ANDEN NØDTØRFFTIGHEDT CAP. II

KONGEN SIDEN HAND KOM TILL NAPLES, INDTILL HAND 30 drog der aff igien, tenckte paa inted andit, end tidfordriff, och de som hoeß hannom vore, inted andet end at de kunde faa och giøre deriß prophit. Men hanß vnge alder gjør hanß vndskylling, de andre kand ingen mand undskylde. Thi kongen y alle sager for- lod sig till dennom, och der som de haffde vist laa megid at lige och raade hannom, adt hand haffde vell foruarid tre eller fire slott i lan-

Kongen for-
fchiencker
all fitalie
som vor paa
slottid till
Naples.

Huad folck
kongen lader
i Naples.

Hidruntum.

Befalings-
mend y
Naples paa
kongens
veigne.

landit, eller Naples slot allene och Caieta: haffde hand haffd rigid ind denne dag. † Nu haffde hand giffuid bort all den fetalie som vor paa Naples slott. Men der som hand haffde det vell foruaridt och behullid, haffde byen aldrig faldet hannom fra:|. ||

326 r

Nu der hand fornam at forbundit vor besluttet, lod hand forsamle alle kyrißer til lig, och forordinerede fem hundridt frantzolke reiglener, iij tulind Suitzer, och nogid føige frantzolkt krigsfolck, rigid at forluare. Och med alt det andit folck tenckte hand at drage hiem igien til Franckerijge, den samme veijg som hand vor kommen. Men forbundit laugede lig till, hannom det att formene. Kongen aff Spanien haffde lendt nogle craueler i Sicilien, dog føige folck der paa: dog haffde hans folck allerede belett den stad Regium i Calabria før end kongen drog aff, huilckid ligger hart hoeß Sicilien.

10

Nu haffde ieg offte skreffuid kongen till, at de vilde der lende. Thi legaten aff Naples haffde sagd mig det, fordi hand tenckte at de allerede vore ankomne. Och hueß kongen y tijde haffde giort der till, haffde hand fonget slotted ind. Thi byen Regium holt paa hanß haand. † Der kom oc aff fiendens folck fra Sicilien, at besette Maria och Turpia, som vore gongen kongen tilhonde. Och at laa skede, vor kongens skyld, at hand icke haffde lent der folck hen dennom at besette:|. Hidruntum och laa i Apulia, som haffde udstuckid kongens faner: der de fornumme at forbundit vor giort, stucke de atter aragoniske faner op. Fordi adt de icke kunde bekomme folck, och adt det log laa nær Brundisium och Gallipolis: och fordi at dom FREDERICK, som vor till Brundisium, forliuffnede paa kongernis side aff Naples hueß behoff giordis.

20

25

Mand begynte nu offuer alt rigid at bliffue anderledis til linde, † och løcken som to maaneder siden haffde veridt langt anderledis, begynte nu at vende sig:|, baade fordi at de spurde dette forbund, laa oc, at de fornumme at kongen vilde drage fra dennom, och at hand lod laa føige foruaring || effter sig. † Thi hand lod effter sig flere høffuidzmend, end andre mene besolledede krigsmend:|.

30

326 v

Øffuerste befalingsmand, som bleff igien, vor herren aff MONT-PENSIER, aff det huß BURBON, en god och duelig riddere, men føige forstandig oc flytig. Och aldrig nogen dag hand stod op, at dett io vor middag.

35

Vdi Calabria lod hand herren aff AUBIGNY, aff Skotland, en god vijß

vijß och hederlig mand, som och vor bleffuen conestabel i rigid, och hannom gaff kongen som sagd er det greffue dømme Arran, och det margreffue dømme Aquilaste.

Aubigni.

STAFFEN VESTS som hand haffde giort till hertog aff Nola, och
 5 giffuid andre herligheder, haffde hand strax y begyndelßen set till
 at vere höffuidzmand till Caieta, och alle rigens pendinge ginge
 egiennom hanß hender. Och haffde denne mere befaling, end hand
 enten kunde eller haffde forstånd till at bære, dog hand haffde god
 vilge medt sig, dette rige at forsuare och holde paa kongens haandt.

Vests.

10 Hand lod och effter sig dom JULIANUS, en Lothringer, och gjorde
 hannom till hertog till S: Angelo, och hand haffuer hullid sig saa vel
 adt under vor.

Dom
Julianus.

Thil Manfredon lod hand her GABRIELL AFF MONTEFLASCON, en
 mand som kongen holt møgid aff, och alle diße gaff hand store for-
 15 læninger. Denne holt sig saare ilde. †Fienden haffde icke legid der
 fore uden iiij dage, da gaff hand det op, for brøst skyld for fetalie,
 och haffde hand taged det vell belpisedt, och laa der y it landt alt
 327 r fult aff korn och kjerne. ||

Gabriell aff
monte Falif-
corum.

Monge andre aff befalingsmendene folde alt det de funde paa
 20 slottene:|. Thill Tarentum lod hand JØRGEN AFF ESULLI, huilcken
 sig holt saare vell, och holt denne by paa kongenß haand, til saa-
 lunge adt hunger trengde hannom til at affalde, och siden døde hand
 aff pestilentze. †Effter hannom bleff der inde statholderen aff Victry
 och her GRATIAN AFF GUERRES, som saare vell raadde for Brixia.
 25 Alle vore de ilde stafferede med pendinge, oc naar de taledede om
 pendinge och krauffde hueß dennom tilstod, bleffue de foruiste till
 rigenß i Naples inkomme, huilcken icke kunde tilreкке:|.

Jørgen aff
Esulli.Brøst for
pendinge
ebland kon-
gens folck y
Naples.

Kongen lod rundelige handle medt førsterne aff SALERNE och
 BESIGNAN. De haffde och saa vell tient hannom, at de aldrig beder
 30 tiene kunde. Saa gjorde hand oc med de COLUMNESER, udj alt det
 de kunde begiere, oc lod dennom mere end xxx befestinger, som
 de oc deris anhang skulde haffue, met saa skell, at de dennom skulde
 holde hannom til gode, som tilbørligt vor, och de suorid haffde. Oc
 der som de saa giort haffde, haffde de der med giort hannom megen
 35 tienilste, och dennom selff baade aere och profit. †Thi ieg troer at
 y hundrede aar haffde de icke verid y saa stor aere, som de nu vore
 tilkomne:|. Men før end hand drog aff, da begynte de at prachticere
 medt

Kongen
handler vell
medt de
Columnefer.

De Columne-
fers wloug-
actighed.

medt hertogen aff MEYLAND, som de och vore hanß vnderlotte formiddelt hueß gods som de haffde udj det hertogdømme Meylan. Thi aff deriß art och fødsell vore de aff det gibelinske parti: men derfor burde dennom icke at bryde deris thro och louffue, anseindis adt de saa vell vore huldne och medfarne aff kongen. 5

Kongen gjorde dennom end mere til vilge och førde fangne medt lig (dog y venneuise) her VERGILIUS UR-||SINUS, och greffuen aff 327 v PETILIANE, som och vor en aff de VRSINER, som vore de COLUMNESERS fiender. Dette gjorde kongen emod all rætt. Thi hand vel vilste at de vore fangne offuer leyde, som hand och vell lod paa kiende, 10 y det hand icke lenger vilde føre dennom, end till Ast, och siden lod hand dennom fare tilbage igien, men at hand saa langt førde dennom det gjorde hand de COLUMNESER til vilge, oc for deris bøn skyld. Och før end hand kom till Ast, vore diße samme COLUMNESER før end nogen anden fallen kongen 15 fra, uden all orlage och paaskudt.

KONGEN DRAGER AFF NAPLES OCH TAGER
SIN VEIG IGIENNOM ROM IGIEN HUEDEN PAUFFUEN HEN-
FLYDDE TILL ORUIETE, HERREN AFF ARGENTON KOMMER
TILL FENEDIG IGIEN PAA KONGENS VEIGNE, KONGEN TA- 20
GER I BERAAD OM HAND VILL IGIENGIFUE DE FLOREN-
TINER DERIS BEFESTINGER, BRODER HIERONYMJ
AFF FLORENTZ PRÆDICKENER SOM VER-
DE ERE OM AT TALE
CAP. III 25

Er Sauona-
rola.

EFFTER AT KONGEN HAFFDE BESTILLID SIN SAG, SOM hand best vilste, gaff hand lig til veigs met det folck hand haffde, huilcket ieg kand skatte paa ix hundrid kyrißer y det mindste, hans gaard der met beregnedt, der till haffde hand oc ii j tulind 30 Suitzer. Och troer ieg vell, at hand haffde alt offuerregnidt vij tulind befollende mand, och der eblant kunde vell vere ij tulind verachtige mend, daglige thienere som fulde gaarden effter. Greffuen aff PETILIANE (som bedre haffde tald folckid end ieg) sagde at de vore || 328 r
vell

vell ix tusind. Och dette sagde hand mig effter vor slachting vor
sked, huilcken her effter skall omtalis.

Huor sterck
kongenn dra-
ger aff Nap-
les.

Kongen tog sin veig igiennem Rom. Och pauffuen der hand det
fornam, fick hand y sinde at drage der fra och til Padua, som er en
stad de Fenediger tilhørendis. Och vor hanß herberge sammestæds
alt bestilled. Siden bleffue de Fenediger anderledis till sinde, ꝛ oc
sende hannom nogid folck till Rom, saa gjorde och hertogen aff
MEYLANDT. Dette folck kom icke tilige nock, och ded det end haff-
de kommid y tijde, tore pauffuen dog icke bliffue tilstæde:|. Dog
kongen hannom icke andit vilde, end all aere och thieniste, och
haffde sendt sin legat til hannom, att hand skulde tøffue. Men hand
drog till Oruite och der fra till Peruse, och lod cardinalerne bliffue
igien y Rom. De toge vell emod kongen, dog bleff hand der ingen
stund, ey heller skede aff hannom eller hanß folck nogen mand no-
gid fortræd.

Pauffuen
undviger aff
Rom.

Der fra schreff hand mig till at ieg skulde komme till hannom till
Sena, som ieg oc gjorde. Och hand aff sin naade tog vell emod
mig, och tilspurde mig, leendis, om de Fenediger haffde sent nogen
frem, som hannom skulde vndfonge. Fordi alt hanß folck som han-
nom tiene nelt, vor ungt folck, och trode icke, att der vor folck
till, som kunde bæere verge, vden de allene. Jeg suarede hannom,
at herrerne haffde sagd till mig, før end ieg drog dæden, offuer-
værendis en aff deris secretere, kallid JURDAIN, at de oc hertogen
aff MEYLAND vilde haffue xl tusind mand til marcken. Dog icke y
den mening, at de vilde falde hannom an, men lig selff mandeligen
forluare. Och at samme dag som ieg drog fra dennom, lode de mig
lige, vid en aff deris krigscommisariier (som de kalde prouifores)
huilcken skulle drage till marcken emod oss, at deris folck icke
skulde drage || vjdere, end till en liden flod hoß Parma (ieg vid icke
rettet) kallid Olum, och er paa deris grund: uden saa skede at
hand toge sig nogid fore emod hertogen aff MEYLAN.

Kongen
forfchreffuer
Comineus.

Kongen lader
hont om de
Fenediger.

Cominej
beretning for
sin herre, om
de Fene-
digers anslag.

Denne provisor oc ieg toge tegen aff hin anden, at der som behoff
giordis, vij da kunde sende bud till hin anden, at handle om en god
forligelße. Och dette ingick ieg met hannom. Thi ieg ingen ting
vilde forlige, fordi ieg icke vilte huad min herre kunde offuer kom-
me. ꝛ Den tijd vij dette handlede, vore offueruerendis her LODUICK
MARCELL, som det aar vor saa got som rentemestere. Huilcken de
haff-

haffde wdfendt mig at ledfage. Der vore vell och margreffuens aff MANTUA folck tilftæde, fom fkulde føre denne provifor penninge till. Dog hørde de icke diße tale:|.

Wforftandig-
hed er
wforfærid.

Jeg førde kongen befkreffuid tallid paa deris reiglige, deris fodfolck, deris stratioter, och befalingsmend. Men faa aff dennom fom vore hoeß kongen, trode det ieg lagde. 5

Der kongen haffde verid till Sena i to dage, och heftene vore hilde, formaanede ieg hannom hart, at drage fremdelis, før end hanß fiender bleffue forlamlede. Och frøchtede ieg inted mere, end at de Tyfke fkulde med deris macht komme thill dennom. Thi key- 10
leren forlamlede enn ftor hob, och gjorde ftor finandtze aff penninge.

Kongen
fremfetter i
beraad tuen-
de støcker.

Ihuad ieg lagde, fremfette kongen tuende støcker at raadfla om, och det paa det kortifte. Det ene vor, om mand fkulde igiengiffue de Florentiner deriß stærder och slot, och tage ~~xxx~~ tulind ducater, 15
fom endnu igienftode aff den skienck de haffde giort hannom, och ~~lxx~~ tulind fom de fig tilbøde || at laane hannom, och iij hundrid ky- 329 r
rißer fom fkulde tiene hannom paa lin hiemreigle, under her FRANCISCUS SICO (fom vor en duelig riddere, och den kongen forlod fig till), oc ij tulind mand till fodtz. 20

Cominej me-
ning.

Min mening vor, och andre flere deris, at kongen fkulde tage vid fodanne tilbud, och beholle Liburnum allene, till faalenge hand komme till Ast. Der fom hand det haffde giort haffde hand vell kundit affbetale fit folck, och enda hafft pendinge, till at underkiøbe 25
aff fine fienders folck med, och liden dragid till dennom medt macht. Men dette motte dog intet gielde, det volte herren aff LIGNY (fom vor en vng mand, och kongens nær frende) oc vilte icke felff huorfor, uden allene (fom hand lagde) for medyncks fkyld offuer landlotterne, fom ftrengeligen y de Florentiner deris land bleffue huldne under de Florentiner, och derfor heller ville vere under kongen. 30

Wife raad
gelde ftun-
dum beft.

For det andit haffde denne samme aff LIGNY beftilledt at der bleff foregiffuid, vid en kallid GAUCIER AFF TINTEUILLE och nogle aff den ftad Sena, at hand aff LIGNY motte bliffue deris aff Sena høffuidtzmand. Thi denne stad haffuer alle dage verid i parti och tuedrachtighed, och holled fig daarligere end nogen anden stad y 35
Jtalien.

Cominej
gode tække.

Jeg bleff førft til fpurdt huad min mening vor der om. Jeg lagde
at

at mig liuntis got at vere, at kongen droge sin veig frem, och icke
 linckede sig effter lodanne dorlige tilbud, som icke kunde vare en
 eniste wge. Och at Sena vor en stad det romske rige tilhørendis,
 der medt kunde vij faa fiendskaff medt rigid. Alle mand vore y
 5 denne mening, dog skede det anderledis. Och de aff Sena toge han-
 nom aff LYGNI till høffuidzmand, och loffuede hannom en forlagdt
 329 v pending om aaridt, huilcken hand aldrig bekom. Och || dette sinc-
 kede kongen sex eller siu dage, midler tijd omgicks hand med frøer
 och jomfruer, och der hand drog op, lod hand dær iij hundridt mand
 10 i besetting och suægede sin hob, saa megid som det kunde forfla.

Der fra drog hand till Pisa † och frem for Poge, som er it gott slot
 de Florentiner tilhørendis:|. Jnden en maanid gick till ende, bleffue
 foriagede, de som hand lod till Sena.

Jeg haffuer glemd at lige, at den tijd ieg drog thill kongen igien,
 15 och vor kommen till Florentze, beløgte ieg en aff de muncke som
 kaldis predicatorer, hand hed broder IERONYMUS som lagdis at vere
 en hellig mand i sit leffnid, † som y xv aar haffde verid sammesteds i
 itt kloster som vor reformerid och set till rette, och da vor medt mig
 en kongens kiøgemestere, kallid JOHAN FRANCOIS, som vor en for-
 20 standig mand:|. At ieg hannom beløgte † volte at hand altid haffde
 prædickedt megid got om kongen, och hans tale haffde voldit, at
 de Florentiner icke fulde till vore fiender. Thi aldrig kunde nogen
 predickere vere bedre hørt y nogen stad, end hand vor der y byen:|.

Hand haffde altid lagd foruist at kongen skulde komme did y
 25 landit, udsend aff gud, at straffe de tyranner y Italien, och at ingen
 skulde kunde staa hannom emod, eller bescherme sig emod hannom.

Hand haffde oc lagdt, at hand skulde komme till Pisa, och at
 samme dag som hand droge der ind, skulde Florentze stads regi-
 mente forandris. Huilckid och skede. Thi PEDER DE MEDICIS bleff
 30 samme dag foriaged.

Hand haffde oc predicked om nogen anden ting, før end de
 330 r skede, som om LAURENTZ AFF MEDI-|| CIS dødt, och andit mere. Sag-
 de och adt saadant bleff hannom aff gud obenbaridt. Predickede
 oc at den romske kirckis ståt skulde bliffue reformerid med suerd.
 35 Det er icke endnu sked, dog vor det denne gong vell nær i veige,
 och hand staar endnu der paa, at saa ske skall.

Och endog at somme trode det hand lagde, at gud haffde han-
 nom

Hieronimus
 Savonarola.

Sauanarolæ
 spaadom.
 1.

Om kongens
 ankomst i
 Italien.
 2.

Om regimen-
 tid til Flo-
 rentz.
 3.

Om Laurens
 de Medicis
 død.
 4.

Om kircken
 med macht
 at reformere.

nom det obenbaridt, saa vore dogh monge, som det icke trode. For min part troer ieg, adt hand vor en from mand. Jeg tillpurde hannom, om kongen skulde kunde drage tilbage vden hans persons och liffs farlighed, anseendis det store tall folck, som de Fenediger forsamblede. Da viste hand bedre der aff at lige, end ieg som kom 5 der fra. Och suarede hand mig, at kongen skulde saa megid at tage vare før end hand komme hiem: dog skulde hand komme der fra medt aere, det hand icke end haffde hundride mand i følge. Och sagde at gud som hannom haffde ledslaged paa sin reigle, skulle oc lige saa giøre paa hans hiemtog. Men fordi hand icke haffde giort 10 det hannom haffde burdt, med kircken at reformere, och til medt lidd, at hans folck saa haffde plyndrit och stollid fra almogen, † end och saa dennom, som vore hans anhang, och hulle medt hannom, och haffde oplat hannom porterne medt fri vilge, ligeruis som de haffde verid hans fiender:|. Derfor haffde gud (sagde hand) giffued en 15 dom ud emod hannom i himmelen, och medt saa ord at lige, skulde hand staa gud en skoleret der fore. Dog sagde hand och saa at ieg skulde lige kongen, at der som hand sig forbarmede offuer almogen, och aluorligen sette sig fore, at hand vilde formene sit folck, saa ilde at handle sig, och straffe dennom, naar de det giorde, som hans 20 embede tilhører: da vilde gud rygge sin dom, || eller den formilde. 330v † Hand sagde oc at hand icke skulde tencke at hand vore aarlagid, i det hand kunde lige for sinn person, ieg giør ingen mand ontt:|. Hand sagde oc at hand vilde drage ud emod kongen, och selff lige hannom dette samme. Huilckid hand oc giorde, oc der hoeß talde medt 25 hannom om de Florentiners stæder igien at giffue. Effter denne tijd falt mig y sinde, adt det hand talde om, som kongen skulde verderfari, skulle vere delphinens død: † thi ieg viste inthedt det kongen saa gick till hierte som det:|. Dette fortelier ieg, paa det mand diß bedre kandt forstaa, at alt dette 30 tog vor landeligen guds gierning.

5.
Om kongen
afftog.

6.
Om guds
straff offuer
kongen.

7.
At kongen
kand undgaa
gudz straff
om hand vill
raade bod
paa sin for-
leilBe.

DE

DE AFF PISA SUPPLICERE TIL KONGEN AT
 DE KUNDE VERE DE FLORENTINER FORUDEN OCH
 ICKE KOMME UNDER DERIS VELDE IGIEEN. HER-
 TOGEN AFF ORLEANS VINDER DEN
 5 STADT NOUARRE
 CAP. IV

DENNE STAD PISA OCH DE FLORENTINER HAFFDE
 hafft fiendlkaff med hin anden y try hundrede aar, omliger
 finge de Florentiner offuerhand, och de aff Pifa bleffue betuingde.
 10 Siden den tijd haffuer de hafft fore hart herskaff aff de Florentiner.
 Der for der kongen (som lagt er) nu vor indragen til Pifa, bade bor-
 gene kongens folck lom loge medt dennom till herbergs at de for
 guds skyld vilde forhuerffue hoeß kongen at de motte vere de Flo-
 rentiner qvit, och icke skulle leggis under deris tyranni igien, huilcke
 15 (sant at lige) for vell hordeligen med dennom. Men dett gaar och
 monge andre stæder lige saa y Jtalien, lom haffue andre byer till
 herskaff.

Gammell
 fiendlkaff
 emellom Flo-
 rentz och
 Pifa.

Deris ord och grædinde taare rorde vort folck, at de fulde till
 331 r och bade kongen paa deriß veigne, || forglemmendis den eed lom
 20 kongen haffde luorid de Florentiner, leggendis sin haand paa S:
 Hanfis altere till Florentz. Allehonde folck ville haffue her med at
 giøre, indtill drauanterre och Suitszer. De truede ochsaa dennom
 lom de fornumme adt vere saa til linde, at kongen skulde holde det
 handt haffde loffuid. Och iblant andre hørde ieg at en draffuan-
 25 tere lod ilde paa BRISZONETT, lom nu vor cardinal aff S: Malo. Der
 vore och de lom talde horde ord till marschalcken aff GYE for sam-
 me sags skyld. Den prælidet GAMNAY tore y tre dage icke ligge
 y lit herberge, for den skyld at hand haffde talid der om. Och off-
 uer alle holt greffuen aff LIGNY en haand der hoeß, at kongenß ord
 30 icke skulde holdis.

De aff Pifa komme for kongen medt megen graad, at huer mand
 motte ynckis offuer dennom, om mand hellers haffde kundidt hiulped
 dennom med billighed. En dag effter middag forsamlede sig xl eller
 l aff hanß herremend lom hannom tient y gaarden, huer medt sin
 35 hellebor paa nacken, och komme till kongen y it kammer, huor
 hand

De aff Pisa
 supplicere til
 kongen.
 Kongenß
 hofffinder
 giøre bøn for
 de Pisaner.

hand lad och legte vartauffll, † met herren aff PIENNES, och hoß den-
nom vore en eller tho kammertienere och icke flere. Ordit førde
SALEZARDS eldste søn, paa de aff Pifa deriß vild:|, iblant andit talde
hand ilde paa nogle aff diße forneffnde, och da sagde de alle en-
directeligen, at diße her offuen beneuffnde som raadde at kongen ⁵
skulde giøre sit løffte fyllest, vilde forraade kongen. Men kongen
vilde dennom aff, dueligen, oc laa det haffde got held, och mere
bleff der icke adt giort.

Befestinger
som bliffue
atfkillige
høffuidz-
mend ind-
giffne.

Kongen forlømmede sig vell vj eller vij dage till Pifa, omfkiifte
befettingen, och lagde nytt folck der udi, under en kallid ENTRAGES, ¹⁰
som vor hertogens || aff ORLEANS thienere, en arig och ond mand, ^{331 v}
och det volte herren aff LIGNY. † Der bleff indlagd fodfolck aff det
landskaff Berry:|. Denne ENTRAGES handlede end laa lenge, at hand
ydermere fick under sin haand Petresancta, och troer ieg att hand
udgaff pendinge derfor. Hand fick och en anden befesting i befa- ¹⁵
ling kallid Mortron, liggendis der strax hoeß. Och enda en kallid
Librefacto, hart hoeß Luca.

† Denne samme greffue aff LIGNY volte adt en bastard aff RUSZI
fick under sig Carrelanne slott, som vor vell fast, och denne vor
greffuenß thienere. Jtt andett kalled Cerlauelle sich enn anden hans ²⁰
thiennere:|. Och paa diße stæder lod kongen megid folck, dog hand
haffde det selff laa vell behoff, som hand nogen tijd kunde haffue.
Och laa affflog kongen de Florentiners hielp oc deris tilbud som om
er talid. Der med bleffue de liddendis, som de der ere fortuifflede.

Hertogen aff
Orleans ind-
tagid No-
varre.

Nu haffde kongen vel vißt, fra den tijd hand kom till Sena, at ²⁵
hertogen aff ORLEANS haffde intagid den stad Nouarre, hertogen
aff MEYLAN tilhørendis. Huor aff kongen laag at hand haffde intet
vißere end det, at de Fenediger skulde bliffue hanß fiender, anse-
indis at de haffde ladit hannom lige, at hueß hand begynte at feide
hertogen aff MEYLAN, vilde de giøre hertogen all bißand, effter det ³⁰
ny forbund som giort vor. De haffde oc deris folck tilrede, it stort
antall.

Her skall mand och vide, at hertogen aff MEYLAND, der dette
forbund vor besluted, achtete at vinde Ast, menendis at finde det
wforuaridt. Men min schriffuelße, som ieg haffuer omtald, haffde ³⁵
vell tilhulpedt, at det gick for sig medt det folck som hertogen aff

Aft befettia.

BUR-||BON lende der ind. † Och vore de første did komme, vid xl ^{332 r}
glaff-

glaffuen aff marschalckens aff GYE fane, som vore bleffne tilbage i Franckerige. Diße komme vell till maade:|, och siden komme der ind fem hundrid mand till fodz, som margreffuen aff SALUCES did sende. Der hertogens folck aff MEYLAN dette fornumme som her
 5 GALEAS AFF S: SEURIN førde, bleffue de tilbage, och icke lagde sig for Ast. † Och hand lagde sig till Nom, som er it slot hertogen aff MEYLAN tilhørendis, och ligger to vellske mile fra Ast:|. Føige tijd der effter komme did iiī hundrid kyrißer, och nogle herremendt aff Delphinat, och vid tu tusind Suitzer, och nogle friskötter aff Delphinat, saa at de vore vell tillamen viī tusind besolledede mand. Men
 10 det varede lenge før end de komme frem, saa at de inted bliffue nyttige till det, for huiß skyld mand haffde sent bud effter dennom, som vor, at de skulde komme kongen till undsetting. Thi kongen motte undlette dennom, i den sted adt de skulle haffue vndsett
 15 hannom.

Det haffde och verid schreffuid hertogen aff ORLEANS till at hand och hanß sellkaff intedt skulde tage sig fore, emod hertogen aff MEYLAN: men alleniste gjøre deris beste till at forluare Ast, och komme emod kongen, indtil den flod Ticin, och hielpe hannom offuer. Thi hand ingen anden flod haffde som hannom kunde hindre.

Hertogen aff Orleans gjør offuer befaling, och det løcker ilde.

† Mand skall oc vide at hertogen aff ORLEANS aff begyndellen vor icke vjldere indragen y Jtalien med kongen end till Ast, och kongen haffde andtuordet hannom dett y befaling:|. Dog alligeuall wanseendis huad kongen hannom tilschreffuid haffde, fick hand en
 332 v lecker løst till adt vinde hannom til honde denne stad || Nouarre, liggendis paa x mile nær Meylan. Och der bleff hand anammid med stor frygd, baade aff det gelphiske och det gibelinske parti. † Och denne giernig adt fuldkomme hialp dennom vell margreffuinden aff MONTFERRAT:|. Slottid holt sig i to eller tre dage. Och der som hand
 30 disemellom enten selff haffde dragid till Meylan, huor inde hand haffde god forstandt, eller sendt litt folck der hen: haffde hand bleffuid tagid emod met større glæde, † end hand haffde kundit bleffuid paa lit egid slot till Bloys:|, som de beste i hertogdømmet Meylan mig fortald haffue. Och kunde hand det vell haffue gjort,
 35 de første tre dage, uden all fare, effter at Noeuarre vor indtagid. Fordi hertogens aff MEYLAN folck vore enda till Nom, hart hoeß Ast, och komme icke til Meylan, førend om fire dage der effter. Men
 det

Gelphiske oc gibelinske parti.

det kand vell ſke, adt hand icke tore lide paa det kundſkaff ſom hand haffde fra Meylan.

KONG CARL EFFTER HAND VOR DRAGEN
FRA SENA DRAGER HAND EGIENNOM MONGE FARLIGE
STÆDER METT STOR VAADE FOR HANS PERSON OCH 5
HANS FOLCK. OC OM HERTOGENS AFF ORLEANS
GIERNINGER DEN STUND HAND VOR
TILL NOUARRE
CAP. V

FRA SENA, †SOM I HØRDT OCH FORSTAAID HAFFUE:|, 10
vor kongen kommen till Pisa, †och ſaa haffue y hørd huad hand der
giorde:|. Fra Piſa kom hand till Luca, huor hand bleff vell undfongen,
aff dennom y byen. Och duelde hand der udj to dage, der fra kom
hand till || Petresancta, huor ENTRANGES vor høffuidzmand, och in- 333 r
thed hand frøchtede for ſine fiender, eller deris foruante. Der emel- 15
lom fandt hand en vnderlig bierghegenn, huilcken med føige fod
folck lettelligen kunde ſtaa till at forſuare. †Men vore fiender vore
icke enda forſamlede:|.

Kongen till
Luca.

Hoeß dette Petresancta vor paa ene ſide en ſtæd †kallid le pas
de Seiere, och en anden le roc taille:|. Och paa den anden marſch- 20
land och uføre, vell dybt och ont, †thi maa huer ſom ſkall denne veig
frem, drage adt en veig, ſom er ſmall ligeruiß ſom en dam till en
ſiø, och brad neder paa bode lider. Wij haffde enda ett andit paß
emellom Piſa och Pontremulo, huilckid ieg meſt frøchtede fore, och
meſt haffde hørt tale om:|. Thi met en vogn dragen der tuert fore, 25
och tuende ſtøcker ſkiøtt, och føige fodfolck, kunde mand haffue
hindret oß der frem at komme, ehvad vij haffde kundit der till giøre.

Tuende onde
paß, frem at
komme medt
krigsfolck.

†Fra Petresancta drog kongen till Sareſanna:|. Der gaff cardinalen
aff S: Peder ad vincula fore, at mand ſkulde ſende folck till Genua,
och ſtørcke dennom till affaldt. Denne handell bleff raadit foregiff- 30
uen, offueruærendis mongen redelig høffuidzmand och krigsråd,
och bleff beſluted at kongen inted ſkulde beuare lig der medt. Thi
der ſom ſaa ſkede at kongen vunde en ſlachting, ſkulde Genua
komme ſelffboden och gaa hannom til honde: och der ſom hand
tab-

tabte, haffde hand Genua inted behoff. Och da hørde ieg først om-
tale, at mandt trode, at det ikulle komme till slachting.

Dette raad bleff kongen foregiffued, men deß wanfeet, sende hand
333 v did herren aff BRESZE, som liden bleff hertog i Sauoye, herren aff ||
5 BEAUMONT, herren aff POLIGNAC min luoger, och herren aff AMBEIU
aff det hwß AMBOISE, medt j^c och xx kyrißer, och v hundridt arm-
bøste ikøtter, som vore nys komne aff Franckerige til siøß.

Kongen giør
emod sit
raads raad,
och det mis-
læckis.

Mig forundrer storligen, at lodan en kong icke haffde nogen god
thienere, som tore lige hannom huad fare hand sette sig udj, der
10 hand gjorde sin hob saa suag. Huad mig er angaaendis, lagde ieg
hannom inted der aff, di mig siuntis at hand icke trode mig vell till
fulde.

Huor mand
erilde betrod
kand mand
icke giffue
raad.

Vij haffde en liden skibsflode till siøß, oc vore der offuer befa-
lingsmend herren aff MYOLENS, gubernator i Delphinat, och en an-
15 den kallid STAFFEN AFF NEUES fød i Montpellier. De vore tillfamen
viij galey. Denne flode løb ud fra Naples, och kom till Lesperie,
och Rapalo, om diße samme tijde, som ieg her omtall, och bleff nid-
lagt lige paa samme stæd som vort folck haffde nidlagt kong AL-
PHONSI folck, der togid først begyntis. Och bleff denne franfolke
20 flaade nidlagdt vid de samme, som y denne første slachting haffde
verid paa vor side, som vore her JOHAN LODUIG AFF AFLISCO och
her JOHAN ADORNO. † Der met bleffue alle anslag falske till Genua.
Det haffde verid bedre at folckid haffde alt sammen verid tilhobe, ti
det haffde enda verid lidet nock till at bestaa fienden medt:|.

Franckerigis
flode nid-
leggis.

25 Herren aff BRESZE och denne cardinall droge hen och toge deris
herberge i forstaden till Genua, formodendis at deris anhang i byen
ikulde reigle sig medt oprør, och falde dennom till. Men hertogen
aff MEYLAN vor kommen det tilforn. Saa och de ADORNER, som
haffde regimented y byen och her JOHAN AFF AFLISCO som er en
30 forstandig krigsmand. Der offuer vor vort folck i stor fare at bliffue
334 r nidlagde medt dett || lille folck som de haffde med sig, och saa at-
boret haffde vij næsten fongit den ene skade offuer den anden, der
voris flaade bleff nidlagdt, som lagd er.

Men at det icke ikede, volte at de som regimented haffde i byen,
35 sig befrøchtede, at der som de haffde giort wdfaldt aff byen ud paa
vort folck: motte de FULGOSI med deriß parti haffue slaged portene
till effter dennom. Dog stod det vell hart at vort folck kunde kom-

Jnbyrdis
vantro hin-
drer sager
vell ud at
rette.

me

me der fra och till Ast till hoben jgien, och bleffue medt lamme reigle forlømmede, adt de icke vore medt y en slachting Bom kongen midler tijd haffde, och her effter skall omtalis, huor de vell haffde verid nøttige.

Fra Sarizanna kom kongen till Pontremulo. †Thi hand kunde icke andit end hand motte drage der egiennom. Och er det begyndelsen till de vellke bierg. Byen och slottid laag y en fore god egen. Och hueß der haffde verid folck nock inde, haffde det icke bleffuid vundit. Men det kiende vell paa at dett vor sant som broder JERONIMUS mig lagdt haffde, adt gud lidde kongen vid haanden, till saa lenge hand kom y sit behold. Thi det lod ligeruiß som hanß fiender haffde verid forblindede, och bleffuen till best, att de icke haffde foruaridt dette paß och Ineffuer sti:|. Der vore inde iij eller iiij hundred mand. Kongen lende did sit fortrauff, huilckidt marlkalcken aff GYE førde, och vor med hannom her JOHAN JACOB AFF TREUUL. Hannom haffde kong FERDINANDUS lat effter sig der hand rømbde fra Naples, och kongen haffde tagid hannom an y thieniste. Hand vor en ædel mand aff Meylan, aff god slect, en god krigsmand, och en saare erlig mand, och hertugens aff MEYLAN store fiendt, aff hannom fordreffuen, kom saa der fra och till Naples. Och hand volte at stæden bleff strax opgiffuen, alldelis wbeskut, och de som der || inde vore, ginge der ud wbeskadde.

Her Johan
Jacob aff
Treuul.

Pontremulo
opgiffuis
kongen.

De Tyfki
grumhed till
Pontremulo.

Der skede en stor wløcke. Thi Baa som det gick de Tyfke tilforn, den tid hertogen aff MEYLAN drog der egiennom, adt de finge wenighed med dennom y byen, och bleffue flagne vell xl aff de Tyfke: saa gich det och nu, at vore Suitzer wanleet huad fordrag och forligelße gongen vor, ihielfloge aff heffngerighed alle mendene i byen, plyndrede hannom, och sette ild paa hannom, och opbrende all den fetalie och alt andit som der vor inde. Der bleffue och opbrende flere end x aff deriß egen sellkaff, som haffde druckid sig druckne. Och vor marelckalcken aff GYE wmogeligt denne wlempe adt affverye. De belagde och slottid, y den act at de ochsaa wilde fonge dennom, som der inde vore, huilcke vore her JOHANS AFF TREUULL tienere, de hand haffde lagd der ind, den tijd de andre droge aff. Saalenge varede dette, indtil kongen motte lende dennom bud, at de skulde drage op och røcke fremdelis.

Det vor saare ilde at denne stad saa bleff forderffuid, baade for
flkams

Ikams Ikyld, som vij haffde der aff, saa och for den fetalies Ikyldt, som der inde bleff Ikendt och forderffuidt. Thi vij allerede haffde stor brøst for pravannde, dog almogen y landet icke vor oß emod, uden næst omkring oß huor vij droge frem, och det for den Ikadis
 5 Ikyld som folckid gjorde dennom.

Der som kongen haffde vild tage vid de anlag som her JOHAN JACOB AFF TREUULL foregaff: haffde monge stæder och ædelmænd fallid om till hannom. Thi hand gaff saa for raad, att kongen alleuegne Ikulde lade oprette hertogens aff MEYLAN (som nu list døde
 335 r till Pavie) lille || søns bannere, huilcken hertog LODVIG haffde i sit vold, som hed JOHAN GALEAS, den i her offuen haffue hørt omtale. Men kongen vilde icke for hertogens aff ORLEANS Ikyld, som loed sig tække hand haffde nogen ret oc tiltal paa samme hertogdømme.

Her Johan
Jacobs raadt.

Kongen drog fra Pontremulo, oc lagde sig i en liden dall, huor
 15 icke vore x huß, huilcken ieg icke ved naffn paa, oc der bleff hand liggendis i v dage met stor hunger, och xxx mile fra vort fortog, som vor hendragit till Genua, och kand ieg aldrig vide huorfor wi laage der saa lenge. Oc vore der saare høige oc steyle bierg alt omkring, huor aldrig mennilke kom frem met archeli oc groffue støcker, som
 20 kartover oc notflanger som vi nu Iculle haffue der frem.

Her GALEAS haffde i samme dage kommit sammesteds frem met iiij falckonet, som kunde alle veige v hundritt pundtt, oc der gick store ord aff iblant almogen. Oc vor dennom saare vidunderligt.

Hertogen aff ORLEANS, der hand haffde vundit Nouarre slott, oc
 25 legit der nogle dage forgeffuis, oc vden all profitt, drog hand liden for Vegesium. Der hoß ligge tuende smaa stæder, de sende hannom bud, att de ville lade hannom ind, oc gaa hannom til honde. Men hand bleff affrod, att hand icke vidtog. Men de aff Pavie sende tøßer bud til hannom, oc vilde haffue giffuit sig vnder hannom, det
 30 Iculle hand haffue tagit vid. For Vegesium lod hand sig finde i flactorden, oc der inde vor de brødre aff S: SEUERIN, met all hertogens aff MEYLAN macht. †Byen er icke saa god, som S: Morten i
 335 v Cande, huilcken intit er actendis. ||

Hertogen aff
Orleans be-
ligger Vege-
sium.

Faa dage der effter kom hertogen aff MEYLAN didt samme steds,
 35 oc met hannom hans ypperste befalningsmænd, oc loed sig vile stæden, paa huilcken de haffde stoitt i deris flachtorden paa baade sider, bode vden oc inden fore:|. Men haffde hertogen aff ORLEANS

dra-

Hert: aff
Orleans feiler
att legge
store ære
ind.

dragit frem bæder hundrede feid, da haffde de i byen vore, giffuit
lig offuer den flod Tecinum, huor de haffde giort en lkiffbro, † oc
stode ret paa bredden aff flodit, oc haffde i linde att offuergiffue
by oc slott, derfom hand haffde dragit til, huilckit dennom storligen
haffde verit til lkade:|. Paa hin side floden haffde de bygt en lkantze⁵
aff iordt † der aff att formene vort folck att komme vd offuer floden
til dennom. Denne laag ieg at hun siden bleff nidreffuen. Hertogen
aff MEYLAN er ingensteds laa gierne som der, thi det er det beste
iacht aff allehonde vildverck, bode met hund oc høg at bede, der
ieg nogen steds veedt:|. ¹⁰

Meylaner til
biude sig att
indgiffue de-
ris stad hert:
aff Orleans.

Hertogen aff ORLEANS mente, ad det haffde verit en fast platz,
lod sig oc tække, att hand haffde noch att giortt: derfor drog hand
hen til en stad kallit Trecas. † Høffuitzmanden som samme steds
haffde befalning aff hertogen aff MEYLAND talde met mig faa dage
der effter:|. Did sende bud til hertogen aff ORLEANS de fornembste¹⁵
aff Meylan, tilbiudendis sig, att giffue hannom deris stadtt Meylan
ind, oc der paa att lette hannom deris børn til gißell. Det haffde de
letteligen kundit giøre, som mig haffuer verit sagt, aff ypperligt folck
som der inde vore, oc her aff vilte. De sagde mig oc laa att herto-
gen aff MEYLAN, der som byen haffde bleffuen intagen, icke vilte²⁰
laa megen folck att bekomme, som hand behøffuede til att lade sig
bestolle met paa slotted. Oc att bode adell och almoge vilde dette
hulis, som hertogen aff MEYLAN vor vdaff oc kallis SPHORTZA, for-
derffuelle. Diße prachticker haffuer oc hertogen aff || ORLEANS oc^{336 r}

Wforstand
oc wenighed
hindrer me-
git gott att
giøre.

hans folck fortald mig, men hand tore icke lide der paa, thi²⁵
hannom fattedis folck, som forstandt haffde paa lo-
dant. Oc der til met vore icke hans krigsraad
vid itt lindtt.

KON-

KONGENS GROFFUE SKYTT KOMMER OFF-
 UER DE HØIGE OC STEYLE FIELD FORMIDDELST DE
 TYDSKE DERIS HIELP. HUORPAA MONGE
 SIG HØILIGEN FORUNDRE

5

CAP. VI

- T**ILL HERTOGENS AFF MEYLAN HERR KOMME VED IJ
 tulind Tydske, som keiseren frem lende. Oc der til tulind mand
 til heft. Dette folck førde her FREDERICH CAPELAR, fød i det greff-
 uedømme Pffirt. Der aff fick her GALEAS oc andre itt mod. Oc
 10 droge indtil Trecas, att leffuerere hertogen aff ORLEANS en flact-
 ning. Men hand bleff fra rodd, att hand icke skulle fla, dog hand
 vor sterckere end de andre. Oc, maa vel lkee, vilde krigsraadit
 icke vouge denne hob, befrøctendis att hueß den bleffue flagen,
 kongen oc laa skulle vere der met forderffuit. De kunde oc ingen
 15 tidender faa fra hannom, thi alle veige vore forlagde. Derfare førde
 hand alt sit folck ind i Novarre igien, oc bestillede sin sag laare ilde,
 fetalie angaaendis, bode den at spare oc forvare som der inde vor,
 oc anden der ind att skaffe, i den sted att de motte haffue bekom-
 mit noch der omkring, oc siden haffde stor brøst der fore.
- 20 Fienden lagde sig en halff mil der fra. Der kongen laa i denne
 dall, paa denne side Pontremulo, met stor hungers nød, paa fem
 dagis tid, huilcket hand intit haffde hafft behoff, gjorde vore Tydske
 it herligt støcke, som laa ilde haffde forleet sig til Pontremulo, oc
 336v haffde stor frøct for, att kongen || skulle bliffue dennom endeligen
 25 wnaadig oc haadlk, for samme deris gierning. De komme oc selff-
 uilleligen tilbøde sig, att fly hannom skøttit offuer biergerne, † som
 vor en vnderlig oc farlig veig. Det kand ieg lige for lant, thi de ere
 høie oc steyle, oc ingen veig mand der kand kiende. Jeg haffuer
 leet de belynderligste bierg i Italien oc i Spanien: men ieg haffuer
 30 befundit dennom megit lettere att komme offuer, end disse. Oc
 dette tilbud gjorde de: | met laa lkeel, att kongen skulle forlade den-
 nom deris forleelle, som hand oc gjorde.
- Wi haffde xiiij veldige store støcker, † oc der wi droge op aff denne
 dall, haffde wi strax en veig fore brad op adt drage, att muler som
 35 ere laare viße aff been, kunde met største nødt gaa den op:|. Disse
 Tyd-

Hert: aff
 Meylan be-
 stærckis met
 folck.

Hertogen aff
 Orleans for-
 siøner sig ilde
 met fetalie.

Diße bierg
 kallis
 Appenninus.

De Suitzer
 skaffe kon-
 gen skøttet
 offuer bier-
 gene.

Tydske koblede sig tillammen medt liner, to oc to, oc hundrede heller to hundrede gaffue sig til arbeidtt til lige. Oc naar de vore trette, gaffue sig atter Baa mange der til igien. Dog vore her oc laa til stæde alle heste som hørde til arckeleidtt, † oc huer mand som tiente i gaarden loentte der en hest till, paa det mand kunde diß-⁵ ringere komme frem:|. Men hestene haffde aldrig tagit det der op, haffde icke de Tydske verit, ja lant att lige, toge de icke skøttid allene offuer: men haffde icke de verit, da haffde der aldrig itt men-¹⁰ niske kommit vd offuer aff den gandske hær. De Tydske finge oc god hielp, som oc vel behoff giordis. Thi de andre haffde io laa stor vilge till adt komme offuer som de. De Tydske gjorde megit, som ilde vor giort: men det gode de gjorde, offuergick dett onde.

Der de vore komne op adt biergit, haffde de icke enda affgiort, thi strax skulle de biergit nid ad igien. Fordi † veigen er Baadan, som hand er giort aff naturen, oc intit anderle-||dis. Thi motte mand^{337 r} spende fore bode heste oc folck, att holle imod skøttit, der mand skulle lade det neder, laa att der vor wlige megit mere arbeide met, end tilfforn det op att tage:|. Oc i huer stundtt haffde mand behoff baade tømmermand oc smid, oc stor møde mand haffde att fly det til rette igien naar der bleff nogit sønder brut.²⁰

Monge vore vel til lindtz, att mand skulle sønderfla alt det groffue skøtt, paa det mand dißnarere kunde komme offuer. Men kongen vilde det for ingen deel samtøcke. Marschalcken aff GYE, som vor xxx mile for oß, trengde paa met sine bud att kongen skulle skynde sig. Men det varede i tre dage førend wi kunde komme til hannom,²⁵ thi fienden laa hart hoß hannom, eller io paa en halff miill nær hannom, i en skøn felt leiger. Hand haffde oc hafft got vid at kiøbfla medtt hannom, der som hand haffde hafft føle til att angribe hannom. Siden lagde marschalcken sig til Furnoue (som er en god lands by, oc ligger næderst ved biergit, oc er begyndelsen till fletten),³⁰ paa det att fienden icke skulle komme oc angribe oß paa biergidt, † men wi haffde bedre gemmere end hannom:|. Thi gud skød vor fiend andre tancker i sinde, att de vore laa gieriger, att de vilde bie oß paa den flette plan, paa det ingen aff oß skulle vndkomme. Thi de tenckte, att derlom de haffde angrebit oß paa biergit, oc wi haffde³⁵ kommit i flucht, motte wi haffue tagit vor flucht hen imod Pisa, oc andenstetz hen i de Florentiners landtt, men de fore vild. Thi vi
vor

Gierighed
bedrager
mangen.

vor der forlangt fra, oc derfom wi haffde staaidt dennom, indtill wi
 haffde kommit sammen till handgierning, haffde de som beder
 vilste veig oc sti end wi, io laa laare kundit let effter, som
 337 v vi haffde kundit flyd fore. ||

5 **MARSCHALCKENS AFF GYE FOLCK SOM**
BESPEIDEDE LANDIT BLIFFUE SLAGNE TILBAGE VED DE
STRATIOTER SOM VORE I DE FENEDIGERS HÆRR
OC HUAD STRATIOTER ERE FOR FOLCK
CAP. VII

10 † **E**NDNU VOR INGEN SHCARMUTZEL BEGYNTT, DERSOM
 vi vore:|. Men marschalcken aff GYE bød kongen til, hurledis
 hand vor dragen offuer biergene, oc hurledis hand haffde vdfent
 xl heste att berende fiendens leiger, paa det hand kunde beligte
 leigeren oc faa kundskaff fra fienden. Disse bleffue redeligen tagne
 15 emod aff de Stratioter, dennom bleff en herremand affflagen kallit
 BØFF, huilcken de Stratioter hugge hoffedit aff, oc hengde det vid
 en glauend, oc førde det til deris commilsari, att haffue en ducat
 der fore.

Stratioter ere folck, som de tørckiske Janitger, ligge laa klædde,
 20 baade til fod oc til hest, det vndertagit att de icke haffue paa hoff-
 uidit det linklæde som kallis toliban. Det er itt hart folck, oc ligger
 vde det gandske aar, bode de oc deris heste, de vor alle grælke,
 komne aff de stæder som de Fenediger haffue i Græcia, somme oc
 laa aff Naples, Albania, oc hen vd emodt Dyrrachium, oc haffue
 25 iddel gode torckiske heste. De Fenediger tro dennom vel, oc bruge
 dennom megit. Jeg laag dennom alle komme an til Fenedig, oc
 holle munstring paa den øe som S: Nilause kloster ligger paa. De
 vore vel xv hundrit, oc vore duelige mendt, som faa en leiger me-
 338 r git att tage vare, naar de begyndtte. ||

30 De strøffede hen indtil marschalckens losamente, hur de Tyfke
 laage, oc ihielsloge aff dennom tre eller fire, oc bort førde deris
 hoffueder, effter deris sedvonne.

Thi den stund de Fenediger haffde feide met denne Torcks fader,
 som hed MACHOMET OTTHOMAN: vilde hand icke att hans folck
 skul-

Stratioter
 huad de ere
 for folck.

Den tørcki-
fke lid, att
giffue en
ducat for
huert chri-
stedt hoff-
uidt.

Ikulle tage nogen til fonge, oc gaff dennom en ducat for huert chri-
stedt hoffuid, oc de Fenediger giorde ham dett samme igien. Jeg
troer vel att det de nu giorde, met hoffueder att føre hen met lig,
giorde de paa det de vilde forfære vor leiger, lom de oc giorde.
Men de bleffue oc ielff vel forfærede aff vort fkytt, thi der bleff ⁵
fkutt ett fchud aff itt falckenet, oc en aff deris helte ihiel fkudden:
der met droge de ftrax aff. Thi de vore icke der tilvonde. Oc i aff-
togit fongede de en aff vore tydfke høffuitzmend, lom vor vdreden
att forffare om de droge aff til fulde eller ey. Hand bleff rent igien-
nom liffuen met en glauffuen, thi hand vor blôt. Hand bleff ført til ¹⁰
margreffuen aff MANTUA, lom vor de Fenedigers øffuerft. Oc samme
tid vor hoß hannom hans morbroder her RUDOLPH AFF MANTUA, oc
greue GAIASCE, lom vor hertogens aff MEYLAN offuerft. Hand kien-
de denne samme høffuitzmandtt. All deris hob vor til marcken, laa
megit lom der aff vor forfamlit. Men endnu vor det icke alt kom- ¹⁵
midt. † Oc haffde de legid der otte famfeld dage, oc forfamblit fig:|.

Saa att kongen haffde got tom til att komme i Franckriige i litt
behold, derlom hand icke laa lenge haffde finckid fig,
huilckit hand intit haffde hafft behoff. Men vor herre
haffde det anderledis forordineridtt. ||

338v

MARSCHALCKEN AFF GYE SOM FØRDE
FORTOGIDTT MET SIT FOLCK HOLDER SIG HEN PAA ITT
BIERG OC FORBIDDE ATT KONGEN SKULLE KOMME
NERMER TIL HANNOM BEFRØCHTINDIS SIG FOR
FIENDEN SOM VARE REDE ATT TAGE
IMODTT HANNOM
CAP: VIII

25

MARSCHALCKEN BEFRØCHTENDIS SIG ATT BLIFFUE AN-
rendt aff fienden, drog op att biergit, oc haffde vid j hundrit
oc lx kyrißer (lom hand mig lagde) oc viii hundrit Tydfke, oc icke ³⁰
mere. Aff oß kunde hand icke bliffue vndlett, thi wi icke komme thill
hannom endda i iſ dage for fkyttids fkyld, lom ieg haffuer omtalit.
Oc paa veigen laa kongen i tuende føige margreffuers huß. Der
fortogid vor dragit op paa biergitt, adt forbie fienden, lom de laage
paa

paa fletten temmelige lang fra sig, vore de icke frøct forvden. Men gud som altid vilde hielpe oc frelle denne hob, betog fienderne deris forstandtt.

Vor tydske høffuitzmand som fangen vor, bleff for hørt oc til spurt
 5 aff greffue GALASCE (som vor øffuerst for fiendernis hob) om vort
 fortog, oc huor sterck det vor. Tylken som vor forstandig, gjorde
 sin hob sterck, oc lagde iij hundrit kyriffer, oc xv hundrit Suitzer.
 Greffuen som saa vel vilte vor mact som wi selff (thi hand all denne
 339 r som-||mer haffde verit paa vor lide) suarede, att det vor wlaantt
 10 hand lagde. Thi i alle kongens hær vore icke vden iij tusind Suitzer,
 derfor er det gott att vide (lagde hand) att mand icke haffuer lent
 halffparten aff dennom met fortogett.

Jt gott ex-
 empell for
 fonger.

Siden bleff hand lent fongen til margreffuens aff MANTUA paulun.
 De taldis vid, om denne marschalck att angribe med sin fortog. Mar-
 15 greffuen trode att marschalcken vor saa sterck, som Tydsken haffde
 lagt, lagde oc att de met all deris mact icke vore saa stercke paa
 fodffolck som voris Tydske vore allene. Ti deris folck vor icke
 endnu alt sammen ankommit. Sagde oc, att dennom skede stor
 wikkell som icke endnu komme vore, der som mand sloge dennom
 20 foruden. Oc der som saa skede (lagde hand) att wi skulle lide nogit
 nederlag, haffde herrerne aff Fenedigen stor rett til att tage det saare
 til mystøcke. Oc saa er det (lagde hand) bedre att bie dennom paa
 ieffn jordtt, effterdi de ingen anden veig kunde henkomme, end ret
 frem omkring vor leiger: end att drage op mod biergit til dennom.
 25 Begge provifores vore oc i denne samme mening: huiß myndighed
 wor saadan, at de icke tore fla, vden deris minde. Somme lagde,
 att kunde mand spille dette fortog, da vor kongen fangen. Dog be-
 fluttede alle mand, att det vor best att fortøffue mere folck paa flet-
 ten, oc lode sig vel tække, at de hafde oß saa viß att icke en mand
 30 skulle vndgaa dennom. Oc dette fick ieg att vide aff dennom som
 vore met i fiendens leiger, huilcke ieg her offuen benefnt haffuer.
 Oc marschalcken oc ieg haffue talit met dennom der om, huor wi
 339 v liden sanckedis. ||

Fiendens
 raadslag om
 de Frant-
 zolke an att
 gribe.

Met lodan belked bleffue de i dieris leiger, menendis for uist, att
 35 om anden dagen eller saa vid laug skulle kongen komme offuer
 biergit, oc ligge sig i bemelte Furnoue. Dißemellom kom til fienden
 all deris folck, som de endnu forventede. †Wi kunde oc ingen veig
 kom-

komme, wden rett frem for dennom, laa trong vor steden aff naturen:|.

Naar mand drager nidt aff biergit, leer mand for lig det ieffne land Lombardien, som er itt aff de skønniste, beste oc rigiste i verden er. †Oc enddog det kallis itt flet land er det dog ond att reigle vdi. 5 Thi det er alt indigit och indgraffuit, ligervið som i Holland. Dog megit bedre oc fructfommeligere, baade aff korn oc andit god fruct, oc deris iord huiler aldrig:|. Det giorde oß gott, att wi laage det gode land, for den store hunger oc trældoms skyld, som wi haffde lit paa veyen, liden wi droge fra Luca. Nid atd biergit haffde wi den wmage 10 met skøttit, att ingen det troer, Baa steil oc vnder vor veigen.

Wdi fiendernis leiger vore wtalige telt och paulun, oc liuffntis hun at vere vel stor, som hun oc vor. †Thi de Fenidiger hulde det the formiddelst mig haffde budit kongen til, att de oc hertogen aff MEYLAN vilde sende xl tusind mand til marcken. Oc om de icke 15 alle vore ankomne, da fattedis der føige vdi, thi di vore viß xxxv tusind, som toge belolling. Men aff huerie fem hørde de iiij S: MARCUS til:|. Der iblant vore vel iiij tusind kyrißer †met || glider paa 340 r deris heste, som haffde huer en skøtte met armbøst til hest met lig, oc andre met krigsrustning, indtill iiij heste for huer kyrißer:|. 20

De Fenedi-
gers mact.
S: Marcus,
det er de
Fenediger
som haffue S:
Marcus til
patron.

Aff Stratioter oc andre lette heste vore de vid v tusindt,
det andit vor fodffolck, oc haffde lettelligen vel
forfkantzet lig, oc skytt noch.

KONGEN OC HANS HÆR SOM VOR RINGE I ANTALL KOMMER TILL FURNOUE HART HOSZ SINE 25 FIENDERS LEIGER SOM VAAR SAARE VEL BE- SKICKIT OC HAFDE I ACT AD NEDLEGGE KONGEN OC FONGE HANNOM CAP. IX

Kongen til Furnoue. 30
Melius 1495. **W**ID MIDDAGS TIDE DROG KONGEN NID ATT BIERGITT, oc lagde lig i forneffnde land by Furnoue, den 5 dag julij †aar 1491. Oc skede dette paa en søndag:|. Wdi samme lands by vor megit meel oc vin oc hestefoder. †Folckit tog alle vegne venligen emod oß, oc giorde oß gøtligen, oc laa giorde dennom ingen erlich no-

nogedt fortrædt. De bore fetalie frem, som vor smat brød oc sort, oc solde det dyrt noch: oc saa solde de os vin som vor de træ parter vand: dog gjorde de vort folck en stor tjeniste der medt.

Jeg loed kiøbe der aff, oc od eller drack dog inttit der aff:|. Thi
 5 wi haffde stor mistancke, at den megle fetalie vor der leffned aff fienden, vor herr der met att forgiffue, derforde torde ingen smage der aff met det første. Der bleffue oc tuende Suitzer døde i en kellere, enten aff drick eller aff kuld, som de hasteligen finge til sig.
 340 v Oc der aff bleff mistancken fore formerit, || men vid midnats tide
 10 prøffuede mand det først met hestene, oc lod dennom æde aff det foder som wi funde for os, oc liden begynte osaa folckit att faa sig mad, oc vore vel glade vid at saa vor. Och i dette stække mue wi prise di Italianer, adt de icke haffue brugt forgifft (det wi haffue fornummidt) paa dette tog. Oc der som de haffde villet, haffde wi
 15 ilde kunde vare os der for paa denne reigle.

Mistancke
iblant kon-
gens folck om
forgifft.

De Italianer
holde sig vel
oc bruge in-
gen forgifft.

† Wi komme didt, som sagt er, om en søndag, oc det vid middags tide, oc mange erlig mand od it stække brød for sin nadvere oc loed sig der met nøige, der wi saage at kongen sad aff, oc drack en gong. Oc troer ieg vell, att hand samme tid haffde en føige ting. Men in-
 20 gen tore endnu smage det som vi funde for os i byen:|.

Strax effter middag komme de Stratioter, oc stroffede os ind i leigieren, oc gjorde os en stor alarm. Vort folck kiende dennom icke enda. Fiendens gandske hær drog vd aff leigieren i trende flact orden, icke lenger emellom huert, end mand kunde kaste met en
 25 klod, saa att de letteligen kunde vnd sette hin anden, om det haffde kommit der thill. Men det haffde inttit paa sig, fordi di droge strax i deris leiger igien. Wi haffde faa telt oc paulun, oc vor leiger straxte sig vdemod fiendernis leiger. Therfor kunde xx Stratioter allene giøre os en alarm naar de vilde, som de oc aldrig andit gjorde, end
 30 vore uid den ende aff vor leiger, som vor wd emod dennom. Thi de haffde bulke til hielp oc fordeell, att mand icke kunde vide aff deris komme forind de vore paa os.

Stratioter
scharmützle
gierne.

Paa begge sider aff dalen vaar smaa bierg, oc løb itt vand der
 341 r igiennem, huilcke mand vel kand vade offuer vden || naar det voxer,
 35 huilcket er snart till i den egenn, oc kallis samme vandt Torrent. Oc naar det voxer, varer det icke heller lenge. All denne dall er idel groff sand oc store stene, oc der mett er veigen der samme steds

Torrent.

vel

vel tung for hesterne. Dalen vor vid en fierdis veigs bred, oc fienderne loge paa den ene, som vor den høigre side, saa att vor veig falt rett frem omkring dennom, vandit værendis emellom dennom oc oß, þ saa at der kunde vere i det meste en halff mil veigs imellom dennom oc oß:|. Der vor vel en anden veig, paa det venstre haand, men derlom vi haffde tagit den motte fienden haffue tenckt, att wi haffde giffuit fluct.

Commineus
tiltalis om
fienden att
hanle medtt.

Mand haffde allerede talit met mig, att ieg skulle drage hen oc tale met fienden (thi de allerkøniste begynte nu att frøcte) oc tage nogen met mig, som kunde giøre giffing huor stercke de vore, oc anden leilighed att forffare. Dette tog ieg mig icke gierne offuer, kunde oc icke drage til dennom vden leide. Dog sagde ieg att ieg haffde giort got kundskaff, met deris commissarier forend ieg drog fra Fenedig, oc om afftenen, som ieg kom til Padua. Thi trode ieg adt de skulle vel ville thale met mig midveigs emellom bode leiger. Men derlom ieg dennom tilbøde att drage i leigeren til dennom, skulle de bliffue for modige der aff. Det er oc nu (sagde ieg) alt forfilde til lagt.

Commineus
skriffuer til
de fenediske
provifores.

Dog skreff ieg til dennom samme søndag (den ene hede her LUCAS PISAN, oc den anden her MARQUINOT TRAVISAN) bedendis dennom, att en aff dennom vilde paa leyde oc tryghed komme oc tale met mig. Och adtt || mig saa haffde verit loffuit, den tyd vi skyldis adt til Padua, som lagt er.

Fenedigfke
provifores
fuare Com-
mineus.

De fuarede at de det gierne vilde haffue giort, haffde wi icke begynt feide emod hertogen aff MEYLAN. Dog vilde the beraade sig, att en aff dennom skulle komme oc tale met mig, en stetz emellom begge leigre. Oc det luar finge ieg samme søndag adt afften.

Jngen aff dennom som vore nogit anføde och høigt i spillid, tog sig dette nogit lynderligen til hierte. Oc endog ieg gierne haffde hiulpit kongen oc hans hær der fra vden farlighed: tore ieg dog icke trengte hart her paa, eller tage mig nogit offuer, att det icke skulle legges mig till feighed. Thi lod ieg thet saa bestaa den søndag at afften.

Kongens an-
slag.

Vid midnatz tide kom cardinalen aff S: Malo fra kongen til mig, thi ieg haffde mit paulun hart hoß hans, oc sagde att kongen vilde drage op om morgenen der effter, oc ret frem omkring fiendernis leiger: oc lade skiude it skudt met i grofft stucke i deris leiger, som skul-

Ikulle vere vort loßen, oc laa drage fremdelis, oc icke lenger tøffue. Jeg troer vel, att lamme cardinall haffde giffuit dette raad vd, som den der føige vilte aff lodan lag att lige, oc ingen forstaand haffde der paa. Men kongen haffde burd att forsamle forstandigere folck
 5 oc got krigsraad att raad sla om lodant itt anslag. † Men ieg haffuer paa denne reigle offte leet giøre raads forsamlinger oc dog giøre
 342 r tuert emod det som bleff besluttet:|. ||

Beraad bør
att gaa for
alle anslag.

Jeg suarede cardinalen, att derfom wi komme fienden laa nær, att wi lkøde hannom i leigren: vore wmogeligt andit end att der io
 10 Ikulle vdrage folck paa lkarmutzel, huilcke aldrig Ikulle kunde drage aff igien, enten paa en eller anden lide, att det io Ikulle komme til en slactning. Jeg sagde oc, att det vilde bliffue tuert emod det ieg begynt haffde, met de Fenediger deris provifores. Det behagede mig laare ilde, att mand tog dette fore, men min lag haffde laa
 15 stoit, siden denne konge kom til regimentit, at ieg icke tore megit hart ligge mig der iblant, paa det ieg icke Ikulle tage mig dennom til wuens, som vore vel tagne hoß hannom hueß raad hand megit effterfulde, oc end alt for megid naar hand bleff laa til linde.

Cominei
mening om
dette anslag.

Denne natt haffde wi end tuende store alarmer, fordi at wi icke
 20 haffde Ikickit oß emod de Stratioter, som oß haffde burtt oc mand pleiger att giøre emod de lette heste. Thi xx aff vore kyrißer met deris lkøtter oc folck kunde altid styre ij hundrit aff dennom. Men det vor endda en ny handell, oc vor den nat luar regen, torden, oc liunit, att det aldrig større vere kunde, att det liøntis att himmel oc
 25 jord Ikulle forgaa † eller att det Ikulle vere en stor forvindende, for nogen tilkommendis wløcke. Wi vore vidt det nederste aff diße bierg, oc vdi it varmt landt, oc vor om sommer tide:|. Huorfor det vel kunde vere naturligt: laa vor det dog forfferlig anseendis den fare som wi vor vdi, oc laa føige folck, som vi vore, och at wi laage
 30 laa megit folck for oß, oc att ingen anden raad vor til att komme dennom forby vden vid en slhactning. † Thi vi icke vore, onde oc gode, vden ix tulind mand, som duede til slactning. Huor aff ieg
 342 v regner ij tulind for gott folckis følge oc tienere || foruden lmaa drenge, oc de som fulde kløffheste, oc andit laadant folck:|.

Suar regn,
torden, oc
liunit.

35 Om mandagen adt morgen, som vor liette julij aar 1495, stod den ædle konning til hest, oc sende mig bud, at ieg Ikulle komme til hannom. Jeg fant hannom i harnisk til haand oc fod, liddendis paa den

1495.

Kongens
heft.
Brefse, ehr
Brixia.
Kongens art
och opføtzell.

Ikøniste heft ieg i min tiid seet haffuer † kallit SAVOYE, dog monge
 sagde att det vor en heft aff Bresse:|. Och vor samme heft hannom
 Ikenckt aff hertog CARL AFF SAVOYE, † vor fort, oc haffde ickun itt
 øige, ett middelmaadig stor hæft, oc vel til paß stor, for den paa
 hannom lad. Oc liøntis mig att dette menniske vor megit ander-
 ledis end hans natur, hans persons vext, eller hans complex til sagde.
 Thi hand vor ellers laare redd i thalle, som hand er oc endnu i dag,
 hand haffde oc verit opfødt vnder stor aue oc haardt disciplin, oc
 vor til met en liden oc ringe person. Men denne heft gjorde han-
 nom stor tilliøne:|, hans anlict vor frimodig, haffde en godt farffue,
 oc vor nu driftig oc viið i thale. Oc da skøds mig atter i linde, oc
 liøntis at vere lant, det broder HIERONIMUS mig sagt haffde, † att
 gud lidde oc førde hannom vidt handen oc att hand vell skulde
 haffue at tage vare paa veigen, dog komme der fra met ære:|.

Kongen sagde til mig, att hans folck vilde vere til dagtingning, oc
 att ieg skulle holde ordit for dennom. Oc fordi att cardinalen vor
 tilstæde, paa det ieg icke skulle tencke at det vor || kommit fra
 hannom, nefnde hand dennom, som det skulle vere begierendis, † oc
 der iblant nefnde marschalcken aff GYE. Denne marschalck vor en
 stridig mand, wfridsommelig, oc det for en tuedracts skyld som haff-
 de verit imellom hannom och greffuen aff NARBONA, som oc vor
 herre aff Guise, som en tid lang pleiede att haffue den befalning
 offuer krigs folckit som hand aff GYE nu haffde bekommit, oc alle
 mand sagde att hannom burde at føre fortogid:|. Jeg suarede
 kongen, herre det vil ieg gierne giøre. Men ieg laag
 aldrig tuende store hobe hin anden saa nær, oc
 Ikiliis adt vden flactning.

KONG

KONG CARLL FINDER SINE FIENDER HOSZ
 FURNOUE SOM FORTØFFUE HANNOM I ITT GOT
 SLACHTORDEN. OM SLACHTNINGEN OC
 HUORLEDIS DEN BEGYNTIS
 CAP. X

5

ALL DENNE MACT PAA BAADE SIDER DROG VD PAA
 denne land i slacht orden, det ene hart hoß det andit, som wi
 hafde leet fienden giøre om dagen tilforn. Men der ieg laag den
 mact, som nu paa ferden vor paa voris lide, da liöntis mig att hun
 10 vor liden emod den at regne, som ieg tilforn haffde leet kongens
 herre fader oc hertog CARL haffue. Cardinalen oc ieg droge offuer
 en lide, oc lode skriffue it bref, til fiendens prouilores. † Det skreff
 en secreterer kallit ROBERT, som kongen haffde hoß sig, oc vor vel
 betrodtt hoß hannom:|.

Cardinalen
 oc Commi-
 neus skriffue
 i fiendens
 leiger.

343v Cardinalen sagde att hans embede och || stat tilhørde, adt skaffe
 frid, oc mig lige laa, som nys vor kommen legat fra Fenedig. Di
 kunde det vel skicke sig, ad ieg endnu lode mig bruge som meglere
 i lagen.

Wdi det breff gaffue wi dennom tilkiende, att kongen icke andit
 20 begierede, end at drage sin veig for sig hen, oc ingen mand at giøre
 skade. Oc der som de vilde, som om dagen til forn vor foretagidt,
 holle sprock met oß, vore wi vel til frids oc vilde lade oß bruge til
 alt det som gott vore.

Der vore allerede scharmutzler paa alle sider. Oc wi droge fod
 25 for fod vor veig frem for dennom, vandit (som sagt er) oc en velck
 fierdingveigs verindis imellom dennom oc oß.

† De hulle alle i deris orden i dieris leiger. Thi de haffue Baa for
 lid, at de altid fla deris leiger Baa rom att de kunde alle staa oc
 holle der inde i deris slachtorden:|. De vdfende en part aff deris
 30 Stratioter, oc skøtter til heft, oc nogle kyriffer, huilcke komme an-
 dragindis, haffde got skiul aff buske oc skouff, oc inddroge i lands
 byen som wi vore vddragne, der at giffue sig offuer vandit oc falle
 i vor tros oc vogenborg, som vor vel stor. † Och troer ieg at der
 vdi vor mere end vi tusind, bode hester, muler, oc alen, oc dette
 35 folck haffde monge dage tilforn laa vel skickit deris tog orden, att
 det

Italianfke
 leiger huor-
 dane.

Kongens tros
 huor sterck.

det aldrig bedre kunde vere. Saa att de forlode sig oc paa deris mangfoldighed, om nogit paakomme. ¶

344 r

Slacting hoß
Furnoue.

Huorledis
fienden be-
stiller marc-
ken.

Bourdonaf-
ser itt flags
glaffuindt.

o: lige saa
monge heste
met huer
kyritz.

Fienden angreb kongen oc hans hær paa alle sider, oc end sale-
dis, at der icke haffde kunde kommit en mand fra, der som vort
flact orden hafde bleffuit spilt, saadant land anleendis, som wi vore
vdi. Thi diße som om er talit, fulde i vort tros:|. Paa den venstre
haand kom an margreffuen aff MANTUA, oc hans farbroder her RU-
DOLPH, greffue BERNARDIN AFF ALMURON, oc alt blomsterit aff de-
ris herr, vid vj hundrit kyriffer, som mig bleff lagt aff dennom selff.
Siden lette bag ind paa oß alle deris kyriffer † som førde glider, uel
staferede met fedre, oc skønne glaffuind kallede bourdonafser:|, vel
stercke met deris skötter til hest, Stratioter, oc fodffolck, at dræbe
lige ind paa marschalcken aff GYE. Imod vort fortraff kom greffue
GAIASSE met iiij hundrit kyriffer, io saa stercke i følge som de an-
dre, oc itt stort tall fodffolck met hannom. Der til end itt luoder
paa ij hundrit kyrißer, offuer huilcke vor ritmestere her JOHANS BEN-
TIVOLÆ, aff Bulonien, søn, en vng mand, som aldrig før haffde verit
hoß sadant, saa att dette folck io saa vel haffde hoffuid oc gode raad
behoff som wi. Oc denne skulle dræbe met vort fortog, effter greffue
GAIASSE. Effter greffuen aff MANTUA vor lige sadant itt luoder for-
ordineridt, oc for lige sadan sags skyld, † det førde her ANTHONIUS
AFF VRBIN salige hertugens aff VRBIN vechte søn. Oc tuende store
regementer bleffue igien i leigeren, hende att foruare:|.

Dette fick ieg att wide aff dennom selff † strax om anden dagen
der de gaffue sig til att holle sprock met oß. ¶ Till met sag ieg det
for øigen:|. De Fenediger vilde och icke vouge alt att en gong,
eller fla deris leiger varelløs, dog haffde det verit dennom bedre,
att de haffde vdført folckit alt tillige, effterdi de haffde begynt.

Vort breff som cardinalen oc ieg haffde hen sent met en tromme-
tere, kom fiendens prouisoires eller commissarier til honde, oc der de
det haffde læst begynte vort arckeli att skiude første gong, oc haffde
intit skutt tilforn. Strax gick oc deris skyt aff, som dog icke vor Baa
gaatt. De sende strax vor trommetere tilbage igien, oc margreffuen
en af sine medt hannom, oc lode oß lige, att de vore tilfrids, at
holle sprock met oß, met saa skel, att arckiliet holt stille, saa vilde
de oc lade deris holle oppe. † Samme tyd vor ieg langt fra kongen,
som red frem oc tilbage at besee folckit.

Hand

Hand befoll att begge trommetere skulle drage tilbage igien, oc lige, at hand vilde bestille at alting skulle bliffue stille. Oc bød hand arckeli mesteren til, at hand icke skulle skiude mere. Oc bleff stille paa bode sider en føige stundt:|. Snart der effter skøde de it skud,
 5 oc da begynte vort arckeli igien end mere att skiude end tilfforn, oc wi droge iij støcker frem, att haffue vid haanden.

Der trommeterne da komme til dennom, græbe de vor trommeter,
 345 r oc sende hannom i margreffuens paulun, || oc bleffue til linds adt ville fla. Da lagde greffue GAIASCE (som mig bleff lagt aff dennom
 10 som tilstæde vore) att det icke nu vor tid att holle sprock, thi di ere (lagde hand) allerede halffveigs slagne. En aff de commissarier samtøckte met hannom (som hand selff haffuer lagt mig) men den anden icke. Margreffuen samtøckte det oc: men hans farbroder som vor from oc viis, oc god paa vor side, lagde der emod met all
 15 sin mact, men omfier samtøcke de alle sammen.

Kongen haffde let all sin beste mact i sit fortrauff, huorudi kunde vere iij hundrit kyrißer, och iij tusind Suitzer, huilckit vor den gan-
 like hobis fortrøstning. Oc befol kongen iij hundrit dravantere, som varede paa hans liiff, at de skulle lide aff deris helte, oc vere til
 20 fods hoß dennom (huor aff hand haffde stor skade). Lige saa befoll hand oc nogle skytter som førde armbøst, som oc toge vare paa hannom selff, aff huilcke hand haffde to hundrede. Oc dette vor næsten alt vor fodffolck, † oc det kom alt sammen i fortogid:|. Der iblant vore tilfods hoß de Tydske ENGILBRIT, hertogens aff CLEUE broder,
 25 LORNAY, oc schultzen til Digeon, som vor øffuerst for de Tydske, oc ackeliidt gick for dennom.

Kongen be-
 stiller marc-
 ken.

Her haffde wi vel hafft det folck behoff, som wi lode i de floren-
 tinske stæder, oc haffde sent til GENUA emod alle mands minde oc gode tycke.

Huem som
 gemmer naar
 hand haffuer,
 hand finder
 naar hand tor
 vid.

30 Vort fortog vor allerede dragit Baa langt frem, att det vor lige at
 345 v deris hærr, Baa at vi mente, at det skulle nu || gaa an. Oc vore andre tuende hobe vore icke saa nær hin anden, eller saa vel til at vndfette hin anden, som om dagen tilforn.

Margreffuen haffde allerede giffuit sig ned paa sandind oc offuer
 35 vandet paa vor side, oc vor rett bag os, hen vid en fierdingveigs fra vort achterste flachtorden. De komme an fôd for fôd, oc ruchte Baa vel til sammen, at det vor lyst at lee dennom. Kongen bleff
 nød

nød til att vende ryggen for fortogit oc vende emod fienden. Jeg vaar enda offuer en lide met cardinalen, forventendis luar fra fienden. Men der ieg dette laag da lagde ieg til cardinalen, det er icke nu tid her lenger att duelis, oc med dette samme drog ieg did hen som kongen vor, fra de Suitzer, som vi hulde hoß. Paa veigen milste ieg en lmaadrenge, som vor min nær flect, oc en kammertienere, oc en lakey, som vor nogit tilbage epther mig, oc lag ieg icke at de bleffue flagne.

Jeg vor icke vel kommen hundrede fejd frem, da motte ieg høre itt bulder der som ieg kom fra, eller lit bedre til bage. Da vore de Stratioter iblant vort troß, oc i tre eller fire huß i byen, huor kongen haffde haft sin losamente, huor de ihieffloge eller laarede fire eller fem mand aff vort krigsffolck, de andre vndkomme. De ihieffloge oc vel j hundrit tienere som fulde kløffhelte, oc spilte laare vor vogenborg. Der ieg kom didt, som kongen vor, fant ieg at hand haffde att tage vare, med folck att fla til riddere. Fienden vor nær for haanden, thi bad mand hannom lade det bestaa. Oc hørde ieg att denn bastardt aff **BURBON, MATTHES, oc PHILIPPUS AFF MULIN,** en flett herremand, talde til kongen oc lagde. Røcker frem, herre, røcker frem.

Da komme de hannom til, med sin kiende fane adt drage for flact ordenit, laa att mand ingen mand laag nermer fienden end hannom, vndertagen den bastart aff **BURBON.** Det vor icke itt quorter time at ieg vor ankommen, da vor fienden icke offuer hundrede fied fra oß. †Broder **HIERONYMI** propheci er uel landru, at gud led- lagede hannom vid haanden:|. Hans achterlike hob holt paa den høigre haand. †Nest hannom vor **ROBINET AFF FRAMEXELLES,** som førde hertogens aff **ORLEANS** folck, som vore hen vid xc glauffuen, oc herren aff **TREMULIE** som hafde vid xl glauffuen:|, oc hoß dennom hulde iiij hundrede skotzlike drauantere til heft. Jeg gaff mig paa den venstre haand, oc greffuen aff **FOIX** vor ypperste ritmeltre for denne achterlike hob.

KONG

KONG CARL ANGRIBER SINE FIENDER OC
SLAR DENNOM PAA FLUCHT, OC GREFFUEN AFF PETIL-
LANE ROMMER AFF KONGENS HÆR OC TIL DE FENE-
DIGER SOM VORE I FLUCHTEN DENNOM IGIEN
5 ATT SAMBLE AT GRIBE STAND IMODT OSSZ
CAP. XI

346 v **E**T QUORTER TIME (SOM SAGT ER) EPHER IEG VOR
annkommen, der kongen vor fienden laa nær: lagde di deris ||
glauffuen vdi, oc begynte adt lade hælere. De skotzke drauuan-
10 tere oc kongen dræbte tillige ind paa dennom.

Deris Stratioter laage, adt vore muler met vore kister vore i flucht. De Stratioter
Did gaffue de lig hen, oc icke fulde deris kyrißer. Men derlom diße giffue lig paa
i þ tulind lette heste haffde verit hoß deris hob med deris sæbler i muferiedt.
henderne, lom ere gruelige fuerdt, haffde vi vilt verit nidlagde, laa
15 faa lom wi vore, andit haffde veridt wmogeligt.

Gudtt lende oß denne hielp, att Stratioterne toge lig dette muleri Jtalianer flas
fore, oc det første drabningen vor lkeed gaff deris veldige hob lig paa flucht, den
paa flucht, oc deris fodfolck toge aff til lide. veldige hob.

Rett i denne samme stund, Bom diße sette ind til oß, skulle oc
20 greffue GAIASCE haffue dræbt ind paa vor fortog. Men de samme-
ledis icke laa nær, lom wi giorde. Thi der det vor Baa langt kommit,
at de skulle felde deris glauffuen, bleffue de forlkreckede, oc spilte
selff deris flact orden. †Vore Tydke fongede xv eller xx aff dennom Jtalianers
her oc der, och dennom flog de ihjel:|. fortrauff flas
paa flucht.

25 De lom vore paa flucht bleffue ilde forffulde. Thi marschalcken
aff GYE giorde alt sin beste til, at hand kunde holle sit folck sammen,
fordi hand laag endnu folck noch aff fienderne vel nær lig. †Dog
vore der nogle aff vore lom sette epher dennom. Somme aff den-
nom komme i deris flucht den veig frem, lom wi haffde flagedis met
347 r fienden, med deris || fuerd i henderne, oc haffde kaft deris glaffuen.
De lom dræbte paa kongen, gaffue lig strax paa flucht:|. Der bleff
oc tappert oc fyrigen let effter dennom. †Thi wi fulde dennom
effter med allemand, somme toge veig aff lansbyen Bom vi vore
dragne vd aff, somme toge steckre veig lige ad deris leigr.

35 Alle mand sette effter dennom, vndertagen kongen lom bleff igien
met

Her Rudolph
flagen.

met føige folck, och der met lette hand lig i stor fare, adt hand icke fulde hoben. Met de første som bleffue flagen, vor her RUDOLPH, margreffuens aff MANTUA far broder. Dett bleff sagd, adt hand skulle haffue giffuid ANTHONIUS AFF VRBIN bud ad hand skulde røcke frem til hannom met sit folck, huilckid hand icke gjorde. Thi de mente ad det skulde gaa saa longfommeligen til, som deris krigshandel til ligger. Deß haffuer ANTHONIUS gjort sin vndfkylling. Men ieg tror at hand saag adt der vor icke raad at komme:|.

Frantzolke
drenge plu-
stre de Itali-
aner i
fluchten.

Wi haffde stor følge aff drenge och thienere, de alle vore omkring disse jtalianske kyrißer, och ihuellsloge meste parten aff dennom. De haffde nesten alle vid øxer, huor med de bygde vore hytter, der met sønderflog de filierene paa deris høtharnisk, oc gaffue dennom suare slag i deris hoffuid. Thi de vore onde at faa død paa, Baa stercke vore deris harnisk. Och vore der io tre eller fire paa huer aff dennom. De lange suerd, som vore skøtter oc drenge haffde, gjorde och gauffn den dag.

Hvad fare
kongen vor
vdi hoß Fur-
noue.

Kongen bleff en liden stund paa den sted som drabningen vor skeed, och huercken vilde jauge effter fienden, ey heller drage til fortoged, † huilckid hannom siuntis at det || vor nogid ryggidt sig tilbage:|. Hannd slap well i første dræbning. Thi hand vor med de fremmeste, oc baftarten aff BURBON bleff fongen, minde end xx fiedt fra hannom, och henførdt i fiendernis leigr. Hand haffde befallid VII eller VIII vnge herremend att de skulle tage vare paa hannom. Dog vor hand bleffuen suag i følge, adt hand icke haffde hoß sig wden en eniste † kammertienere, kallid ANTHONIUS DES AMBUS, som vor en liden mand och ille beffuebnd, de andre vore spridde adt:|, som hand mig selff fortalde, stox om aftenen, dennom selff til ahøre, huilckid dennom vor en stor spott, adt de saa haffde forladt hannom. † Dog komme de enda til rette igien:|, fordi vd met dette vand kom dragindis it forlorid selfkaff kyrißer huilcke der de saage at der vor ingen i veigen for dennom, gjorde de arendt til kongen och denne kammerluend. Men kongen haffde den best hest hand i verden kunde haffue, hand slog och bed omkring sig och gjorde stor vernn. Oc samme stund kom till hannom nogid aff hans folck, som icke vor dert langt fra hannom. Strax gaffue disse Jtalianer sig i flucht, oc kongen lyde raad, och holt sig hen til sit fortog, som icke haffde rørt sig aff stæden, huilckid kongen kom vel til pafs. Dog haffde det

det lig saa, att derlom det haffde rucht frem beder hundrede fied, haffde all fiendens herr giffuid flucht. † Somme lagde at det vor rett oc vell giort at de icke lette effter fienden, somme lagde at det vor ey:|.

5 Vort folck som lette effter fienden som vor i flucht, forffulde den-
nom indtill Furnous, oc hen emod deris leigr, oc aldrig nogen aff
348 r vore fick en fingers laar, wden JULIAN AFF BURGNØFF, || hannom
laag ieg falle død till jorden, aff it sting som en Jtalianer gaff han-
nom, i det at hand rende omkring hannom, thi hand vor ille beff-
10 uenid.

Julianus aff
Burgnøff
slagen.

Da stuttede wi oc lagde, lader oß vide huor kongen er. Dette ord sagd, hulle vi strax stille, och lode vore hæste blæse, som vore vel trette, fordi de haffde lenge løbit, och hafft ond veig oc fuld aff sten.

15 Der drog och omkring oß it andit sellkaff Jtalianer som flyde, vid
xxx kyrißer sterke, dennom beuarede wi oß inthet medt, di vi vore
wberodde huad wi vilde giøre. Men det første hestene haffde nogid
lidit forblæst lig, toge vi i veig, at finde kongenn, huilcken vi icke
vilte huor hand vor. Vi rede it got fuld traff, och om en liden stund
20 finge vi hannom at see.

Vi lode vore drenge lide aff, och optage glaffuen huor aff laag
nock strøde paa marcken, oc lynderlige it flags Bom de kalle bur-
donalses, som følge duede oc vore hule ingen wdi, och veigede icke
vid en gaffueline, dog herlige formalede, † Baa adt wi bleffue bedre
25 staffuerid med glaffuen, end vi vore om morgenen:|.

Jt flag glaff-
uen inden
hule och for-
malede.

Wi droge lige adt kongen, oc paa veigen møtte vi it tal fodfolck
aff deris, Bom komme dragindis tuert offuer marcken, oc vore aff
de, som margreffuen haffde førdt emod kongen, och haffde fieldt lig
vnder backer och brincker vd medt floden. Monge aff dennom bleffue
348 v slagne, de andre vndkomme || och gaffue lig tuert egiennom vandit,
di vi vilde icke megid lincke oß effter dennom.

Der bleff offte rofft, kommer i hu, kommer i hw Guinegast. Oc
det skede fordi at i kong LODUIGS XI tiid bleff tafft en slachting i
Picardien, emod denn romske konning, fordi at mand gaff lig til at
35 plyndre troßid. Men her bleff inthet taged eller plyndret, wden
hueß deris Stratioter giorde. De toge aff vore kløffheste oc muler
huad de vilde, dog finge de icke hen wden lv, oc det vore de

Der om maat
du læse her
offuen i ix
bog vi cap.

be-

beste, oc som haffde de beste tecke paa, oc vor kongens oc hans
 kammeriunckeris, †och der i blant fongede de enn aff hans kam-
 merfuenne, med nauffnn GABRIEL, som haffde kongens helligdom
 paa sig, huilcken kongerne i langt tiid haffde hafft i deris være.
 Kongens hel- Monge andre kyfter bleffue affkaſte och tabte:| och plyndrede aff 5
 ligdom tagis
 aff fienden. vor egid folck: men fienden ſich icke mere, end ieg ſagd haffuer.
 Thi med vor hob vor megid ſkarns folck til fods, baade horer och
 andit folck, som plyndrede de som ſlagne bleffue paa begge ſider.
 Hueß folck †Vi miſte JULIAN AFF BURGNØFF som vor høffuidtzmand for draff-
 kongen
 miſte. uantere som hulle vacht i kongens port. Oc en anden herre mand 10
 paa xx kroners indkomme. Aff vore ſkotſke draffuantere bleffue
 ix ſlagne, oc andre aff vort fortog hen vid xx, hoß troßen lx eller
 lxx ſtoldrenge:|. Men de miſte iii ½ hundrit kyrißer som bleffue paa
 valſtæden. Och aldrig en bleff tagen til fonge, huilckid aldrig (maa
 Huiß fienden vel ſke) ſkede i nogen ſlachting. ¶ Faa bleffue aff de Stratioter, thi 349 r
 miſte i
 ſlachtingen. de gaffue ſig paa muleried: oc offuer hoffuid bleff aff deris iii ½ tu-
 ſind mand, som monge aff de fornembſte paa deris ſide mig ſagd
 haffue, ſomme lagde at de vore flere. Men der bleff ſaare gott
 folck, oc ſaag ieg it regiſter paa xviiij merckelige mend, huor iblant
 Fem ſlagne vore fem aff det nauffn GONTZAGA, huilckid oc er margreffuens til 20
 aff det ſlecht
 Gontzaga. nauffnn, oc vduiſte ſamme regiſter, ad hand miſte der vel lx ædel-
 mend, aff ſine land. Oc iblant alle diße fantz icke en mand till
 fods, huilckid vor it ſtort vnder, at ſaa megid folck bleff ſlagen for
 haanden, wden ſkud och pill. Oc tror ieg icke ad ſkøtted paa begge
 ſider dræbte x mandt, jcke heller ſtod ſlagid paa itt quortir time. 25
 Thi ſaa tilige de finge brutt eller kaſt deris glauffuen, gaffue de ſig
 paa flucht met allemand. Och det wi iaugede effter, varede vid
 try quortir aff en time.
 Italianers De Italianer deris ſlachtinger pleigede icke ſaa at gaa till. Thi
 ſatzen ſlach- de ſla ſaaledis at de affuetzle for fienden ſuaader effter ſuaader, 30
 ting at holde. ſaa at altid røcke ferſke aff ſtæden for de ſom trette ere, at det
 ſtundum varer en hel dag, adt ingen haffuer offuerhaand offuer den
 anden. Fluchten vor paa deris ſide ſaare ſtor. Och flyde der
 iij hundrit kyrißer, och meſte parten aff deris Stratioter,
 ſomme til Regium, huilckid vor vell langt der fra: ſom- 35
 me til Parma, ſom vor vell otte mile derfra. ¶ 349 v

DEN

DEN FIERDE BOG
AFF CARL VIII KONGIS I FRANCKERIGE HI-
STORIE OM DET TOG I NAPLES. HUORLEDIS KONG
CARL EFFTER FIENDENS FLUCHT HOLDER RAAD
 5 **OM MAND SKAL DRAGE EFFTER**
 DENNOM ELLER EY
 CAP: I

10 **S**AMME TIID SOM SLACHTINGEN SAALEDIS STOD PAA,
 rømde greffuen aff PETILLANE fra oß, saa oc VERGILIUS VR-
 SINUS, † men denne rømde icke lenger, end till en ædelsmandtz
 gaard, der at haffue leide. Och landt at lige, lkede VRSINER hoß
 oß stort wlkell:|.

Greffuen aff
 Petillane
 vndrider.

Greffuen drog ligiste veigen til fienden, hand vor vell bekyndt
 iblant fiendens krigsfolck. Thi hand altiid haffde hafft beffaling,
 15 baade hoß de Florentiner, laa och hoß kong FERDINANDUS. Hand
 opnaade dennom der de vore i fluchten vel tre mile veigs fra oß,
 oc robte, det er ieg Petillane Petillane, vender igien oc gjører eders
 profit, di alting er vel och i gode maade, der met fick hand mesten
 parten aff dennom vendt tilbage igien, i det hand laa fortrøstede
 20 dennom, at der vor ingen fare paa ferde. Och derfom hand icke
 haffde verid, haffde de flyd flet aff marcken med alle mand.

Der som de rett haffde tenck lig om, da haffde de hafft laare ringe
 fortrøsting aff denne hans tale. Di hand vor icke megid at lide paa,
 anleindis at hand laa nyligen vor reden fra os. Hand gaff fore at
 350 r mand || skulle angribe oß igien strax om afftenen. Men de vilde
 icke. Hand selff haffuer laadant liden fortald mig, laa gjorde oc
 margreffuen aff MANTUA, och sagde lig at haffue verid den som
 dette gaff fore att de skulde vende igien. Men landt at lige, haffde
 de flyd huer mand, der som denne greffue icke haffde verid.

En forrædere
 er føige at
 lide paa.

30 Der kongens herr vor all forsamlett omkring hannom, kunde vi
 endnu see offuen vd aff deris leigr it stort tal kyrißer i deris flacht-
 orden, oc laag mand icke mer end hoffuedene aff dennom, oc de-
 ris glaffuen. Wi laag oc laa i deris leigr megid fodffolck, oc det
 vore de som vore bleffne tilbage igien i leigren, hende at foruare.

Men

Men der vor lenger hen end det siuntis, och der som vi skulle haffue hafft met dennom at giøre: skulle vi haffue dragit offuer vandit igien, som vor vort, oc endnu vorte huer stund. Thi det haffde tordit oc liuffnid oc regnt den gantzke dag, att vnder vor, oc lynderligen den stundt flauget stod, oc den stund wi sette effter den fluchtige fiend. 5

Kongen holder raad huad videre er at giøre.

Kongen fremsatte raaduise, om mand skulde sette ind til dette folck eller ey. Hoß hannom vore trende jtalianske riddere, den ene vor her JOHAN JACOB AFF TREUUL, som den dag holt sig saare vell, och leffuer end i dag. Den anden her FRANCISCUS CICO, enn saare duelig krigsmand, som haffde befolling aff de Florentiner, oc vor vell lxxij aar gammel, den tredie her CAMILLUS VITELLY, som med sine tre brødre vor i kongens befolling. † De vore nu komne aff Cympta, aff Castelle til kongen, der hand vor til Sarezanna, huilcid er en long veig, oc vore komne vdkallede, adt de vilde vere met i denne flachting. Oc denne CAMILLUS haffde it temmeligt tal folck at føre til kongen, men der hand saag at hand met sit folk icke kunde naa kongen, oc komme til tide til denne flachting: kom hand allene met sine brødre:|. Diße trende vore i den mening, at mand skulle drage til det folck wi saage, at endnu vor igien. De Frantzoser som bleffue tilspurde, vore icke saa tillinde, men sagde at der vor nock at giort, och at mand nu skulde tencke paa at leigre sig. 10 15 20 350v

FRANCISCUS CICO bleff hart paa sin mening, oc vilte folck som droge adt en stor flagen veig, som løb till Parma, huilckid vor den næste stad som di kunde haffue tilflucht till, † oc hand sagde at det enthen vor folck som flyde, eller som vende igien aff fluchten. Och som vi liden finge ad spørge, vor det sandt hand sagde. Det siuntis paa hans lader oc tale, adt hand vor en freydig oc viiß krigsmand:|. Oc der som vi haffde dragit frem, haffde de flydt huer mand, som alle deris fornemste liden haffue verid for mig bekiende, oc somme haffue dett bekiendt oc saa for hertogen aff MEYLAN. Oc der som det skeedt haffde, da haffde dette bleffuid den skønste och nyttigste seyer, som nogen haffde vundit i x aar. † Thi der som vi rett haffde vist at bruge den til vor profit, och handlit oß viseligen, oc farid vel met almogen:|, haffde hertogen aff MEYLAN, inden ottinde dagen der effter, icke hafft lig til gode vden Meylans flott, om dett end haff- 30 35

Det er konst rett at bruge en god løcke.

haffde bleffuit hannom laa gott. Di da haffde hans vnderlotte fon-
get raaderom till adt fallet hannom fra, som dog vore hannom icke
351 r megid gode. || J lige maade haffde det oc gaaid de Fenediger. Naples
haffue wi ingen breck vd aff. Thi de Fenediger icke haffde hafft
5 raad til, adt samble nyt folck, wden aff Fenedig allene, oc aff Cre-
mona som ligger i Brixia, oc icke er wden en liden stad, ellers haff-
de de mist alt det de haffde i Jtalien:|. Men gud haffde fuldkommit
oc ladit oß vederffare det broder HIERONYMUS mig sagd haffde, at
vi skulde vinde seyer och legge priiß oc ære ind. Thi anseindis den
10 søige vildom och store wordentlighed, som oß fulde, vore vi icke
laa megid gott verde, at vi end videre skulde haffue vundit seyer
aff fienden. Fordi wi den tiid icke haffde vißt at bruge det. † Men
ieg tror vißt, at der som saadan en løcke nu timedis kongen (som er
aar 1497): skulde hand bedre vide sig at skicke der wdi:|.

1497.

15 Den stund vi vore i laadant beraad, gick natten paa. Oc det
folck som vi laage staar faar oß, tog ind i deris leiger igien. Oc vi
paa den anden side droge hen och floger vor leiger, † end fierding
veigs der fra som slagit stod. Oc kongen sad aff i en auffls gaard,
som vor ilde bygt, dog vor der wdi en vligelig hob kornn i kerffuen,
20 huilckid den hele leiger haffde gott vdaff. Der vore nogle andre
smaa hwß hoß, dog de bleffue søige nyttige:|. Thi der bleff intid
quorterid; men huer mand forlagde sig selff som hand best kunde.
Jeg mindis vel at ieg laa paa jorden i en vingaard, och end sneffuert
nock, vden al anden fordel. Jeg haffde icke end laa megid som en
25 kaabe, fordi kongen haffde lontt min kaabe aff mig strax om mor-
genen, † oc mine kløff heste vore vel langt fra mig, och vor for silde
ad lede dennom op. Huem nogid haffde at tage til, fick sig lidit
mad. Men de vore faa som nogid haffde, wden laa vor at en thie-
nere kunde haffue it støcke brød i barmen, at mand kunde tage til
351 v met hannom. ||

Kongen
leigrer sig.

Jkongens kammer vor saarid folck oc bleff forbunden, som schultzen
aff Lyon, oc andre flere. Kongen vor lystig, oc huer mand vor glad
at laa vel vor tilgaaid:|. Wi vore icke nu Baa offuerdaadige, Bom
nogen tiid førend slagid stod. Fordi vi laage endnu fiender laa nær
35 oß. Denne natt vogede alle vore Tyske, oc kongen skenchte den-
nom iij hundrid kroner. De hulle god vacht oc floger deris trummer
den gantzke natt.

Om

Commineus
haffuer omhu
for kongens
velferd.

Om anden dags morgen fick ieg i linde, at forffølge mit forlet om handel oc forligelle. Thi ieg altiit trodde adt, at kongen kunde komme sin veig med tryghed, oc vden fare. Men det stod hart at ieg kunde faa en trummeter, som nu vilde drage i fiendernis leiger, fordi der vore ix aff deris trommeter slagne i slachtingen, di mand icke haffde kiendt eller anlet dennom for trommeter, oc der emod haffde de fongit enn aff vore, och ihielllagid en anden som ieg haffuer omtalidt, som kongen sende til dennom før slachtingen gick an. Dog fick ieg omfier en, som tog sig offuer at drage der hen, och førde med sig leyde breff fra kongen. Hand førde mig oc it andit tilbage igien, at wi skulle komme oc holde sprock midueigs emellom begge leigr.

Det siuntis mig vel nogid befuerligt, dog vilde ieg ingen ting afffla, eller giøre beluæring vd aff. Kongen benefinde der til cardinalen aff S: Malo, herren aff GYE som vor Franckerigis marschalck, herren aff PIENNES sin kammeriuncker, oc befol mig at vere i følge met dennom. Paa fiendens side bleffue nauffngiffne, at møde oc holle sprock med os, margreffuen aff MANTUA, som vor de Fenedigers offuerst, greffue GAIASSE, som ofte haffuer verid neffndt i denne bog, oc stackid siden || haffde verid paa vor side, oc vor nu en aff her- togens aff MEYLAN høffuidtmend, oc her LUCAS PISAN oc her MARCUS TRAUISAN, de Fenedigers prouilores.

Her offuen
bleff hand
kallid Mar-
quino.

† Vi droge saa nær til dennom, at wi kunde vell see dennom. Oc vore de icke vden de bemelte fire oc hulle nedre paa sanden, och vandit løb emellom dennom och os, som vor bleffuid høigt, siden om dagen tilfforn, der vor ingen vdenffor deris leiger, paa vor side vor ey heller inthet folck hoes os, wden wor vacht, Bom stod der samme steds:|. Wi sende en herol til dennom, at forffare, om de vilde drage offuer vandit. † Som sagt er siuntis det mig beluærligt, huorledis wi skulle sanckis, di ieg vel tenckte, at huer skulde bere tuiff paa anden, saa som de vel oc lode paa kiende:|. De suarede, at det haffde verid sagd, at vi skulle samlis oc holle sprock, paa halffueigen aff begge leigre, nu ere wi, sagde de, dragne lenger end halffueigen, vandit vilde de icke drage vdoffuer, de vore och alle de ypperste aff deris herr, derfor (sagde de) vilde de icke sette sig i fare.

KON-

KONGEN OC FIENDEN SZOM HAFFDE IGIEN
 FORSAMLID SIG BLIFFUE FORENTE PAA EN OC ANDEN
 SIDE AT FREMSENDE FOLCK TIL SKICKEDE AT HOLLE
 SPROCK: MEN HUERCKEN DE ENE ELLER ANDRE VILDE
 5 DRAGE OFFUFR VANDIT WDEN HERREN AFF ARGEN-
 TON SZOM KOM IGIEN OCH INTHEDT HAND
 HAFFDE VDRETTED

352 v

CAP. II ||

VORE FOLCK TRODE ICKE HELLER FIENDEN SAARE VEL,
 10 och trettedis om huem lit liiff skulle sette i den vaade, oc bade
 at ieg skulle drage frem til dennom, och icke lagde mig huad ieg
 enthen skulde lige eller giøre. Jeg lagde at ieg det icke vilde giøre
 allene, men haffue nogen med mig, som kunde vere vidne til hueß
 der handledis. Therfor drog met mig en kongens secreter kallid
 15 ROBERTET, och enn aff mine thienere, oc en herold. Oc med laa-
 dant følge drog ieg offuer vandit. Di ieg tenckte, at ieg end flett
 inthet skulle vdrette, vilde ieg dog giøre dennom dette thill vilge,
 effterdi ieg haffde voldit at dette mode bleff begynt.

Der ieg kom til dennom, vnderuiste ieg dennom at de icke vore
 20 komne til halffueigen, som sagd vor, oc bad ad de i det mindste vil-
 de komme indtil flodemaalit, oc ydermere lagde ieg at mig liuntis
 raadelig, at effterdi de vore laa long komne, skulde de selff icke
 ville drage tilbage igien, wden sprock at holle med vore herrer. De
 luarede at derlom de skönt droge ind til flodemaalit: da vore van-
 25 dit forbrit vtoffuer oc løb forstryt. Derfor skulde mand icke kunde
 høre oc forstaa, den ene huad den anden lagde, wden de komme
 offuer vandit til hin anden. Oc ihuad ieg gjorde der till, kunde ieg
 icke formaa dennom til at drage lenger frem.

De bade at ieg skulde giøre nogid forslag oc fremsette nogle vil-
 30 kor til frid. Dels haffde ieg ingen beffaling, thi lagde ieg, at laa
 lenge ieg vor allene, vilte ieg inthedt for at giffue. Men derlom de
 vilde foregiffue nogle frids vilkor, vilde ieg giøre kongen relation
 der aff. Oc der wi diße tale haffde for hender, kom en aff vore
 353 r herolde oc lagde mig, || at vore bemelte herrer som med mig vore
 35 vddragne, vilde drage deris veig, derfor derlom ieg vilde nogit fore-
 giff-

giffue, det motte ieg giffue paa min egen haand. Det vilde ieg icke giøre, fordi de vilte bedre kongens vilge der paa end ieg, baade fordi at de tiente hannom nermere end ieg, oc fordi de haffde hafft huilckid tale med hannom der om, den tiid vi vore paa raad. † Dog vilte ieg huad den tiid haffde verid kongens gauffn, saa vel som de:|. ⁵

Comminei
vise tale med
fiendernis
effuerst.

Margreffuen aff MANTUA begynte flux at tale med mig om flachtingen, och tilspurde mig, ligindis, dersom ieg haffde bleffuid fongen, monne kongen da vel skulle haffue ladit mig affliffue? Jeg sua- rede ney, men hand haffde (sagde ieg) tagid gøtliggen emod eder. Thi hand haffde orlage til at vere eder god. Di i det i rende han- ¹⁰ nom an, vore i hannom orlage til en stor ære oc priið, som hand med denne flachting indlagd haffuer. Da badt hand mig for fonger- ne, at ieg vilde vere dennom god, oc synderligen hans farbroder her RUDOLPH, thi hand tenckte at hand endnu vor leffuendis. Men ieg vilte vel at hand icke vor, och loffuede hannom adt alle fongerne ¹⁵ skulde bliffue vel huldne. † Oc bad ieg for baarten aff BURBON, som hand haffde fongen. Fangerne vore gode at holle paa vor side, thi vi icke haffde en eniste, huilckid (maa ske) aldrig før skede i en flach- ting, som ieg lagd haffuer tilfforn. Nu haffde margreffuen mist mon- ge aff sine flechtinge, wel siu eller otte, oc aff sine kyrißer, vel lx, ²⁰ oc icke en aff dennom vor bleffuen tagid til fonge:|.

Effter at vi haffde saaledis talid sammen, tog ieg orloff af dennom, ligindis, at ieg vilde komme igien inden natt, oc giorde saa stille- stand indtil natten. || ^{353 v}

Der ieg och min secreterer komme igien did som kongen vor, ²⁵ tilspurde de mig, huad der vore for ny tidender. Kongen sette raad, oc end i itt ringe kammer, och bleff dog inthed besluted, men laag io huer paa anden. Kongen huilckede vid cardinalen, oc siden sagde hand till mig, at ieg skulde drage til dennom igien, at forfare huad de vilde foregiffue. Det vor oc billigt ad ieg, som haffde verid første ³⁰ orlage till denne dagtingning, skulde och først begynde nogid for- slag adt giøre. Oc da sagde cardinalen, att nor ieg komme dennom till ordtz, skulde ieg dog ingen ting endeligen beslute. Jeg wiste bedre end at ieg skulde trette hannom igien, eller affla min reigße. Jeg vilte oc vel, att ieg io intedt vilde forderffue, och i det mindste ³⁵ achte fienderne nogle låder eller fachter aff. Huilcke wden alld tuiffel vore mere forckreckede end wij. Dog kunde ieg (maa vel skee) haff-

haffue giort nogit tilbud, som kunde haffue verid begge parterne till tryghedt oc beste, dersom dett icke haffde verid mig forbodett.

Jeg gaff mig till veigs, dog natten vor i henderne. Dend tiid ieg da kom til bredden aff vandit, kom till mig en aff derið trommetere,
 5 oc lagde mig, att de fire herrer, som ieg neffnd haffuer, lode mig lige, att ieg dend dag icke komme skulle. Thj end og adt deris folck holt sig stille, saa kiende dog (lode de mig lige) de Stratioter ingen, der for kunde det vere farligt for mig, att drage frem saa filde mod natten.

10 Denne trommeter vilde haffue bleffuid natten offuer hoß mig,
 354 r paa det hand kunde ledslage mig om morgenen. || Men ieg viiste hannom hiem igien, och lagde, at om morgenen otte flet vilde ieg lade mig finde paa bredden aff vandit, der skulde hand bie mig. Eller der som der komme nogen anden omuendelße paa, vilde ieg sende
 15 hannom ordt der aff vid en herold. Thj ieg icke vilde adt hand den natt skulle bliffue i vor leiger, paa det at hand icke nogid skulle formercke aff hueß wii forehaffde. Jeg vilte ey heller huad kongen vilde bliffue til raade. Thj ieg saag at der vore huiskindis raad paa ferde, huor aff ieg bleff nogid skerrid oc vnderlig. Jeg drog tilbage
 20 oc lagde kongen denne beskeed igien.

Huer gjorde naduere med det hand haffde, och de fleste aff os laage paa iorden at loffue. Strax effter midnat lod ieg mig finde i kongens kammer, der motte ieg see kongens kammeriunckere vere rede att staa til heft. De lagde at kongen vor beraadd, at drage
 25 med største hast til Ast, och i margreffuindens land aff MONTFERRAT.

De lagde mig oc saa adt ieg skulde bliffue tilbage, och tale met fienden. Jeg gjorde min vndkylling, oc lagde att ieg icke vilde lade mig sla ihel met selffs vilge, men vilde vere till heft saa snart som min nabo.

KONGEN OCH HANS HERR BRYDER OP VEL
AARLE AT DRAGE TIL AST OCH I MARGREFFINDENS
LAND AFF MONTFERRAT, HUILCKID FIENDEN ICKE
BLEFF UAR FØREND OM MIDDAGS TIDE

CAP. III ||

354 v

STRAX VOGNEDE KONGEN, STOD OP, OC HØRDE MESSE,
oc siden stod hand till sin hest, oc vor enda en time for dag.
En trommeter bleff, at mand skulde holle god vacht, andit bleff
der icke ombleff, der mand brød op. Jeg tencker och adt det vor
der mednock. Di allemand vor villig til att giffue sig til veigs. ¹⁰
Dog vor det at forfkrecke hoben, oc lynderligen dennom som nogen
forstand haffde. Wii vende fienden ryggen, och toge dend veig,
som wj kunde snariste komme i vort behold, huilckid er en saare
forfkreckelig ting for en krigsherr. Der wj komme først aff vor lei-
ger haffde wj vell ondt vidt adt komme frem, thj der vore dybe ¹⁵
hulueige oc skouff i vor veig. Wj motte oc saa holde oc tøffue, thj
wi ingen veigwilere haffde som os kunde ledlage. Der motte mand
høre, at de som fanerne skulle følge, bleffue tilspurde om de haffde
veiguisere, saa och hannom som vor felt marskalck: men de suarede
baade en oc anden, ieg haffuer ingen, ieg haffuer ingen. ²⁰

Forfkrecke-
lig att haffue
nogle fachter
som kunde
lignis vid
flucht.

Kongen haff-
uer ingen
kundige.

†Mercker adt wj ingen veiguisere behøffuede, fordi gud allene
haffde verid vor leidsmænd paa hen reiglen, oc saa fremdelis, som
broder HIERONYMUS mig sagd haffde, oc vilde end oc saa yder mere
ledlage os paa hjemreiglen:|. Thj dett haffde ingen enden troet el-
ler tenckt, att saadan en konning skulle ride vid nattetide wden ²⁵
kundige oc veiguisere, effterdi mand nock aff dennom kunde be-
komme.

Kongen haff-
uer ingen
veiguisere
wden gudt.

Gud lod end met itt andit tegen paakiende, att hand vilde frellbe
off. Som vor at fienden bleff icke vort optog var, før det vor mid-
dag, oc midler || tiid altiit foruentede at ieg skulle komme sprock ^{355 r}
adt holde, som wj begynt haffde. Til med voxte oc vandit saa baare,
at ingen tore giffue sig offuer effther os, før klokken vor vid iiij flet
effter middag. Da drog greffue GAJASZE der offuer, met tu hundridt
lette heste aff Italianer, oc drucknede en mand eller to, i det hand
drog offuer, som hand belff mig siden fortald haffuer. ³⁵

Hvad fordeel
kongen haff-
uer til sit
aftog.

Vi

- Vi haffde en veig at drage, som vor en smal aas, och ligeruiis som med en small ryg oc skouueig, huor wij icke kunde fremkomme wden en mand tyck, oc saadan veig varede vi welcke mile, eller paa det paß. Siden komme wij til en stor plan, der motte vi see wort
- 5 fortog, wort arckeli som vor vell stort, och wort troß, huilckid langt fra siuntis adt vere it stort tall folck, oc bleffue wij der vid nogid forfærede, der wij først bleffue dennom var. Och det volte her JOHAN JACOBS AFF TREUUL fane, som vor hvid och firekant, ligesom den, margreffuen aff MANTUA lod føre i slachtingen. Och i lige maa-
- 10 de frøchtede fortogedt sig for vort slacht orden, huilckid de saage komme langt fra sig wdenfor veigen, adt en gienuelig. Och huer mand skickede sig til adt sla paa baade sider. Men denne redtzell varede icke lunge. Thj der vdrede reiglige fra en och en anden Bide, och bleff icke langt til før end de kiende hin anden.
- 15 Derfra droge wij at bede til Burg S: Denis. Der gjorde wij en falsch alarm, paa det vi kunde faa de Tydske der vd. Thj vi frøchtede at de skulle plyndre byen. Der fra droge wij til Florensoles i
- 355 v natteleye. Anden dagen toge wij wort natteleie || holl Plæfance, och droge offuer den flod Trebia. Men paa hin side bleffue vel ij
- 20 hundrid spedtzer, wore Suidtzer, oc alt arckelied, vndertagen lex støcker som kongen tog med sig. Oc det gjorde kongen paa det hand kunde haffwe dis bedre och rommere leiger.
- Denne flod er menligen liden, oc mest saa tid aars som det nu vor. Dog bleff hun nu saa stor vid x flett om natten, att ingen kunde
- 25 komme der offuer enthen till fodts eller til heft, saa at der som nogiid haffde paa kommid, haffde den ene hob icke kundet vndbette den anden. Huilcked vor en saare forskreckelig ting, heldst fordi fienden vor os saa nær. Och ihuad wij søgte om raad der til, paa en och anden side, den gantzke nat: vor der dog ingen raad at
- 30 finde, før end vandit falt aff sig selff, oc det skede om morgenen vid fem flet. Da strackte mand reb, fra dend ene side till den anden, at fodfolckid skulde haffue hielp der aff, til adt komme offuer, huilcke ginge i vand indtil offuer deris bryst. Strax drog reigletøigid oc arckelied effter. † Men dette vor it snart betenckt och farligt
- 35 æuentyr, anseindis den sted som vi vore paa, och at fienden vor saa nær hoß os. Synderligen dett folck som til Plæfance laa i besetting, oc greffue GAJASCE som haffde befaling offuer samme folck, och

Sodan veig kaldis i Norge en kløff.

Kongens folck forfæris for hinanden.

Kongen til Burg S: Denis.

Kongen til Florensoles, første leiger.

Kongen til Plæfance.

Trebia. Kongens anden leiger.

Trebia voxer, och er farligt for kongen.

Kongen haff-
uer venner
till Plæfance.

och nu vor i byen. Nogle aff dennom i byen prachterede paa, at kongen kunde faa byen ind, men dog vnder det ſkiul, at det ſkulle ſke den vnge herre til gode, ſom hertog JOHAN GALEACIUS AFF MEYLAN, ſom lidſt døde, lod effter ſig, ſom ſagd er. Oc derſom kongen haffde villed ſkøde denne handell, haffde mange andre byer ⁵ och got folck ochſaa gaa-||it det ind, formiddelſt her JOHANS AFF ^{356 r} TREUUL drifft och tilgiørelſe. Men kongen vilde icke giøre hertogen aff ORLEANS ſin farbroderſøn, ſom nu vor til Nouarre, det fortrede, huilcken lod ſig tække adt hand ſkulle haffue nogen ret till diſe land. Dog kand ieg oc med landhed ſiige, at kongen paa dend anden ¹⁰ Bide icke ſtort adtrodde adt hertogen hans frende ſkulde bliffue ſaa mechtig at hand diſe land ſkulde bekomme. Thj lod hand ſig nøige att hand kunde komme ſin veig, det ginge om denne trette huor det kunde.

Tredie kon-
gens natte-
leiger.

Fierde leiger.

Femte leiger.

† Tredie dag effter adt kongen vor dragen fra dend ſted ſom ſlaged ¹⁵ ſtod, holt hand ſit middags maaltid hoß Castel S: Johan, och laa om natten i een ſkouff. Den fierde dag bete hand hoß Guyere, och laa om natten til Curona. Den femte tog hand ſitt natteleye hoß Turtona:|, oc drog offuer dend flod Schirme, † huilckid en kallid FER- ²⁰ RASSE vilde haffue formeent oß, ſom haffde befaling offuer hertogens aff MEYLAN folck, ſom laa til Turtona:|. Men der hand ſpurde aff quortermæſteren och hans følge, at hand icke andit begierede end at drage ſin veig der frem adt: holt hand ſig tilbage i byen igien, och lod kongen Bide, att hand vilde lade hannom bekomme fetalie, ſaa megid ſom hand vilde haffue, ſom hand och giorde. ²⁵

Hoben drog rett frem for porten, och denne FERRASSE kom ſelff tredie i harniſk wd emod kongen, och giorde høigeligen ſin vnd- ſkylling, at hand icke lonte hannom hwß i byen. Lod oc føre megen fetalie wd aff byen, huor med den hele herr bleff vel beſpiled. Om afftenen kom hand och vor til ſtæde, der kongen gick till leng. ³⁰ Hand vor aff dend ſlecht S: SEUERIN, || greffue GAJASCES och her ^{356 v} GALEACI broder, oc haffde kort tiid tilfforn verid kongens ſoldenær i Romania, ſom ieg andenſtedz ſagd haffuer.

Siette kon-
gens natte-
leie til Nice.

Der fra kom kongen til Nice, ſom hører til det margreffuedømme Montferrat, huilckid wj vel lengdis effther, adt wj kunde were i ³⁵ venne land oc tryghedt. Thj de lette heſte, ſom greffue GAJASCE førde, hengde altiid bag i oß, i de førſte to eller tre dage, och giorde oß

5 ofß stort fortred, laa at wj haffde icke megid reigße tøg som stod
 hu adt at haffue nachtogedt. Oc io nermer wij komme did som wj
 kunde vere i tryghedt: io mindre løst vort folck haffde til adt fla.
 Det ligis och att laadan er de Frantzofers art, huilkid de Jtalianer
 10 och haffue oplchreffuid i deris hiltorier, och haffue Bagd, adt de
 Frantzofers, naar de komme an, ere de mere end mend, men paa
 afftoged ere de mindre end quinder. †Huad det første stöcke er an-
 langindis, tror ieg vel adt det er det hordilste folck at møde oc
 dræbe med i all verden kand vere. Men alle menniske
 15 haffue dend lid, at paa afftoged aff it anslag haffue de
 mindre mod, end naar de drage fra deris hiem:|.

Det findis
 hoß Julium
 Cæsar: com-
 ment: 3. bog.
 Jt merckelig
 ord om de
 Frantzofers.

DE TYDSKE ERE I EFFTERTOGIDT OCH HAFFUE BØSSER HUOR MET DE AFFUISE FIENDEN SOM EFFTERFULDE KONGENS HERR

15

CAP. III

357 r TRY HUNDRID TYDSKE FORSUAREDE VOR BAGHERR, ||
 Thj de haffde megid feldt skiøtt hoß Big, oc till med førde de
 mange handbøsser hoß dennem til heft. De kunde vel affuiße de
 Stratioter, som ingen tid komme mange i folge. Den hele herr som
 20 vi haffde hullid flachting med, fulde effter, som hand best kunde.
 Dog kunde de icke opnaa oß, fordi de vore optagne en dag liermere
 end wi, oc for deris luare ryftings och gliders skyld, som de førde
 paa deris heste. †Wi miste icke en mand paa veigen, oc aldrig fien-
 dens veldige hob vor oß paa en mil nær:|.

25 Der de laage at de icke kunde naa os, haffde oc, maa lkee, icke
 stor løst der till: droge de for Nouarre, huor hertogens aff MEILAN
 och deris forbunds folck laa, som i hørt haffue. Men der som de
 haffde opnaat oß, nogid nær der som wj gjorde wort optog, kand
 vel lke, at de haffde bedre kommid der fra, end de gjorde til Fur-
 30 noue. Men gud regierede det neruærindis tog. Thj huer dag effter
 flagid stod, indtill wj komme til bemelte sted Nice: vore wi ilde
 quorterede, oc laa huer huor hand kunde komme. Wj haffde oc stor
 nød for fetalie, dog førde de oß noged till, som i landit bode, och
 lettelligen haffde kundit forgiffue oß, der som de haffde villed, baade

Det fene-
 difke for-
 bund
 beleigrer
 Nouarre.

De Jtalianer
 bruge icke
 forgifft imod
 kongens
 folck.

i

i deris fetalie, vin, vand oc brønde. †Thi ieg laag der inthedt andit end lmaa kielder paa veigen, huilcke i en handewending haffde staait til adt forgiffue. Och derlom de haffde villed, haffde det icke kundet feile dennom. Men wj mue tro at wor frellere och igienløfere JESUS CHRISTUS betog dennom laadan vilge:|. Thj der vor laa stor⁵ tørst paa ferde, at en stor hob aff vort fod-||folck drack aff graff- 357 v uerne for de lmaa byer, lom vj droge omkring. Wj giorde oc store oc lange dag reigler, oc drucke wrent och stillestaaendis vand, oc aff graadighed till at dricke kaste mangel lig i vand indtil sit beltested.

Stor tørst
iblant kon-
gens folck.

God sam-
drechtighed.

†Oß fulde megen almoge effter, lom icke vor krigsfolck, der till¹⁰ och it stort tall heste drenge. Och (det vnder er) laag ieg dog aldrig nogen trette eller wløst, iblant vort folck, quartêr eller losamente angaaendis:|. Kongen drog huer dag op, for dag, och aldrig mand vilste aff nogen veiguißere adt ßige, och red laa indtill middag, did lom mand skulle bede. Wj motte hente vort heste foer emellom vore¹⁵ arme, huilcked ieg selff tøßer giorde, det ieg vell kand dragis till minde. Jeg vor i to dage, at ieg inthed andet haffde til mad, end vell ont brød. Dog vor ieg enn aff de lom minst breck haffde.

Stor tollig-
hedt iblant
de Frant-
zofer.

Samtydighed
i den frant-
zofke hob.

For en synderlig ting maa ieg roße denne hob, at ieg aldrig hørde nogen mand klage ßig, i huad nødt hand haffde. Vor dog det sua-²⁰ rifte tog, ieg nogen tiid leet haffuer i alle mine dage: dog haffuer ieg ßeet dennom vell haarde, hoß hertog CARL AFF BURGUNDIEN. Wj droge icke fattere frem, end dett groffue skøtt kunde følge oß, huor paa der altiit vor nogidt att giøre, †oc stor brøst for heste der till. Dog finge wij altiit raad till dennom iblant hoben, naar behoff²⁵ giordis, formiddelt erligt folck, lom gierne lode dennom till, ßaa at wj icke milste en eniste klodde, ey heller itt pund krud aff wort arckeli: Och || tror ieg att mand aldrig laag føre laa grofft skøtt laa^{358 r} hasteligen, laadan veig frem lom wj droge:|.

De mest for-
standige ere
mindst be-
trode hoff
kongen.

Det ieg sagd haffuer om wor wlkickelighed, baade met quarteren³⁰ och i anden ting, skede icke for dend skyld, att der io vor folck lom haffde god forfarenhedt, huorledis i en leiger burde adt tillgaa: men dett vor skaden, at laadane vore mindst betrode, och kongen vor vng och efftherladen, lom anden stedtz haffuer verid sagd.

†Oc denne artikell at beslute, maa ieg lige, at wor herre³⁵ JESUS CHRISTUS vilde, at all æren aff denne reigße skulde hannom tilleggis allene:|.

KONG

KONG CARL KOMMER INDT I AST OC DER
SPØR HAND AT HERTOGEN AFF ORLEANS VOR TIL
NOUARRE BELAGD MED TUENDE LEIGRE. KON-
GENS SKIB OC FLAADE KAND ICKE VND-
5 SETTE DE SLOT I NAPLES

CAP. V

DEN SIUFFUENDE DAG, EFFTER ADT WJ VORE DRAGNE
fra dend sted som slagid stod, droge wj fra Nice, och leigrede
off i marcken alle tilfammen vel nær Alexandria. Om natten bleff
10 der hulden sterck vacht, oc om morgenen for dag droge wj op, och
358 v ind i Ast, dog icke wden kongen och hans hoff, krigl ffolckid bleff ||
der hart hoß oc slog sin leiger i marcken. Och funde wj denne
by vel stafferid med allehonde fetalie, huilckid kom den gantzke
herr vel till vndfetting, som det saare vel behøffuede. Fordi hoben
15 haffde lid stor hunger oc tørst, och stor treldom och hede, och brøst
for løffn, saa vore och deris klæder ilde affreffne oc forderffuede.

Kongens
leiger hoß
Alexandria.

Kongen
drager ind i
Ast.

Saa tilige oc i samme time, som kongen vor kommen til Ast, och
førend ieg gick till sengs, sende ieg en herremand kallid PHILIPPUS
AFF CULDRE † (som tilfforn haffde thient mig, och nu vor i hertogens
20 aff ORLEANS thieniste) till Nouarre, huor hans herre vor bestollidt,
som i haffue hørt. Det vor icke endnu saa hart beleigred, at der io
kunde komme folck ind och wd. Thj fienden stundede effter intedt
andit, end at suelte dennom wd:|. Och sende ieg hannom saa bud,
at wor kong lod driffue adskillig handel met hertogen aff MEILAN,
25 och at ieg haffde en aff samme handel vnder hender, huilcken ieg
giorde paa, formiddelt hertogen aff FERRARIA. Oc lod hannom lige,
at mig der for siuntis gott vere att hand, giffuendis dennom forua-
ring som med hannom i byen bestolde vore, att hand inarligen
enten vilde vndfette dennom, eller oc komme ind til dennom igien,
30 skulle komme til kongen oc tale med hannom i egen person. Derinde
vor vel VII tusind mand i tall, som toge befolding, saa skøndt folck
som mand vilde see, effter det antall, baade Frantzoser oc Suitzer.

Commineus
sender bud
til hertogen
aff Orleans.

Effter adt kongen haffde dueld en dag til Ast, spurde hand baade
fra hertogen aff ORLEANS, och andre, at begge fiendernis hobe vore
359 r forsamlede for Nouarre. ||

Hertogen fkreff tilbage igien till kongen oc begierede adt hand motte bliffue undBett, fordj at fetalien begynte att formindfke fig, huilckid ilde bleff beftilled i begyndelBen. Thi udj byerne der omkring vor fetalie nock, och fynderlige korn, oc der Bom mand haffde lanckid thill forraad i tide, oc dett haffde bleffuid uel faare-⁵ ftaaid: haffde de uell hullid byen for fienden. †Men kom omfier faa longt, att der fom de haffde hafft faa megen fetalie, at de haffde kunditt hollidt fig endnu en maanid med, haffde hertogen kommid der fraa medt ftor ære, oc fienderne met ftor fpott:|. Der kongen haffde legid nogle dage till Aft, drog hand thill Thurin.¹⁰

Kongen
drager til
Thhurin.

Der hand drog fra Aft, afferdigede hand en kiøgemelttere, kallid PERON BASCHE, at beftille en fkibs flaade der met at undBette de slott i Naplesß, fom endnu hulde paa kongens haand. PERON beftillede dett fom kongen haffde beffallid, oc fette till admiral offuer lamme flaade herren aff ARBAN.¹⁵

Kongen gjør
en føige
fkibsflaade.

Franckerigis
flaade aff-
driffuis aff
ftorm.

Frantzoßer
forløbe
kongens fkib.

Denne flaade løb hen till den ftad Perusia, oc kom paa en kien- ding nær fienden: men en ftorm fom fig reigfte, uolte adt hand icke kunde komme fienden nærmer, faa att hand gjorde føige fruct. Thi bemelte ARBAN løb tilbage igien thil Liburnum, huor meften parten aff hans folck flyde i land fra hannom, oc forløbe fkibene.²⁰

Fiendens
flaade.

Plumbins
hauffn.

Fiendens flaade kom i en hauffn hart hoß Plumbin, huor hun ftedze laa uell gandtze to maaneder, der fore kunde vort folck lettelligen haffue undBett flottene, om de haffde uillid. Thi lamme hauffn haffuer den maade, adt mand icke || kand komme der ud^{359v} uden met ene honde veyr, huilckid fielden bleß om vinterdagen.²⁵ Denne ARBAN vor en duelig mand, oc vel forfaren i krigshandell thill fiøß.

Samme tiid fom kongen uor kommen fra Aft till Thurin, hand- ledis allehonde imellom hannom oc hertogen aff MEYLAN. Hertogin- den aff SAUOYE, † fom vor aff den flecht MONTFERRATT, oc vor encke,³⁰ oc haffde en ung herre:|, lagde fig oc der udj at dett kunde komme til nogen venlig forhandling. Andre flere gjorde lige faa, faa gjorde oc jeg i blant andre. De ocfaa fom hørde thill dett fenedilke for- bund, oc uore de ypperfte hoffueder, fom laage i leigeren for No- uarre, haffde gierne at jeg fkulde haffue der medt att gjøre, och³⁵ lende mig fordi ene it leidebreff. Men cardinalen huilcken ieg faa offte haffuer omtald, (faa fom i blant hoffolck ere mange auindfiuge)

Til houffue er
megen auind.

fty-

styrede det aff at jeg icke skulde uere der iblandt. Oc vilde at her-
 togindens aff SAUOYE handel skulde gaa for Big, som bleff
 dreffuen uid hendis vert thil Turin, som uor rente-
 mestere aff Sauoye, oc der thill en viiB mand,
 5 oc sin frue enn god tienere.

EFFTER KONGENS OPTOG AFF DETT RIGE
 NAPLES BLEFF HANS FOLCK SOM HAND LOD DER I RIGID
 SAA UDHALEDE PAA FETALIE ADT DE NØDIS TILL AT OP-
 GIFFUE DE GODE BEFESTINGER OC ENDELIGEN OFFUER-
 10 GAFFUE DETT ALTSAMMEN NOGLE FAA SLOTT UNDER-
 TAGINDIS. HERTOGEN AFF ORLEANS BLIFFUER HOR-
 DELIGERE BESTOLLID OC BEGYNDER ATT
 HAFFUE BRØST FOR FETALIE

360 r

CAP. VI ||

15 **D**ENNE HANDEL STOD LENGE I DRAU. DER FOR BLEFF Kongen tager
Suidtzer an.
 den ypperste redtzherre thill Diion henBent i Suitzen legatz-
 uise, ad tage an fem thulind mandt.

Jeg haffuer stackid liden talid om den skibsflaade som bleff till
 Nice bestilledt, som skulle undBette de flott i dett rige NapleB,
 20 huilckid icke kunde lkee, for den orlage som lagd er. Oc der her-
 ren aff MONTPENSIER, oc andre gode mend som vore paa lamme Montpensier
oc andre
herrer for-
lade flottene
i NapleB.
 flott, fornumme dette wraadt, oc laage att denne flaade vor saa
 nær for hender, gaffue de sig ud aff slottene, och lode bliffue igien
 paa dennom saa megid folck, som kunde uere nock dennom adt
 25 forsuare, effter oc laa den fetalies leilighed som paa ferde uor, huilc-
 ken uor gandke ringe. Thj drog MONTPENSIER aff, medt iij-
 tulind mand, oc lod bliffue igien i sin sted till beffallingsmend en vid nauffn
 OGNAS, oc andre tuende erlige mend. Oc met bemelte MONTPEN-
 SIER drog oc saa der udt printzen aff TARENTO, och STAFFEN VEST,
 30 oc andre flere som uore till Tarento.

Der mett mente kong FERDINANDUS, att de haffde brutt oc giortt Frantziske
giller, fette
kongen aff
NapleB.
 emodt den contract som dennom uor giortt emellom, och adt hand
 der for haffde rett till adt affliffue deris giller som de haffde lett
 han-

hannom faa dage tilfforn, som uore herren aff ALAIGRE, en anden kallid LA MARCHE D'ARDAINE, † oc herren aff LA CHAPELLE D'ANIU, en kallid ROQUEBERTIN SATELAN, och en anden kallid GENLY:|.

Her skulle i vide, att kong FERDINANDUS uor ind-||kommen i Nap- 360 v
lesß, formiddelt himmelige forstand, oc vort folckis forbømmelße, 5
som uell vilte all beskedt, oc huorledis alting tilgick, oc kunde dog
icke komme dett thillfforn. Mere motte ieg vell lige her aff, men
ieg ved der icke mere aff, end huad ieg haffuer hørtt lige, aff de
som vore de fornembste der i blant. Saa giør ieg icke gierne monge
ordt, aff den ting jeg icke sellff lêt haffuer. 10

Hertogen aff
Meyland giør
ord aff at
kongen er
slagen.

Italianer
holde met
den som vin-
der.

Kongens
folck i Nap-
lesß giør
dagtingning
medt fien-
den.

Der kong FERDINANDUS nu vor till Naplesß, fick hand tidender att
kongen uor bleffuen i slactingen hoß Furnoue. Wort folck som uor
paa slottid komme oc i den samme mening. Oc dett volte hertogens
aff MEYLAND breff och dicht, som hand der om lod udgaa. De COLUM-
NESER trode dett och, oc strax bleffue de kongen affaldige (som de 15
Italianer oc ellers haffue god uillge till, adt holle medt den sterckiste),
ehuor uell de uore antagne hoß kongen. Formiddelt bemelthe løi-
gen, oc fordi uort folck saag adt de uore itt stortt thall folck paa
slottid, oc haffde føige fetalie, och haffde mist alle deris heste och
anditt gott, som de haffde hafft i byen: gjorde de dagtingning den 20
6: dag octobris 1495, oc da haffde de uerid belagde i iii^j maanid.
Vdj denne contract loffuede de, at hueß de inden en forlagd dag
icke bleffue undBette, da ville de drage deris veig hen i Prouintz,
oc ingen videre krig føre rigid paa, enten thill land eller vand. Oc
der paa sette de hannom her offuen bemelte gißler. Nu gjorde de 25
der tuert imod, som kong FERDINANDUS lod lig thøcke, i dett de
droge aff uden orloff. Vort folck mente ney at de der mett icke
haffde handlidt vtilbørligen. Men i huor om alting vor, da uore
gißlerne i stor fare, oc end icke uden orlage. Oc tror jeg, att vort
folck gjorde vißeligen, att de droge aff, i huad contract paa-||ferde 361 r
vor. Dog haffde de bædre giortt, om de haffde opgiffuid slottene
samme dag som contrachten skede. Fordj de som bleffue igien paa
slottid, hulle sig dog icke lenger end xx dage der effter. Oc det
uolte brøst som de haffde for fetalie, oc ingen fortrøstning der de
haffde att bliffue undBette. † Oc met dette slott miste kongen det 35
gantzke rige Naplesß:|.

Midler tiid at kongen vor till Thurin, drog hand iblandt medt till
Quiers

Quiers, lig att forløste, oc alt foruente hand tidender om de Ty-
lke, som hand haffde lendt bud effter, gjorde oc Bitt beste, att hand
kunde formaa hertogen aff MEYLAN till nogen forhandling, oc icke
megid paßede paa, huorledis dett kunde gaa hertogen aff ORLEANS,
5 som begynte att lide thuang for fetalie, oc skreff dag for dag om
undßetting. Thi fienden haffde nu hordeligere belagd hannom end
tillfforn, oc vor leigren bleffuen forbedritt met thusind tylke heste aff
dett greffuedømme Pffirt, huilcke her FREDERICK CAPELAR [], som
uor en duelig krigßmand, oc vell forløct, baade i Jtalien oc i Francke-
10 rige. Der vore oc vell xi tußind Tylke aff keyßerens land, † som her
JØRGEN ABECKFIN førde, en veldig krigßmand som haffde tilfforn ind-
tagid S: Homer, paa den romske kongis veigne, oc vor en Østeriger :|. Kongen
drager sin
løst effter.

Der fiendens haab lig laaledis formerede, oc jngen forligellße vor
att finde, som kongen vor lidelig: bleff hannom raad, at hand skulde
15 drage thill Verfel, om hand kunde finde nogle veige, till at frellße
361 v hertogen aff ORLEANS || oc hans folck, † som ilde haffde (som sagdt
er) forßiunid lig medt fetalie, den tiid de først indroge i byen :|. Dett
haffde verid hertogen godt, at hand haffde giortt dett ieg rodde
hannom, som vor at hand skulde sellff drage thill kongen oc uduiße
20 aff byen dett folck som uor vnyttig till krig. Thi laa adborid haffde
huercken follckid lid laa stor hungers nødt, oc hand met sin nær-
uerellße hoß kongen haffde selff dreffuid en part aff dett hand be-
gierede, eller oc thagid uid en lidelig frid, om der icke haffde ueridt
andre raad att paafinde. Men erckebißpen aff Ruan, som aff begyn-
25 delßen haffde verid hoß hertogen, till Nouarre, och vor paa hans
veigne kommen legatuiß til kongen, oc altiid vor mett paa raadt:
lod hannom altiid Bige, at hand icke skulle drage der udt, fortrøstin-
dis hannom, at hand skulde bliffue undßett, och, at cardinalen aff
S: Malo, Bom uor pott oc pande, laa sagd haffde. Dette (maa jeg
30 bekiende) gjorde hand i en god mening, men ieg uilste uell at icke
laa skee skulde. Fordj der vor ey en i blantt oß som vilde uere medt
at fla nu igien, uden kongen vore selffuer medt, oc hannom stod in-
gen huu der adt. Synderligen fordi dett vor icke uden denne ene
by paa att giøre, huilcken hertogen aff ORLEANS uilde beholle, oc
35 hertogen aff MEYLAND uilde haffue igien. Fordj dett ligger x mile
fra Meyland, oc kunde ey anditt vere, end huem dett ene haffde,
skulde oc haffue dett andett. Thi udj dett hertogdømme Meylan ere

Hertogen aff
Orleans haff-
uer brøst for
fetalie.

Her Frede-
rick Cappe-
lar.

Jørgen
Abeckfin.

Raad at
fetalien kand
fla frem i en
beleigring.

Prester for-
uilde verden.

x stæder i
dett hertog-
dømme Mey-
lan.

x

x veldige stæder, hart hoß hin anden, paa en føige plan. Oc hertogen aff MEYLAND lod sig høre, att der som mand vilde lade hannom || Nouarre, oc icke begiere Genua fra hannom, vilde hand 362 r
giøre huelß kongenn lefft vore.

Kongen vil
spise Nouarre,
oc dett
kommer i
fiendens hender.

Der bleff ofte sendt mell till Nouarre: men der aff bleff bortte 5
paa veigen mere end halff parten, † en tiid bleffue plustrede uid lx
kyrißer, som en ung herremand aff kongens hoffbinder førde, uid
nauffn CASTILLON, somme aff dennom bleffue fongne, somme kom-
me jnd, somme undkomme med stor nødt.

Hunger oc
døde til
Nouarre.

Jngen kand thro, huor hordelig dett stod mett dette folck till 10
Nouarre, di huer dag døde der nogle aff hunger, uor oc laa megen
siugdom paa ferde att de thuende parter aff folckid vor siugt. Vi
finge ynckelig breffue fra dennom, skreffne medt sipher oc andre
carachter, oc altid gjorde mand dennom fortrøstning, oc vor dog
idell bedrog. 15

Skrift medt
sipher oc
character.

De som regierede kongens bestilling, forhalede oc fortrøstede
hertogen paa en flacting. Men de achtete icke, at der vor ingen
som samtøcte dett mett dennom. Thi alle de store hoffueder, som
printzen aff ORANIEN (som nyligen vor ankommen, oc kongen gaff
stor loffue i krigs handell) oc de andre krigsraad, søgte effter en god 20
oc erlig ende paa krigen, formiddelt itt fordrag. Fordj vinteren
uor i henderne, item fordj der vor ingen penninge for hender, oc
den frantziske hob vor saare suag, oc monge siuge aff dennom,
oc monge forløbe uden orloff, oc somme gaff kongen orloff. Dog
kunde de som uise oc forstandige uore paa krigshandell, icke tage 25
dette folck aff || den mening, adt de io sende bud till hertogen aff 362 v
ORLEANS, att hand skulle bliffue stille, oc icke drage aff byen. Disse
Bette sig self i stor fare, oc forlode sig till dett store tall Tylke, som
de uore formodendis, oc retzherren aff Digeon haffde giortt fortrøst-
ing om. Der vor oc vell den i blantt, som haffde giffuid hannom 30

bud, at hand skulle tage mett sig de fleste hand kunde be-
komme. Saaledis vor dette belskaff saare wens medt
hin anden indbyrdis, oc skreff io huer oc sagde
huad hand uilde.

HER-

HERTOGEN AFF ORLEANS ER BESTOLLED
TILL NOUARRE OC I ALLERSTØRSTE NØD FOR FETALIE
FORUENTENDIS KONG CARL SKULLE KOMME HANNOM
TILL UNDSETTING SOM VOR SAARE SZÊEN ATT KOMME
5 FOR SITT RAADTZ LONGSOMHEDTZ OC ADSKYLLIGE
ANSLAGS OC BERAADS SKYLD OC FORMIDDELST
MARGREFFUINDENS AFF MONTFERRAT DØD
CAP. VII

10 **D**E SZOM ICKE BEGIEREDE FORLIGELSZE MAAL, ELLER
at mand skulde holde forsamling at tale oc raadis vid her om,
deris mening vor att dett stod kongen ilde an, att hand skulde be-
gynde at tale, eller lade tale om forligelßmaall. Oc der for skulle
mand lade fienden tale først. Hand Bagde oc sellff lige dett samme,
att hand icke uilde vere den første, oc dißimellom løb tiden, oc de-
15 ris trong som laage till Nouarre bleff io lengst oc større. Oc lydde
363 r nu deris || breff om inted andett, end huor monge som huer dag
døde der inde aff hunger, † oc att de icke lenger kunde holle lig end
x dage i dett lengste, liden i otte, oc ombier saag ieg dett breff som
lyde paa tre dage.

20 Dißimellom forløbe sig de terminer, som mand haffde sett den-
nom, oc fortrøstid dennom till. Snartt lagd, haffde mand i long tiid
icke seett saadan trong som der vor paa ferde. Och i hundrede aar,
før end vi bleffue fødte, led icke folck saa stor hunger, som de der
giorde:|.

Stor nød till
Nouarre.

25 Den stund att alting saa stod, døde margreffinden aff MONTFER-
RAT. Der aff yppedis nogen wenighed. J saa maade, at margreff-
uen aff SÁLUCES vilde haffue regimentid i Montferrat paa den ene
Bide, och paa den anden, her CONSTANTIN bemelte enckis farbroder,
en grek herre † som hun oc vor aff Græcia oc kongens aff SONIA
30 daatter:| och baade fordreffne oc forderffuede aff Tyrcken. Denne
CONSTANTIN haffde lagd sig sterck jnd paa Cafals slott, oc haffde i
Bitt vold tuende margreffindens Bønner, † som døde i Bitt xxix aar oc
vor Franckerige saare anhengig:|. Den eldste aff dißse vnge herrer
vor icke uden ix aar gammell.

Margreffin-
den aff
Montferrat
dør.
Wenighed
om Montfer-
rat att
regiere.

35 † Der vore och andre som stode effter bemelte regimente, saa att
de

de mett deris anheng paa baade Bider finge kongen der med megid att tage vare:|. Kongen forskickede mig der hen, at forlige denne tuedrectighed, oc gaff mig saa beffaling, at jeg skulde alting saa be-
 skicke oc beramme at dett kunde skee de vnge herrer till thryghed, oc den største part i landtill till thacke. Thi hand || befræctede att 363v
 denne wenighed motte volde, at enthen de ene aff disse parthi eller de andre skulle fla sig thill hertogen aff MEYLAND, huilckid hannom vor wbeleyelig, fordi at dette landtz herre lod Franckerige laare vell til honde.

Comineus
 ber fare for
 sin herre.

Dett gjorde mig ont at jeg skulle drage bortt, oc icke thilfforn 10
 komme paa gonge igien, at mand skulle thage sig fore denne frid at giøre, anseindis all den wlempe som jeg haffuer omtalid, oc at vinteren vor i henderne. Jeg fræctede laare, at vore prelater skulde vere orlage till, at føre uor konning i en flacting igien, som vor laare suag paa folck, uden saa vore at hand bleffue bestyrckidt med 15
 monge fremmede och Suidtzer. Oc der som de samme Suidtzer komme, megid stercke, vor dett atter farligt for kongen att forlade sig thill dennom. Saa vore och fienderne laare stercke, oc laage paa en sted uel fast aff nature, oc vel beffestid met hender.

Stor fare at
 giffue sig udj,
 for en ringe
 tings skyld,
 er dorligt.

Dette betenckendis, æuentyrede jeg mig at lige thill kongen, at 20
 mig liuntis, at hand bor sig adt, som den der uilde sette sig oc sin kongelige ståt i stor æuentyr, for en ringe tings skyld. Hand skulde dragis till minde, huad fare hand vor udj til Furnoue. Dog uor hand da nød thill at fla, men her uor ingen nødtz lag paa ferde. Jeg lagde oc, at hand icke skulle lade, at thage uid it erligt fordrag, for 25
 den skyld, (som mand lagde) at hand icke skulle vere den første som det skulde begynde. Oc der som det vore hans vilge, da vilde jeg saaledis handle oc tale i lagen, at begge partter skulle bestaa medt ære. || 364 r

Offte ere best
 betrode de
 som mindste
 gott vide.

Hand suarede at ieg her om skulde tale med cardinalen, som ieg 30
 oc gjorde. Men hand gaff underlige svar, och stod hw adt en flacting, oc som hans ord stod, vor hand vis paa att vi skulde vinde. Oc lagde att hertogen aff ORLEANS haffde loffuid hannom thill sin løn x tusind ducater aarlig indkomst, der som hand finge det hertogdømme Meylann. 35

Om anden dagen som ieg uor paa veige at tage min affsked aff kongen, † oc droge thill Calsal, som laag i 3 dag reiße der fra:|, møtte ieg

ieg herren aff TRIMULLE, hannom fortalde ieg denne handell, fordj hand uor en aff dennom som uore mest anede hoß kongen, oc tilspurde hannom, om ieg end nu skulde thale kongen till her om. Hand lagde ja, oc rodde mig dett fuldkommeligen. †Thi huer mand
⁵ throdde adt, att drage hiem thill Bitt. Kongen vor i en haffue:, oc da begynte ieg talen paa ny igien, cardinalen offueruærindis, hand lagde, at hannom som uor geistlig mand, uilde bære laadant at komme paa fode. Jeg suarede, at der som hand icke vilde, da uilde jeg dett begynde. Dette at Bige torde ieg mig til fordrifte, di mig siuntis
¹⁰ vell att kongen jcke skulle tage dett til mistøcke, ey heller de som ypperste uore i hans raad.

Der met gaff ieg mig thill veigs, oc lagde thil printzen aff ORANIEN som haffde øffuerste beffaling offuer hoben, at der som ieg nogid begynte oc giorde i lagen, vilde ieg skriffue hannom al be-
¹⁵ skeed thil der om, oc drog saa min veig hen thil Calsal. Der bleff
^{364 v} ieg uel undffangen aff alle dennom som hørde thil dette huuß || och flect aff MONTFERRAT. Jeg beffandt at den største partt aff dennom uore vel lindede imod her CONSTANTIN, oc haffde slagid lig thill hannom. Och alle siuntis adt dett skulde vere dett beste, for de
²⁰ vnge herrers tryghed, at hand finge deris veriemaall, och deris land faare att raade. Thi hand kunde icke med nogen rett komme till regimentid, oc bliffue margreffindens effterkommere, oc faa landitt under Big. Men margreffuen aff SALUCES kiende lig rett der till. Jeg lod monge dage forsamle baade de ædle, kirckens perßoner, oc
²⁵ de aff stæderne, oc effter deris, eller io den største partis begiering forkyndede ieg, kongens vilge att vere, adt her CONSTANTIN skulle beholde regimentid. De kunde oc icke Bige kongens vilge imod, anßeindis at hand vor saa sterck i landitt, oc dett gode venßkab som landit altiit haffde hafft med de konger aff Franckerige.

Den tien icke vel at vere unge herrers formyndere, som selff haffuer nogen rett thill landitt.

³⁰ Der jeg haffde verid der vid iij dage, kom did en margreffuens aff MANTUA kiøgmeltre, som vor de Fenediers øffuerst. Denne margreffue, som en frende, lende hannom did (som førster haffue for sid) at sørge oc bære sortt, for bemelte margreffindens død. Hand och jeg finge tale sammenn, om disse tuende herrer at forlige uden
³⁵ flacting. Thi dett skickede sig selff megid der till.

Kongen laag till marcken i sin leiger hoß Verfel. †Eller at jeg si-
ger rett, drog hand icke uden offuer floden, oc der leigrede hand

Kongen till Verfel.

lig

fig. Wi uaar faare ilde stafferede, met telt och paulun. Thi vi haffde faa tagid mett oß, oc dennom || haffde vii mist. Jorden begynte 365 r
nu adt blødne (di dett vor allerede vinter), oc iordfmonen vor sam-
mesteds lidlendt. Hand laa der icke uden en natt:|, oc om anden
dagen drog hand ind i byen: men herrerne bleff i leigeren, som vore 5
printzen aff ORANIEN, greffuen aff FOIX, marschallken aff GYE,
Greffuen aff Vendosme dør. greffuen aff VENDOSZME, och andre flere. † Denne aff VENDOSME
bleff siug aff itt flud, huor aff hand och døde, och dett vor stor ska-
de. Thi hand vor en deylik perßon, vng, oc astadig, och vor did kom-
men postuiße, fordi der gick ord aff at der skulle skee en flacting, 10
och hand icke haffde veritt medt paa togid i Jtalien medt kongen:|.

Voris største fortrøsting uore de Tylke som haffde giortt dette
tog medt kongen. Thi de Frantzøer bleffue icke gierne i leigeren,
der de vore faa nær byen. Monge aff dennom vore dødbiuge, och
monge aff dennom vore hendragne aff leigeren † somme mett forloff, 15
somme uden loff:|.

J mellom uor leyr och Nouarre vore x velske mile, faa gode som
sex frantzolke mile. Dett er itt bløtt och seigt land, som i Flandren.
Om vinteren er der faare megid dynd, oc om sommeren faare me-
gen støff. Der imellom laa itt liditt flott kallid Burg, en miel fra oß, 20
Burg. Camarian. dett haffde vi inde. Jt anditt haffde fienden jnde, kallid Camarian,
oc faa liggendis en miel fra deris leigr. Oc vandene vore allerede
vel voxte, at mand ilde kunde drage fra den ene leiger thill den
anden.

Commineus oc margreffuens aff Mantua ksigmere handle om frid. Margreffuens aff MANTUA ksigmere (som || jeg haffuer begynt 365 v
at tale om) och ieg bleffue uid vor tale, jeg underuiste hannom for
hueß lager hans herre icke skulde ville at dett skulde komme til en
flacting. Hand haffde seett (lagde jeg) huad fare hand vor udj, i
den anden tilfforn, oc gaff hannom att betencke, at hand sette sig
fare for dett folck, som aldrig skulde uederkiende huad tieniste hand 30
giorde dennom. Di raadde jeg hannom att hand skulde vidtage for-
ligelße, der til vilde ieg hielpe hannom paa vor lide.

Hand suarede mig, at hans herre vel vilde, at faa ske skulde:
men att dett vilde bære sig, som de tilfforn haffde buditt mig till,
at vi skulde begynde thalen, anseindis at deris forbund, huor udj 35
vore paffuen, keyßeren, kongen aff Spanien, oc hertogen aff MEY-
LAN, vore mere end kongen allene.

Jeg

Jeg lagde at dett vor icke talefførtt at fremlette denne ceremonia, at kongen skulde begynde, effterdj hand vor der i egen perßon, oc de andre icke haffde der uden deris stathollere, oc der som hand vilde, da vilde hand oc ieg begynde, som meglere at handle i Bagen, 5 medt saa skell at jeg vore viß paa, at hans herre vilde fare frem der medt oc holle hvelß vi gjorde. Da beslutede vi, at om anden dagen skulde jeg sende en trometere i deris leiger, oc skriffue till de tuende fenediske commissarier, aff huilcke den ene hed her LUCAS PISAN, oc den anden her MARKINOT TRAUISAN, huilcke ere 10 til forordinerede att giffue deris høffuidsmend raad, 366 r oc forliuffne hvelß i leigren giøris behoff. ||

MONGE LEGATER OC SENDEBUD SENDIS
FREM OC TILBAGE BAADE PAA KONGENS OC FIENDENS
SIDE FORMODINDIS AT HANDLE OM FORLIGELSE PAA
15 DETT AT HERTOGEN AFF ORLEANS SOM VOR BESTOL-
LID TILL NOUARRE KUNDE BLIFFUE FORLØST
CAP. VIII

EFTER SOM VI HAFFDE BESLUTTEDT, SCHREFF JEG dennom till, i den samme mening som ieg haffde taldt met for- 20 skreffne kiøgmestere. Och haffde jeg orlage oc gott paaskud, at skicke mig som en meglere i lagen, thi saadan vor voris affskedt, den tid jeg drog fra Fenedig. Det vor oc kongen behageligt, saa siuntis mig och, at det vor vel fornøden. Thi mand finder altid folck nock, som lade sig bruge til at giøre en sag wrede: men saa findis 25 som haffue haand oc vilge thill at forlige saadan stor wenighed, eller som ville lide saa monge ord, som pleige at falde huor som handlis om saadane ærinder. †Fordi i saadane store herskarer findis monge adskillige meninger:|.

Monge er som hielpe thill wenighed, saa till fridfomhelighed.

Disse commissarier uore glade vid disse tidender, oc skreffue 30 mig thill, at de snarligen vilde skriffue mig suar igien. Dissimellom sende de bud till Fenedig der om, till post. De finge snart suar igien, oc da kom i kongens leiger en greffue som vor aff dett landskaff Ferraria, †thi hertogen aff FERARIA haffde folck i fiendens leiger, oc 366 v hans eldste søn vor i || hertogens aff MEYLAN befolling, oc denne som

lom nu kom i kongens leiger vor en aff samme unge herris thienere. Och samme hertog aff FERARIA haffde en anden søn høß kongen:|.

Albertin en
greffue saa
kallidt.

Denne greffue hed ALBERTIN, oc kom att beløge herren aff TREVUL, under det skin at hans søn vor høß hannom i thieniste. Hand gaff lig thil printzen aff ORANIEN, effter lom vor besluttet imellom 5 mig och bemelte kiøgmestere. Och sagde hand, sig at haffue beffaling aff margreffuen aff MANTUA, och de fenediske commilsarier, och andre høffuidsmend i deris leiger, at begiere leide thill margreffuen och andre, medt L: heste, att komme och handle medt de lom kongen beleffuede der thill att forordinere. † Och sagde, de jtaliansker 10 herrer vell viste, att dett vor billigt, adt de skulde giøre dett første tilbud til frid handell oc komme thill kongen eller hans gode mend, de vilde oc (sagde hand) gierne giøre kongen den ære:|.

Det fenedi-
ske forbund
begierer lei-
de at komme
oc handle om
fridt.

Siden begierede hand at thale met kongen i enrom, lom hand oc giorde. Oc da rodde hand kongen himmeligen, at hand ingen frid 15 skulde giøre, ligindis at deris herr vor i saare stor frøct, och att dett icke lenge skulde vare, før end hand skulde bryde op och forle sig. Och siuntis at hand medt saadanne ord vilde spilte dette forligellmaal, och icke hielpe till adt dette skulde gaa for sig. Dog vor hannom offuerliust inted andit beffalidt at røcte, end det lom i hørt 20 haffue. Den tiid hand haffde disse ord til kongen vor offueruærindis herren || aff TREVUL, hertogens aff MEYLAN store wuen, lom och 367 r gierne haffde spildt forligelßen. Och offuer alle stod bemelte greffue ALBERTINS herre, hertogen aff FERRARIA, hu att feide, aff stortt wuen- skaff, lom hand haffde met de Fenediger, fordj de haffde inde mon- 25 ge aff hans byer och land, lom Polesan, och monge andre, † och vor hand nu kommen i hertogens aff MEYLAN leiger, lom haffde hans daater till førstinde:|.

Albertin
taler medt to
tunger aff en
mundt.

Huem de ere
lom icke be-
giere frid.

Kongen hol-
der raad om
leide at ud-
giffue.

Det første kongen haffde hørt denne greffuis ord, sende hand bud effter mig, och haalt raad, om hand skulde udgiffue denne leide 30 eller ey. De lom vilde bryde denne frid och spilde hannom, lom herren aff TREVUL, och andre, lom lode sig tække at de talde hertogen aff ORLEANS till vilde, lode sig mercke att de begierede feide: † men monge aff dennom vore kirckens perloner, och haffde icke laditt lig finde der høß der dett galt:|, de sagde oc saa at de vore vell 35 viße paa, at fienden skulde snarligen bryde op, di hand haffde (sagde de) stor nød aff hunger. Andre gaffue andre lager faare.

Men

Men jeg holt mett dennom som sagde, at vi skulde snarere haffue
 nød aff hunger, end de, som vore hiemme i deris egitt land. Till
 medt vore de der til stercke, att de skulde ville fly, eller kunde bliffue
 aff os nidlagde. Och sagde jeg, at saadane tale komme fra dett
 5 folck, som for deris belynderlige oc egne tretters oc skilactighedtz
 skyld vilde at vi skulde æuentyre os, oc holle en flacting. Dog (snart
 sagdt) bleff besluttet at leiden skulde udgiffuis, som hun och bleff
 367 v henbent, oc der hos sagd, at || anden dagen vid thu flett effter mid-
 dag skulde printzen aff ORANIEN, marskalcken aff GYE, herren aff
 10 PIENNES, oc jeg møde emellom Burg och Camarian, hos it torn, som
 de hulle deris vact, oc der skulde vi talis uid.

Comminæi
raad.

Beneffnis de
som skulde
holde sprock
met fienden.

Did komme vi, medt monge kyrisber i følge, did kom oc bemelte
 margreffue, oc en Fenediger som haffde befaling offuer Stratioterne.
 De haffde høffuiske ord, ligindis, att de paa deris side stode huu
 15 adt frid. Oc bleff besluttid, at, paa dett mand kunde komme och
 dis mageligere tale medt hin anden, skulde om anden dagen nogle
 aff dennom komme till os j vor leiger, och om dagen der effter
 skulde kongen lende aff litt folck till dennom i deris leiger igien,
 huilckid oc skede. Om anden dagen kom till os her FRANCISCOT
 20 BERNARDIN, vicegreffuen, paa hertogens aff MEYLAN vegne, oc en
 margreffuens aff MANTUA secreterer. Oc vi her offuen bemelte
 lode os finde hos dennom, och der till cardinalen aff S: Malo, och
 begynte at handle til frid. De begierede Nouarre, der som hertogen
 aff ORLEANS vor inde bestollid, och vi begierede Genua, ligindis at
 25 dett vor kongens, och at hertogen aff MEYLAN haffde lagd dett un-
 der sig met wrette.

Første mode,
at handle om
frid.

Andit mode.

De gjorde deris undskyldning saaledis, adt de intedt haffde tagid
 sig fore emod kongen, uden sig at forsuare, men adt hertogen aff
 ORLEANS haffde tagid dennom denne by Nouarre fra, oc begynt
 30 feiden, medt kongens krigfolck. Oc sagde ydermere, at de icke
 thode at deris herre skulde ville indgaa dett vi begierede. Men alt
 anditt vilde de gjøre kongen till vilge. De bleffue der i to dage, li-
 368 r den droge de till deris leiger igien. || Did droge oc marskalcken aff
 GYE, herren aff PYENNES och jeg. Och altiit bleffue vi uid at be-
 35 giere bemelte by.

Vi uore uel till fridtz, at Nouarre haffde bleffuid antuorditt key-
 Berens folck i hender, som vore i fiendens leiger, † huor i blant uore
 øff-

Øffuerſter
for de
Thylke.

øffuerſte beffalingsmend JØRGEN AFF PIERRE PLANNE, och her FREDERICK CAPELARE, oc en kallid her JOHAN. Thi vi icke kunde und-
Bette dett, uden met en ſlacting, huilckid vi icke attraade :|. Oc dett
ſagde vi fordi at dett hertogdømme hører dett romſke rige thill. Oc
paa dett mand kunde diß bedre komme der fra mett ære, ſkede 5
monge reigler frem oc tilbage, aff en leiger till en anden, oc bleff
dog inted befluttedt. Oc altid bleff jeg til natteleye i deris leiger.
Thi dett vor ſaa kongens vilge, ſom ingen orſage till fordrag ville
affſla.

Endeligen droge vi did end en gong, oc da vor mett oß den præ- 10
ſident aff GANNAY, at holle ordett paa latine, † oc end en kallid her-
ren aff MORUILLIER, øffuerſte redtzherre til Amiens, at beſkriffue
vore artickler :|. Thi indtil den dag haffde jeg talid ordene, paa den
beſte jtalianſke der jeg kunde. Oc gick vor handel ſaaledis till. Saa
thilige ſom vi vore komne til hertogens loſamente, gick hand oc hans 15
hertoginde ud imod oß, indtill yderſt paa en suale. † Saa ginge vi alle
for hannom ind i hans kammer :|, der funde vi to longe rader ſkamle
eller ſtole, den ene imod den anden, och vel nær hin anden. De ſette
ſig paa den ene lide, och vi paa den anden lide. Førſt ſad paa hans
lide den ſom vor der paa keyßerens veigne, liden || den ſpandſke 368v
legatt, ſaa margreffuen aff MANTUA, och de tuende fenediſke com-
milsarier, och en legatt aff Fenedig, liden hertogen aff MEYLAN, och
hans førſtinde, oc nederſt ſod hertogen aff FERRARIA. Paa deris
lide talde jngen uden hertogen, och paa vor lide ocſaa en. Nu er
dett icke vor art, at tale ſaa ſædeligen ſom de giøre. Thi talde vi 25
iblant medt to eller tre i hob, til ſaa lenge hertogen ſagde, hola,
førſt en, ſaa en.

En godt
ſchich at
handle om
store ſager.

Der vi komme thill at opſkriffue articklene, bleff ſtrax opſkreffuid
uid en wor ſecretari, alt det ſom bleff ſamtøckt, ſaa oc vid en paa
deris lide. Och naar vi ſkildis adt, opleſte de tuende ſecretarier 30
dennom, den ene paa jtalianſke den anden paa frantzolke. Saa
giorde vi oc naar vi ſamledis igien, at forfare om mand nogid haffde
omuendt der udj, ſaa och der medt at korte vor wmage. Och er
dette en god ſkick, thill adt udrette oc ende ſtore ſager.

Denne handel ſtod paa i xiiij dage eller lenger. Men ſtrax den 35
førſte dag, ſom vi begynte att handle, bleff ſamtøckt, att hertogen
aff ORLEANS motte drage ud aff beſtollingen, oc giorde vi ſamme
dag

dag stillestand, huilcken varede siden dag effter anden, indtill freden vor besluttid. Oc paa dett att hertogen aff ORLEANS kunde vere diß trygere, bleff margreffuen till gifßell, hoß greffuen aff FOIX, huilckid hand gierne gjorde. Och skede dette, mere der mett att
 369 r giøre folck thill vilge, end for den || frøct som vor paa ferde. Der denne handell først begynttis komme de oß thill at suerye, att vi mett fult aluore vilde fare frem med freden at handle om, oc icke giøre dett, paa dett vi kunde frelße hertogen aff ORLEANS.

10 HERTOGEN AFF ORLEANS OCH HANS
 FOLCK BLIFFUE VID FORDRAG FRELSTE AFF DEN STORE
 ÆLENDIGHEDT SOM DE VORE UDJ I NOUARRE BESTOL-
 LING. OC DE SUIDTZER KOMME ATT UNDSETTE
 KONGEN OCH HERTOGEN AFF ORLEANS

15

CAP. IX

MARSKALCKEN AFF GYE OC NOGLE AFF HERTOGENS
 aff MEYLAN folck droge hen thill Nouarre, oc lode hertogen
 aff ORLEANS drage der udt, medt føige følge, huilcked hand oc gierne
 gjorde oc medt en godt vilge. De der inde vore, vore saare hartt
 20 plagede aff hunger och siugdom, och marskalcken motte lade i byen
 sin løsterløn, kallid herren aff ROMEFORTT, till gifßell, loffuindis den-
 nom i byen, att de alle skulle komme der ud inden tre dage.

J haffue uel forståaid, huorledis retzherren aff Digeon bleff hen-
 sendt till de Suidtzer, aff alle deris byer och landskaff, att samle
 25 indtill v tusind mand, huilcke icke endnu vore ankomne den tiid
 hertogen aff ORLEANS drog ud aff denne beffesting. Thi der som
 369 v de dett verid haffde, haffde vi (dett || mig siunis) uden all thuill hul-
 lid en flacting. Och end og ui vore visße paa at der skulle komme
 flere aff dennom end vi begierede: kunde vi dog icke lenger bie
 30 dennom effter, dett vor wmogeligt, for den suare hungers skyld som
 der inde vor, huor der døde ij tusind mand somt aff hunger somt aff
 siugdom. Och de andre vore saa maugre, oc saage saa ilde ud, at
 de siuntis ligere døde end leffuendis. Oc tror jeg at aldrig menni-
 lke kunde haffue hafft større hunger, uden dett kand haffue verid
 till

De Suidtzers
 ankomst.

Hunger oc
 døde till
 Nouarre.

till Jerufalem. Men der fom gud haffde giffuid dennom faa megen viiðdom, at de haffde indført i byen dett korn fom vor der omkring i egnen, den tiid de førft indtog hannom: haffde de aldrig kommidt i denne nødt, och deris fiender haffde brutt op, oc dragid aff, dennom felff till ftor fpott oc befømmelffe. 5

Hertogen aff Orleansfolck drager ud aff Nouarre. Tre eller fire dage, effter hertogen aff ORLEANS uor uddragen, bleff famtøckt paa baade lider, at alt krigsfolckid motte drage der udt. Oc bleffue tilfkickedede margreffuen aff MANTUA, oc her GA-
LEAS AFF S: SEUERIN, fom uore øffuerfter den ene paa de Fenedigers den anden paa hertogens aff MEYLAN veigne, adt de fkulle 10
ledfage dennom i deris behold, fom de och giorde.

Hertogen aff Orleansfolckis wfelhedt. Befteftingen bleff dennom aff byen anduorditt i hende. Och de giorde deris eed adt de icke fkulle legge der ind enten Frantzoßer eller Jtalianer, før end alting bleff befluttid. Paa slottid bleffue xxx mand, huilcke hertogen aff MEYLAN lod faa fetalie for deris pen- 15
ninge, huer || dag faa megen fom de behøffuede, och icke mere. 370 r
Huem det icke laag, kand aldrig tro den armod och elendighedt, mand laag paa dennom, fom der udkomme. Der komme uel faa heste udt, fordi de vore neften alle opette. De vore icke offuer fex hundridt mand fom haffde kunditt fla fra Big; dog de vell uore halff 20
fiette thußind fom der uddroge. Monge aff dennom døde paa veigen, och dennom hulpe fienderne felff thill gode huad de kunde. Jeg ved uift, at jeg reddede it halfft hundridt aff dennom †mett en krone, hoß dett lille slott Camariann, fom fienderne indehaffde:|. De laage i en haffue, oc lod ieg giffue dennom faadmad och fuppe, faa 25
at der icke døde uden en aff dennom, men paa veigen bleffue fire aff dennom, fordj der vore x mile fra Nouarre till Verfel, fom de droge till.

Kongen lader uddele penninge iblant dett fiuge folck. Kongen beuifte nogen mifkundhed mod dennom fom komme till Verfel, och beffol at uddele viii hundridt francker almofuife i blant 30
dennom. Gaff dennom oc deris befolling, oc betalde baade leffuendis och døde, oc lige faa de Suitzer, aff huilcke vore vel døde iiij hundridt mand. Men ehvad mand giorde dennom til gode, døde der dog til Verfel vel iij^c aff dennom, fomme at de aade for megid, fomme aff fiugdom, oc monge aff dennom døde paa mødinggerne i byen. 35

Om diffe tide, †der alle mand vor uddragen, undertagne xxx mand fom bleffue paa flottid, aff huilcke der huer dag nogen uddrog:|, kom-

komme de Suitzer som vi uore foruentendis, imod vor leiger, oc
før end disse ankomme uore der uid tu tusind Suitzer j vor leiger
370 v tilfforn som haffde tient kongen paa dettog i Napleß. ||

De andre som nu vore ankomne, oc vor vid x tusind stercke, bleffue
5 hoß Verfel. Kongen bleff raadt, at hand icke skulle lancke disse
tuende hobe, huilcke vore tilfammenn vel xxij tusind mand baade
Suitzer oc Frantzoßer. Jeg tror at aldrig uor laa megid folck aff
deris land forlamlidt. † Och er deris mening, som lig forstaa der paa,
at der bleff søige stridførtt folck i landitt igien:|. Oc monge aff den-
10 nom komme huad heller mand vilde eller ey, laa at mand motte
formene dennom jndgongen i Piemont adt der ingen flere skulle
paßere, eller haffde kommid baade quinder och børnn. Nogen motte
giøre spørsmaal, om denne deris ankomst skede aff stor kierlighed
till oss, for den skyld, at kong LODUIG haffde giortt dennom laa me-
15 gid till gode, oc tilhulpett att de vore komne i laa stor act oc ære
i verden. Sandt er dett at nogle som gamble vore, haffde god uilge
till kong LODUIG XI, och synderlig nogle høffuidtmænd som vore uid
deris LXX aar gammle, som haffde veridt hans høffuidtmænd emod
hertog CARL AFF BURGUNDIEN. Men den belynderligste sag till de-
20 ris komme vor gierighed oc deris store armod. Thi landt at lige,
vor der kommen alt dett strideføre folck, som vor i landitt. Der vor
laa mongen deilig mand, at jeg aldrig laag laa skønt itt selskaff. Och
fiuntis mig wmogeligt dennom at nedlegge, uden mand haffde tuingdt
dennom enten mett hunger, kuld, eller anden saadan tuang.

371 r Nu maa jeg komme till den synderligste artic-||kell i denne han-
dell. Der hertogenn aff ORLEANS haffde nu verid i gott mag viii
eller x dage, haffde hand allehonde folck hoß lig, oc haffde maa
vel lke spurt, at mand haffde hannom for orde, at hand medt de
megle folck hand haffde met sig till Nouarre, icke anderledis haffde
30 leet sig fore, oc derfor vaar kommen i saadan nødt: der for, at hand
kunde oprette igien huis hand haffde forlømmidt, talde hand megid
om en flacting, och en eller tho til hannom, som vor herren aff LIG-
NY, och erckebißpen aff Ruan, som oc laa vilde haffue sin finger i
saaditt medt. Tho eller tre personer aff ringe stått udgiorde nogle
35 Suidtzer, som komme och paa allis deris veigne tilbøde kongen
deris tieniste till en flacting att holde. Oc vilte dog aldrig huor for
de dett giorde. Thi hertogen aff ORLEANS icke haffde i beffestingen

Suitzer kom-
me at stercke
kongens herr.

Aff huad or-
lage de Suit-
zer laa gierne
droge til
kongen.

vden ~~xxx~~ mand paa flottid, huilckid icke vor nockfom orlage till en flacting att holde. Och kongen trode adt ingen venighedt, oc aldrig hannom kom i finde flacting att holle for nogen anden orlage, endt att hand kunde redde hertogens perfon, och hans thienere.

Fienden vor vell sterck, oc vor wmogeligt at offueruælde hannom ⁵ i sin leiger, laa laare vell vor hunn befestid oc indeluct medt graffuer fulde aff uand, oc paa en laare bequem sted, oc haffde ingen uden oß att verie lig fore. Thi dennom aff byen haffde de nu ingen frøct fore, † de vore vel ij tulind och viii hundridt lette heste, xi tulind oc fem hundritt Tyske som haffde gode høffuidtz-||mend, her ^{371 v} JØRGEN AFF PIETRE PLANE, her FREDERICK CAPELARE, och her JOHAN. Oc der till itt stortt tall fodfolck:|, laa att mand motte vel lige, adt de sagde deris vilge, som sagde, att vi der skulde kunde offueruælde dennom, eller att de skulle giffue fluct.

Der vor och en anden stor fare paa ferde, paa kongens lide, adt ¹⁵ der som alle de Suitzer samledis, motte de tage kongen oc alle de formouindis som vore hoß hannom (som vor megid luag imod dennom att regne) oc føre dennom hen i deris land, der laa jeg oc nogen ligen till, som i skulle faa at høre i denne fridtz besluttellße. 20

GIØRIS FRID IMELLOM KONGEN OCH HER- TOGEN AFF ORLEANS PAA DEN ENE OCH FIENDERNE PAA DEN ANDEN SIDE, OC OM DE VILKOR OCH ARTICKLE SOM SAMME FRID TILHØRDE CAP: X 25

DER SAADANE TALE VORE PAA FERDE, IBLANT OSZ, kom dett laa langt at hertogen aff ORLEANS fick trette medt printzen aff ORANIEN, oc end laa viit at hand løigtede hannom. Di droge vi, marſchalcken, herren aff PIENNES, GANNAY, MORUILLIER, høffuidtzmanden aff Chartres oc jeg, til fiendens leiger igienn, oc ³⁰ besluttete en fred, huilcken vi effter de tegen, som vi sage, vel trode oc tenckte at icke skulle bliffue longuorindis. Dog vor dett oß fornøden, at vi den gjorde, for monge lagers ſkyld som i hørt haffue, oc for vinter dags ſkyld, som oß threngde der till, laa oc for-
di

di at oß fattedis penninge, oc paa dett at vi kunde komme der fra
 372 r medt || ære, formiddelt en erlig och beskreffuen fridt, som alle
 veigne kunde forlendis, huilckid och skede. Oc att saa lkee skulde
 haffde kongen besluttet, paa itt raad i en stor forsamling, hertogen
 5 aff ORLEANS offueruærindis.

Naar mand
 icke bedre
 maa, da skall
 mand giøre
 som mand
 kand.

Articklene vore saadanne, att hertogen aff MEYLAN skulde be-
 holde Genua, och der aff giøre kongen tieniste, udruste de tuende
 skib paa sin bekostning, som skulde løbe hen, och undsette Napleß
 slott, som endnu holt sig. Aarid der effter skulde hand i lige maade
 10 udruste try skib, oc paa ny tiene kongen emod samme rige i egen
 person, der som saa skede, at kongen droge der ind igien. Hand
 skulde och giffue kongens folck på igiennom sitt land. Oc der som
 saa skede, at de Fenediger inden to moneder icke uidtoge friden,
 men vilde holde medt dett huuß ARAGON: skulde hand holde medt
 15 kongen emod denum, dog met saa skell, at alt hueß kongen bleff
 vindendis aff deris land dett skulde hertogen aff MEYLAN anamme,
 och sammeledis lade sig bruge i krig emod de Fenediger, baade i
 sin egen person, saa och sine underlotte, om saa skede at de icke
 vilde indgaa freden. Hand skulde affquitte kongen firfindstiuge tu-
 20 find ducater aff de hundrede och xxiiij tusind, som hand haffte lont
 hannom paa dette thog. Och deß til tryghed skulle hand sette
 tuende gißler aff Genua, och bleff uid samme dagtingnin slottid der
 samme steds paa tu aars tiid antuorditt hertogen aff FERARIA i hen-

Fridz
 artickle.

Aragon, dett
 er medt de
 herrer aff
 Napleß.

372 v der, som en middel mand, der huercken skulle vere den || ene eller
 25 den anden anhengig. Och halffparten aff folckid som uor paa sam-
 me slott skulde hertogen aff MEYLAN besolde, och kongen den an-
 den halffue partt. Och der som saa skede, at hertogen aff MEYLAN
 gjorde noged aff Genua, emod kongen, skulle hertogen aff FERARIA
 andtuorde kongen byen. Hand skulde oc sette tuende gißler aff huer
 30 aff de andre stæder, som kongen hannom offuergaff, som hand och
 gjorde. Aff Genua haffde hand och lige saa giortt, der som kongen
 icke haffde veridt saa hastig adt reigße. Men der hertogen aff MEYLAN
 dett saag at kongen saa snartt vilde drage sin veig, fick hand allehonde
 paa adt skiude, saa adt dett icke bleff giortt till nogen endelig ende.

Det er,
 brugte Genua
 stads macht,
 kongen til
 modstandt.

35 De som vore offuer denne handell paa de Fenedigers veigne,
 toge dett i beraad paa to monids tiid, huad heller de vilde tage vid
 denne frid eller ey, videre vilde de icke der adt giøre. Met dette

vilkor bleff freden luoren. Oc saa tilige vi komme thill vor leiger igien suor oc saa kongen samme frid, oc strax om anden dagen bleff hand berod at reigße, † som den der storligen trodde adt, at komme i Franckerige igien, saa gjorde och den gandske hob:|.

Wdj Suitszer
land ere xiiij
ortt, Zurich,
Bern, Lucern,
Vri etc., vide
historiam
Sleidani:
lib. 3.

De Suitszer
giøre anslag
imodt kon-
gen.

Lodwig xi.

Kongen thill
Thurin.

Den nat hulde de Suidtzer som vore i vor leiger monge raad, och 5
io huer medt dennom som hørde thil den ortt, som hand vor ud aff,
oc floge deris trommer och gjorde deris togorden, thi saa pleige de
att giøre naar de holde raad. † Dette ieg liger, sagde LORNAY mig,
som vor itt hoffuidt oc en beffalingsmand i blant dennom, och altid
verid haffuer, oc forstaar vel deris maal, hand || laag den natt i lei- 373 r
geren, och kom att vare kongen adt laadant:|. Somme aff dennom
rodde att gribe kongen och alt hans søllge, dett er alle de rigiste
som vore hoß hannom. Somme samtøckte icke her udj, men at mand
skulle begiere tre maaneders betaling, oc sagde att saa haffde sa-
lige kongelige maiestatt loffuid dennom, att saa ofte som de droge 15
aff deris land medt deris fennicker, skulde dennom saaledis betalis.
Somme vilde att mand icke skulle gribe uden de fornembste, oc
icke røre kongen, och uore allerede i veige dette anslag att udrette,
och haffde allerede megid folck i byen. Men førend de finge be-
flutted, huad de giøre vilde, vor kongen affdragen, oc tog veigen adt 20
Thurin, † som er en stad margreffuen aff MONTFERRATT tilhørindis:|.

De haffde saare stor wrett, thhi dennom icke vor loffuid uden en
monidtz befolling, oc til medt haffde de ingen tieniste giortt. Sna-
rist sagd, forligte mand sig medt dennom, men førennd dett skede,
da grebe de retzherren aff Digeon och LORNAY, som haffde ueridt 25
i Napleß medt kongen, och altid verid deris hoffuid och øffuerster.
Endelig bleff mand saa forligt medt dennom, at de skulle haffue en
halff maanidtz befolling till afftog, och der medt drage hiem. Men
de andre Suitszer bleffue betalede for iij maaneder, huilckid sig vell
beløb i en sum, fem hundridt tusind francker. De toge forloffuere och 30
gißler for denne betaling, oc der medt lode de sig nøye, men dette
wstyr altflammen || kom fra vort egid folck, som støtte dett udj den- 373 v
nom, aff idel wløst som de haffde till denne frid. Oc en aff deris
høffuidtmend kom och varede printzen aff ORANIEN der adt, och
hand sagde kongen dett fremdelis. 35

Saa tilige kongen vor kommen til Thurin, sende hand till hertogen
aff MEYLAN marschalcken, herren aff GANNAY, oc mig, at hand vil-
de

de komme oc tale med hannom. Vi røctede vor ærinde hoß hannom som vi best kunde, oc indførde monge lager huor for hand skulde komme. Oc iblant anditt, att dett vor den rette veig oc maade, til freden at stadffeste. Hand lagde monge lager der tuertt
 5 imod, oc forrebaar nogle ord som herren aff LIGNY haffde lagt laa lyndindis, at mand haffde giort rett der som mand haffde fongit hannom, den tiid hand kom till kongen till Pauie, och nogle andre ord som cardinalenn skulde haffue lagt, huilcken haffde ypperst myndighed hoß kongen. Dett er vell lant at der bleffue lagde monge
 10 daarlige ord, huem dennom lagde ved ieg icke. Men ihuor der om vor, da vor det nu kongens rette aluore, adt hand vilde vere hans ven. Hand vor til Bolie, och haffde vel villed tale medt kongen, dog laa, at der skulde vere en flabum oc itt vand imellom dennom.
 Der kongen fick disse suar, drog hand til Quiers, huor hand
 15 icke bleff uden en natt eller to, laa gaff hand sig til veigs, at drage offuer biergene, oc lende mig tilbage igien till Fenedig.

Kongen lader hertogen aff Meylan kalde till sig.

Kongen till Kiera.

KONGEN SENDER HERREN AFF ARGENTON
 TILBAGE IGIEEN TILL FENEDIG FOR DEN FRIDS ARTICK-
 20 LES SKYLD HUILCKE DE VEDERSAGDE, OC OM
 HERTOGENS AFF MEYLAN SUIGACTIGHEDT
 374 r CAP. XI ||

MIN BEFFALING OC ÆRINDER TIL DE FENEDIGER VOR att forfare om de vilde uidtage denne frid, oc samtøcke disse
 25 trende artickle. Den første, at igiengiffue Monopoly, som de haffde tagid oß fra. Den anden, at igienkalde margreffuen aff MANTUA och andre, som de haffde i rigid Naplesß, i kong FERDINANDI tieniste. Den tredie att de skulde forklare sig, at kong FERDINANDUS icke hørde till dett forbund, som nu nyß vor giortt, udj huilckid allene vor benefnde
 30 pauffuen, keyßeren, kongen aff Spanienn, och hertogen aff MEYLAN.
 Der jeg kom till Fenedig, feignede de mig hederligen, dog icke aldelis som de gjorde første gong, och dett uolte at vi haffde paa den tiid frid mett hin anden. Jeg røctede mit ærinde for hertogen aff Fenedig, hand bad mig vere retteligen velkommen, oc lagde at
 hand

Commineus till Fenedig.

hand Inartt vilde giffue mig luar, naar hand finge beraadt lig medt litt raad.

Gode raadt
skulle bedis
aff gudtt.

De hulle i tre dage store proceßer, och gaffue store almoßer, och hulle prædicken, bedendis gud, at hand vilde giffue dennom naade, til att finde paa gode raadt, oc bleff mig sagt, at de offte 5
saa pleigede att giøre i saadan skening. Oc sant at lige, siunis mig at dett er den helligste stad ieg nogen tiid seett haffuer, angaaindis deris kircke tieniste. De haffue och deris kircker saa vel prydede oc stafterede, at ieg der udinden holler dennom lige uid Rom. Och tror jeg, at der formiddelt er deris herredømme bleffuid saa stortt, 10
huilcked och vert er at voxe oc formeris, heller end formindskis. 374 v

Comminei
begiering paa
kongens
veigne aff-
slagen.

Mit ærinde at udrette, bleff ieg der j xiiij dage førend ieg fick luar, oc da vor dett ney til alt det ieg begierede. Dog lagde de sig ingen krig at haffue medt kongen, men hueß de giortt haffde, dett vor sked deris bundsfforuante, hertogen aff MEYLAN, at undlette, 15
huilcken kongen vilde forderffue. Oc siden lode de hertogen tale medt mig i enrom, huilcken mig tilbødt god handel och fordrag, som vor, att kong FERDINANDUS skulle hylle oc suerye kongen, aff det kongerige Napleß, oc dett medt pauffuens beuilling, oc giffue kongen aarligen L: tulind ducater, oc nu strax en sum rede pen- 20
dinge. † Sagde och videre, at de tenckte ey anditt, end att beholle de stæder som de indehaffde i Apulia, formiddelt laan och pant, som vor Brundisium, Hydruntum, Tranne och andre:|. Kong FERDINANDUS skulde och andtuorde eller oplade kongen nogen stad eller ort landis i Apulia, at hand kunde vere diß visßere, paa hueß for- 25
drag dennom gick i mellom, oc der medt mente de Tharentum som kongen enda inde haffde. Hand haffde oc gierne opladt hannom end en eller to till. Oc bøde de till, at andtuorde oß samme stæder paa den side ud emod Fenedig, fordi dett vor lengst fra oß, oc oß beleyeligt til krig at føre emod Tørcken. Thi kongen haffde megid 30
giortt ord der aff, der hand først kom i Jtalien, at hand der for haffde begynt denne napliske krig, paa det hand kunde vere Tyrcken diß nermer. Huilckid uor en saare slem paahitte, thi || det vor wlandt, 375 r

Commineus
laster sin egen
herris ordt.

oc tanckerne icke kunde dølies for gud. Videre tilbød hertogen aff Fenedig, adt der som kongen noget vilde tage sig fore emod Tyrcken, kunde hand haffue nock i dißse stæder som ieg omtal, oc da skulde all Jtalien skiude till samme krig, oc keyßeren oc saa feide han- 35

hannom paa sin lide. Oc at hand (dett er kongen) oc de vilde raade for all Jtalien, at ingen skulde imodfige hueß de bestillede. Och at paa deris lide uilde de Fenediger tiene kongen medt j hundridt galleyer paa deris bekostning, oc mett v tusind heste till landtz.

De Fenedigers tilbuds.

- 5 Jeg tog min affsked aff hertogen oc herrerne, ligindis adt ieg her aff vilde giøre kongen relation. Siden drog jeg thil hertogen aff MEYLAN, som da vor til Vigesium, ꝛoc da vor der en aff kongens kiøgmestere, legatzuise, kallid RIGAULT AFF ORELIERS. Hertogen kom ud emod mig, oc lod som hand vor i jact (thi de ere saare ær-
10 acthige emod legatter). Hand lod mig legge paa litt flott, medt megen ære:|. Jeg begierede adt tale medt hannom i enrom, huilckid hand samtøckte: dog kunde jeg vell mercke hannom aff at hand icke haffde stor løst der till. Det vor mitt forset at ieg uilde trenge paa hannom, om de skib som hand oß loffuid haffde, wdj den hand-
15 dell som skede til Verfel, som och vore alt rede til at løbe aff.

Comminei affsked thill Fenedig.

- Napleß slott holt sig enda, ꝛoc hertogen aff MEYLAN foër medt skrympteri, oc vilde icke lade aff disse skib:|. Till Genua vore paa
375v kongens veigne PERON AFF || BASCHE kongens kiøgmestere, oc STAFFEN AFF NEUES, huilcke strax de spurde at ieg vor didt kommen skreffue de mig till, oc klagede offuer hertogens aff MEYLAN bedrog, som foër medt skrympteri, oc icke vilde lade dennom komme samme skib: men haffde der tuertt emod sendt fienden tuende skib, till undsetting emod oß. En dag som dette vor paa tale, gaff regenteren till Genua mig saa faar suar paa hertogens
25 veigne, at hand icke vilde tilstæde, at disse skib skulde udrustis medt franfolk krigsfolck, oc att hand icke uilde indfette paa huert mere end xxv mand, medt monge andre saadane undskyllinger aff idel skrympteri, och vor icke uden idell forhaling, alt ventendis att Napleß slott skulde bliffue opgiffuid, oc vel vidindis adt det icke
30 vor fetalied uden paa en maanidtz tid, eller saa vid laug. Ey heller vor den flaade som udrustedis i Prouintz, god for att undfette samme flott, disse tuende skib foruden. Fordi fienden haffde en stor skibsflaade, for samme flott, baade aff deris egne skib, saa oc aff de Fenedigers, oc kongens aff Spanien.

Hertogens aff Meylanwlouactthighedt.

- 35 Jeg vor hoß hertogen i tre dage. Den første holt hand raad. Oc da giorde hand sig vred, at jeg icke lod mig nøige mett dett suar hand haffde giffuid mig, samme skib angaaendis. Oc sagde hand,
at

at udj den handel till Verfel haffde hand uell loffuid at tiene met tuende skib: men icke loffuid at ståde nogen Frantzös ind paa dennom. Huor till jeg suarede, att denne undskylling siuntis mig vel mauff-|| 376 r
 En lignelße
 verd att
 mercke.
 uer och ringe att vere. Oc lagde hannom saadan en lignelße, at det vore en ringe tieniste, der som hand lonte mig en god mule, att 5
 drage offuer biergene medt, och lode hende føre hoß mig, och ieg icke haffde loff att ride hende, och skulde inted anditt gaffn haffue aff hende, end at hun vore til mig kommen.

Effter ad vi lenge haffde hafft ord sammen, tog hand mig offuer en lide paa en suale, der underuiste jeg hannom huad wmage ieg 10
 och andre flere haffde hafft medt det verselke fordrag, oc huad fare hand sette oß udj, i dett att hand nu gick der imod, oc volte att kongen saaledis motte miste sine slott och beffestinger, huor medt hand och aldelis miste dett gandske rige Naplesß, huor aff vilde fødis itt euigt had emellom kongen och hannom. Oc paa det 15
 hand skulde holde ord, tilbød jeg hannom, at hand skulde bliffue øffuerst regentere till Tharente, † oc der utoffuer tilbød ieg hannom dett hertugdømme Bar, huilckid hand haffde i hende:|. Jeg lagde hannom oc, huad fare hand sette sig och gantzke Jtalien udj, i dett at hand vilde samtøcke, att de Fenediger skulle beholde de be- 20
 festinger i Apulia.
 Kand ske
 pantzuiße.

Hand bestod att ieg i alt dette lagde landt, och synderligen dett om de Fenediger: men till endelig besluttning lagde hand, at hand icke kunde giffue sig til nogen tryg oc fast handell medt kongen. ||

376 v

DEN

DEN FEMTE BOG AFF KONG CARLS VIII HISTORIE OM DET TOG I NAPLES. OM HERTOGENS AFF MEYLAN UNDERFUNDIGHED OCH TRERSKHED

5

CAP. I

EFFTER SAADAN TALE TOG IEG AFFSKED AFF HAN-
nom, men hand fulde oc ledslagede mig en mill paa veigen,
oc paa veigen optenckte hand en anden oc bedre swincke
(som den der snart fonger itt anditt maall och mundheld) der hand
10 laag ieg red nogid mutt och ilde til fridz. Oc begynte hand att lige,
at hand vilde beuile mig en vens gierning, paa dett at kongen skul-
de haffue orlage till at tage vell imod mig. Oc lagde att hand strax
om anden dagen vilde sende her GALEAS hen (naar hand neffnde
hannom, da neffnde hand dennom alle) at bestille adt disse tuende
15 skib skulde løbe aff, oc fla sig till vor flaade, oc att hand vilde gjøre
kongen den tieniste oc fly hannom Naples slott behullidt, oc der
medt foruare hannom det gantske rige. Der udj lagde hand sand-
hedt, der som hand laa giortt haffde som hand lagde. Hand loff-
uede ydermere, at naar skibene vore afløffne, vilde hand skriffue
20 mig dett till medt egen haand, paa dett att kongen kunde først
spørge den tidende aff mig, och vide att ieg haffde giortt hannom
saadan tieniste. Loffuede oc at ieg skulde bekomme samme skriff-
uelle til post, før end ieg komme till Leon.

377 r Mett saadan fortrøstning skyldis vi adt, oc ieg gaff || mig til att
25 drage offuer biergene. Huer post jeg hørde komme effter mig,
tenckte jeg adt dett vor den som skulde føre mig samme breff, dog
ieg vel haffde der nogen tuiffel paa, fordi ieg kiende karllen.

Jeg kom thill Chambery, och der fandt ieg hertogen aff SAUOYE,
som tog saare vell emod mig, och beholt mig en dag hoß sig. Siden
30 drog ieg till Leon, oc icke kom enda min post, ieg gjorde min rela-
tion for kongen, som der laa oc bide effter belked aff Jtalien, gjør-
indis sig løstlig, medt dystriden och anden tiid-fordriff. Anditt tog
hand sig icke for hender.

De som lode ilde om den fred som bleff giort till Verfell, bleffue
laa-

Et snart be-
tenckt fund,
hertogens aff
Meylan.

En hoffuitt
befestning
beholden er
itt helt land
behullitt.

Kongen bru-
ger løst och
thidtfordriff.

laare glade uid dett bedrog som hertogen aff MEYLAN oß beuiist haffde, och bleffue dif bedre tagindis hoß kongen. Och rode min aare som seduonligt er i försters gaarde i laadan skening. Jeg vor uel vred och ilde thill fridtz.

Jeg fortalde kongen oc viiste hannom skriffteligen huordane tiill-
 bud de Fenediger gjorde hannom, som i her offuen hørt haffue:
 men hand actede dett aldelis inted, oc cardinalen aff S: Malo enda
 minde, som vor den der nu haffde at giøre och lade. Dog talde ieg
 end en gong der om. Thi mig siuntis adt dett haffde veridt bedre,
 at anamme dette tilbud: end misse altsammen. Jeg saag ingen aff
 dennom som hoß kongen vore vel antagne som vor god for laadan
 anslag att driffue. Thil medt uilde de ingen haffue hoß sig, || som
 dennom der udj raade kunde, eller io saa fielden som de mest kun-
 de. Kongen haffde gierne villed indgaa disse tilbud; men hand frøc-
 tede att fortørne dennom som hand haffde giffuidt myndighedt oc
 beffaling, oc synderlig dennom som pendingene haffde att handtere,
 som cardinalenn och hans brødre och flectinge. Och dette er før-
 sterne itt skønt exempel, adt de skulle tage sig wmage thill, oc selff
 driffue deris ærinder, oc iblant medt tage andre till raadtz effter
 lagernis leyelighed, och holle dennom som lide i raaditt nesten ens
 oc jefngode. Thi naar der er en saa stor och ypperlig iblantt, at
 de andre frøcte for hannom, † som i kong CARLS VIII tiid skede, och
 endnu skeer:, da er den samme som er saa høigt i spillet, kong, be-
 stillingen angaaendis, oc herren fijnder sig ilde tient, som medt
 disse regentere skeed er, huilcke uell haffuer meled deris
 kage, och ilde bestilledt hans lager, och hand selff dis
 mindre haffuer veridt actindis.

Bedre nogidt
 end intett.

Naar wfor-
 standige saa
 macht maa
 ingen raade
 med dennom.

En lerdom
 for førster.

DER

DER KONGEN VOR KOMMEN I FRANCKE-
RIGE IGIEN SLAR HAND DENNOM I GLEMME SOM UORE
PAA NAPLES SLOTT. DE FAA I LANG TIID HUERCKEN
BREFF BUD ELLER UNDSETTING OC ERE I STOR ANGIST
5 OCH TUILRAADIGHED. DELPHINEN DØR HUOR
UID KONGEN OCH DROTNINGEN VORE
SAARE BEDRØFFUEDE

CAP. II

† D ETT SKEDE AAR 1495, AT IEG KOM TIL LION DEN SID-
10 ste dag i september, huor kongen da ochlaa vor kommen medt
sin herr, och da haffde hand verid ude paa dette tog i xxii maa- Kongens tro
378 r neder:|. Vdj Naples hulle end nu paa kongens haand herren aff || mend i
MONTPENZIER kongens stadzhollere. Och medt printzen aff SA- Naples.
LERNE vor herren aff AUBYGNY, udj Calabria, huor hand nesten al-
15 tiid haffde verritt siug: dog haffde hand giord sammets god och
stor tieniste. Och her GRATIAN AFF GUERRES vor i Brixia, her JU-
LIANN till Montt Sanct Angelo, och JØRGEN AFF ESULI till Tharente.
Men alle vore de saa fattige, at ingen dett tro kand, oc saa gantzke
forladne, adt de met nød finge enthen bud eller breff: oc der som
20 de end finge nogle, vor dett inted anditt en dicth oc løffter uden
all bedrifft. Thi kongen (som sagdt er) udrettede inthed uid sig
sellff. Men der som de i tide haffde bleffuid forsiuffnede medt pen-
ninge, haffde de aldrig mist rigid, men nu der de icke finge pen-
ninge i timelig tiid haffde de ødd sex gonge flere pendinge, end de
25 ellers haffde hafft behoff, oc miste enda rigitt tilbædring.
Omlier finge de blotte iiij tusind ducater, huilcke dennom bleffue
lende der dett vor gandske forloritt, oc skulde dett vere en partt
aff deris befolling, paa itt aars tiid. Disse samme pendinge i huor
faa de vore, der som de haffde kommitt en maanid før: haffde den
30 skade oc spott icke vederfarit dennom, ey heller bleffuid laadan
splictacthighed iblant dennom. Oc alt dette skede aff den orlage
at herren sellff inted bestillede, oc att hans tienere som haffde be-
ffaling, vore føige forfarne, oc der til lade oc forlømmelige. Oc tror
ieg at der uor den i blant dennom, som haffde himmelig forstand
35 medt pauffuen. †Oc aff den orlage tror ieg oc, at gud nu medt alle
haff-

Kongens tro
mend i
Naples.

Betemmelig
tiid haffuer
megid paa
sig.

Herren skul-
de sellff haffue
act paa deris
ærinder.

haffde afflat at vere kongen saa naadig, som hand vor paa op-
togitt:|. ||

378 v

Delphinen
døer.

Effter adt kongen haffde legedt til Leon i to maaneder eller saa
vid laug, fick hand tidender att delphinen hans søn uor dødliug, oc
tre dage der effter fick hand thidender att hand vor dødt. Kongen 5
bleff der uid bedrøffuidt, som ey andett vere kunde, dog uarede
hans sorg icke lenge. Men drotningen (som vor en hertoginde aff
Britanien, och hed ANNA) sørgede saa saare der for, som nogen tiid
quinde giøre kunde, oc denne sorg varede hende vell lenge. Och
tror ieg at foruden den sorg, som en moder naturlig kunde haffue 10
aff sitt barns dødt: lagde hendis sind hende, at kongen hendis hof-
bonde skulde uederffaris noged stor wløcke. Hand foruant sin sorg
uell snartt, som lagdt er, oc paa dett hand kunde trøste hende, lod
hand ske dantz for hende, oc lod indkomme nogle unge herrer som
dantze skulde, oc der i blant vor herren aff ORLEANS, som vor en 15
herre uid xxxiiij aar gammell. Hun fick en tancke at denne hertog
gleddis uid denne dødt, fordi hand uor den nærmste til kronen,
effter kongen: och der aff bleff hun saa fortørnidt, adt hertogen oc
hun i long tiid inted talde medt hin anden.

Kongen red-
dis for sitt
egidt barn
try aar gam-
mell.

Dette barn vor uid try aar gammell der dett døde, vor itt deiligt 20
barn oc driftligt i tale, oc vor icke red for de ting som andre børn
pleige att rædis fore. Oc liger ieg ether, att kongen for disse sagers
skyld letteligen foruant sin sorg, befrøctendis sig, att dett første dette
barn haffde bleffuitt voxidt, medt lodanne vilkor som dett haffde,
skulde dett haffue forkortitt hannom sin mact oc anseilse. Thi kon- 25
gen uor alle sine dage en liden mand aff person, och icke aff høig
forstand: dog vor hand saa god oc from, att itt bedre creatur att
finde vor wmogeligt. ||

379 r

Kongens
store
elendighedtt.

Her kunde i achte, huor stor de store oc mechtige kongers elen-
dighed er, att de sig befrøcte oc for deris egne børn. †Hans fader 30
kong LODVIG XI stod oc i saadan frøct, menn hand skaffede vißelig
raad i sagen, oc til met lod hand sin søn konning effter sig, der hand
gick aff verden, oc da vor handt xiiij aar gammel:|. Denne samme
kong LODVIG haffde ligesaa giort sin fader kong CARL VII en for-
skreckelle, thi hand vor i harnisk, oc haffde bestørckit sig emod 35
hannom, met nogle første oc herrer her i rigit, †oc det vor lodant
itt wstyr, som offte kand yppis til hoffue, for de store embeders oc
be-

befalnings skyld, oc fordi den ene vil io vere mere i spillit end den anden, huilckit nogle vid den vnge herre tenckte adt bekomme, der som hand haffde bleffit den sterckste, som hand mig selff offte fortolde. Oc der dette skede vor denne vnge herre vid xiiij aar
 5 gammel. Men dette anslag tog en Inar ende:|. Men effter hand bleff til mandtz haffde hand stor wenighed, met bemelte kong CARL sin herrefader, oc drog der for hen i Delphinat, som vor hans egit land, oc der fra i Flandren, oc lod kongen sin fader landit. Her om haffuer verit talit først i denne bog, der ieg talde om kong LOD-
 379 v VIGS XI regimentte. ||

Jntit menniske er friit fra gienvordighed, oc alle æde de deris brødt i arbeid oc met sorg. Gud loffuede saa menniskit i begyndelsen, oc haffuer redeligen hullid det iblant alle folck. Men der er forskel paa ve oc arbeidt, oc det som hoffuedit vidkommer er det
 15 største, oc legomits arbeidt oc møde er det mindste. Vile folcks gienvordighed er it slag for sig, men den daarlige haffuer mere sorg oc gienvordighed end den vile (dog monge mene, at det skal vere der tuert emodt) fordi hand haffuer intit at oppeholle oc trøste sig medt. Oc der som de store oc mechtige første oc herrer intit andit
 20 haffde i verden end idel velløst: da motte dett arme folck (som arbeider for sin oc sine børns føde, oc giffue deris herrer skatt oc hielp) leffue i stor mistrøstighed, naar de intit andit skulle haffue end møde oc elendighed. Men det gaar megit anderledis til. Thi der som ieg vilde tage mig fore att opschriffue den ynck som ieg
 25 haffuer seet paa de mechtige, baade mands oc quindis personer, i disse xxx aar allene, vilde der bliffue en stor bog vdaff. †Jeg mener icke lodane herrer oc første, som de ere der nefnis i BOCACII bog, men ieg thaler om dennom, som mand haffuer seet i all rigdom, lundhed, oc fremgong:|. Saa att de som icke vor saa megit i deris
 30 omgengelle som ieg, achtede dennom att vere saare løckfælige. Jeg haffuer oc saa offte seet, at deris sorg oc omhu haffuer hafft saa føige grundt, at neppelig || folck det trode, end oc saa de som dagligen omgingis medt dennom. Oc mest haffuer den verit grundit paa militancke oc klafferii, huilckit er en himmelige siuge, som regnerer i store
 35 første huß, aff huilcken megid ondt hender baade deris egne personer, saa oc deris tienere oc vnderlotte. Hun korter oc saa saare paa deris alder, at mand neppeligen haffuer seet nogen konge i Franc-

Jntit menniske er vden gienvordighed.

Forskel paa folckis sorg oc arbeidt.

Fattigis trøst er att herrerne oc saa hafue deris tuong.

Klafferii er en ond hoffsiuge.

Onde som kommer aff klafferii.

Franckrige siden CAROLUS MAGNUS, som haffuer leffuit offuer lx aar.

Kong Lodvig
liug aff
miltancke.

Der kong LODVIG kom hen emod denne aller, och vor liug aff denne lott, holt hand faare adt hand vor allerede dødt. Hans fader kong CARL VII, som haffde giortt saa monge store gierning i Franck-⁵ rige, der hand vor liug, kom hand i fantasie, at mand vilde forgiffue hannom. Derfor vilde hand aldrig faa lig mad.

Kong Carl vi
affindis aff
klafferii.

Kong CARL VI haffde andre miltancker, att hand bleff affindig aff idel klafferii. Thi bør det at regnis førsterne til en stor forleelle, adt de icke aduare dennom eller lade dennom aduare, som nogit¹⁰

Huorledis
herrer skulle
skikke sig
imod klaf-
ferii.

føris oc ligis paa, naar det som føris oc ligis er førsterne angaaendis, det der end icke vor stor mact paa liggendis. Thi saa adtborid, skulle de icke saa ofte komme dennom fore, oc en aff dennom, enten den som klaffede eller den som forklaffedis, motte bliffue offueruunden, oc i saa maade bliffue intit klaffit eller ført, wden¹⁵ huad lant vore. Men der findis mongen første, som er lodan itt bêst, att hand loffuer oc luer, at hand icke vil robe eller om-||tale^{380v} huad hannom fore ligis, oc derfor komme de iblant medt i saadan angist oc banghed, som ieg her haffuer omtalit, och ofte faa had til deris beste oc aller troffastiste tienere, och giøre dennom for-²⁰ ffong, effter mongen skalckis begiering och beretning, som de vel oc effter ladan beretning giøre deris vnderlotte stor wrett, oc megit til beluæring.

NAPLES SLOTT OPGIFFUIS OC I ANDEN MAADE ILDE HANDLIS I KONGENS SAGER I JTALIEN²⁵ CAP. III

Jngen
wløcke kom-
mer ene.

†DELPHINENS DØDELIGE AFGONG SKIEDE FØRST I det aar 1496, huilckit kongen vor den verste skade som hannom nogen tid enthen hendedis eller hende kunde. Oc siden aldrig hand fick barn som nogen stundt monne leffue. Denne wløcke kom³⁰ icke allene:|. Thi lige samme tid kom hannom tidender fore, att det slott Naples vor opgiffuidt aff dennom, som herren af MONT-PENSIER haffde lagt der ind, † oc det haffde de giørt fienden til vilge:| oc paa det att de giller kunde bliffue forløste, som bemelte MONT-

MONTPENSIER fienden latt haffde. †Huilcke vore herren aff ALEPOC, en aff den flect LA MARCHE D'ARDAINE, en kallit DE LA CHAPELLE DE LUDONNOIS, oc en kallit JOHAN ROQUEBERTIN CATELLAN. Oc de som paa bemelte slot verid haffde komme hiem til liøs:|.

⁵ Kongen vederfforis och en anden spott oc skade vid en kallit
381 r ENTRANGES som vor høffuitzmandt paa Pifa slott. || †Dette slot vor
ret hoffit befestning i samme land, oc holt stadden i tuong:|. Denne
ENTRANGES antvordede dennom aff Pifa samme befestning, huilckit
vor emod kongens eedtt som tøber haffde suorit de Florentiner,
¹⁰ dennom igien att leffuerere samme befestning, oc andre flære, som
Sarezanna, Sarezanella, Petrefancta, Librefacto oc Mortion, huilcke
de Florentiner haffde lont kongen i sin store trong, den tid hand
først kom i Jtalien, oc der till lont hannom 120000 ducater. †Huilc-
ken summa vor betalit vnder tagen 30000, som och andenstetz haff-
¹⁵ uer verit omtalid. Men alle diße befestninger bleffue solde oc leff-
uererede for pendinge:|.

Spott som
kongen
vederffor i
Jtalien.

Kongen bliff-
uer meen-
eedigt.

De aff Genua kiøbte Sarezanna oc Sarezanella, oc dennom solde
en baart aff S. PAULL, bemelte ENTRANGES solde oc saa dennom
aff Luca Petrefancta, oc Librefacto solde hand de Fenediger. Oc
²⁰ dette alt sammen kongen oc hans vnderlotte til stor spott oc skade.
Oc der met bleff det rige Naples fuldkommeligen oc met alle tabt
fra Franckriigis haandt. Den første eed som kongen (som sagt er)
suor om diße beffestninger igien at antvorde †skede til Florentze i
S. Hanße kircke for høige altere:|. Den anden thill Ast, paa hans
²⁵ hiemreigle. Oc da lonte de Florentiner kongen som haffde hafft stort
brøst for pendinge, xxx thufind ducater i rede penninge, met lodanne
for ordt, at der som Pifa bleffue dennom tilbage giffuen, skulle kon-
gen intit bethale aff denne summa, oc hannom igien antvordis hueß
pant oc kleinod, som de haffde aff hannom. Oc skulle de enda der
³⁰ vdoffuer laane kongen lx tufindt ducater, oc dennom i rede pen-
381 v dinge giffue || dennom som enda vore i Naples paa kongens veigne.
De skulle oc saa stetze holle der i rigit iij hundrit kyrißer, paa deris
bekostning i kongens tieniste, til saa lunge samme krig finge ende.
Oc vor dette foræderi en aarlage til, att intit aff alt dette gick for
³⁵ sig, oc kongen motte betale xxx tufind ducater, som de Floren-
tiner hannom lont haffde, oc al den skade fick kongen aff den aar-
lage att hand ingen lydighed haffde, oc ey selff bestillede sine ærin-
der

Første kon-
gens eedt.

Anden eedt.

Huisker ere
farlige hoß
herrer oc
førster.

der, men trode hueß hannom huiskedis i øre, fordi en part aff den-
nom, som best vore hørde hoß hannom, gaffue bemelte ENTRANGES
raadt, adt hand saaledis (som nu sagt er) giøre skulde.

†Om diße samme tide, to maaneder aff eller thill først paa dett
aar 1496, der herren aff MONTPENSIER, her VIRGILIUS VRSIN, her ⁵
CAMILLUS VITELLY, oc andre frantzolke høffuitzmend laage att al-
ting vor saledis gandske forlorit, gaffue de sig til marcken, oc ind-
toge nogle smaa befestninger. Och da kom emod dennom kong
FERDINANDUS, kong ALPHONSI søn, oc met hannom margreffuen aff
MANTUA †bemelte herris aff MONTPENSIER hustruiss broder, som ¹⁰
vaar de Fenedigers øffuerste. Diße funde MONTPENSIER liggendis
i en by kallit Lestelle huor hand haffde god fordeel til fetalie att
bekomme, oc byen laag høit paa en bierg:|. De beskantzede oc
befestede deris leiger, som de der sig befræctede for en flactning.
Fordi bemelte FERDINANDUS oc hans folck haffde altid fongit hug ¹⁵
oc verit slagne, saa giorde oc margreffuen, der wi sloge hoß Furnoue. || 382 r

De Fenediger
deris pant i
Apulia.

De Fenediger haffde panted sig sex stæder til i Apulia, som skøne
vore, oc stor macht paa laa, huilcke vore Brondulium, Gallipolis,
Hidrunum, Monopolis, oc enda en. Haffde oc saa tagit oß nogit fra,
som søige mact laa paa. Paa samme stæder haffde de lont kong ²⁰
FERDINANDUS en sum pendinge vid ij hundrit tulind ducater. Oc
der til regnede de oc saa deris krigsfolckis tieniste, som de hulle
hannom i rigit, saa oc hueß de paakaastede dennom at forluare. Oc
holler ieg saa for, att de icke haffue i linde, att slippe dennom igien.
Thi de icke pleige naar de saa nogit vnder henderne, som ligger ²⁵
dennom nogit vel beleyeligen, som diße byer giøre, huilcke ligge
paa deris side aff det fenediske hauff som kallis Adria, † oc der met
ere de rette herrer offuer samme hauff, huilcket er den ting de høi-
geligst begiere. Oc veed ieg icke rettere, end att fra Hidrunum,
som ligger ydderst vid enden aff samme hauff eller vig, ere ix hun- ³⁰
drit velske mile til Fenedig:|. Pauffuen haffuer vel nogle stæder
der emellom, men dog haffue de Fenediger saa megid tilfforn att
ihuem som vil seigle samme vig eller hauff, maa giffue de Fenediger
told. Oc er dit vel megit, att de saaledis haffue fongit diße stæder,
saa gott som til eyedom, huilckit icke monge tenckt haffde, at saa ³⁵
skulle haffue til goitt. Der aff saa de oc saa saare megit korn oc olie,
huilcke ere to ting som de haffue stor fordel aff, oc er dennom en
stor

Fenediger
ere herre off-
uer det hauff
som kallis
Adriaticum.

382 v stor indkomme. Der vort folck nu laag paa denne stædt || som ieg
 haffuer omtalit, yppedis nogen wenighed eblant dennom baade for
 fetalies skyld som lig begyntte at formindske, Baa oc fordi att den-
 nom fattedis pendinge. Fordi mand vor folckidt i 3 aar skyldig oc der
 5 vdoffuer, oc haffde det lidd megen armod oc modgang. De Tydske
 vor mand oc megit skyllig, dog icke saa megit. †Thi alle de penninge
 som herren aff MONTPENSIER kunde opdriffue i rigit, det skulde de
 haffue, dog vor mandt dennom endnu it aar skyllig. De haffde oc
 plundrit monge lmo byer, der aff vore de bleffne rige, oc derlom
 10 de xl tulind ducater haffde verit til rede, som kongen haffde loff-
 uit dennom, eller de haffde vist att bekomme dennom til Florentz:
 haffde den wenighedt icke bleffuit begynt. Men de vore nu bleffne
 aldelis mistrøstige, som mig lagt bleff aff vore øffuerster, huilcke oc
 mente, at der som de haffde verit samtydige til at sla, haffde de vel
 15 vundit slactningen. Oc derlom de haffde tabt, haffde de icke mist
 saa megit folck som de ellers miste, vid itt flemt forligelse maal som
 de giorde. Thi forliggelßen bleff dennom icke hulden, oc diße tuen-
 de MONTPENSIER oc VIRGILIUS VRSINUS som gierne haffde seet att
 det haffde kommit til slactning, døde siden vdi fengslell, †oc gaffue
 20 de stor skyld paa herren aff PERCY, som vor en vng riddere aff Al-
 vernia, at hand skulde verit aarlage til, att der icke skede slactning.
 Oc sagdis om hannom, att hand vor en ond krigsmand, oc icke be-
 383 r uiste sine befalnings mend tilbørlig lydighedt oc hørsome. ||

Aff wlam-
drectighed
kommer me-
gid ont.

En erlig slact-
ning tabt er
bedre end en
flem fridt.

En myte-
magere ska-
delig iblant
en hær.

Wdi denne hær vore tuende flags Tydske. Suitzer vid xv hun-
 25 drit som haffde verit met fra det første der kongen drog her ind.
 De tiente hannom troligen intil døden oc end saa vel at det vor ey
 bedre mueligt. Der vore och andre Tydske †som wi allmindeligen
 kalde landsknecte, huilcke aff natur ere de Suitzers wuenner, de
 ere aff atskillige landt, som er aff de landskaff paa Rinstrømmen saa
 30 oc aff Suoben, Francken, Geldren oc andre. Och diße tilhobe gior-
 de VII eller VIII hundrit mandt, som nyligen vore didt hen sende. †De
 haffde bekommit to maanedes besaaldning. Men det vor alt for-
 tærit, oc siden de komme frem til hoben finge de videre ingen be-
 taling.

Tuende flags
Tydske i kon-
gens heer.

35 Diße Tydske der de saage lig adt vere stedde i fare, bewiste de
 oß icke den gode vilge som Suitzerne giorde, men giorde himmelige
 prachticker, oc fulde til kong FERDINANDUS. Dette affald, oc der
 til

til met den wenighed, som yppedis emellum befalningsmændene, volte att vort folck gjorde it skendigt fordrag, met kong FERDINANDUS, † oc hand gaff thenom sin eed, att hand det troffasteligen holle vilde. Margreffuen som vilde hafue sin suogers, herrens aff MONTPENSIER person vel forvarit, volte oc megit at dette fordrag bleff giort:|. ⁵

Jt flemt for-
drag eller
dagtingning. Formiddelt dette fordrag gaffue de sig alle i fiendens haandtt, oc antvorede hannom alt kongens skytt, † oc loffuede att antvorde hannom alle befestninger som kongen inde haffde der i rigidt, saa vel i Calabrien, som herren aff AUBIGNY haffde i befaling, Caieta ^{383v} oc laa || oc Tharentum vdi Brixia, huor her GRATIANUS AFF GUIENNE ¹⁰ haffde befaling vdoffuer, som det de selff haffde fore att raade:|. Oc der emod skulle kong FERDINANDUS leffuerere dennom i Piemont til siøs deris hauer behulne, Bom icke vore megit verde. Men hand loed dennom alle imod sit løffte føre til Naples, † som vore vel v eller vi tusind mand eller flære:|. ¹⁵

Saadan en flem dagtingning er icke sked i wor tyd, ieg ved och icke om ieg lest haffuer om lodan en forliggelle, den vndertagen, som TITUS LIVIUS omtal, som skede aff tuende romske befalningsmænd, paa den sted som kallis Furculæ Caudinæ, oc er it land aff bierg egen, huilcken forliggelle de Rommere icke holle vilde, oc sende ²⁰ høffuitzmændene fongne tilbage igien til fienderne.

Hunger oc
pestilentze
iblant kon-
gens folck. De tuende parter aff dette folck døde, baade aff hunger oc pestilentze, somme paa skibbene, oc somme paa den øe Perussa, huort kong FERDINANDUS loed dennom siden henfføre. Oc iblant alle døde ²⁵ herren aff MONTPENSIER, somme lige aff forgifft, somme aff kaalde- siuge, huilckit ieg oc heller troer. † Oc dersom de haffde hullit en flactning, haffde dennom icke bleffuit saa megit folck affslagedt, som de saaledis miste:|. Thi ieg icke troer, att aff all den hob kom igien i tusind mandt. Fordi aff Suitszerne som vore vel xiiij hundrit ³⁰ komme icke igien vden iij hundrit, oc de vore alle siuge. Dennom bør all ære for deris troffasthed oc loffactighed. || Fordi di aldrig ^{384r} vilde falde til kong FERDINANDUS, det de end skulle haffue dødt der offuer, som oc monge gjorde paa bemelte øe Perussa, baade aff brynde, aff anden siugdom, oc aff hunger. † De bleffue oc saare lenge huldne paa skibbene i saa stor nød for fetalie, at ingen det troe ³⁵ kandt:|. Jeg saag dennom som hiemkomme, synderligen de Suitszer † huilcke haffde met sig alle deris fennicker:|, oc siuntis vel paa den-
nom

De Suitszers
tro oc lovg-
actighedtt.

nom, oc deris anlict, at de haffde hafft megit att lide. De vore oc alle siuge, oc der de ginge i land, lig nogit at vederquege, kunde de met nød sette fôd til jord. Her VIRGILIUS oc hans ecte søn † (hand haffde icke vden den ene, oc der til en bastart, en duelige mand
 5 kallit her CAROLUS):| oc alle Jtalianer som haffde tient kongen, skulle haffue loff, formiddelt det fordrag, som giørt vor, at drage huer sine veigne. Dog beholt fienden hannom oc sønnen medt, emodt deris contracht. † Bastarten som fick orloff adt drage hiem, bleff pluftrede aff Jtalianer paa veigen. Der som lodan wløcke haff-
 10 de fallit alleniste paa dennom som volte att samme contracht bleff giørt: haffde det verit føige ynck vert:|.

Virgilius Vir-
 finus holdis i
 fengselt.

Kong FERDINANDUS effter at denne ære vor hannom vederffaren, oc hand nyligen haffde tagid sin farffaders datter til drotning (som hand haffde afflet ved kongens aff Castilien søster som i dag reg-
 15 nerer) som vor hans egen fader søster til ecte oc rette, oc vor itt
 384v frøicken paa xiiij eller xiiij aar: || bleff hand betagen medt en huer-
 dags koldesiuge, huor aff hand døde inden faa dage, oc kong FRED-
 RICH kom til regimentit igien i hans stædt, som vor FERDINANDI far-
 broder oc endnu regnerer.

Jt wchris-
 tigt giff-
 maall.

20 Jeg gruffuer vid att tale om saadant itt gifftermol, men de haffue giørt monge lodane i samme flect, oc i mande minde, oc paa xxx aars tid. Oc skede denne hans dødelig affgong en kaart tid epther dette fordrag til Estelles vor skeedt, aar 1496.

Straff epther
 lodant giff-
 termall.

Denne samme FERDINANDUS (oc FREDRICH liden handt kom til
 25 kronen) gjorde liden deris vndskyldning emodt kongen, att de icke haffde hullit forlkreffne forligelße oc handlit saa ilde met kongens folck, oc lagde til deris vndskyldning, att herren aff MONTPENSIER icke antuorede dennom de befeltninger, som hand i forligellen loff-
 uid haffde: huorfor hand tenckte icke heller adt vere plictig hende
 30 paa sin lide att holle. Nu vor Caieta oc andre flere befeltninger icke vnder hans vold. Och endog hand vor kongens stathollere, vore dog de som samme befeltninger haffde i beffaling, icke plictige till dennom att opgiffue for den skyld att hand det beffalede. Dog haffde kongen hafft føige skade der aff, om de skönt haffde bleffuit
 35 opgiffne, fordi de liden kostede hannom megit at holle oc vdfetale, och motte dog misse dennom. Jeg vor nærverendis hoß kongen
 385 r (thi veed ieg adt det ieg liger er lant) oc saag tre eller || fire gonge af-

afferdige de som skulde spise oc vndflette disse slott, som vor en
gong Naples, oc siden vel trende gonge Cajeta: men disse fire
reiser kostede mere end iij hundrit tulind francker, oc
vore dog alle tilforgeffuis.

HIMMELIGEN HANDLIS OM NOGLE FOR- 5
BUND EMELLOM KONGEN OC NOGLE ITALIANSKE HER-
RER BAADE FOR DET KONGERIGIS NAPLES SKYLD SAA
OC HERTOGENS AFF MEYLANN SAG ATT GJØRE GODTT
SOM HAFFDE BEDRAGIT KONGEN. HERTOGEN AFF OR-
LEANS BLIFFUER TIL MELT ATT VERE FELTHERRE I JTA- 10
LIEN HUILCKIT HANDT PAA DEN TYD INTIT VILDE LADE
SIG VORDE THI BLEFF DET TOG AFFSLAGIT. JT ANDIT
ANSLAG EMOD GENUA SOM ILDE BLEFF RAADSLA-
GIT HAFFDE OCH FREMGONG DER EPTHER
CAP. III 15

Kongen for-
sømmelig vdi
sine sager.

EFFTER AT KONGEN (SOM SAGD ER) VOR HIEM KOMMEN
aff det tog i Naples, laa hand lenge til Lyon, oc holt tornere oc
renden, oc altid hand trodde adt, at beholle disse befestninger, som
om er talidt, ihuad det skulde koste. Men ingen wmage vilde hand
tage sig selff til att skøtte huiß hannom mact paa laa. 20

Midler tyd handledis met hannom, om attskillige oc store prach-
ticer i Jtalien, som Franckerige vel kunde vere nyttige oc trygge.
Fordi det er sterckt paa folck oc riigt || paa korn i Provintz oc 385 v
Langedock, oc andre land der næruerindis, oc haffuer saaledis gode
raad til pendinge att sende der ind. † Men att en anden første, end 25
en konge aff Franckrige vilde beuare sig met Jtalianers tieniste,
anflag oc bistandtt, det vore icke andit end at gjøre sig selff til en
stackarl. Thi hand skal altid koste der paa, huad handtt formaar,
oc dog staa den fare, att hand føige vdretter, fordi di tiene icke
vden pendinge ere for honde, kunde ey heller, wden det vor en 30
hertog aff MEYLAN, eller nogen aff de rige stæder, Fenedige eller
andre lodanne. Men en fattig høffuitzmand heller øffuerst, det hand
end haffde got hierte till, at tiene en første aff det huß Franckrige,
som

som stode effter det rige Naples, eller en anden, som kiende sig rett
 til det hertugdømme Meylan: ihuor god hand kunde vere paa hans
 side, kund først den dog icke videre aff hannom begiere, end att hand
 vilde holle paa hans hand oc icke sla sig til fienden:|. Oc kand hand
 5 icke enda dert lunge tiene effter at pendingene slippe, oc betalin-
 gen er icke for hender. Thi hans folck skulde strax falde hannom fra,
 † oc hand selff miste alt det hand vore mand fore. Fordi mesten par-
 ten aff dennom som tiene vnder hannom, haffue oc formaa icke mere,
 end den loffue, som de haffue hos deris høffuizmand, thi haffuer
 10 hand behoff att hannom holdis louge aff herren, som hand tien.

Disse prachticker som ieg her omtal haffde sig saa. Hertogen aff
 MEYLAN gjorde eller holt intit aff alt det hand kongen loffuit haffde,
 386 r dog gjorde hand det icke alt aff wlougachtig-||hed eller ond vilge:
 men sompt aff frøct oc redsell. Thi hand befrøctede att der kongen
 15 bleffue saa mectige, at hand finge Naples: skulde hand ville offuer-
 falde oc forderffue hannom. Saa anlaa hand oc kongen for den som
 føige skulde ville holde loffue, eller due at slae sin liidt till:|. Effter adt
 mand lunge hafde prachtickeridt met jtalianske herrer, bleff beslutidt,
 før ind Caieta bleff oß vundit fra, ia vel tu aar effter, adt kongen vor
 20 kommen hiem i rigit igien, att hertogen aff ORLEANS skulde drage
 til Ast, met ett got stor tall folck. † Oc kom det anslag saa lang,
 at alt hans folck oc hoff drog aff, oc hand selff vor alt rede til at
 reigle:|.

Hertogen aff
 Orleans skal
 vere felt
 herre i
 Jtalien.

Vi vore viße paa hertogen aff FERRARIA, at hand skulde holde
 25 paa vor haandt met v hundrit kyrißer, oc tu tusind mand til fods,
 dog hand vor hertogens aff MEYLAN suoger, oc hans førstindis fa-
 der. Oc gjorde hand dette, paa det hand kunde komme aff den
 fare, som hand sad vdi, emellom de Fenediger oc hertogen aff MEY-
 LAN, som nu vore i forbund met hin anden. Fordi nogit tid siden for-
 30 leden haffde de Fenediger, som her offuen er giffuit til kiende, fra-
 tagit hannom Purlesin, oc stode icke effter andit, end hans endelig
 forderffuelße. Derforre haffde hand der som wi ellers haffde dragit
 frem, mere actit sin oc sine børns tryghed oc forvaring, end hans
 suogers venstkaff. Hand tenckte oc, mo vel skee, at hertogen skulde
 35 oc saa falle til føige oc forlige sig met kongen, naar hand fornumme,
 at det vilde gaa i herdingen. Hand tenckte oc at hand selff vilde
 386 v vere itt middel til, at margreffuen aff MANTUA skulde lige saa gjøre, ||
 som

Kongens
 methold i
 Jtalien.

Hertogens
 aff Ferrara
 anslag.

lom icke lunge siden haffde verit de Fenedigers øfuerst, och endnu vor, dog vor hand kommen i mistancke hoß dennom, oc hand iligemaade vor ilde tilfridtz met dennom, oc derfor holt sig hoß sin suoger hertogen aff FERRARIA met iij hundrit kyriBer, thi hand haffde til førstinde hertogindens aff MEYLAN søster lom oc laa vor hertogens 5 aff FERRARIA datther.

Her Johan
Bentivola.

Her JOHAN BENTIVOLA, lom er gubernator til Bulonien, oc laa gott lom herre, haffde gierne skutt i ½ hundrit kyriBer til, oc tuende hans sønner haffde oc laa ført til oß baade kyriBer oc got fod folck. Oc er hand belidendis paa den sted lom hand kunde giøre god 10 tieniste imod hertogen aff MEYLAN.

De Florentiner laage, att hueß de icke haffde løst sig met nogen stor bekostning oc skade oß til vilde, haffde de verit aldelis forderffuede oc mist Pisa, oc andre befelstninger lom om er talit. Oc derfor vilde de haffue der hoß viij hundrit kyriBer, oc v tulind 15 mand til fods, oc det paa deris egen bekostning, oc hafde allerede i foraadt vi maaneders befolning thill laa megit folck.

Forfkeel paa
italianske oc
frantzofke
kyriBer.

De VRSINER, laa oc høffuitzmanden i Rom, cardinalens aff Ostia broder (lom offte haffuer veridt omtalit, oc kallit cardinalen aff Petri ad vincula), haffde vel ført kongen tulind ky-||riBer til, fordi 387 r de vore i kongens befolding. Dog skulle i forståa, att deris kyriBer ere icke laa stercke i følge lom vore, huilcke haffue deris skötter met sig. Dog er befoldingen nogit nær ens effter mandtalit adt regne. Thi en kyriBer aff de jtalianske, lom bliffuer vel betalit, koster itt hundrit ducater om aarit. Oc wi toge dubbelt for vore 25 skytters skyld, lom vor kyriBer haffue met sig i følge. Diße skulle wi haffue befoldit, men di Florentiner skulle haffue hullit deris rytter, paa deris egen bekostning. Hertogen aff FERRARIA, margreffuen aff MANTUA, oc BENTIVOLA begierede icke stort andit end deris bekostning, fordi di ventede sig landt oc forlæninger att forhuerffue. 30 Oc derlom hertogen aff MEYLAN haffde hasteligen bleffuid offuerfalden, aff hertogen aff ORLEANS oc hans folck, oc diße andre, lom ieg haffuer benefnt: haffde hand bleffuit nød thill att sette verye, eller att giffue sig til kongen emod de Fenediger. † Och det wi end lunge skulle haffue hullid diße Jtalianer til marcken: da haffde wi 35 kundit giort det met minde end lxxx tulind kroner:|. Och naar wi haffde fongit affgiort met hertogen aff MEYLAN, haffde Naples vel ta-

tagit sig selff, att wi haffde vundit det vden møde. Men att wi icke
 forlögte denne gode løcke, volte att hertogen aff ORLEANS bleff
 anderledis til linde, endog det vor en gong saa nær, att mand meente
 at handt skulle haffue tagit i veige strax om anden dagen. Thi hand
 387 v haffde sent || fore hen alt det hand pleigede att føre met sig, oc vor
 intit igien vden hand selff. Oc hoben vor alt rede oc betalit, oc til
 Ast vore vel viii hundrit kyrißer, och vel vi tusind mand til fods, oc
 der iblant iiij hundrit Suitzer.

Hert: aff Or-
 leans flar
 kongen togit
 aff.

Hand haffde selff tøßer verit aff kongen begierindis att om dette
 10 anslag motte hollis raadt paa ny igien, huilckit oc skede tuende
 gonge, huor ieg oc vor bade gonge offuerverendis. Oc bleff be-
 fluttit att togidt skulle gaae for sig, saa att der icke vor en eniste
 som det emod sagde, men vore io huer gong i det minste x eller xii
 aff raadit, som got lientis at hand skulle tage sig reiglen for, anse-
 15 endis, at vi vore viße paa vore venner i Jtalien, som ieg benefnt
 haffuer, huilcke allerede haffde giort stor bekostning, oc vore alt
 vdi rustning.

Da bleff hertogen aff ORLEANS affraadt, eller fick aff sig selff
 wulge til denne reigle, fordi hand saag at kongen vor megit siug,
 20 hueß rette oc loughige arffuing hand vor. Thi sagde hand, at hand
 for sin egen skyld icke vilde drage der hen, dog vilde hand fore
 gierne gjøre dette tog, som en kongelige stathollere, om kongen
 hannom saa bleffue befalindis.

Det tog i Jta-
 lien afflas.

Saaledis bleff den steffne broden. Men om anden dagen, och
 25 monge dage fremdelis, trengde de florentinske legater oc monge
 andre hart paa kongen, at hand skulle io sende hannom der hen.
 388 r Men kongen suarede, att || hand aldrig vilde nøde hannom til ad
 drage i krig. Saledis bleff dette tog afflagit, huilckit kongen saare
 fortøckte, som haffde giort stor bekostning der paa, oc forhobedis
 30 att heffne sig offuer hertogen aff MEYLAN, anleendis her offuen be-
 melte tidender, som hand haffde fongit fra her JOHAN JACOB AFF
 TREUUL, som vor kongens ypperste lutenant i Jtalien. Hand haffde
 oc mod til dette tog, fordi att hertogen aff ORLEANS vor født aff de
 herrer til Meylann, vor vel liid, oc haffde megen flect til Meylan,
 35 oc samme steds megit folck, som handt haffde god forstand met,
 bode aff hans flect oc andre.

Kongen for-
 tøcker at
 togit aff las
 och huor for.

Der dette vor afflagit, begaffue sig to eller tre andre aarlager
 thill

Andre aar-
lager til krig
i Italia.

Baptista
Campoful-
gosus.

Til Genua
maa ingen
ædelmand
vere hertog.

Adorni.

Addel folck
ere fattig
folckis an-
hang.

Baptistæ
Campoful-
gosi anslag.

Savonne.

thill feide i Italien den ene offuer den anden. En fra dennom til Genua (som altid ere tilbøilige til wltyr) formiddelt BAPTISTA CAMPOFULGOSUS † som vor en aff de ypperste hoffuit, aff de factioner oc parti til Genua. Men hand vor i act, saa att bode hand oc hans parti nu intit rodde der i byen:|, ey heller en anden flect, som kallis de aff ORIE, som ere æddelfolck, oc ere de FULGOSERS deris anhang, oc selff maa de aldrig vere hertoger der i byen, som oc ingen aff ædell maa komme til samme herredømme.

Bemelte BAPTISTA haffde verit hertog, huilckit icke vor long tid liden. Men hans morbroder cardinalen aff Genua haffde luegit hannom, oc antvordit Genuæ regimente hertogen aff MEYLAN i hender kort tid liden. Och nu paa denne || tid regnerede de som kallis ADORNI, huilcke icke heller ere herrefolck. Oc haffue offte verit hertoger til Genua oc haffue til anhang dennom som kallis SPINOLLIS, som oc ere herrefolck. Oc kunde de aff addell vel giøre en anden til hertog til Genua, men selff maa de det icke vere.

Bemelte BAPTISTA formodede, att formaa hoß alle dennom som vore aff hans parti, baade i byen, oc i landit, at de skulle gribe til verye, oc hielpe til at kongen skulle bekomme herligheden. Och det vilde hand giøre paa det at hand oc hans anhang da skulle kunde foriauge de andre flecter, oc selff regiere i stadden.

Monge aff den stad Savonne gaffue sig till cardinalen aff Ostia, oc loffuede hannom til fulde viße at de vilte raadt thill at antvorde hannom deris by, formodindis der met att komme til frihedtt. Thi denne by er vnder dennom aff Genua, oc giffue dennom skatt. Huem denne by haffde kundit bekomme, haffde Genua vel hafft bongekor, anleendis att kongen haffde Provintz vnder sig, som er der saa nær hoß, oc rodde vdi Savoye lige som det haffde verit hans egit.

Diße tidender anleendis, sende kongen bud til her JOHAN AFF TREUUL, at hand skulle holle en haand hoß her BAPTISTA COMPOFULGOSUS, oc laane hannom folck som hannom skulle følge hen emod Genua, at forffare om deris anhang vilde lade sig reigle. ||

Paa den anden lide trengde cardinalen aff Ostia paa kongen, til saa lenge haand oc saa skreff til bemelte aff TREUUL, adt hand skulle sende cardinalen folck, som hannom skulle følge til Savonne, † huilckit hand oc myndeligen bød hannom till, vid herren aff SERVON aff Provuintz, som vor cardinalens gode ven, oc en fore driftig mand i thale:|.

Oc

Oc saa befoll kongen hannom, att hand skulle ligge sig paa den sted, som hand kunde hielpe oc stærcke begge diße hobe, och att hand intit skulle tage sig fore emod hertogen aff MEYLAN, eller imod den fridt, som giort bleff om sommeren til fforn met samme hertog,
 5 som her offuen er omtalddt.

Dette vore tuende vel fielsomme befallinger. Saaledis bestillis store førsters ærinder, huor de icke selff ere til stæde, oc naar de ere snare til att lade breff vdfkriffue, oc att vdrette folck, førend de faa hørt vel raadfla oc disputere om sadanne store handel at vdrette.

Aarsager til
att ærinder
ilde bestillis.

10 Nu skulle i acte, at det CAMPOFULGOSUS oc cardinalen begierede, vor wmogeligt, som vor att skaffe dennom folck bode tillige. Det kunde oc icke sche att mand kunde drage ind til Genuæ porte, vden mand haffde vel megit folck. Fordi der er megen almoge inde,
 389 v mandeligt folck, vel beruitt, oc dueligt. Skulde da oc saa car-||di-
 15 nalen haffue folck, da vilde hoben bliffue deelt i tre parter. Thi her JOHAN skulle io oc selff beholle en part der af hoß sig. Der til met vor kommit til Genua och Savonna megit folck som hertogen aff MEYLAN oc de Fenediger didt lende, fordi de sig befrøctede, att Genua skulle falle dennom fra. Saa gjorde oc her FREDERICH oc
 20 pauffuen.

Nu haffde her JOHAN AFF TREUUL hafft det tridie anslag i sinde, oc haffde villed drage lige imod hertogen aff MEYLAN, oc lade bestaa de andre anslag. Oc derfom mand haffde ladit hannom raade, haffde hand vdret store ting, som hand oc haffde begynt. Thi hand
 25 skreff till kongen, at hand icke kunde tryggeligen lende sine bud postuis til Genua och Savona, oc vnder dette skin drog hand hen oc lagde sig paa alueigen som mand drager fra Alexandria til Genua. Thi hertogen aff MEYLAN kunde adt ingen anden veig lende krigsfolck hen adt anffalde vort folck. Hand tog tre eller fire smaa byer
 30 der omkring, som lode hannom ind met fri vilge. Dog vilde hand icke at det skulle hede, att handt vilde feide hertogen aff MEYLAN, eller oc fare effter, at vinde Genua oc Savonna: men skulle det haffue det skin, at hannom ellers vor fornøden at ligge sig der. Oc det kongen end haffde vundit Genua oc Savonna: loed hand sig
 390 r tække ad hand der met icke haffde feidit hertogen aff MEYLAN, || men vilde haffue det til paaskud, at diße byer ere kongens forlæning, oc haffde forseet sig emodt hannom.

Her Johans
aff Treuul
anslag.

Kongens hob
i Jtalien delis
i trende par-
ter.

Her JOHAN AFF TREUUL, paa det at hand kunde giøre cardinalens vilge, antvordede hand hannom en part aff folckit, att drage til Savonna medt. Men hand fant byen vel forvarit, oc hans anslag vor forloridt, oc motte laa drage tilbage igien.

En anden part aff hoben antvorede hand her BAPTISTA att drage⁵ til Genua medt, † thi hand lagde hart och fast, att det icke skulde sla hannom feil, oc der hand haffde dragidt tre eller fire mile, begynte de som vore i følge met hannom, at faa nogen tuiffel paa hannom, baade Tydske oc Frantzoser. Dog gjorde de hannom wrett:|. Men det haffde verit deris ringe hob en stor farlighedt, om de haffde¹⁰ dragit frem, der som laa skeet haffde, at hans anhang icke haffde reigt sig, oc staait dennom bi. Men dette ahnslag vor oc forgefuis, oc hertogen aff MEYLAN vor nu sterck, oc haffde bekommit megit folck fra de Fenediger, i den sted at hand haffde verit i stor fare, der som mand haffde ladit her JOHAN AFF TREUUL raade. Vor hob drog aff¹⁵ igien, oc her JOHAN gaff folckit orloff, oc offuergaff disse smaa byer, som hand hafde indtagidt, oc laaledis hafde vor krig i Jtalien en ende, met kongens store skade, som megit haffde der paa kostit.

Den frantzo-
ske feide
haffuer ende
i Jtalien.

Fra først i det aar 1496, der kongen kom hjem igien aff Jtalien ||^{390v} i Franckrige, indtil tre eller fire maaneder i det aar 1498 vdrettede kongen intit andit i Jtalien end dette. Oc i all denne midler tyd vor ieg nær verindis hoß hannom oc melten parten offuer værindis i alle handel oc anslag. Kongen drog fra Lyon til Molins, oc der fra til Turs, oc alleueigne holt hand torneren oc dydstrenden, oc tenckte²⁵ paa intit andit.

Kongen
giffuer sig til
løst oc tid
fordriff.

Wlamdrec-
tighed i kon-
gens gaardtt.

De som haffde mest myndighed hoß hannom, vore laa tuedrectige met hin anden, at de aldrig mere vere kunde. Somme vilde at de jtalianiske anslag skulde gaa for sig, oc det vore cardinalerne, huilcke intit andit anlaage end deris egen profit oc anleelße, som de kunde haffue der aff, at laa tilginge. Oc de haffde nu i alle sager att giøre³⁰ oc lade.

Paa den anden side vor admiralen, som haffde haft all myndigheden hoß denne vnge kong, førend dette tog gick an. Hand vilde at disse anslag met alle skulde bliffue tilbage, oc der vdi laag hand sin fordeel, oc ventede der met att komme i sin formere myndighed³⁵ igien, oc at de andre den skulde miste. Oc laaledis forløb sig i 7 aar, eller laa vid laug.

Mid-

Midler tid lende kongen monge legater till kongen aff Castilien
 (thi hand vilde laare gierne skaffe sig fridt paa denne side) huilcken
 oc vor oprørt til krig imod os, oc vor sterck til land oc vandt. Dog
 vdrettede hand føige ting til lands: men til siøs haffde hand giort
 5 kong FERDINANDUS oc kong FREDERICH stor bistand aff Sicilien.
 Fordi det ligger icke vden halff anden mil fra Naples, vd emod Re-
 gium i Calabria. Oc vil mand lige, at det j fordum tide haffuer ve-
 391 r rit landfast, † oc at haffuit haffuer skorit det fra hin anden || oc giort
 det fund, som mand kaller Meßenæ fund:|. Nu hørde Sicilien kon-
 10 gen aff Castilien til, oc hand lende til Naples stor hielp oc vndset-
 ting, med skib oc folck aff Spanien, aff Sicilia vor oc it antal kyreler
 offuerdragne i Calabria, met en hob lette heste, som kallis gene-
 stayres, oc feidede dennom som vore der udj landit paa kon-
 gens veigne, oc altid haffde de deris skib hoß fenedilke for-
 15 bunds flaade. Saa att naar de vore alle samlede, vor
 kongen laare suag til siøs, imod dennom at regne.

Sicilien
 hvorledes det
 ligger.
 Meßenæ
 fund.

KONGEN AFF CASTILIEN EFFTER AT KON-
 GEN AFF FRANCKERIGE MED EN GOD VILGE HAFFDE
 OPLATT HANNOM DET HERTUGDØMME RUSSILLON SOM
 20 HANNOM VOR PANSET FOR III HUNDRET TUSIND KRO-
 NER FALDER HANNOM EMOD OC SLAR SIG TIL
 DET FORBUND SOM BLEFF GIORT TIL FENEDIG
 CAP: V

KONGEN AFF CASTILIEN GIORDE VOR KONG SKADE
 25 K oc Baa paa andre stæder. † Oc lynderligen indrog it stort
 reigletøig aff hans folck i det land Langedock oc plyndrede det, oc
 mange aff dennom laage der tre eller fire netter i landit, oc andit
 inted de der vdrettede.

Spaniers
 strøffue off-
 uer Lange-
 dock.

Hertogen aff BURBON vor regentere der i landit, oc paa hans
 30 veigne haffde befalning der vdoffuer herren aff S: ANDRIS, som
 391 v haffde hiemme i det land Burbon:|. ||

Hand giorde it anflag, at indtage en liden stad i det landskaff Ru-
 Billon, kallid Saufses. † Dette vor it stor anflag, fordi der vor megid
 folck inde effter byens leylighed, oc iblant andre monge ædelmænd
 aff

Saufses i
 Parpingnan
 indtagis.

aff kongens aff Castilien egen slecht, oc til med log deris veldige hob i en leiger, en mile veigs der fra, oc den vor meget sterckere en den macht som vi haffde der i landit. Dog dreff bemelte aff S: ANDRIS sit anslag saa viseligen oc himmeligen, at hand paa x timers tid vant det med storm:|. Oc der bleffue ihuelflagne xxx el-
 ler XL spanske herremend, oc iblant andre erckebyens søn aff S: Jacob, oc iij eller iiij hundrit andre, fordi de icke forlaage lig till, at de saa hasteligen skulle bliffue offuerffaldne. Ey heller forstode de lig paa, huad vort arckeli formaar, huilckid i landhed offuer gaar alle arckeli i verden ere. Oc dette vor al den krigs vdrett-
 ning som skede disse tuende konger emellom.

Efter imaa
 wløcker
 komme gier-
 ne større.

Dette vor kongen aff Castilien en stor spot oc atal, effterdi hand haffde laadan en stor krigsherr til marcken. † Men naar gud vil begynde oc straffe menniken, times dennom gierne laadan imaa forger i begyndellen. Thi kort der effter vederforis denne konge
 oc drotning megid større forger, huilckid oß kand tiene till itt exempel:|.

Kongen aff
 Spanien
 menedig.

De haffde stor wret, att de saaledis bleffue menedige emod vor konning, effter adt hand haffde til en fri gaffue igien giffuid dennom det land Rußillon, som saa megid haffde kostid hans fader at befeste
 oc foruare. || Han haffde det i pant for iij hundrit tusind kroner. Den 392 r pennig gaff denne konning dennom aldelis quit, der hand wnthe oc gaff dennom landit igien. † Oc det gjorde hand paa det de icke skulde falde hans fiender bi, oc hindre hannom i sitt anslag, med det kongerige Naples, som hand actede adt vndertuinge:|. Oc same
 tiid som kongen gaff dette sitt pant løst, oprette de deris gamle forbund igien, som haffde verid emellom disse riger, kong effter kong, oc old effter old. Oc da loffuede de, hannom ingen forhindring at
 gjøre i nogen maade, ey heller att giffte nogen aff deris frøicken i den slecht Naples, i Engeland, eller Flandren. Oc dette horde oc
 strenge vilkor om gifftermaal kom fra dennom selff, oc bleff frem-
 lett aff en graamunck vid nauffnn broder JOHAN AFF MAULEON paa drotningens aff Castilien veigne. Men i huad de loffuid oc suorit haffde, vdfende de dog deris legater forbund imod kongen att
 gjøre, til monge atskillige første, det allerfførste de fornumme att
 denne krig vor begynt, oc kongen kommen til Rom. Som de oc haffde deris legat til Fenedig, den tid ieg vor der. Oc da bleff giort
 det

Fornyes frid
 emellom
 Franckerige
 oc Spanien.
 Jt fridtz
 vilkor.

det forbund, som ieg saa møgit haffuer omtalid, emellom paffuen, keyseren, kongen aff Spanien, Fenedig oc hertogen aff MEYLAN. De aff Spanien begynte oc strax at feide kongen, oc toge sig til paaskud at saadan forplychtelße vor wtilbørlig, at de icke skulde
 5 mue giffte deris frøickener med bemelte konger eller herrer. Thi de haffue iiij døther, oc der til en søn. Dog lagde dennom ingen dette vilkor for, men det kom fran dennom selff, som i hørt haffue, oc vore det selff begierendis.

Wore jtalianke feider stode nu alle stille, oc kongen haffde i
 392 v Naples inted vden eniste Caieta. Thi hand || enda haffde det den tiid denne ny fridtz handel gick paa, imellom vor konning oc kongen aff Hispanien som nu skal omtalis, men strax der effter miste hand det.

Vdi Rußillon vor heller ingen feide, men huer holt det hand haffde. Da sende de til kongen en herremand oc nogle muncke aff
 15 Montferrat. Thi alle deris lager bestillede oc dreffue de vid saadant folck, enthen aff øigen skalckeri, eller paa det at tæringen kunde vere diß minde. Oc her offuen bemelte graamunck, broder JOHAN AFF MAULEON, dreff den handel om Rußillon at giffue tilbage.

Kongen aff Spanien sender muncke vd legatziuse.

Diße legater som ieg haffuer omtald, begierede for det første, at
 20 kongen vilde giffue aff sin hu, oc icke tencke paa den wret som hannom vor skeed, aff kongen oc drotningen aff Spanien. † Fordi Castilien hører hinde til, oc hun er fød drotning der til. Di haffuer hun oc yperste myndighed der wdi. Det vor oc it saare hederligt gifftermaal, som dennom vor skeed emellom:|.

Diße legaters begiering.

Spanien itt arffuerige.

25 Der næst begierede de en stillestand, huor wdi alt det ganske forbund skulle vere begrebit. Deß skulle kongen beholle Caieta, oc andre støcker som hand haffde i Naples, oc effter sin vilge bespile dennom, den stund stillestanden stod paa. Oc begierede videre, at der motte en dag bliffue benefndt, paa huilcken alle bunds for-

Anden begiering.

Tredie begiering.

30 uante skulde forslamlis, oc hanlle om fred at bekomme, huem som vilde. Siden skulle begge konger fare frem med deris anslag emod
 393 r Mauritania, oc drage offuer haffuid som er emellom Granaten oc || Africa, † huor kongens aff Fesse land ligger næst for haanden. Dog vore monge som mente, at det vor dennom aff Spanien inthed aluore:|. Men at de lode sig nøye med det de giort oc vdret haffde, som vor at de haffde wunditt oc intagid det kongerige Granaten. Huilckit i sanhed vor en stor oc herlig forøffring, oc vel den skøniste

Kongen aff Fesse.

Granaten vundit aff kongen aff Spanien.

som

lom i vor tiid er lkeed, oc der deris forffædre aldrig kunde naa.
 Det haffde oc vel verid deris beste, at de videre inted
 haffde tagit lig andit fore, oc hullid kongen
 hueß de hannom loffuid haffde.

HUORLEDIS CAIETA BLEFF VUNDIT DE ⁵
 FRANTZOSER FRA, OC OM KONGENS AFF CASTILIA
 HIMMELIGE PRACTICKER EMOD KONGEN
 AFF FRANCKERIGE
 CAP: VI

Frantzofke
 legat i
 Spanien.

KONGEN SENDE TILBAGE MED DISZE TUENDE LEGATER ¹⁰
 herren aff CLERIEUX i Delphinat, at giøre enthen fred eller
 stillestan med dennom, de andre herrer som vore aff forbundit,
 wden fore, dog haffde hand bedre giort, der som hand haffde vid-
 tagit deris forschreffne tilbud. Di daa haffde hand beholdit Caieta,
 huilckid haffde verid nock til at igien offuerkomme det rige Naples, ¹⁵
 anleindis de venner oc det medhold som hand haffde der wdi riget.

Franndtzo-
 sche legatt
 kommer
 hiem med nye
 prachtlicher.

Der denne CLERIEUX kom hiem igien, haffde hand ny practicker
 med at fare, oc da vor Caieta forlorid, ia føren hand kom i Casti-
 lien. Diße practicker vore lodane at kongen oc drotningen aff Spa-
 nien begierede at || kongen oc de skulle giffue lig i deris formere ^{393 v}
 oc gamle venfkaff igienn, oc at de to paa lige fordeel skulle tage
 lig fore at tuinge Jtalien, oc paa lige bekostning. Oc skulle begge
 konger selff vere der hoß. Dog vilde de at først skulle vere en al-
 mindelig stillestand, huor wdi det hele forbund skulle were begrebit,
 oc en herredag hollis i Piemont, oc alle sende did deris legater. Fordi ²⁵
 de vilde erligen skilie lig vid deris forbund, som bleff giort til Fe-
 nedig.

Jt spankt
 skrømteri.
 Kongen aff
 Franckerige
 oc hans
 slecht haff-
 uer beste ret
 til Naples.

Alt dette tilbud som mig liunis, oc ieg liden haffuer forstaaid, vor
 inted andit end skrømteri, oc skede paa det de kunde forhale tiden,
 oc skaffe kong FERDINANDUS AFF NAPLES som enda leffde, ro oc mag, ³⁰
 oc lige saa kong FREDERICH, som nyligen vor indragen i rigid. Dog
 haffde de gierne seet at samme rige haffde verid deris, fordi de
 haffde bedre ret der till, end de som det nu besedde. Men det huß
 ANIOU som kongen er vd aff, gaar dennom alle tilfforn, met ret der
 til

til adt haffue. Men landit er aff saadan art, oc folckid som der wdi
boer, at det hører den til som det kan intage. Thi de begiere intedt
andit end herre skiffte.

Naples rigis
art oc vilkor.

Siden sende kongen bemelte CLERIEUX i Spanien igien, oc med
5 hannom en kallid MICHEL AFF GRAMMONT, om nogle fridtz artikle
at handle. Denne CLERIEUX haffde nogen vilge til det hwß ARRA-
GONIEN, oc formodede, at bekomme det margreffuedømme Crotona,
som liger i Calabrien, oc kongen aff Spanien indehaffuer formid-
delt den sieste krig oc forøffring som hans folck nu sidst gjorde der i
394 r landit. †Oc CLERIEUX holler det for litt. Hand er it got || menniske,
oc inar til at tro, lynderligen huad saadane folck hannom fore lige:|.

En anden
frantzofk
legatz i Spa-
nien.

Der hand nu anden gong kom hiem igien, haffde hand med sig
en legat fra kongen aff Spanien, oc der hoß saadan beskeed, at
kongen aff Spanien vilde lade sig nøge, for den ret som hand haff-
15 de til Naples, met den part aff landit, som ligger vd imod Sicilien,
som er Calabrien, det andit motte kongen haffue. Och at kongen
aff Castilien vilde i egen person vere der hoß, naar landit skulle
vindis, oc betale lige saa megid aff bekostningen som vor konning.
†Oc haffde hand allerede, oc haffuer endnu fire eller fem faste
20 stæder i Calabrien, aff huilcke Crotona er en, som er en god oc
fast stad:|.

Jit andit
skrømtteri aff
Spanien.

Der denne relation bleff giort, da vor ieg neruærendis. Oc da
liuntis monge, at det vor icke wden idel bedrog, oc adt det vilde
vere fornøden, at sende did en som vore vell inild oc forstandig, som
25 kunde forffare denne practicke, det nermste muligt vore. Der for
bleff her BUCHAGE de formere tilliggfuen, som vor en vel forstandig
mand, oc haffde verid vel antagen hoß kong LODUIG, oc er ennu
lige saa hoß kong CARL, kong LODUIGS søn.

Den legat som CLERIEUX haffde ført met sig, vilde aldrig stadfeste
30 det CLERIEUX sagde, men sagde at hand icke trode, at CLERIEUX
skulle lade sig høre met saadane ordt, wden saa wor, at hans herre
394 v kongen aff Spanien det sagt haffde, oc der met kom folck || en
mere i den mening, at der skulle vere falskhed vnder. Ingen kun-
de heller tro at kongen aff Castilien skulle did komme i egen per-
35 son, ey heller at hand skulle ville saa megid paakoste som vor kon-
ning.

Der her BUCHAGE, CLERIEUX, oc hand aff GRAMMONT oc andre
fle-

Tredie
frantzofke
legatz i Spa-
nien.

flere komme till kongen oc drotningen aff Spanien, lode de legge dennom paa en ſted, ſom ingen kunde komme i tale medt dennom, oc hulde folck der hoß, ſom toge vare, at ingen ſkulle komme dennom til ordts. Kongen oc drotningen talde trende gonge med dennom. Men der BUCHAGE begynte, at lige dennom, huad relation CLERIEUX giort haffde, oc GRAMMONT, ſom met hannom vor: ſua-
rede de, at der vel haffde verid omtalid ſnackſuife, oc icke ander-
ledis. Oc lagde at de ſaare gierne vilde legge ſig der iblant, at
denne frid kunde faa fremgang, oc en ſaaledis at det ſkulle vere
kongen til ære oc gaffnn. 10

Stilleſtand
emellom
Franckerige
oc Spanien.

CLERIEUX vor ſaare ilde tilfrids met dette ſuar, oc icke wden ſag, oc beſtod i deris aahøre, oc bleff hart der vid, offuerværendis her BUCHAGE, at de ſaa ſagt haffde, ſom hand i Franckerige berettet haffde. Siden bleff beſluted vid BUCHAGE oc hans medlegater en
ſtilleſtand, oc to maaneders tiid til beraad, at diſſ midler tiid motte
traade der fra igien huem ſom vilde, oc vor forbundit icke der wdi
begrebit. Dog begrebe de i ſamme ſtilleſtand dennom ſom haffde
tagid deris dötther til echte, oc deris dotter mends fadre, ſom vore
keyſeren oc kongen aff Engeland. † Thi printzen aff GALLES ſom vor
en ſaare vng herre, haffde fonget en aff döttherne. Enn haffde de
ennu wgiffitt. || Fordi de haffde iiij dötter. Den eldſte aff dennom
vor encke, oc haffde hafft kongens ſøn aff Portugal, huilcken slog
ſin hals ſønder, ſom hand rende frem for hende paa en
ſpanſk gænet offuer itt ſtenbrud eller grøfft ſom
mand graffuer ſteen, tre maaneder effter
at deris brøllup haffde veridt:|. 25

PRINTZ-

PRINTZEN AFF CASTILLE FRØICKEN MAR-
 GRETIS MAND DØR HUOR AFF HUN FICK SAA STOR SORG
 AT HUN GJORDE BARSELL OC FICK IT DØTT BARNN OC
 KONGENS SØN AFF PORTUGALL FALDER SIN HALS
 5 SØNDER MED EN SPANSK GÆNETT, OC OM
 FØRSTERNIS I SPANIEN KRANCKE LYCKE

CAP. VII

SAA TILIGE BUCHAGE VOR HIEMKOMMEN, OC HAFFDE
 giort sin relation, beffandt kongen at hand haffde vell giort, at
 10 hand hannom did henfendt haffde, fordi hand der med laa megidt
 vdrettet haffde, at hand i det allermindste vor bleffuen við paa det,
 hand tilfforn haffde tuilffl paa. †Oc siuntis hannom, at CLERIEUX
 haffde verid for godtroindis:|. Ydermere lagde BUCHAGE, at hand icke
 videre kunde driffue sagen end till en stillestand at giøre, oc adt
 15 det stod till kongen om hand den vilde stadffeste eller oplige. Kon-
 gen tog vid den, oc hund vor nyttelig, anleindis at der med kom
 splidt iblandt forbundit. †Huilcked saa megid haffde hindrid hannom
 i sine anlag:|. Oc ingen raad hand ellers vilte det at spille, ihuor
 hand det mongelunde forløgt haffde. Videre lagde BUCHAGE, adt
 20 effter hannom skulle komme legater aff Spanien til kongen. Och att
 395v bemelthe kong || oc drotning haffde sagdt till hannom den tiid hand
 drog aff, att samme legater skulde haffue macht till at giøre oc
 bellutte enn god frid. Hand berette oc, at printzen aff Castilien
 deris eniste søn vor siug, den tiid hand drog der fra.

25 Thi eller tolff dage effter at BUCHAGE vor hiemkommen, fick hand
 breff fra en aff vor kongis herolde, huilcken hand haffde lat effter
 sig i Spanien, at hand skulle ledlage samme legater, som komme
 skulde. Oc lydte dette breff, att hand icke skulde lade sig forundre,
 at disse legater bleffue sinckede paa noge faa dagis tiid, di det vol-
 30 lede att printzen aff Castilien (di saa kallede de hannom) vor dødt,
 huor aff kongen oc drotningen vore laa laare sørgendis, at ingen
 det tro kunde, oc synderligen drotningen, huilcken mand laa snart
 trode til døden, aff samme sorge, som til liffuijd. Oc i sandhed haff-
 uer ieg aldrig hørt tale om større sorg, end denne vor, offuer alle
 35 deris riger. Thi alle haanduerkffolck lode deris arbeide ligge i xl
 da-

Førsten aff
 Castalien
 dør.

En merckelig
sorg for en
førstis død.

dage, som deris legater mig liden berettede. Huer mand vor fort-
kled wdi grofftklæde, baade ædle oc andre. Oc gjorde gott folck
sorte tecker till deris muler, aff samme klæde, indtill knæene paa
dennom, at mand inthed laag wden øignene paa dennom. Der vore
oc fuorte faner paa alle portene aff byerne. 5

Intid er løck-
saligt i alle
maade.

Frøicken MARGRETTE, keyserens daather, ertzhertogens aff Øste-
rige løster, fick denne sørgelige tidende om sin hofbondes død, oc
denne sorg viderfforis hende effter att hun vid gifftermaal vor kom-
men i denne slecht || som laa megen ære oc pris vor vederffaren: 396 r
som haffde flere land och folck till arff oc eye, end nogen tijd nogen 10
første i cristendommen: som haffde fongid den skøne seyer, och
vndertuingd sig Granaten, oc fordreffuid woris konge aff Italien,
oc voldet, at hans anslag flog hannom feil. † Huilckid kongenn høigt
achtete, andleindis laa høigeligen som hand vor ærid oc anseet
offuer all verden:|. 15

Paffuen acg-
ter at giffue
kongerne aff
Spanien en
ny titel.

De stode oc laa vel hos paffuen, at hand en tid vor till linde, at
giffue dennom den titel, at de skulde kaldis aller christeligste kon-
ger, oc fritage den de konger aff Franckerige, oc offte haffde laa-
ledis schreffuidt dennom till vden paa sine breff, som hand dennom
haffde til schreffuidt. Men fordi at nogle aff cardinalerne lagde han- 20
nom emod der wdi, gaff hand dennom en anden titel, oc kallede
dennom ter catholicos, † och skriffuer dennom endnu lige laa til, och
er troligt at de dette nauffn till Rom bliffue behollendis. Oc dette
skede dennom, effther at de vel haffde beskickid rigid i god lydig-
hed, oc giort god ordning oc skick i riged paa dom och rettergang:|. 25
Saa at det siuntis at baade gud oc werden vilde mere ære dennom end
andre første i verden. † Och till med vore de vid god liffs sundhed:|.

Effter megen
medgang
kommer gier-
ne megen
wlycke.

Det vor icke end der met giort, at de haffde fongidt denne sorg.
Men deris eldste daather † (huilcken de haffde kiærere end alt det i
verden vor, nest deris søn printzen aff Castalien, som de nu mist 30
haffde):| vor || nyligen giufft vid kongen aff Portugall, kallid EMANUEL, 396 v

Andit giffter-
maal kongens
aff Spanien
daaters til
Portugal.

† som vor en yng første, oc nyligen bleffuen konge. Thi kronen aff
Portugall vor hannom tilffalden, effter den kongis affgaang, som
sidst døde. Huilcken grumeligen lod halshugge sin hustru fader, oc
siden ihjelflog hendis eldste broder. Oc denne EMANUEL, som i dag 35
regnerer, oc er hendis yngste broder, lod hand liden leffue i stor
frycht oc fare. Men den anden broder dræpte hand med egen
haand

haand, som hand sad till bordtz med hannom, i sin hustru's aaliunn. Oc dette gjorde hand altsammen aff stor adtraa, som hand haffde till at giøre en sin wechte sønn till konning effter sig. Effter disse tuende grumme gierninger leffuede hand i stor frøcht oc mistancke:|, oc kort der effter miste hand sin eneste søn, som slog sin halv sønder, rendendis paa en spansk gænet vd offuer itt stenbrud eller grøfft, som sagdt er. Och denne vor dette spanske frøickens, som ieg omtall, første mand, som i dag oc saa haffuer kong EMANUEL aff Portugal thill høbbonnde. Thi hunn wor nu anden gang bleffuen gifft i Portugall, oc er (som det sigis) en erlig oc viis førstinde, oc end en aff de vilste i verden ere.

En kongis
aff Portugall
store grum-
hedt.

† Videre vil ieg tale om denne kongis oc drotnings aff Castalien ynckelige hendeller, som dennom paa saa kort en tiid offuerkomme, huilcke saa hederligen oc lyckfaligen haffde leffuid deris lijff indtil nu de vaare bleffne vid L aar gamle (dog drotningen vor tu aar ældre). Der denne wilde konning aff Portugal saa grummeligen lod affliffue de tuende herrer, som sagt er, bleff-||ue nogle portugallske herrer fordreffne, oc komme at bo i Spanien, oc deris gods bleff confilkerid, oc kom i kongens være, som det end er paa denne dag, dog deris brøde icke vor anden, end att de vilde hielpe til kronen den vnge herre, som nu er kong i Portugal. Der for paa det att kongen aff Spanien oc hans drotning icke skulde haffue sig noged wuenlkaff aff disse portugallske herrer at belørge, gaffue de deris datter nu anden gang til Portugal igien, oc gaffue disse Portugallske viderlag i Spanien for deris gods, som de i Portugal mist haffde, huilcked den vnge konge deris daatter mand beholt i sit vold, saa som hand fant det for sig. De belodde nu alt Spanien saa nær som Nauarre, huor med de dog gjorde alt huad de vilde, di de haffde fire beffestinger der inde, oc end aff de beste. Der fore paa det de kunde leffue i fridommelighed, oc icke haffue feide for dette frøikens liffgedinges skyld, oc hues peninge der paa vdgifne vore: vore de disse villigere dette gifftermaal att giøre, men de finge snart it andit sind:|. Nu skall mand forståa, at der er icke nogen nation paa iorden, som de Spanier haffue saa stort had till, som till dennom aff Portugall, oc saare forachte oc spotte dennom. Der fore fortrødsiden bemelte konning oc drotning hart, at de haffde giffuid deris daather en mand, som icke vor deris rige Castalien oc andre deris land

land behagelig. †Oc dette gick dennom saaledis till hierte, att der som det haffde verid wgiort, haffde det aldrig lkeed. Huilcked vor dennom en anden bitter sorg, foruden det, at hun skulde drage fra dennom hen i fremmid sted, at de motte milte hendis omgiengelle, som de || haffde saa saare kier. Men der deris sorig vor me- 397 v
gid forbi gongen:, lode de føre hende oc hendis herre till alle de belynderligste byer i deris riger, at de skulde hylde dennom til kong oc drotning at vere effter deris dødt.

Nogen hufualelle finge de, att denne deris daather drotningen aff Portugal bleff fruchtsommelig: men i den sted tilkom dennom denne 10
dobbilde sorg, att denne daather som de saa megid elste oc affhulde, døde i denne barfælleng, oc er min tancke adt de da vell haffde villed at gud haffde tagid dennom aff verden. Oc tror ieg att det icke endnu er en maanid liden dette lkede oc er nu i october maanid 1498. Men barnet bleff i liffue, som hun døde aff, oc 15
kallis EMANUEL effter sin fader.

Kong Carl
VIII dør.

†All denne store wløcke er dennom vederffaren paa tre maanidtz tid. Men før end denne drotning døde vederfforis dette rige Franc-kerige oc laa en stor sorg oc drøffuelße. Thi kong CARL VIII som saa megid er omtald, døde som ieg her effter vil sige. Saa at det siunis 20
at gud haffuer anleet disse tuende riger med vredladit anlicht, oc icke vill at det ene skall breide det andit sin wløcke.

Herre skiffte
er flere ska-
deligt end
gauffnligt.

Nu kand der icke lke herreskiffte i itt kongerige, at det io er sørgeligt for den største part i rigidt. Oc endog der ere nogle som det gaffner: ere der dog hundrede gonge flere, som haffue skade 25
der aff. Di i saadant skiffte maa mand vedfle megen skick || oc sid- 398 r
uane, oc huem den ene konge behager, er den anden wbehagelig. Di maa ieg vel sige (som ieg oc andenstedtz lagdt haffuer) at der som nogen vilde giffue acht paa gudtz grumme oc hastelige straff, som hand haffuer ladit offuergaa de store første nu paa xxx aards 30
tiid: skal hand finde flere der aff, end i 200 aar tillforn, reignindis tillammen Franckerige, Castilien, Portugal, Engeland, det rige Naples, Flandern, oc Britanien. Oc der som nogen vilde beskriuffue alle de store herrers hendeller de ieg leet haffuer, oc kient nesten alle baade mands och quinders personer, vilde der bliffue en stor 35
bog wdaff, oc som skulde vere at forundre sig paa. Ia det icke en andit vore, end det som er skiedt i x aar, motte mand der vid vel
kien-

Monge
førster døde
paa en kort
tiid.

kiende oc forstaa gudtz macht. Oc dette er den straff oc de flag, som gud giffuer de store och mechtige, haardere oc grummere, och lenger varindis: end de hand giffuer ringe och almogs folck, summa mig liunis, naar mand vill vel giffue acht der paa, at de haffuer søige
 5 fordæl i verden, for andit folck. Och lyckfalgit er det land oc rige, som haffuer en wijs kong, eller herre, som frøcter gud, oc leffuer effter hans budt. Oc de ere vjle første som bliffuer viile aff anden mandtz skade, oc vell se sig om, oc giffue acht paa hoß dennom selff, hues deris naboer offuergaar, oc sig befrøcte, at dennom icke
 10 lige saa skal vederfari, oc der aff lære, icke adt handle haardelige, oc effter deris egen løst oc vilge, med deris vnderlotte, som leffuer
 398 v vnder dennom. Men gud raader for dennom effter sin vilge, || effterdj ingen anden haffuer macht offuer dennom.

Gud har her-
rer haardere,
end andit
folck.

En wijs oc
gudfrøchtig
kong er it
lands vel-
ffart.

Vi haffue leet (med faa ord adt lige) huad sorg disse tuende store
 15 oc mechtige riger er offuergongen, paa iij maaneders tiid, som kort tiid tilforn vore saa hart forstyrede paa hin anden, oc haffde liden saa megid at giøre, før end de kunde vende aff igien, oc bliffue venner. Der haffde alle mand saare megid at tencke paa, oc at tage vare, at de kunde lig forbedre, oc formere deris herredømme. Fordi ingen lod
 20 sig nøige med det hand haffde. Endog wi mue bekiende (som sagdt er), at i saadanne skifte ere altiit nogle som lig glæde, oc der aff forbædris: saa kom dog denne død dennom saa hasteligen paa, at de vore faa, som den icke vor saare forskreckelig:|.

KONG CARL VIII DØR BRADELIGEN PAA SIT 25 SLOT TIL AMBOISE CAP. VIII

† JEG VILL MET ALLE LADE BESTAA AT TALE OM DE handel, som Italien oc Castilien ere anrørindis, oc tale om wor sorg oc skade hær i Franckerige belynderligen, och om deris glæde,
 30 som kunde haffue hafft fordæl der aff. Oc ville wi tale om wor kongis, CARLS DEN VIII aff det nauffn, dødelige affgong:|.

Hand vor paa sit slott til Amboise, huor hand haffde tagid sig fore
 399 r baade paa slottid oc paa byen || dend største bygning, der nogen kong begynte i hundrede aar. † Oc vore patronerne gjorde til det
 paa

Kong Carl
viii haffde
tagid sig store
bygning fore.

Kong Carl
haffuer ført
mange kon-
stenere i
Franckerige.

Kongen
kiender sin
forfeilBe.

Aff skade
bliffuer mand
wijs.

Kongen sen-
der rustung i
Jtalien.

paa byen skulde byggis, huilckid ske skulle met vnderlig anslag oc stor bekostning, som icke kunde tage ende i lang tiid:|. Hand haffde oc ført med sig aff Naples mange kostelige handuercksmend i alle honde gierning, billedsnidere, stenhuggere, malere och andre. Saa at vel paakiende at det vor en vng kongis bestilling, som achtede 5
lenge adt leffue, oc icke tenckte paa døden. Thj hand lagde til-
lammen wdj sine tancker alt det skøne som hand haffde Beet i no-
gid land, enthen Franckerige, Jtalien eller Flandren. Hand haffde
och altiit i sinde, at giøre och ende end itt tog i Jtalien, och bestodt
adt hand megid haffde forBeet sig der inde paa det tog tillforn, oc 10
fortalde selff huor wdinden hand sig forseet haffde, oc lod sig vel
tøcke, att der som hand komme igien, oc motte vinde igien det
hand tabt haffde: vilde hand bedre see sig fore, at hand det kunde
beholde, end hand tillfornn haffde giort. Fordi hand paa den tiid
haffde alleueigne at tage vare. Lod sig oc tøcke at hand vell vilde 15
finde raad till at vinde och indtage det rige Naples igien.

Och der for sende hand did xv hundrid jtalianske kyriffer, vnder margreffuen aff MANTUA, de VRSINER, VITELLI, och vnder høffuidl-
manden till Rom, som vor cardinalens broder aff Ostia. † Herren aff
AUBIGNI, som haffde giort hannom saa god tieniste i Calabrien, vor 20
paa veigen til Florentz, i den mening att hand skulde bestille hoß || de 399 v
Florentiner:|, at de, som de tilfforn haffde verid offuerbodige, skulde
holde dend halffue bekostning til denne krig paa vi maaneders tiid.
† Och vore hans anslag laadane, at først skulle mand indtage Pisa,
eller oc de smaa befestinger der omkring, oc liden med gantzke 25
macht drage ind i rigid. Oc om disse handel komme altiit bud, det
ene offuer det andit:|. Pauffue ALEXANDER, som i dag regnerer,
haffde mange prachtiker for hender (thj hand vor fortørnid po de
Fenediger) met alle at giffue sig paa kongens side. Och haffde hand
lendt it himmeligt bud fra sig, huilckid ieg fulde ind i kongens kam- 30
mer, føige tiid før end hand døde.

De Fenediger vore redbone till at prachticere emod Meilan.
Dend spanske handel stod som i hørt haffue. MAXIMILIANUS stod hu
adt ingen ting saa laare, som att hans venckab, och at de tuende thil-
lamen kunde giøre deris ting i Jtalien. Oc vor hand de Fenedigers 35
store fiend, fordi de indehaffde megid, det hwß Østerige tilhørindis,
som hand er vdaff, oc der till megid det rommerske rige tilhørindis.

KONG

KONG CARL VIII HAFFDE SET SIG FORE
 SAALEDIS SIN PENDINGE INDTEGT ATT BESKICKE AT
 HAND ICKE VILDE OPBÆRE AFF SIN ALMOGE MERE END
 XV^c TUSIND FRANCKER OFFUER SIN HERLIGHED. OC
 5 OM MEGEN ANDEN GOD SKICK SOM HAND
 HAFFDE I SINDE AT OPTAGE

400 r

CAP: IX ||

YDER MERE HAFFDE KONGEN FORSNIMEN SETT SIG I ^{Kongens gode forBett.}
 linde, at leffue effther gudtz bud, och skicke i gode maader
 10 dom oc rett i rigid, laa oc kirckerne at forliuffne med god skick oc
 ordinantz. Jtem oc laa at raade bod paa sin finantz oc pendinge
 opbørfell, saaledis, at hand icke skulle opbære aff sin almoge mere
 end xij^c tusind francker offuer sin rette herlighed, huilckid vor den
 sum som de trende stater haffde samtøckt hannom til Turs, dend tiid
 15 hand bleff konning. Oc denne sum vilde hand haffue met vilge oc
 samtøcke, landit der met at forluare. Selff vilde hand leffue aff
 kronens oc sin herlighedt, som kongerne i fordom tiid pleigede att
 giøre. Det kunde hand oc vel giøre, fordj kronens indkomme er
 vel stor, der som hun bleffue vell regerid, bereignendis told oc siße
 20 oc nogen belynderlig hielpeskatt, laa ad det sig beløber hen vid
 x^c tusind francker. Det haffde verid almogen en stor forleskellße,
 som i dag wdgiffuer til skat mere end xx^c tusind francker.

Hand tog sig stor wmage till at reformere S: Benedicti orden, oc ^{Kongen vil reformere kircken.}
 andre kloster flere. Hand lod gode klostermend komme til sig, och
 25 hørde dennom gierne. Hand haffde gierne beet, om hand haffde
 kundit, att en bispe icke skulle hafft mere end itt eniste sticht, wden
 det vor en cardinal, oc da skulle hand haffue tu. Oc at de skulle
 bo huer hoß sitt sticht. Men der vilde hand haffue verid stor wmage met
 at skicke kirckens personer i lauge.

30 Hand gaff fattigt folck skøn almeße, i de dage før hand døde, som ^{Kongens almeße.}
 400 v hans schriftfader mig sagd haffuer, huilcken vor bispen aff An-
 giers, som vor en merckelig prælat.

Hand haffde optagid, offuerliust at høre huer mand thill rette, oc <sup>Kongen sid-
er selff dom.</sup>
 lynderligen de fattige, huor med och megid gott bleff wdrettid. Och
 35 laag ieg hannom viii dage for end hand døde, at vere to gantzke
 ti-

timer Bager at høre. Siden laag ieg hannom aldrig. Oc det her med icke end laare megid haffde bleffuid vdrettid, vor det dog at holle folck vnder auffue, oc synderligen beffalingsmendene, aff huilcke hand lod henge nogle, for deris belkattning, som de brugede emod fattigt folck.

5

KONG CARL VIII DØR PAA EN RINGE STED
PAA SLOTTID TIL AMBOISE DER HAND HAFFDE SET
SIG I SINDE ALLDRIG AT BEDRIFFUE NOGEN
DØDELIG SYND
CAP: X

10

† DER KONGEN VOR I SAADAN STOR VERDZENS ÆRE, OC haffde laa vel skickid Bin vilge oc find emod gud, skede det Big laa, at den vii dag i auffrild, aar 1498, palme løffuerdag:, gick hand aff drotningens kammer, som hed ANNA AFF BRITANIEN, oc lidde hende met Big, at se paa dennom som legte bold, † i slotzgrauff- uerne, oc aldrig føre hand haffde lidd hende did met Big. De ginge tillammen att staa i it rom eller en gang wden for katzpillid, som kalledis HAKELEBACHS rom, fordi en laa wid naffn haffde tilfforn hafft det at vare.

15

Denne vor dend fuleste sted paa alt det slot vor, thj huer mand lod der litt vand, oc til med vor muren broden der som hand skulde gaa ind. Och støtte hand lit hoffuid emod || offuerflagid aff dørren der hand gick der ind, ehuor hand vor en liden person. Siden stod hand lenge oc laag paa dennom som legte, oc talde med alle som tilstæde vore. Jeg vor icke der hoß, men hans schrifftefader bispen aff Angiers och hans neste kammertienere haffue fortald mig det. Thj ieg vor viii dage tilforn dragen der fra, oc hiem til min gaard:.

401 r

Det lidste ord hand talde hellinde, vor adt hand hobedis aldrig at giøre enthen dødelig oc naadelig synd, om dett vor hannom mogeligt. Oc som hand sagde dette ord styrte hand baglengis, oc misse maalid. Dette skede vid tu flet effter middag, oc bleff hand sammesteds indtil xj flett om natten. Tre gange fick hand maalid igien, † men det varede føige stund, som schrifftefaderen mig sagd haffuer, huilcken tøffer schrifftede hannom i samme vge, dend ene gang

30

Kongen bliff-
uer siug oc
mister maa-
lid.

gang for folcks skyld som komme til hannom met kuerkebyld eller hall sôt. Huem som vilde, gick nu ind til hannom, och saag hannom liggendis paa en arm straadyne:|, huor aff hand aldrig opstod, førend hand gaff sin aand op, oc varede det ix timer.

⁵ Bemelte schrifftefader som altiit vor der holß sagde for mig, at huer gang hand fick Bitt maal igien, sagde hand. Min gud, oc dend verdige jomfru MARIA, her CLAUDIUS, och her BLASIUS hielp mig.

Kongens
bønner for
sit endeligt.

Oc saaledis gick denne mechtige oc store konning aff denne verden, oc paa saadan en forachtelig sted. Och hand som haffde saa mange

¹⁰ skøne hwb, oc haffde nu saa skønt it hwb i bygning: kunde i denne

401 v sin nød icke nyde it eneste kammer. ||

Aff disse tuende exemplar, her offuen bemelte, kand mand forstaa, at guds macht er stor, oc at vort elendige leffnid, som er saa mødligt med verdzens lyssel, er en saare ringe ting imod gudtz

Lerdomb.

¹⁵ macht at reigne. † Oc att kongerne ey mere kunde staa der imod, end en almusmand:|.

Jeg haffuer sagdt en steds, talendis om vor jtalianske handel, huorledis en munck aff det orden som kallis Predicadores eller Jacobiner, som vor vel forneffnd for it helligt leffnid, huilcken ieg

Broder
Hieronymus.

²⁰ talde met aar 1495, oc hed broder HIERONYMUS, haffde sagdt megid førend det skede. Hand haffde oc altiit sagdt oc bestaaid, att kongen skulde komme met krigsmacht i Jtalien, det samme sagde hand oc offuerliust i sin predicken, och at godt haffde hannom det obenbarid, saa vel som och andit mere, som hand talde om. Hand sagde

²⁵ oc at kongen vor vduald aff gud, att hand mett vold oc velde skulle rette och reformere kircken, och straffe tyranner. Oc for dend skyld at hand sagde sig saadant at vide formiddelt obenbaring, knurrede mange emod hannom, och hand fick uwenkaff aff pauffuen, oc mange aff dennom som bode til Florentz. Hans leffnid vor, ³⁰ som det liuntis, det allerbeste det i verden vere kunde. Och hans predicken vore emod last och wdygd, saa at hand førde mange der i byen til it got oc christeligt leffnid. Denne broder HIERONIMUS døde i det samme aar 1498, som kongen døde, icke wden fire eller fem dage emellom.

Sauonarolæ
prophetie om
kong Carl.

³⁵ Dette forteliet ieg for dend skyld, at hand offte haffde predicked offuerliust, at kongen skulde igienkomme || i Jtalien, at fuldkomme dend befaling som hannom vor giffuen aff gud, oc sette kirken till

ret-

rette med lwerdit, och fordriffue tyranner aff Jtalien, oc der som hand det icke gjorde, vilde gud haardeligen straffe hannom der faare. Och laadane hans predickener, baade de første oc sidste, ere wdgangne paa prent och findis till kiøbs.

Denne trufel som hand truede kongen med, att gud schulde grum-⁵
meligen straffe hannom, der som hand icke droge der ind igien,
lkreff oc broder HIERONYMUS offte kongen til, føige tid før hand
døde. †Oc dette lagde broder HIERONYMUS mig met sin egen mund,
den tiid ieg kom tilbage igien i Jtalien, oc talde met hannom. Oc
lagde der hoß at dommen vor afflagd i himmelen offuer kongen,¹⁰
met saa lkell at hand icke fuldkommede dett gud haffde
hannom beffalid, oc der hoß om hand icke for-
mente Bitt krigsfolck at lnappe och
plyndre huor de fore frem:|.

DEND HELLIGE MAND BRODER HIERONY-¹⁵
MUS BLIFFUER BRENDT TILL FLORENTZ AFF HAD
SOM PAFFUEN HAFFDE TIL HANNOM SAA
OCH DE FLORENTINER OCH FENEDIGER
CAP: XJ

OM DE SAMME TIDE SOM KONGEN DØDE, VORE DE FLO-²⁰
rentiner i stor wenighed met hin anden indbyrdis. Somme for-
uentede endnu at kongen skulle komme i Jtalien igien. Ja de haffde
stort mod oc løst der till, paa den fortrøstning, som broder HIERONY-
MUS gjorde dennom. Ja de vdtærede Big || och bleffue saa fattige^{402 v}
ad vnder vor, formiddelt dend bekostning som de gjorde Pisa igien²⁵
at vinde, och de andre befestninger, som de haffde vndt kongen,
aff huilcke de Fenediger nu haffde Pisa inde. Mange i byen vore til-
linde att mand skulde sla Big til det fenediske forbund, oc aldelis fal-
de fra kongen, sigindis att det icke vor wden daarlighed, sig der till
at forlade at kongen skulde komme did igien, oc at bemelte broder³⁰
HIERONYMUS icke vor wden en kettere och itt skarns menniske, och
at hand vor verd at mand kaste hannom i en seck i floden. Men
hand haffde saa gott medhold i byen, att de det i lang tiid icke tore
begynde.

Pauff-

Pauffuen oc hertogen aff MEILAN schreffue offte paa hans verſte til de Florentiner, loffuindis att fly dennom igien Pifa oc andre befeltinger, met ſaa ſkiell at de vilde falde kongen fra, och fange bemelte broder HIERONYMUS oc affliffue hannom. Nu hendede det
 5 Big ſaa, om diſſe tide, att till Florentz bleff giort en ny øffrighed, oc it nytt raad tillſett, huor iblant vore mange aff hans wuenner. Thj deris raad omſkifftis huerie to maaneder.

Pauffen trachter effter broder Hieronymi død.

Raadit til Florentz offte omſkifftis.

Da bleff en graamunck wdgiort, ſom paa ſin egen haand lagde Big i trette med broder HIERONYMUS, och kallede hannom en ket-
 10 tere, oc den menigemands forførere, i det at hand ſagde lig ad haffue obenbaring, oc andit lodant. Och tilbød hand lig ſaadant at beuiſſe foruilkaarindis Big till en ild, om hand det icke gjorde. Oc diſſe ord haffde hand for herrerne.

En graa munck giffuer Big i trette med broder Hieronymus.

Broder HIERONYMUS vilde icke møde, at diſputere om en ild,
 403 r men en hans ſtolbroder lagde at hand vilde || gaa i hans ſted, emod graamuncken. Strax tilbød Big en aff graamunckens brødre paa dend anden ſiide, oc bleff en dag benefnd, paa huilken de ſkulle mødis oc diſputere om ilden. De møtte baade, och haffde huer line ordens brødre met lig i følge, paa den forlagde dag. Men dend
 20 Jacobiner haffde itt meſſebrød (ſom de kalde corpus domini) i Bin haand. Nu vilde graamunckene, och til med raadit, at hand ſkulle ſkilie Big der vid, huilckid hand icke gjøre vilde, der met ſkildis de ad oc ginge huer hiem till litt conuent igien.

Men almogen oprørt aff broder HIERONYMI fiender och effther
 25 raadſens befaling ginge hen oc fangede hannom i kloſterid ſelff tredie. Oc førſt pinte de hannom ſaa at vnder vor. Siden dræbte almogen en aff de ypperſte i byen, ſom vor hans ſynderlige ven, kallid FRANCISCUS VALORY. Oc pauffuen gaff dennom macht, oc tilſtedde at HIERONYMI ſag ſkulde hørſ i rette. Oc ſnariſt ſagd, brende
 30 de dennom alle tre, icke giffuendis dennom anden ſag, end at de gjorde wenighed i byen. Oc ſagde at hueß hand ſagde Big at haffue aff offuenbaring, det fick hand att vide aff line venner ſom vore i raadit.

Sauonarola fangis och pinis.

Franciscus Valory, Sauonarolæ ven, affliffuis.

Jeg vill huerken ſkylde eller vndſkylde hannom, thj ieg icke ved
 35 huad heller de gjorde vell eller ilde, att de affliffuede hannom. Men dette kand ieg Bige at hand ſagde mig ſom bleff ſand befundit, huilckid en anden aff Florentz icke haffde kundit ſagd hannom. Oc ſaa

megid kongen er angaaendis, er hannom vederffarid det onde, som hand lagde at hannom skulde offuerkomme, som i se. Och vilte hand først att || Bige aff hans søns død, Biden aff hans egen. 403 v
Och haffuer ieg Beet de breff som hand hannom der om tillkreff. 5

OM KONG CARLS VIII BEGIENGELLSE HUIL-
CKEN VOR SAA KOSTELIG AT HUN KOSTEDE XLV
TUSIND FRANCKER. OCH OM KONG LOD-
UIGS XIJ KRONING
CAP. XIJ 10

KONGENS SIUGE VOR IT FLUD, ELLER POPELSZIE, †OCH hobedis docterne, at det skulde haffue faldit hannom paa en arm, oc at den skulde bliffue rørt, eller tagen bort (som mand kalder det), oc vore icke formodendis at hand skulde haffue død. Dog skede det anderledis. Hand haffde iiij doctores, men hand trode ingen, 15 wden den mindst forstãndige iblant dennom. Och hannom gaff hand saa stor myndighed, ad de andre intet tore lade sig høre. Huilcke gierne haffde purgerid hannom fire dage tillforn, fordi de saage orlage til dend død som hannom paakom:|. Der kongen nu vor død, drog allemand postuiis till hertogen aff ORLEANS, huilcken kronen 20 nu tilffaldt, som den neste tilhøring. Kammeriunckerne lode kongens liig Baare kosteligen fly til iorde. †Oc strax Baa tilige hand vor død, begyntis tienisten vdoffuer ligid, huilcken stod paa, baade nat och dag. Saa at naar kanickerne lode aff, da begynte graamunc- 25 kene, och naar de haffde affgiort, begynte de mand kaller bons hommes, huilcke hand Belff haffde funderet.

Thill Amboise bleff liged i viii dage, baade i it kammer som vor herligen dragid och flyd, oc saa i kirken. Oc alt anden beredning skede kosteligere end den vor sked nogen konge tillforn. Oc stedtze vore hos ligid alle hans kammeriunckere, och alle de hannom haff- 30 de tient nest, oc || alle som nogen beffaling haffde til hoffue. Oc 404 r denne tieniste stod paa, oc dette selskaff bleff tillammen, til saa lenge hand bleff set i jord, huilckid varede vel enn heelmaanid:|, oc kostede denne jordeferd vell xlv tusind francker, †som renthemesterne mig haff-

Er it nyt
flagsmoncke,
som her off-
uen haffuer
verid om-
talid.

Bekostning
kong Carls
iordeferds.

haffue fore lagd. Jeg kom till Amboise to dage effther hans død, da gick ieg hen som ligid vor, min bøn at giøre, och vor der v eller vi timer:|. Och i sandhed laag mand aldrig saa stor sorg eller som saa lenge varede, † oc det icke wden orsage. Fordi de hannom tiente
 5 nest, som hans kammeriunckre, och der til x eller xij herremend som hannom tiente i kammerid, haffde verid bedre huldne och haffde fangid store befolding och skenck aff hannom, end nogen tiid nogen konning giffuit haffde, der fattedis megid wdj:|. Ythermere vor hand saa dannis oc god i tale, som nogid menniske kunde vere.
 10 Oc tror ieg at hand aldrig talde det ord till nogid menniske, som hannom kunde fortryde, eller hand kunde fortørnis wdaff, † och aldrig kunde hand dø i bedre thiid, til at haffue it stort oc got nauffn i historierne, oc at bliffue klagid och lagned aff dennom som hannom tient haffde:|. Jeg tror ad hand icke haffuer beuiilt nogen mand
 15 mere haardhed end mig. Men fordi ieg achtete det at vere skeed i hans vngdom, oc vell vilte at hand icke tog det aff Sig Belff: haffuer ieg aldrig vilt hannom nogen wtack der fore.

Kongens
thienere be-
groede han-
nom hierte-
ligen.

Kongens
mildhed.

Der ieg haffde werid en dag til Amboise, drog ieg hen till dend ny konning, met huilcken ieg haffde hafft saa gott kundskaff oc om-
 20 giengellße, som ieg kunde haffue med nogen mand, oc for hans
 404v skyld vor ieg kommen i all min hinder oc skade. || Dog kom hand det icke nu stort ihw. † Hand skickede sig viseligen till rigid at anamme. Thj hand i det første aar (aff huilcked endnu ere sex maaneder wfforløbne) ingen omskiftelße gjorde paa pensioner, och saa hand
 25 Bette aff deris befalinger, oc lod sig saa høre, at hand vilde lade huer mand bliffue i sin ståt, huilckid hannom vell anstod. Oc det inariste hand kunde, drog hand hen at lade Sig krone.

Kongens
haardhed
emod Comi-
neus.

Comineus
gør kongens
vndfkylling.

Huorledis
kong Loduig
xij skickede
sig til rigid at
anamme.

Thill denne kroning vore tilstæde aff Franckerigis jeuffninger disse effterfølgendis. Den første vor hertogen aff ALENCON, som vor
 30 i hertogens sted aff Burgundien. Dend anden, herren aff BURBON, som vor i hertogens aff Normandie sted. Den tredie vor hertogen aff LOTHRINGEN som vor i hertogens sted aff Aquitania. Den første greffue vor her PHILIPPUS AFF RAUENSTEIN, som vor i greffuens sted aff Flandren. Dend anden, vor her ENGELBRIT AFF CLEUEN, som
 35 vor i greffuens sted i Campanien. Dend tredie, herren aff FOIX, som vor i greffuens aff Tholoße sted. Oc skede denne kong LODUIGS, som i dag regnerer, kroning til Reins dend 27 martij aar 1498:|.

Jeuffninger i
Franckerige.

Kong Lod-
wigs xij kro-
ning til Reins
i Champa-
nien.

Hand

Hand er dend fierde konning i Franckerige, som icke er aff dend
 Forſchel paa rette linie i flechten, men paa ſiden vd, ſom kallis linea collateralis.
 konger aff † De tuende førſte vore CAROLUS MARTELLUS, eller hans ſøn PEPINUS,
 Franckerige. oc HUGO CAPETUS. Huilcke baade vore, ſom mand da kallede den-
 nom, palatzmeſtere, eller kongens hoffmeſtere, oc de veldede ¶ ſig 405 r
 riigid till, fra kongerne. Den tredie vor kong PHILIPPUS VALESIUS,
 oc den fierde kongen ſom nu leffuer. Diffe tuende ſidſte komme
 til rigid rettfferdeligen och loffueligen:|.

Kongernis aff De frantzofke kongers oprindelße ſkal mand tage fra MERONEUS.
 Franckerige oprindelße. For hannom vore tuende konger i Franckerige, PHARAMUNDUS, † ſom 10
 vore den førſte keiſte konning i Franckerige, thj de andre tilfforne
 kalledis hertoger eller konger aff Gaule. Denne haffde en ſøn kal-
 lid CLAUDIUS, och bleff PHARAMUNDUS vdkeiſt til konning aar 440,
 oc regnerede i x aar, hans ſøn CLAUDIUS regnerede i xxviii aar.
 Oc MERONEUS ſom effter kom vor icke CLAUDIUS ſøn, men hans 15
 flechting. Der fore ſiunis mig at der fem gange haffuer verid ſkiffte
 i dend kongelige flecht oc linie, dog, ſom ſagd er, tager mand den
 førſte kongelige flecht, begyndendis paa MERONEUS, ſom bleff kon-
 ge 448, oc der fra til kong LODUIGS XIJ kroning, haffuer verid 1048
 aar, men derſom mand vill begynde paa PHARAMUNDUS finder mand 20
 xxxviii aar flere, oc end til offuers. Huilckid gjør tillammen 1086,
 fra den tiid der førſt vor konning, ſom kalledis kong aff Franckerige.
 Fra MERONEUS till PEPINUS vore 303 aar, i huilke rigid vor bleff-
 uid hoß MERONEI flecht, fra PEPINUS indtil HUGO CAPETUS vore
 237 aar, i huilcke varede PEPINI oc CAROLI MAGNI hans ſøns retthe 25
 flecht oc linie. HUGO hans flecht haffuer varid i dend rette linie i
 339 aar, oc vor adt ende med PHILIPPUS VALESIUS. Oc denne PHI-
 LIPPI rette lenie haffuer varid vid, indtil kong CARLS VIII død, ſom
 ſkede 1498. Oc aff ſamme lenie haffue regnerid ¶ VII konger, aff 405 v
 huilcke hand vor dend ſidſte. Och denne flecht haffuer varid 169 30
 aar. De vij konger ſom aff denne flecht haffue regnerid vore kong
 PHILIPPUS VALESIUS, kong JOHAN, CARL V, kong CARLL VI, kong
 CARL VII, kong LODUIG XJ, oc kong CARL VIII, oc dett er
 enden paa kong PHILIPPI VALESIJ flecht:|.

FINIS

EN

406 r EN KORT FORKLARING PAA NOGLE STØC-
 KER SOM ERE TUNGE ATT FORSTAA I PHILIPPI
 COMINEI HISTORIE ANGAAINDIS KONG CARLS VIII
 KONG LODUIGS XI SØNS KRIG I JTALIENN
 5 FORDANSKED AFF LATINE

WIJ VILLE KORTELIGEN FORKLARE, HUESZ I DENNE
 historie findis som tungt er, och først om de vicegreffuer
 oc det hwß SPHORTIA, som haffuer veldit sig til oc beliddet
 det hertugdømme Meylan. Det er vid tulind aar siden, at de som Longobardj.
 10 kaldis Lombardier, ikiffte byggested, forlode Pannonia, oc komme
 at bo i det landschaff i Jtalien, som kallis Insabria, effter deris nauffn
 som først det finge at belidde. Vid ij^c aar effter at de did komme,
 bleffue de tuingde aff CAROLUS MAGNUS, miste deris rige oc all deris
 macht och formoge.
 15 Siden landit først bleff lagd vnder det romske rigis macht, vor der
 altid siden en regenter wdoffuer, som mand kallede vicegreffue, oc
 haffuer landit siden den tiid verid vnder lodant regimente, till saa
 lenge att det landskaff Meylan bleff giort til it hertugdømme, i key-
 20 ler VANCESLAI tid. Thj hand haffde taged en stor sum pendinge, aff
 vicegreffue GALEACIUS, som wor en wmild oc tyransk mand, oc
 giorde hannom til hertog aff Meylan, dog met saa belked at hand
 ikulle haffue det i læn aff det romske rige. Denne GALEACIUS haffde
 tuende lønner, JOHAN och PHILIPPUS, met tilnauffn aff MARIA. JOHAN
 vor saa wlkickelig oc holt sig Baa ilde, at ingen motte lide hannom,
 25 oc endeligen bleff hand flagen aff litt egid folck. Oc fordj hand
 icke haffde børn, fick PHILIPPUS hertugdømmet effter hannom. Hand
 haffde till hustru BONA, kongens aff Franckerige datter, døde, och
 lod ingen børn effter sig: hans sølter VALENTINA vor gifft vid LOD-
 30 UIG hertog aff ORLEANS, som vor CARLS DEN V, kongens aff Franc-
 kerigs løn, huilcken om nattetide bleff ihieflagen til Pariis aff folck
 som vore der til vdgiorde aff JOHAN hertog aff BURGUNDIEN, och
 lod effther sig trende lønner, CARL, PHILIPPUS, oc JOHAN. CARL
 haffde en løn kallid LODUIG hertog aff ORLEANS, huilcken megid
 406 v omtalis i disse bøger, oc der hand || kom til kronen bleff hand kallid
 35 LODUIG XLJ.

Meylan hører
 til det rom-
 ske rige.

Meylan kom-
 mer fra rigid.

Hertogen aff
 Orleansihel-
 flagen for-
 middelt her-
 togen aff
 Burgundien.

PHI-

PHILIPPUS som vor greffue aff Vertus, døde wden arffuing. JOHAN som vor greffue aff Angulesme, haffde enn søn, som hed CARL, oc vor FRANCISCI kongens aff Franckerige fader, dend første aff det nauffn, som døde nu stackid liden. Siden dend tiid lode de konger i Franckerige LODUIG och de andre, effter bemelte VALENTINÆ tid, ⁵ lig tække, at det meylanke land dennom tilhører.

Det hwß
Sphortia.

Oc at wj kunde komme till ad tale om det hwß SPHORTIA, skaltu vide at PHILIPPUS MARIA, dend tredie hertog aff Meylan, dog hand icke haffde echte børn, haffde hand dog en wechte dotter, huilcken bleff gifft vid FRANCISCUS SPHORTIA, huilcken talis om i PHILIPPI ¹⁰ COMINEJ historie. Denne, som vor en duelig mand, oc mandelig i krigshandell, fick hertugdømmid effter sin suogers død. Huilckid hannom vor dißlettere at giøre, at der vor en dødelig och offuermaade stor krig samme tiid i Franckeriige, baade aff Engeland oc Burgundien, som vore i forbund med hin anden. Denne SPHORTIA ¹⁵ haffde fem sønner, GALEACIUS, JOHAN, PHILIPPUS, ASCANIUS oc LODUIG, om huilcken COMINEUS taler megid, oc giffuer til kiende huorledis hand kom til hertugdømmid.

Loduig
Sphortia och
hans søn
Maximilian
dø, fangne i
Franckerige.

LODUIG XIJ, kong i Franckerige, offueruant LODUIG oc ind tog litt hertugdømme, oc førde saa hannom fangen i Franckeriige. Nu ²⁰ haffde denne hertog tuende sønner, MAXIMILIANUS oc FRANCISCUS. MAXIMILIANUS indtog hertugdømmid igien, om de tide som pauffue JULIUS gjorde Franckerige || wstyr med krig. Oc det volte at kong ^{407 r} FRANCISCUS DEN FØRSTE aff det nauffn, som vor LODUIGS XIJ effterkommere, drog i Meylan med stor macht, och nidlagde de Suitzer, ²⁵ hof Marignan, fick hannom fangen, och sende hannom fangen i Franckerige, huor hand oc døde saa vel som hans fader.

Hans broder FRANCISCUS, effther at hand haffde hafft megid at tage vare, oc megen gienuordighed baade en oc anden steds, fick endeligen hielp aff keyser CARL V, och førde lenge krig emod Franc- ³⁰ kerige, huilcken fick saadan ende, adt hand vandt seier, oc kom i sin faders herredømme igien. Saaledis vor hand den anden aff det nauffn hertog aff Meyland, oc haffde til hertuginde keiserens søster ESABELÆ dotther. Effther denne FRANCISCI død, fordi hand inted barn haffde, lagde keyseren alt Lombardien vnder litt velde, och ³⁵ haffuer nu hafft det inde mere end xij aar. Nu maa wj tale om det rige Naples.

Eff-

Effther at keyßer FREDERICH II vor død, haffuer for dette rigis
 lkyld verid stedße feide, emellom de aff Aragonien och de hertoger
 aff ANIU. Omlier lkede det laa, at JOHANNA drotningen aff Naples,
 lom haffde giort kong ALPHONSUS (lom vor kong aff Aragonien)
 5 till sin arffuing: i litt testamente gjorde hannom arffueløß igien,
 oc vdkeilde i dend sted till sin arffuing LODUIG hertog aff ANIU.
 Denom emellom gick det laa till, att effter mange flachtinger
 vore lkede oc vundne denom emellom, vunde de Aragonier dend
 lidße, och behulde Naples, till laalenge dett bleff denom vundit
 10 fra, aff kongen aff Franckerige CARL VIII, laa lom PHILIPPUS COM-
 MINEUS det fortelier. Dog haffue de det vundit tilbage igien, oc
 407 v haffue det end paa denne dag. Till met offuergaff || kong FRAN-
 CISCUS DEND FØRSTE aff det naffnn, der hand bleff fangen for Pauie,
 iblant andre fridtz artikle, lom da bleffue gjorde, keyßer CARL all
 15 rett och tiltal, til samme rige, huilcked er mere end xxij aar liden.

De partier och anhang, lom kaldis de Guelpher och de Gibe-
 liner, begyntis dend tiid FREDRICH DEN ANDEN vor keyßer oc yppe-
 dis først i Tulcania, oc kort der effther vdbridde de sig offuer gantzke
 Italia. De Guelpher ere paa pauffuens lide, oc de Gibeliner holle
 20 med det romske rige.

De Guelpher
 oc Gibeliners
 oprindellße.

Dend tyrkske keyßer lom COMMINEUS omtal, vor BAJAZETUS, SOLI-
 MANNI lom i dag regnerer, oldefader. Hand haffde en broder kallid
 ZIZIM, lom vor hans eldße broder, huilcken vor ilde tilfrids at BA-
 JAZETUS kom til regimentid, huilckid de Janitzer voldit haffde. Thj
 25 drog hand hen till kongen aff Aegypten, huor hand fick bistand, oc
 førde krig emod sin broder. Men hand bleff tyller slagid aff sin
 broder, Biden holt hand sig hen till Rhodus. Der BAJAZETUS dette
 lpurde, lende hand legater med stor lkenck till heremesteren, be-
 dendis hannom at hand vilde holde hans broder i it hart fengsel.
 30 Deß loffuede hand hannom icke allene at lende hannom till aarlig
 pensjon xl tusind kroner: men oc laa at lade oppesta krigemod
 de chrißtne. Nu paa det at ZIZIM icke skulde faa raad til at flippe
 løs, bleff hand omlier lendt i Franckerige, oc liden bleff hand lkenckt
 pauffuen, INNOCENTIUS VIII, oc førdt till Rom. Pauffue ALEXANDER VI
 35 gaff kong CARL VIII hannom igien, dend tid hand drog i Naples, for-
 408 r middellst en lynderlige handel och fordrag lom denom gick emel-||
 lom. Men fordi at ZIZIM døde kort effther hand bleff kongen aff

Bajazeti krig
 emod Zizim.

Zizim dør.

Franc-

Franckerige leffuerid: lige somme at pauffuen haffde ladit hannom forgiffue, for end hand anthuorede hannom fra Big. Och effterdi COMINEUS gjør amindelße om de Janitzer, vil ieg oc tale it ord der om.

Huorledis de
Janitzer op-
ffødis.

Det Bigis at dend store Torck lader huert fierde aar tage de christnis børn i Græcia oc den mindre Alia,' och lader dennom øff-
uis i bonde arbeide, och venner dennom til haard føde, der met at
tæmme och spege, och met det samme lære de landtzens tunge-
maall. Siden lader mand dennom hente til Constantinopell, huor
de lære handuerck aff adskillige mestere. Der fra Better mand den-
nom till krigsfolck, huor de tiene en tiid lang, oc der som de tiene
vel, komme de til dend ståt som kallis de Janitzer. All den stund
de ere til bonde gierning, haffue de deris føde aff de hoßbønder
som de ere holl oc arbeide fore. De som ere paa palatzid til Con-
stantinopel, leffue paa dend tyrklke keyfers bekostning, thj det
figis, at hand stedtze holler vid v hundrid vnge karle, vdleste aff
mange, huilke effther at hand haffuer ladit dennom øffuis baade i
bogen och i krigs handel, bliffue de Bette i regimente oc beffalinger,
naar de bliffue saa till alders. Mand vil Bige at AMURATHES, BAJA-
ZETI oldeffader (som med krigsmacht indtog Peloponesum) vor dend
første som saadan ikick begynte.

Peloponesus
it land i
Achaja som i
dag kallis
Morea.
Machomets
seier.

COMINEUS taler om en grek mand kallid CONSTANTINUS, som
haffuer verid gubernator i Montferrat. Det kom saaledis till, att
effter de Fenediger haffde vundit Peloponesum fra de Tørcker,
lagde de en mur fra Corinthi haffn, oc indtill Megaræ vig, huor lan-
dit er womflut oc land ffaßt, ellers er det trint omkring beflut. AMU-
RA-||THIS søn MACHOMET DEND ANDEN aff det nauffn, som siden
vandt Constantinopel, drog did, oc leffuerede en flachting oc vandt
seier, och icke indtog allene dette landkaff i Græcia, men oc den
øe Euboëam, Lemnum, Mitelenem, Neritum, Zachintum, Samum
och Crojam. Ythermere tog hand och den stad Scodra fra COM-
NENUS, denne CONSTANTINI fader, som her omtalis.

Hand kaller kong CARL VIII JOHANNIS GALEACIJ den hertogs aff
MEYLAN frende, fordi kong LODUIG XJ haffde hafft til hußtru CARO-
LAM, hertogens daather aff SAUOYE. Oc GALEACIUS hertog aff
MEYLAN denne JOHANNIS fader haffde til hußtru BONAM, bemelte
hertogs aff SAUOYE anden daather.

RENATUS kong aff SICILIEN, hertog aff ANIU, och greffue aff PRO-
UINTZ

UINTZ, vor dend LODUIGS broder, som drotning JOHANNA AFF NAPLES
 haffde giort til sin arffuing, som nu sagd er. Hand haffde en eniste
 søn, som vor JOHANNES hertog aff CALABRIEN. Men faderen som
 leffde lønnen offuer, gjorde sin broders CARLS søn, som och hed
 5 CARL, til sin arffuing. Denne døde, och wden arffuinge, och gjorde
 til sin arffuing formiddelst sit testamente kong LODUIG XJ. Denne
 RENATUS haffde oc en daather, som vor den hertog RENATI AFF
 LOTHRINGEN moder, som COMINEUS omtal. Hand haffde och i lige
 maade en søster, som vor kong LODUIGS XJ moder. Denne RENATUS
 10 hertog aff LOTHRINGEN vor den som med de Suitsers hielp vandt
 leier aff hertog CARL AFF BURGUNDIEN hoß Nance.

Om det kon-
 gerige Nap-
 les, huem det
 haffuer rett
 till.

Dend hertog aff Fenedig som hand laa høigt rofer aff dygd oc
 duelighed, er en som hed AUGUSTIN BARBARIC, oc vor dend 77. her-
 409 r tog til Fenedig, oc haffue verid tre || emellom hannom oc dend som
 15 nu er, oc heder PEDER LANDE, deris nauffn vore LEONARD LORIDAN,
 ANTHONIUS GRIMAN oc ANDREAS GRITIE.

Om disse tide vor FRANCISCUS GONZAGA, margreffuen aff MANTUA,
 øffuerst for de Fenedigers krigsmacht, oc HERCULES ESTENSIS vor
 hertog till Ferrara, oc denne HERCULES haffde giffuid denne mar-
 20 greffue aff MANTUA en aff sine dötther till echte, och hun hed ELI-
 ZABET: oc en anden sin dotter med nauffn BEATRIX haffde hand
 giffuit LODUIG SPHORTIA. Derfor kalder COMINEUS dennom baade
 HERCULIS AFF FERRARIA suoger. Hans søn ALPHONSUS haffde en
 søn kallid HERCULES som i dag raader til Ferrara, oc er kong LOD-
 25 UIGS XLJ kongens aff Franckerige suoger.

HIERONYMUS dend munck er dend lærde mand som ellers kalldis
 SAUONAROLA, och haffuer schreffuid mange bøger, som end i dag
 ere for hender.

Det hand schriffuer om kyriffer, som haffue glider paa deris helte,
 30 skall mand laa forstaa, at en kyriffer holler iiij helte effter Francke-
 rigis lidenone.

Dend cardinal aff Ostia, eller aff S: Peder ad vincula, som hand
 offte neuffner, bleff Biden kallid paufue JULIUS II. COSMUS som døde
 80 aar gammell, aar 1464, vor dend første som gjorde det hwß ME-
 35 DICIS nauffnkundigt. Hand haffde to sønner PEDER oc JOHAN. PE-
 DER haffde to sønner LAURENTZ oc JULIANUS. LAURENS, som CO-
 MINEUS giffuer laa gott itt loff, lod tre sønner effter sig, PEDER, JO-

Paufue
 Julius II.

Dend slecht
 Medicis.

HAN

HAN oc JULIANUS. JOHAN bleff cardinal oc liden pauffue i Rom, kallid LEO X, och vor bemelte JULIJ effterkomme-||re. VIRGILIUS 409 v
 Virgilius Ur-
 finus. URSINUS bleff forligt med kong CARL VIII, effther adt de COLUM-
 NESER bleffue hannom affaldige. Oc effther at hand en tiid lang
 haffde verid fangen, vor hand i kongens befolling. Huilckid mig 5
 liuntis got at vere at det bleff optegnid, paa det at icke skulle liunis
 adt COMINEUS sagde Big Belff emod.

Philippus
 Comineus.

Thill beshlutning ville wij tale om COMINEUS selff, hand vor en Fla-
 ming, aff stor slecht, oc i frendskaff oc suogerskaff met de beste i
 landit. Hand haffde oc megid godtz icke alene i Flandren, men oc 10
 laa Hennegau. Hand vor en deylich mand och lang aff vext. Hand
 kunde tale temmeligen vel jtalianske, tydske, och spanske, men off-
 uer alt god frantzolke. Hand haffde fliteligen lest, oc vel behullid
 allehonde historier paa frantzolke, och synderligen de romske histo-
 rier. Hand omgickis megid met folck aff fremmede land, at hand 15
 kunde høre och lære aff dennom hueß hand icke vilte. Oc fordj
 hand haffde synderlig vilge till, vel at stæde sin tiid, fandt mand
 hannom aldrig ørckeløs. Hand haffde laa god en hwkommellße at
 vnder vor, ia laa at hand offte sagde iiij till, som schreffue effter
 hannom om adskillige sager rigid angaaendis, oc end laa religen oc 20
 letteligen som hand haffde snackid om nogen eniste sag. Alle hans
 dage fortrød hannom, at hand icke vor bleffuen aff barndom oplerd
 i latine, och offte hand klagede denne sin wløcke. Kong LODUIG XI
 vor laare kjær ad hannom. Thj vor hand oc høigt anseet i Francke-
 rige, laa lenge denne konge leffde. Omsier fick hand till hustru 25
 HELENA aff dend slecht MONSOREAU, huilckid ligger paa grentzen
 aff det landskaff Aniu. || 410 r

Comineus i
 fengsel.

Cominæi
 hustru's flid,
 hannom ad
 løse aff feng-
 sel.

Effther kong LODUIGS død fick hand allehonde anstød, oc fordi at
 hand vor en vdlending voxte laa stort auind emod hannom, at hans
 vederpart sette hannom i fengsel til Loches, i dett landskaff Berry, 30
 huor mand menligen pleigede att sette dennom, som sig haffde for-
 grebid emod majestaten. Der bleff hand vel hart hulden oc med-
 faren, som hand Belff fortelier i sin historie. Men hans hustru gjorde
 laa stor flid i sagen, at hand bleff førdt fangen til Pariis, och føige
 tid effter at hand vor did kommen, bleff hand indkallid i rette for 35
 parlamentid. Nu haffde hand at skaffe met sterck vederpart, och
 haffde modstandere som vore aff stor myndighed. Der hand nu
 Baag

Baag, at hand for den skyld neppeligen skulde faa enthen procurator eller advocat, Bom hans Bag skulde rette, talde hand Belff Bine ord, och haffde audientz to gantzlike timerom, och forluarede och beuißte Baa vell Bin wlskyllighed, at hand endeligen bleff dømt quit
 5 for dend Bag som hannom vor tillagdt. Jblant andit stod hand hart paa den møde och wmage, som hand haffde hafft for kongen och rigid, huor naadeligen och rundeligen kong LODUIG haffde beuißt lig emod hannom. Stod oc hart der paa at hand inted haffde giort aff æregierighedt eller gierighed, oc at der som hand haffde staaid
 10 effther at bliffue riig, haffde hand hafft Baa stor effne der til, som nogen mand aff hans ståt. Hand vor i fengsel vid iij aar. Oc it aar effther hand bleff løsgiffuen, fick hand vid sin hustru en daather kallid JOHANNA, huilcken Biden bleff gifft vid RENATUS som vor aff de hertogers slecht i Britanien, och greffue aff Pontjøre. Denne
 15 RENATUS aufflede vid hende iblant andre børn en søn kallid JOHAN, som i dag er gubernator i Britanien, och er en riddere aff det kongelige orden, oc i-||blant andit godtz som hand haffuer vel megid,
 410v er hand hertog aff Estampes. COMINEUS der hand vor vid 64 aar gammel, døde hand paa en aff sine gaarde kallid Argenton, aar
 20 1509 den 17 octobris. Der fra bleff hans lig førd till Pariis, oc iordet i de Augustiner deris kloster. Dend stund hans sag stod vel, haffde hand ieußfnligen dette ord i munde, emod adelßfolck som inthed vilde giøre: Huem icke arbeider skall icke æde. Oc naar hand vor i modgang, pleigede hand at Bige. Jeg er kommen i det
 25 store hauff, och storm oc wueyr haffuer senckt mig.

Retter selff
sin sag.

Cominei ord-
sprock.

Psal: 69.

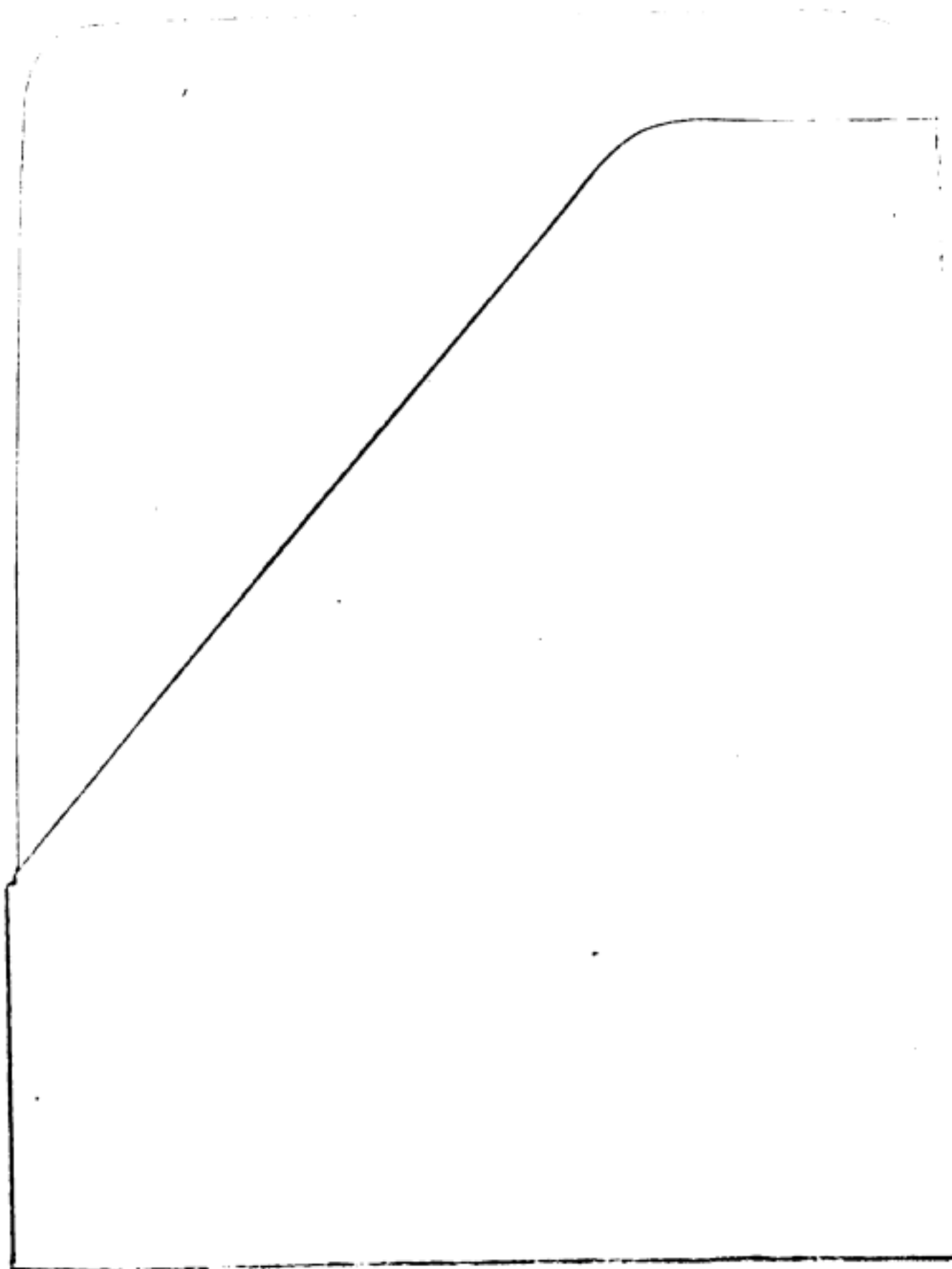
Her maa nu nogen tillpørge mig, huorledis kand thu som est en tyfk mand vide alt dette at ischriffue om PHILIPPUS COMINEUS? Der om maatt du laa vide, thill Chartres i Franckerige boer en laare fin oc lerd mand kallid MATHIS AFF ATRICHT, hand haffuer tient
 30 och verid med hannom i daglig omgiengelße, hand haffuer och verid hans dotterløns hertogens aff ESTAMPES som om er talid, læremestere. Denne haffde lest min bog i huilcken ieg i disse forgangne aaringer haffde offuer sett paa latine COMINEI historie, om kong LODUIG XJ oc hertog CARL AFF BURGUNDIEN, och (som hand sagde) la-
 35 dit sig den vell behage, baade for den materies skyld som der wdj omtalis, laa oc for sin herris amindellßes skyld. Oc hand formiddelt en min gode ven haffuer meddelt mig dette forschreffne. Oc fordi
 hand

hand smucht maadeligen oc blufedeligen fortalde COMINEI loff och
roß: liuntis mig at hand dißbedre kand staa till troindis. Det giorde
mig och megid gott, att dett ieg tilforn offte haffde hørt oc spurdt
i Franckerige: jeg det samme och fick att forstaa aff den som haffde
verid wdj megen kundskaff oc omgiengelße met hannom. Her^s
haffuer du fromme læßere, det mig haffuer liuntz gott,
dig adt meddele, at du dißbedre kunde forstaa
nogle støcker som i denne bog indehollis.

FINIS

H. H. THIELES BOGTRYKKERI
PAPIRET LEVERET AF DE FORENEDE PAPIRFABRIKKER
REPRODUKTIONERNE UDFØRTE I F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONSANSTALT
OPLAG: 300 EXEMPLARER

ANDET BIND FÆRDIGTRYKT DEN 31 AUGUST 1915

UNIVERSITY OF MINNESOTA
wils v.2
Quarto 944.027 C73mD
Commynes, Philippe de, ca. 1447-1511.
Hans Mogensens oversaettelse af Philippe

3 1951 002 462 439 G